

**Вінницька філія Центру дослідження історії Поділля
Інституту історії України НАН України
при Кам'янець-Подільському національному університеті
імені Івана Огієнка**

**Вінницька обласна організація Національної спілки
краєзнавців України**

**Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

Сергій ГАЛЬЧАК

ГЕРОЇ ВІННИЧЧИНИ

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Центру дослідження історії Поділля
Інституту історії України НАН України при
Кам'янець-Подільському національному
університеті імені Івана Огієнка
(Протокол № 1 від 25 січня 2016 р.)*

Вінниця
2016

ББК 83.3 (4 УКР – 4 ВІН)

УДК

Г 17

Науковий редактор: **О. П. РЕЄНТ**, член-кореспондент НАН України,
доктор історичних наук, професор, заступник директора
Інституту історії України НАН України,
голова Національної спілки краєзнавців України

Рецензенти: **О. Є. ЛИСЕНКО**, доктор історичних наук,
професор, завідувач відділу історії України періоду
Другої світової війни Інституту історії України
НАН України;
Л. В. БАЖЕНОВ, доктор історичних наук, професор,
директор Центру дослідження історії Поділля
Інституту історії України НАН України при Кам'янець-
Подільському національному університеті ім. І. Огієнка;
С. І. ДРОВОЗЮК, доктор історичних наук, професор,
ректор Вінницької академії неперервної освіти.

Гальчак С. Д. Герої Вінниччини. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-
Поділля», 2016. – 340 с.

У виданні вміщено стислі довідки про Героїв Радянського Союзу,
Героїв Соціалістичної Праці, Героїв України – уродженців Вінниччини та
тих, хто пов'язав із нею свою долю, яскравих особистостей, причетних до
важливих сторінок її історії, вінничан – героїв інших країн.

Для широкого кола читачів: науковців, краєзнавців, студентів, учнів
старших класів.

ISBN 978-966-2954-97-5

© Гальчак С. Д. Герої Вінниччини, 2016
© ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2016

ГОРДІСТЬ І СЛАВА ВІННИЧЧИНИ

За визначенням, що міститься у «Новому тлумачному словнику української мови» (т. 1, 2008), «герой – видатна своїми здібностями і діяльністю людина, що виявляє відвагу, самовідданість і хоробрість у бою, переможець, звитяжець, лицар, витязь», а героїство – «виявлення героїзму; хоробрість, мужність, молодечтво, відвага, відважність, самовідданість, безстрашність...» Цими рисами завжди володіли кращі сини й дочки Вітчизни.

Так, є у світі величне, ні з чим незрівнянне почуття, – любов до своєї Батьківщини, рідної прабатьківської землі, свого народу. Такий же величний і священний обов'язок – захищати їх від посягань ворога, не шкодуючи найдорожчого – життя, боротись до останньої краплини крові та останнього подиху за незалежність й цілісність рідної держави, щасливе майбутнє співвітчизників.

Україна, древній Подільський край, його невід'ємна складова – Вінниччина, можуть пишатися своїми синами – мужніми витязями-захисниками. Ще у сиву давнину славний князь Київської Русі Святослав, прориваючись крізь набагаточисленніші лави супротивників, звертався до воїнів дружини: «Не зганьбимо слави предків наших... Краще покласти голову в чесному бою, аніж спаплюжити честь землі своєї».

Що зник знімати шапку й схилитися лише перед Богом, не раз заявляв ворогам славетний козацький полковник, мужній захисник Вінниці Іван Богун.

Несхибно не відступав від клятви й незламний наш сучасник, Герой України Василь Стус, який загинув мученицькою смертю в концтаборі Кучино (Росія): «За мною стоїть мій уярмлений народ, за честь якого я маю поставати до кінця!..»

Особливо масовим прояв героїзму характерний для періодів доленосних випробувань, яким, зокрема, стала Друга світова війна. Тоді за проявлені патріотизм, активну відданість Матері-Вітчизні понад сто уродженців Вінницької області стали Героями Радянського Союзу, а окремі сміливці – ще й національними героями інших країн.

Не менш значимий також подвиг, проявлений на трудовому фронті. В його основі – теж самовідданість, самопожертва, турбота про долю держави, народу, патріотизм, а ще – виняткове працелюбство, безкорисливість, воля до перемоги. Завдяки цим якостям більше двохсот вінничан удостоєно почесного звання Героя Соціалістичної Праці.

Вражають своєю мужністю, незламністю духу, синівською відданістю теперішні захисники Вітчизни, подвиг яких додає впевненості у торжестві справедливості, мобілізує на ратні вчинки нових патріотів, готових до останнього подиху захищати рідну землю, відстоювати цілісність та незалежність суверенної Української держави. У їх славній когорті теж чимало вінничан, нагороджених орденами «Золота Зірка» та Держави.

Про них, героїчних синів і дочок Вінницького краю, а також тих, хто пов'язав із ним свою долю, йдеться у пропонованій вам, шановні читачі, енциклопедичній праці доктора історичних наук, члена-кореспондента Української академії історичних наук, професора кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, керівника Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, заслуженого працівника культури України, Почесного краєзнавця України Сергія Гальчака. Вони, без перебільшення, – справжня гордість і слава Вінниччини.

Сподіваюся, що ця чудова книга знайде схвальний відгук серед широкого загалу шанувальників історії малої батьківщини.

Геннадій ТКАЧУК,
народний депутат України

ПОЧЕСНІ ЗВАННЯ, НАЙВИЩІ ВІДЗНАКИ ДЕРЖАВИ

Герой Радянського Союзу – почесне звання, найвищий ступінь відзнаки в СРСР. Присвоювалося за визначні особисті або колективні заслуги перед радянською державою, пов'язані зі здійсненням героїчного подвигу. Встановлене 16 квітня 1934 р. постановою ЦВК СРСР. Положення про звання Героя Радянського Союзу затверджене 29 липня 1936 р. Право присвоєння звання Героя Радянського Союзу надавалося ЦВК (Центральному Виконавчому Комітету) СРСР, а з грудня 1936 р. – Президії Верховної Ради СРСР. Герою Радянського Союзу вручалися орден Леніна, медаль «Золота Зірка» і грамота Президії Верховної Ради СРСР.

14 березня 1973 р. затверджено нове положення про звання Героя Радянського Союзу, відповідно до якого при другому і наступних присвоєннях цього звання нагороджуваному щоразу вручалися орден Леніна і медаль «Золота Зірка». Згідно з положенням, на батьківщині двічі Героя Радянського Союзу (або в іншому місці), за ухвалою Президії Верховної Ради СРСР, споруджувався б'юст із відповідним написом. Позбавити звання Героя Радянського Союзу могла лише Президія Верховної Ради СРСР.

Першим Героєм Радянського Союзу в квітні 1934 р. стали льотчики, які врятували членів екіпажу пароплава «Челюскін», затертого кригою в Чукотському морі Північного Льодовитого океану. 20 квітня 1934 р. ЦВК СРСР присвоїв звання Героя Радянського Союзу семи льотчикам («Золоту Зірку» № 1 одержав А. Ляпідевський). Надалі звання Героя Радянського Союзу присвоювалося за участь у рятувних експедиціях, встановлення світових рекордів дальності польотів, дослідження Арктики, за військову доблесть, виявлену під час надання допомоги народній армії республіканської Іспанії, у спровокованих Японією воєнних конфліктах, радянсько-фінляндській війні 1939 – 1940 рр. Загальна кількість Героїв Радянського Союзу з квітня по червень 1941 р. становила 626 осіб, 5 із яких удостоєні цього звання двічі. За підрахунками вчених-істориків, поміж них 446 (71,2 %) були росіянами (у т. ч. 4 – двічі

Герої), 113 (18,1 %) – українцями (один двічі Герой), 20 (3,2 %) – білорусами, 47 (7,5 %) – представниками інших національностей.

Більшість Героїв Радянського Союзу одержали звання за подвиги, здійснені під час Другої світової війни. З більш ніж 12 тисяч осіб, удостоєних звання Героя Радянського Союзу за мужність і відвагу, виявлені в боях проти гітлерівських загарбників, українців понад 2 тисячі.

Першим уродженцем Вінниччини, удостоєним звання Героя Радянського Союзу, став гайсинчанин С. Є. Пономарчук (5 лютого 1940 р.), який відзначився хоробрістю в радянсько-фінляндській війні 1939 – 1940 рр. У горнилі цього збройного протистояння виявили виняткову мужність і нагороджені медаллю «Золота Зірка» також вінничани П. І. Богатир, І. З. Дребот, В. Ю. Шарапа.

Яскравим проявом масового героїзму стала Друга світова війна, під час якої ще 121 уродженець Вінниччини удостоївся цього почесного звання.

Найбільше Героїв Радянського Союзу (14 чол.) народилось у Гайсинському районі, 11 – у Ямпільському, стільки ж у Вінницькому (з м. Вінницею), 9 – в Калинівському, 7 – у Погребищенському, по 6 – Жмеринському, Тростянецькому, по 5 – Бершадському, Іллінецькому, Липовецькому, Козятинському, Томашпільському, Хмельницькому районах.

Серед населених пунктів Вінницької області, в якому найбільше народилося Героїв Радянського Союзу, – с. Борівка Чернівецького району. Воно стало батьківщиною трьох кавалерів найвищої відзнаки колишнього СРСР.

Герой Соціалістичної Праці – почесне звання, найвищий ступінь відзнаки за трудові досягнення в СРСР. Встановлене Указом Президії Верховної Ради СРСР від 27 грудня 1938 р. Звання Героя Соціалістичної Праці присвоювала Президія Верховної Ради СРСР із врученням ордена Леніна, золотої медалі «Серп і Молот» і Грамоти Президії Верховної Ради СРСР. На відзнаку трудового подвигу двічі Герою Соціалістичної Праці або якщо йому присвоювалося звання Героя Радянського Союзу, на батьківщині героя встановлювався його бронзовий б'юст.

*«Указ Президії Верховної Ради СРСР
«Про нагородження Героїв Соціалістичної Праці –
передовиків сільського господарства
другою золотою медаллю «Серп і Молот»*

1. Установити, що Герої Соціалістичної Праці – передовики сільського господарства, які добилися в наступні три роки підряд після присвоєння їм звання Героя Соціалістичної Праці високих показників у сільському господарстві, що дають право на присвоєння звання Героя Соціалістичної Праці, нагороджуються другою золотою медаллю «Серп і Молот».

2. На ознаменування трудових подвигів Героя Соціалістичної Праці, нагородженого другою золотою медаллю «Серп і Молот», споруджується бронзовий бюст нагородженого з відповідним написом, що встановлюється на постаменті на батьківщині Героя.

3. Героїв Соціалістичної Праці, що добилися в перший і другий роки після присвоєння їм звання Героя Соціалістичної Праці показників, за досягнення яких присвоюється звання Героя Соціалістичної Праці, нагороджувати за кожний рік орденом Леніна.

*Голова Президії Верховної Ради СРСР М. Шверник.
Секретар Президії Верховної Ради СРСР О. Горкін.
Москва, Кремль. 3 березня 1949 року».*

Усього звання Героя Соціалістичної Праці присвоєно понад 20 тис. (серед них понад 5 тис. жінок) осіб (у т. ч. по Україні – близько 4 тис.), з них близько 2000 осіб (серед них 30 жінок) нагороджено другою золотою медаллю (у т. ч. по Україні близько 40-а).

Однак слід зазначити, що до цього в колишньому Радянському Союзі понад десять років існувало інше звання – **герой праці**, запроваджене постановою Центрального Виконавчого Комітету й Ради Народних Комісарів СРСР від 27 липня 1927 р. Проте воно було лише морально-матеріальним стимулом, а не найвищим ступенем відзнаки, що засвідчено офіційним документом:

«Центральний Виконавчий Комітет і Рада Народних Комісарів Союзу РСР постановляють:

1. Звання героя праці можна привласнювати особам, що мають особливі вислуги в царині виробництва, наукової діяльності, державної або громадської служби й що працювали в наймах не менше, як 35 років.

Увага 1. Постанова ця поширюється також на військових службовців Робітниче-Селянської Червоної Армії.

Увага 2. При обрахуванні стажу праці в наймах час, що його відбуто в лавах Робітниче-Селянської Червоної Армії, не включається.

Увага 3. У виїмкових випадках звання героя праці присвоюється особам з стажем меншим ніж 35 років.

2. Звання героя праці привласнюється постановою Президії Центрального Виконавчого Комітету Союзу РСР або президії центрального виконавчого комітету союзної республіки на подання Всесоюзної Центральної Ради Професійних Спілок або ради професійних спілок відповідних союзних республік за належністю.

Клопотання про привласнення звання героя праці здійснюється перед відповідними радами професійних спілок за постановою пленуму губерніяльної округової (або відповідної) ради професійних спілок, ухваленою за власною ініціативою, або за ініціативою державних органів та громадських організацій.

Увага 1. Привласнення героя праці військовим службовцям переводиться за постановою Президії Центрального Виконавчого Комітету Союзу РСР на подання Народного Комісаріату Військових та Морських Справ.

Увага 2. Героя праці можна позбавити цього звання лише за постановою того органу, що привласнив йому звання героя праці.

3. Героям праці, що працювали в наймах не менш, як 35 років, органи соціального страхування виплачують пенсію розміром в три чверті повного заробітку, незалежно од стану працездатності та маєткового становища. У тих випадках, коли герой праці продовжує працювати в наймах, йому виплачується половина означеної пенсії.

Героям праці, що працювали в наймах менше, як 35 років, пенсію в зазначеному розмірі, незалежно од маєткового становища, виплачується лише тоді, коли їх залічують до одної з перших трьох груп інвалідності.

Увага 1. За основу для обрахування пенсії героям праці приймають його повний пересічний місячний заробіток за три календарні попередні місяці, де привласнення йому звання героя праці, або за три останні місяці його роботи в наймах, якщо під час привласнення йому зазначеного звання він не працює в наймах.

Увага 2. Герої праці, які належать до тих категорій військових службовців, що на їх поширюється устава про державне забезпечення кадрового начальницького складу Робітничо-Селянської Червоної Армії з 19 березня 1926 р. (Збірн. Зак. Союзу РСР 1926 р., № 20, арт. 131), користуються правом на пенсію порядком зазначеної установи на рівних підставах з особами, що мають вислугу в 30 і більше років (частина третя арт. 11 означеної устави) незалежно од довгочасности служби в лавах Робітничо-Селянської Червоної Армії.

4. Якщо герой праці помер або перебуває невідомо де, то членам родини, що перебували на його утриманні, і яких перераховано в арт. 4 устави з 28 серпня 1925 р. про забезпечення порядком соціального страхування інвалідів праці та членів родини померлих або тих, що невідомо де перебувають, застрахованих та інвалідів праці (Збірн. Зак. Союзу РСР 1925, № 57, арт. 429) виплачується пенсія, яка становить: при наявності трьох або більше осіб, що їх належить забезпечити – дві третини, при наявності двох осіб – половину і при наявності одної особи – одну третину пенсії героя праці.

Членам родини тих героїв праці, що померли або невідомо де перебувають і яким виплачувалась половина пенсії або зовсім не виплачувалась, пенсія виплачується в зазначених розмірах.

5. Герої праці звільняються від оподаткування державним відприбутковим податком, якщо прибуток їх не перевищує 6000 карбованців на рік. Як-що розмір прибутку більший, то з оподаткованого прибутку вилучається 6000 карбованців.

Пенсії, що їх одержують герої праці, не притягаються до податкування єдиним сільсько-господарським прибутком. З обрхованої суми єдиного сільсько-господарського податку з господарів, до складу яких належать герої праці, робиться знижка розміром до 20 відсотків.

6. Урядом союзних республік пропонується встановити для героїв праці житлові та інші пільги, що належать до компетенції союзних республік.

7. Пільги й переваги, що їх передбачає ця постанова, поширюються на осіб визнаних за героїв праці до видання цієї постанови лише у випадку затвердження їх в цьому званні порядком частини першої арт. 2 цієї постанови.

Голова ЦВК Союзу РСР Файзулла Ходжаєв.

Заст. Голови РНК Союзу РСР Я. Рудзутак.

Секретар ЦВК Союзу РСР А. Єнукідзе.

Москва – Кремль. 27 липня 1927 р.» [66].

Герой України – вищий ступінь відзнаки в Україні. Відзнака встановлена Указом Президента України від 23 серпня 1998 р. (з 16 березня 2000 р. – державна нагорода). Вона складається з орденів: «Золота Зірка» (за здійснення визначного героїського вчинку) та Держави (за здійснення трудового подвигу). Нею нагороджуються виключно громадяни України. Першим нагородженим відзнакою Героя України з врученням ордена Держави 26 листопада 1998 р. став президент НАН України Б. Патон. Першим нагородженим відзнакою Героя України з врученням ордена «Золота Зірка» 21 серпня 1999 р. став льотчик-випробувач Авіаційного науково-технічного комплексу ім. О. Антонова О. Галушенко [62; 52].

ГЕРОЇ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ

Бойко Іван Никифорович

(Двічі Герой Радянського Союзу)

Народився 24 листопада 1910 р. в с. Жорнище Іллінецького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. У 1929 р. закінчив Вінницький медичний технікум, працював фельдшером. У 1930 р. призваний в Червону армію. В 1936 р. закінчив Ульяновську бронетанкову школу. В 1939 р. брав участь у боях з японськими агресорами на Халхін-Голі. В 1940 р. став комуністом

Коли почалася Друга світова війна, був старшим лейтенантом. Закінчив війну полковником. У боротьбу з німецько-фашистськими загарбниками безпосередньо вступив у жовтні 1941 р. Воював на Південно-Західному, Західному, Брянському, Калінінському, Північно-Західному, Воронежському фронтах. Під час війни пройшов шлях від заступника командира танкового батальйону до командира танкової бригади.

Визволяв від ворога рідне Поділля. 28 грудня 1943 р. у результаті стрімкої несподіваної атаки очолюваний ним танковий полк оволодів містом Козятином. Захопив великі трофеї. Наступних два дні танкісти стійко відбивали численні контратаки гітлерівців, не дозволили їм відновити втрачені позиції. За вміле керівництво 64-м гвардійським танковим полком 21-ї гвардійської механізованої бригади 8-го гвардійського механізованого корпусу 1-ї танкової армії (1-й Український фронт) в боях за даний населений пункт та крупний залізничний вузол, а також проявлену особисту мужність Указом Президії Верховної Ради СРСР від 10 січня 1944 року удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Невдовзі, під час проведення наступальної Проскурівсько-Чернівецької операції, хоробрий подолянин, тепер уже командир 64-ї гвардійської танкової бригади (1-а гвардійська танкова армія, 1-й Український фронт), відзначився знову. Танкісти, долаючи відчайдушний опір ворога, успішно форсували рр. Дністер і Прут, в авангарді наступаючих радянських військ оволоділи обласним

центром м. Чернівцями. За ратний подвиг 26 квітня 1944 р. нагороджений другою медаллю «Золота Зірка».

Учасник Берлінської наступальної операції. 29 квітня 1945 р. воїни очолюваної ним 64-ї гвардійської танкової бригади разом із бійцями 8-ї армії оволоділи аеродромом, 30 – вийшли на околиці столиці рейху, а 1 травня – в центр Берліна. 3 – 4 травня вони вели бої поблизу рейхстагу.

В 1948 р. закінчив академічні курси при Військовій академії бронетанкових та механізованих військ. З 1956 р. – в запасі. Жив і працював у Києві.

Нагороджений орденом Леніна, трьома орденами Червоного Прапора, орденами Суворова 2 ступеня, Богдана Хмельницького 2 ступеня, Вітчизняної війни 1 ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Помер 12 травня 1975 року.

На батьківщині прославленого танкіста встановлено бронзовий бюст Героя.

Малиновський Родіон Якович

(Двічі Герой Радянського Союзу)

Військовий і державний діяч СРСР, полковонець, Маршал Радянського Союзу (1944 р.), Двічі Герой Радянського Союзу (1945, 1958 рр.). Народний Герой Югославії (1964 р.).

Народився 23 листопада 1898 р. в Одесі. Дитячі роки провів у с. Клішеві Тиврівського району. Його мати, Варвара Миколаївна, працювала кухаркою у Сутиській лікарні, а Родіон у юному віці наймитував у графа Гейдена.

В 1911 р. закінчив церковно-парафіяльну школу. Від 1914 р. добровольцем брав участь у Першій світовій війні. У жовтні 1915 року поранений і одержав Георгіївський хрест 4-го ступеня, став ефрейтором. У лютому 1916 р. у складі російського експедиційного корпусу відряджений до Франції. Воював на Західному фронті, ще раз поранений, отримав французькі нагороди.

В 1919 р. вступив до РСЧА. Брав участь у боях з білогвардійцями в складі 27-ї стрілецької дивізії Східного фронту. Наприкінці 1920 р. направлений до школи молодшого командного складу. По

її завершенні став командиром кулеметного взводу, потім – командир роти стрілецького батальйону 246-го полку. В 1926 р. вступив до ВКП(б). У 1927 – 1930 рр. навчався у Військовій академії ім. М. Фрунзе. Після випуску служив начальником штабу кавалерійського полку 10-ї кавалерійської дивізії, займав відповідальні посади в штабах Північнокавказького і Білоруського військових округів, очолював штаб 3-го кавалерійського корпусу.

В 1937 р. Р. Малиновського направили до Іспанії, де він надавав допомогу республіканському командуванню в організації і веденні бойових дій у громадянській війні 1936 – 1939 рр. Був нагороджений орденами Леніна і Червоного Прапора. В 1939 р. – старший викладач Військової академії ім. М. Фрунзе. У березні 1941 р. отримав призначення в Одеський військовий округ – командиром 48-го стрілецького корпусу.

З початком Другої світової війни на чолі 48-го стрілецького корпусу взяв участь у важких боях на державному кордоні СРСР по р. Прут. У серпні 1941 р. призначений командуючим 6-ю армією, від грудня 1941 р. до липня 1942 р. – командуючим Південним фронтом. Під його керівництвом війська Південного фронту разом з Південно-Західним фронтом у ході Барвінківсько-Лозівської операції в 1942 р. захопили плацдарм на правому березі Сіверського Дінця. Від серпня до жовтня 1942 р. – командувач новоствореної 66-ї армії. У вересні – жовтні 1942 р. з'єднання армії у взаємодії з 24-ю армією та 21-ю гвардійською армією перейшли в наступ в районі Сталінграда, скували значну частину сил німецької 6-ї армії і тим самим послабили її ударне угруповання, що наступало безпосередньо на місто. У жовтні – листопаді 1942 р. Р. Малиновський – заступник командуючого Воронезьким фронтом. Від листопада 1942 р. командував 2-ю гвардійською армією, яка в грудні у взаємодії з 5-ю ударною армією та 51-ю армією зупинила і потім розгромила війська групи армій «Дон».

Від лютого 1943 р. – знову командуючий Південним, а з березня – Південно-Західним фронтом. Війська фронтів під командуванням генерала армії Р. Малиновського брали участь у низці наступальних операцій (Запорізькій наступальній операції 1943 р., Нікопольсько-Криворізькій наступальній операції 1944 р., Березнегувато-Снігурівській операції 1944 р., Одеській наступальній операції 1944 р.).

У травні 1944 р. – командує 2-м Українським фронтом.

На чолі з Р. Малиновським 2-й Український фронт у взаємодії з 3-м Українським фронтом, Чорноморським флотом і Дунайською військовою флотилією взяли участь у Яссо-Кишинівській наступальній операції (1944 р.). У вересні 1944 р. за вміле керівництво військами фронту і полководницький талант Р. Малиновському присвоєно звання Маршала Радянського Союзу.

У жовтні 1944 р. війська 2-го Українського фронту під командуванням Р. Малиновського успішно провели Дебрецинську наступальну операцію; у взаємодії з військами 3-го Українського фронту – Будапештську операцію (жовтень 1944 р. – лютий 1945 р.) та Віденську наступальну операцію (березень – квітень 1945 р.).

Після капітуляції Німеччини від липня 1945 р. значна частина військ 2-го Українського фронту вводилася до складу Забайкальського фронту. Командувачем призначили Р. Малиновського. Війська цього фронту взяли участь у Маньчжурській стратегічній операції (1945 р.) і розгромили японську Квантунську армію. За високе полководницьке мистецтво, виявлену мужність і відвагу Р. Малиновському 8 вересня 1945 р. присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Після війни Р. Малиновський – командує військами Забайкальсько-Амурського округу (1945 – 1947 рр.), головнокомандуючий військами Далекого Сходу (1947 – 1953 рр.), командує військами Далекосхідного військового округу (1953 – 1956 рр.).

У березні 1956 р. відкликаний у Москву і призначений 1-м заступником міністра оборони і головнокомандуючим Сухопутними військами СРСР. Від жовтня 1957 р. – міністр оборони СРСР. На цій посаді він багато зробив для зміцнення Збройних Сил СРСР, підвищення безпеки країни.

Від 1952 р. – кандидат у члени ЦК КПРС, від 1956 р. – член ЦК КПРС. Депутат Верховної Ради СРСР 2 – 7-го скликань. Напередодні свого 60-річчя Р. Малиновський вдруге відзначений званням Героя Радянського Союзу (22 листопада 1958 р.). Нагороджений вищим військовим орденом «Перемога», 5-а орденами Леніна, 3-а орденами Червоного Прапора, 2-а орденами Суворова 1-го ступеня, багатьма медалями й орденами інших держав.

Помер 31 березня 1967 р. у Москві. Похований на Красній площі в Кремлівській стіні [63; 1, с. 392].

Черняхівський Іван Данилович

(Двічі Герой Радянського Союзу)

Народився 1906 р. в с. Оксанино Уманського району Черкаської області у селянській родині. Коли йому не виповнилося ще й восьми років, сім'я переїхала в с. Вербову Томашпільського району, що на Вінниччині. Тут він зріс, змужнів, у юному віці зазнав лихого удару долі... У 1919 році, епідемія тифу, що лютувала на Поділлі, спершу скосила батька Данила Миколайовича, а через кілька днів не стало й матері Марії Людвиківної. Важко довелося сиротам. Найстарша сестра, якій сповнилося вісімнадцять років, вийшла заміж і взяла з собою Настю, що тільки починала ходити. Чотирнадцятирічний Михайло вступив вихованцем до корпусу Котовського, а сестру Олену, Івана та десятирічного Олександра взяла у свою родину місцеві жителі Цешковські.

Жив І. Д. Черняхівський у Вербовій з 1914 по 1923 рік, започаткувавши свій трудовий шлях. Неповнолітнім підлітком працював ремонтником на станції Вапнярка, підручним слюсаря залізничних майстерень. Потім виїхав в Новоросійськ, де трудився робітником на цементному заводі «Пролетарий». Звідси його направили вчитися до Одеської піхотної школи. Згодом перевели до Київської артилерійської школи, яку закінчив у 1928 р. Почав службу на посаді командира взводу 17-го артилерійського полку, що дислокувався у Вінниці.

Уже не один рік у місті над Бугом увагу перехожих привертає меморіальна дошка, встановлена при вході в будинок № 22 по колишній вул. Козицького (тепер: Миколи Оводова). На ній викарбувано, що «Тут, в колишньому Будинку Червоної Армії, містилась середня школа, в якій навчався видатний радянський полководець, генерал армії, двічі Герой Радянського Союзу Іван Данилович Черняхівський».

Так, саме у Вінниці майбутній генерал набув перших командирських навичок. Після двох років служби у полку він у 1930 р. закінчив вечірню школу, став готуватися до вступу у вищий навчальний заклад. Влітку 1931 р. склав екзамени до Військової ака-

демії механізації і моторизації РСЧА, успішно закінчив її в 1936 р. 3 березня 1941 р. – командувач 28-ї танкової дивізії.

Під час Другої світової війни командував танковою дивізією, з червня 1942 р. – 18-м танковим корпусом, а з липня – 60-ю армією на Воронезькому, Центральному і 1-у Українському фронтах, брав участь у Київській, Житомирсько-Бердичівській, Рівненсько-Луцькій, Проскурівсько-Чернівецькій операціях. 3 квітня 1944 р. – командувач 3-го Білоруського фронту.

Під його безпосереднім керівництвом воїни-визволителі брали участь у форсуванні Дніпра, звільненні від нацистських загарбників Києва, Коростеня, Житомира, Шепетівки, Тернополя, Мінська, Каунаса, багатьох інших міст і сіл, першими вступили до Східної Пруссії і, розгромивши тут в січні – лютому 1945 р. величезні ворожі угруповання, вийшли на підступи до Кенігсберга.

Полководський талант, хоробрість та мужність генерала армії І. Д. Черняховського знайшли належну оцінку – він двічі (17 жовтня 1943 р. та 31 липня 1944 р.) удостоєний звання Героя Радянського Союзу. Нагороджений 9-а орденами СРСР.

Загинув Іван Данилович на полі бою 18 лютого 1945 р. Перепохований у Києві [42].

Абрамов Тихон Порфирович

Народився 16 червня 1901 р. в с. Кацмазів Жмеринського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. У 1920 р. закінчив 10 класів, був секретарем сільради, працював також помічником машиніста паровоза. В 1922 р. добровольцем пішов у Червону армію. В 1928 р. закінчив військово-кавалерійське училище. В 1939 р. брав участь у визвольному поході радянських військ у Західну Україну. Член КПРС з 1939 р.

Учасник Другої світової війни з перших днів віроломного вторгнення гітлерівців у СРСР. Воював на Південно-Західному, Калінінському, Західному, Північно-Кавказькому, Центральному, 1-у та 2-у Українських, 1-у Білоруському фронтах.

У переможному 1945 р., будучи гвардії полковником, командував 49-ю гвардійською танковою Вапнярською Червонопрапорною ордена Суворова бригадою 12-го гвардійського танкового Уманського Червонопрапорного ордена Суворова корпусу 2-ї гвардійської армії (1-й Білоруський фронт). У січні 1945 р. бригада відзначилась у боях за визволення Польщі. 15.01.1945 р. вона форсувала р. Піліца і зайняла м. Сохачев, де вела кровопролитні бої до підходу основних сил корпусу. 17 січня форсувала р. Бзуру, забезпечивши переправу іншим з'єднанням. Успішно діяла вона також у боях за міста Любень, Іновроцлав.

Учасник штурму Берліна.

За зразкове виконання бойових завдань командування у боротьбі з німецько-фашистськими загарбниками та проявлені при цьому відвагу і героїзм Указом Президії Верховної Ради СРСР від 6 квітня 1945 р. йому присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Після війни продовжував службу в Радянській Армії. Закінчив курси при Академії Генерального штабу. Пішов у відставку в 1955 р. в званні генерал-майора танкових військ. Жив у Москві.

Нагороджений двома орденами Леніна, чотирма орденами Червоного Прапора, орденами Суворова 2 ступеня, Кутузова 2 ступеня, Вітчизняної війни 1 ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Помер 1990 р. Похований в м. Москві.

Антонець Микита Степанович

Народився 15 вересня 1915 р. в с. Животівка Оратівського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. По закінченні 9-и класів середньої школи працював у колективному господарстві, був головою сільської ради в с. Ступки. В 1936 – 1939 рр. служив у Червоній армії.

В червні 1941 року став на захист рідної Вітчизни. Однак спершу з волі командування відбув у Ташкент на короткотермінові курси молодших офіцерів. Після здобуття військової освіти повернувся у бойовий стрій.

12 березня 1943 р. на одній із ділянок Центрального фронту разом із своїм взводом 12-го гвардійського кавалерійського полку (3-я гвардійська кавалерійська дивізія 2-го гвардійського кавалерійського корпусу) захищав село Вовна на Сумщині. Тоді на порідділі ряди захисників ворог кинув два піхотних полки, більше півсотні одиниць бронетехніки. У нерівному бою майже беззбройним особисто вступив у поєдинок з фашистським танком і зупинив його. А потім, незважаючи на важке поранення, зумів вийти з оточення.

За проявлену мужність 18 травня 1943 р. відзначений званням Героя Радянського Союзу.

Після війни працював у рідному селі.

Нагороджений орденом Леніна, медалями.

Помер 17 червня 1966 року.

Антонюк Степан Васильович

Народився 17 січня 1919 р. в с. Грушківці Калинівського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. По закінченні неповної середньої школи працював рахівником у місцевому колгоспі.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. У 1942 р. закінчив курси молодших лейтенантів. Воював з гітлерівськими загарбниками на Південно-Західному, Західному, Воронезькому, 1-у Українському фронтах. Артилерист. Член КПРС з 1943 р.

Як командир батареї 917-го артилерійського Сандомирського полку 350-ї стрілецької дивізії 24-го стрілецького корпусу 13-ї армії (1-й Український фронт) відзначився в боях у січні – на початку лютого 1945 р. під час форсування р. Одер та утримання плацдарму на її лівому березі, розгромі угруповання противника в м. Штейнау (Польща), під час полонення понад 600 гітлерівців.

За зразкове виконання бойових завдань на фронті боротьби з німецько-фашистськими загарбниками і виявлені при цьому відвагу та героїзм Указом Президії Верховної Ради СРСР від 10 квітня 1945 р. нагороджений медаллю «Золота Зірка».

Після війни продовжив службу в Радянській Армії. В 1946 р. закінчив вищу офіцерську артилерійську школу. В 1964 р., будучи полковником, звільнився у запас. Мешкав у м. Калинівці на Вінничині.

Нагороджений орденом Леніна, орденами Червоного Прапора та Вітчизняної війни 2 ступеня, двома орденами Червоної Зірки, медалями.

Помер у 1982 році. Похований у м. Калинівці Вінницької області.

Асмолов Іван Никифорович

Народився 17 квітня 1905 р. в с. Дворці Калузької області (Російська Федерація). Росіянин. З 1930 р. працював на Брянському механічному заводі. Закінчив технікум. У 1938 р. призначений начальником Жмеринського вагонного депо.

В боях Другої світової війни з 20 листопада 1941 р. Старший лейтенант. Замполіт батальйону. Загинув 20 листопада 1943 р. Похований в с. Мар'янівка Святошинського району Київської області.

10 січня 1944 р. за зразкове виконання бойових завдань удостоєний звання Героя Радянського Союзу (посмертно).

Атаман Адам Іванович

Народився 4 жовтня 1920 р. в с. Видава (тепер Волочиського району Хмельницької області) в селянській сім'ї. Українець. Член

КПРС з 1949 р. Освіта неповна середня. Працював у колгоспі. В Червоній армії з 1940 р.

В боях Другої світової війни з січня 1942 р. В тому ж році закінчив курси молодших лейтенантів. Будучи командиром взводу 795-го стрілецького полку 228-ї стрілецької дивізії 53-ї армії (2-й Український фронт), особливо відзначився 9 жовтня 1944 р. Тоді його взвод у складі роти переправився через р. Тиса. Захопивши понтони і знищивши батарею 75-мм гармат противника, рота сприяла форсуванню річки полком.

24 березня 1945 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Після війни продовжив службу в армії. В 1955 р. закінчив курси вдосконалення офіцерського складу. З 1957 р. в запасі. Жив у м. Вінниці. Працював майстром цеху заводу радіотехнічної апаратури.

Нагороджений орденом Леніна, Вітчизняної війни 1 ступеня, медалями.

Помер 9 жовтня 1991 р. Похований у Вінниці.

Балабух Юзеф Іванович

Народився 1921 р. в с. Довжок Ямпільського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив неповну середню школу. Працював у місцевому колгоспі «Передовик».

Учасник Другої світової війни з квітня 1944 р. Воював у 111-й стрілецькій дивізії 52-ї армії (1-й Український фронт). Був помічником командира взводу 399-го стрілецького полку. Сержант.

Особливу хоробрість проявив 16 квітня 1945 р. в бою біля с. Ной-Крауш північніше м. Герліц (Німеччина). Знищив ворожий танк, бронетранспортер, сімнадцять гітлерівців. У критичну хвилину замінив убитого командира взводу. Будучи пораненим в обидві ноги, руку, голову, не залишив поля бою.

27 липня 1945 р. йому присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

По завершенні війни демобілізувався. Повернувся у рідне село, продовжив працю в колгоспі.

Нагороджений орденами Леніна і Слави 3 ступеня, медалями.

Помер 16 травня 1974 року. Похований у рідному селі.

Баленко Микола Пилипович

Народився 6 лютого 1921 р. в с. Широка Гребля Вінницького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. У 1940 р. закінчив Вінницький технікум радянської торгівлі. Працював товарознавцем. У 1941 р. призваний в Червону армію. В 1943 р. закінчив Борисоглібську авіаційну школу пілотів.

У боях Другої світової війни з листопада 1943 р. В наступному році став комуністом. Будучи гвардії старшим лейтенантом, командиром ланки 6-го гвардійського штурмового авіаційного полку 355-ї штурмової авіаційної дивізії 3-ї повітряної армії (1-й Прибалтійський фронт), до березня 1945 р. здійснив 132 бойових вильоти, завдав ворогові значних втрат у живій силі та техніці. Особисто збив два літаки противника та ще два – в групі.

18 серпня 1945 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Після війни продовжив службу в Радянській Армії. В 1946 р. закінчив Краснодарську вищу офіцерську авіаційну школу штурманів. У 1955 р. в званні підполковника звільнився в запас, знову повернувшись в м. Краснодар – тепер уже на постійне проживання. Як і до війни, трудився товарознавцем.

Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоного Прапора, орденом Олександра Невського, трьома орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, медалями.

Баранюк Василь Никифорович

Народився 28 лютого 1915 р. в с. Лука Мелешківська Вінницького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. По завершенню навчання в неповній середній школі, працював бригадиром-механіком МТС. З 1936 р. у Червоній армії. В 1939 р. закінчив Харківське бронетанкове училище. У тому ж році брав

участь у бойових діях на радянсько-фінляндському фронті. В 1940 році вступив у ряди КППС.

Учасник Другої світової війни, яку пройшов з першого до останнього дня.

Під кінець війни, будучи полковником, командував 108-ю танковою бригадою 9-го танкового корпусу 3-ї ударної армії (1-й Білоруський фронт), яка під час історичної Берлінської операції наступала на столицю рейху. Особливо відзначилась вона в кінці квітня 1945 р. в боях за передмістя Берліна – Мальхов, а також під час вуличних боїв у самому Берліні.

За вмiле керівництво ввіреним військовим підрозділом, особисту хоробрість 31 травня 1945 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Після війни продовжував військову службу. В 1950 р. закінчив курси вдосконалення офіцерського складу, в 1955 р. – Вищі академічні курси при Військовій академії Генерального штабу. З армії звільнився в 1975 р. генерал-майором. Поселився в Москві.

Нагороджений орденом Леніна, трьома орденами Червоного Прапора, орденом Кутузова 2 ступеня, двома орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, орденом Червоної Зірки, «За службу Батьківщині у Збройних Силах СРСР» 3 ступеня, медалями, а також іноземними нагородами.

Бахтін Михайло Іванович

Народився 25 червня 1917 р. в с. Велике Окулово Навашинського району Горьковської області (Російська Федерація) в селянській сім'ї. Росіянин. Закінчив неповну середню школу та школу ФЗН в м. Горькому. Працював слюсарем на судверфі в с. Навашино.

В Червоній армії в 1935 – 1937 і з 1940 р. В 1941 р. закінчив Енгельську військову авіаційну школу пілотів, у 1943 р. – Краснодарське об'єднане авіаційне училище та курси Військово-Повітряних Сил.

Член КППС з 1944 р.

На фронтах Другої світової війни з жовтня 1943 р. Командир ланки 43-го гвардійського штурмового авіаційного полку 230-ї штурмової авіаційної дивізії 4-ї повітряної армії (2-й Білоруський

фронт). Гвардії лейтенант. До грудня 1944 р. здійснив 105 бойових вильотів на бомбардування вузлів оборони противника, зосереджень його військ.

Звання Героя Радянського Союзу удостоєний 23 лютого 1945 року.

Після війни продовжив службу у Військово-Повітряних Силах. В 1952 р. закінчив Краснодарську вищу офіцерську авіаційну школу штурманів. В 1960 р. звільнився в запас у званні підполковника. Жив у м. Вінниці. Працював інженером обласного об'єднання «Сільгосптехніка».

Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоного Прапора, орденом Вітчизняної війни 2 ступеня, двома орденами Червоної Зірки, медалями.

Помер 3 серпня 1968 р. Похований у Вінниці.

Бевз Іван Васильович

Народився 30 серпня 1903 в м. Темрюк Краснодарського краю (Росія) в сім'ї рибалки. Українець. Закінчив середню школу, працював на тютюнових плантаціях. У Червоній армії з 1919 р. Учасник громадянської війни. Член КПРС з 1928 р. В 1927 – 1929 рр. – на комсомольській роботі в м. Жмеринці, в 1929 – 1937 – на партійній роботі у Вінниці та Могилеві-Подільському. З 1937 р. директор Вінницького драматичного театру, а потім міської бібліотеки.

Учасник Другої світової війни. Рішенням Вінницького обкому партії в липні 1941 р. був призначений керівником підпільної партійної організації у м. Вінниці. Базою організації стала бібліотека ім. Н. К. Крупської. Підпільники приймали повідомлення Радінформбюро, друкували і поширювали листівки, вели агітаційну роботу серед населення, спалили склад м'ясокомбінату, організували масову втечу військовополонених із таборів і перехід їх в партизанський загін.

У червні 1942 р. з групою підпільників був схоплений гітлерівцями, а 13 січня 1943 р. – розстріляний.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 8 травня 1965 р. посмертно. Нагороджений орденом Леніна, медаллю.

Беляєв Петро Михайлович

Народився в м. Білгород Івановської області (Російська Федерація). Росіянин.

Учасник Другої світової війни. Танкіст 6-го гвардійського танкового корпусу. Брав участь у звільненні Києва, Фастова, Житомира, Бердичева.

Під час штурму Берліна командував батальйоном. Полковник. За успішно проведену бойову операцію удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Війну закінчив у Празі.

Нагороджений орденом Суворова та іншими ратними відзнаками.

Після війни оселився у Жмеринці. Працював у відділі народної освіти на посаді завгоспа.

Помер у листопаді 1980 р. Похований у Жмеринці.

Бичковський Олег Анатолійович

Народився у березні 1923 р. в смт Крижопіль Крижопільського району Вінницької області в робітничій сім'ї. Українець. Закінчив середню школу. В Червоній армії з 1941 р. В 1942 р. закінчив артилерійське училище. лейтенант. Кандидат у члени КППРС.

В діючій армії з січня 1943 р. Будучи командиром батареї 130-го окремого винищувально-протитанкового дивізіону 245-ї стрілецької дивізії 52-ї армії (Степовий фронт) відзначився 8 жовтня 1943 р. під час відбиття ворожої контратаки в районі м. Черкаси. Батарея підбила 2 танки і знищила декілька десятків гітлерівців. В ході бою сам повів вогонь із гармати, особисто знищивши два танки. Був двічі поранений, проте продовжував керувати боєм. Під час відбиття четвертої контратаки підбив ще один танк. У цьому бою загинув.

22 лютого 1944 р. йому посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна та орденом Червоної Зірки.

Похований в с. Бубнівська Слобода Золотоношського району Черкаської області.

Бобрук Сергій Антонович

Народився 15 лютого 1902 р. в с. Чубіче Пружанського району Брестської області (Білорусь) в селянській сім'ї. Білорус. У 1914 р. закінчив початкову школу, працював слюсарем. У Червоній армії з 1920 р. Учасник громадянської війни. Член КПРС з 1929 р. В 1940 р. закінчив Військову академію ім. М. В. Фрунзе.

У боях Другої світової війни з липня 1941 р. Командир 47-ї гвардійської стрілецької дивізії (8-а гвардійська армія, 3-й Український фронт). Гвардії полковник. Вміло організовував дії з'єднання під час ліквідації нікопольського угруповання противника, 30 січня – 12 лютого 1944 р. дивізія знищила 9 танків і штурмових гармат, 9 гармат та мінометів, 21 кулемет, 156 автомашин, захопила 14 складів з боєприпасами, пальним і продовольством та близько 300 полонених.

19 березня 1944 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

В 1947 р. закінчив Вищі академічні курси при Військовій академії Генштабу. З 1962 р. генерал-лейтенант у відставці. Жив і працював у Вінниці.

Нагороджений двома орденами Леніна, трьома орденами Червоного Прапора, орденом Суворова 1 і 2 ступенів, Кутузова 2 ступеня, Вітчизняної війни 1 ступеня, медалями.

Помер 18 березня 1962 р.

Похований у Вінниці.

Богатир Петро Устинович

Народився 1914 р. в с. Гулі Барського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив неповну середню школу, працював у колгоспі. В 1936 р. призваний в Червону армію. В 1940 р. став членом КПРС.

Учасник радянсько-фінляндської війни 1939 – 1940 рр. Воював у складі 136 стрілецького полку 97-ї стрілецької дивізії 13-ї армії (Північно-Західний фронт). Був політруком роти. Проявив виняткову мужність і відвагу. 20 лютого 1940 р. успішно провів розвідку вогневих точок противника в урочищі Куса. Наступного

дня з трьома бійцями увірвався в окоп і вибив групу солдатів противника, чим сприяв наступу підрозділу. В ніч на 7 березня 1940 р. під час переходу р. Вуокса на Карельському перешийку, коли рота залягла, а її командир був смертельно поранений, підняв бійців в атаку. Сам отримавши важке поранення, продовжував керувати ротою в бою.

7 квітня 1940 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

В 1942 р. закінчив Військово-політичну академію, направлений у діючу армію. Воював на Південно-Західному, Донському, Північно-Західному, 2-у Прибалтійському фронтах.

У 1943 р. у званні підполковника звільнився в запас. Працював на Далекому Сході. Потім жив у м. Серов Свердловської області (Російська Федерація).

Нагороджений орденом Леніна, орденом Вітчизняної війни 1 ступеня, медалями.

Помер 29 вересня 1959 року.

Бойко Савелій Іванович

Народився 5 грудня 1917 р. в с. Флорине Бершадського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив неповну середню школу та курси трактористів. Працював комбайнером, бригадиром тракторної бригади. В Червоній армії з 1938 р. У 1939 р. брав участь у визвольному поході в Західну Білорусію, а також у радянсько-фінляндській війні. В 1940 р. закінчив школу молодших командирів. У 1942 р. став комуністом.

Після нападу гітлерівських загарбників на СРСР – у діючій армії. Воював на Західному, 1-у та 3-у Білоруських, 2-у Прибалтійському фронтах.

Особливо відзначився в кінці війни, коли був гвардії старшиною, командиром відділення зв'язку мінометної батареї 17-го гвардійського стрілецького полку 5-ї гвардійської стрілецької дивізії 11-ї гвардійської армії (3-й Білоруський фронт). У ніч на 26 квітня 1945 р. в числі перших під сильним ворожим вогнем подолав пролив, який відділяв порт м. Піллау (нині м. Балтійськ Калінінградської області) від коси Фріше-Нерунг (Балтійська Коса), і проклав лінію зв'язку. Під час бою уміло корегував вогонь батареї 120-мі-

ліметрових мінометів, брав участь у відбитті декількох контратак противника.

За проявлену мужність 29 червня 1945 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Демобілізувавшись, закінчив курси при Ленінградському текстильному інституті. Працював директором на одному із підприємств Курської області. В 1972 р. закінчив Курський сільськогосподарський інститут. Трудився в Понирівському райвідділенні «Сільгосптехніка».

Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни 1 та 2 ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Бондар Георгій Герасимович

Народився 30 серпня 1910 р. в с. Громівка (нині с. Лучинець) Мурованокуриловецького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Дитинство та юність провів на Далекому Сході. Закінчив неповну середню школу, потім, у 1933 р., – Благовещенський будівельний технікум. Працював на будовах у м. Хабаровську. В 1933 – 1935 рр. служив у Червоній армії.

В 1943 р. закінчив Хабаровське військове кулеметно-мінометне училище, направлений на Воронежський фронт. Був командиром мінометного взводу 957-го стрілецького полку 309-ї стрілецької дивізії 40-ї армії.

Відзначився 25 вересня 1943 р. на правому березі Дніпра в боях за с. Балико-Щучинка (Кагарлицький район Київської області). Його взвод відбив три атаки, знищив 35 гітлерівців. Двічі піднімав бійців в атаку, в результаті чого захоплено панівну висоту «166,9». Там же був поранений, але не залишив поля бою.

За проявлену мужність 23 жовтня 1943 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

У 1944 р. став комуністом, в 1945-у – брав участь у визвольних боях поневоленої Європи.

Загинув 3 квітня 1945 р. в бою за Вроцлав (Польща).

Нагороджений орденом Леніна та орденом Олександра Невського.

Бондарчук Пилип Якович

Народився 1906 р. в с. Зарічне Тульчинського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Після закінчення неповної середньої школи працював у рідному селі. В 1927 – 1930 рр. служив у Червоній армії. Потім знову в рідному селі завідував клубом.

Учасник Другої світової війни. На фронт потрапив у березні 1944 р. – відразу ж після звільнення Вінниччини від німецько-фашистських загарбників. Громив ненависного ворога у складі 132-го гвардійського стрілецького полку 42-ї гвардійської стрілецької дивізії 40-ї армії (2-й Український фронт). Був снайпером.

Особливо відзначився під час Ясько-Кишинівської стратегічної наступальної операції при штурмі ворожого укріпрайону біля с. Соч, що за 10 км на південний захід від м. Пашкани (Румунія). 19 серпня 1944 р. він одним із перших піднявся в атаку і гранатами вибив ворога із траншеї. Потім із снайперської гвинтівки знищив більше десяти солдатів противника, увірвався у дот та захопив у полон вісім гітлерівців.

22 серпня 1944 р. загинув у черговій сутичці з ворогом.

24 березня 1945 р. йому посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденами Леніна, Червоної Зірки, Червоного Прапора, двома медалями «За відвагу».

Борисюк Іван Іванович

Народився 13 листопада 1914 р. в с. Селевинці Немирівського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив початкову школу, працював головою колгоспу у рідному селі. В 1934 – 1938 рр. служив у Червоній армії.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Воював на Західному, Центральному та 2-у Білоруському фронтах. У 1942 р. став членом КПРС.

Відзначився на Курській дузі. Будучи командиром взводу 45-міліметрових гармат 676-го стрілецького полку 15-ї стрілецької дивізії 13 армії (Центральний фронт), 5 липня 1943 р. у бою біля с.

Новий Хутір Глазиковського району Орловської області відбив атаку 8 ворожих танків, особисто підбивши 2 з них. Наступного дня біля с. Снава Понирівського району Курської області, діючи в бойових порядках стрілецьких підрозділів, взяв участь у відбитті атаки 100 ворожих танків. З відстані 100 – 150 м взвод подолянина знищив 11 машин, 6 з них підбив особисто.

За проявлену хоробрість 7 серпня 1943 р. став Героєм Радянського Союзу.

Загинув 28 липня 1944 р. у м. Хайнувка в боях за визволення Польщі.

Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни 2 ступеня.

Брацюк Микола Захарович

Народився 19 травня 1909 р. в с. Бритавка Чечельницького району Вінницької області в робітничій сім'ї. Українець. З 1922 р. працював учнем, а потім помічником слюсаря-машиніста на Скоморошківському цукровому заводі. В 1928 р. закінчив гірничо-буровий технікум у м. Харків. З того ж року в Червоній армії. У 1932 році став комуністом. У 1938 р. закінчив Горьковське військово-політичне училище, в 1943 р. – курси вдосконалення офіцерського складу при Військовій академії бронетанкових і механізованих військ. Учасник боїв із японськими загарбниками біля озера Хасан.

Під час Другої світової війни, будучи майором, командував танковим батальйоном 106-ї танкової бригади 12-го танкового корпусу 3-ї гвардійської танкової армії (Брянський фронт). З 19 по 23 липня 1943 р. батальйон у наступальних боях знищив 8 танків, 9 штурмових гармат, 4 бронемашини, 12 гармат, 24 міномети, 49 станкових, 138 легких кулеметів, сотні солдатів і офіцерів противника. Сам комбат підбив 2 танки та 3 штурмові гармати.

23 липня 1943 р. загинув у бою за хутір Суботинський (Орловська область), де похований у братській могилі.

Звання Героя Радянського Союзу удостоєний посмертно 15 січня 1944 р.

Нагороджений орденом Леніна.

Бруй Федір Пилипович

Народився 19 вересня 1907 р. в с. Іваново-Огородники Слуцького району Мінської області (Білорусь) в селянській сім'ї. Білорус. Член КПРС з 1937 р. Закінчив 7 класів. Працював робітником Слуцького районного дорожнього відділу Мінської області. В Червоній армії з 1929 р. В 1931 р. закінчив військово-господарську навчальну команду при Смоленському військово-продовольчому складі, в 1942 р. – курси «Выстрел».

В діючій армії з березня 1942 р. В званні майора командував батальйоном 520-го стрілецького полку 167-ї стрілецької дивізії 38-ї армії (Воронезький фронт). 16 вересня 1943 р. батальйон брав участь у визволенні м. Ромни (Сумська область), 26 – 28 вересня на підступах до Кисва форсував Дніпро, захопив плацдарм і відбив 10 контратак противника в районі с. Вишгород. Під час однієї з контратак був двічі поранений, але продовжував керувати боєм.

Звання Героя Радянського Союзу удостоєний 29 жовтня 1943 року.

У жовтні 1944 р. після чергового важкого поранення призначений комендантом м. Вінниці. В 1947 – 1956 рр. служив райвійськкомом у Турбівському та Вінницькому районах.

У відставку вийшов у званні підполковника. З 1956 по 1981 рік трудився директором Вінницької маслосирбази, товарознавцем Вінницького молочного об'єднання, інженером молокозаводу.

Нагороджений 2-а орденами Леніна, орденом Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Помер 17 січня 1982 р. Похований у Вінниці.

Булат Володимир Андрійович

Народився 1 червня 1922 р. в с. Цекинівка Ямпільського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. У 1940 р. закінчив Ямпільську середню школу і поступив в Одеське військове піхотне училище. Член КПРС з 1944 р.

Учасник Другої світової війни. Воював на Південному, Центральному, Західному, Калінінському, Брянському, 1-у Білоруському фронтах.

Особливо відзначився у завершальному році війни. Будучи навідником гармати 175-го гвардійського артилерійсько-мінометного полку 40-ї гвардійської кавалерійської дивізії 2-го гвардійського кавалерійського корпусу (1-й Білоруський фронт), 1 – 3 лютого 1945 р. в боях в районі населеного пункту Фледерборн (Польща), вогнем з гармати заблокував дорогу, по якій рухалась колона автомашин та піхотинців противника. Знищив 5 військових автомобілів, десятки гітлерівців, а потім ще дві доби тримав дорогу під обстрілом, перешкоджаючи відходу ворога.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 31 травня 1945 року.

Демобілізувавшись, у 1950 р. закінчив Харківський юридичний інститут. З 1950 по 1982 р. працював у Вінницькому обласному суді.

Нагороджений орденом Леніна, 2 орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, орденом Вітчизняної війни 2 ступеня, орденом Слави 3 ступеня, медалями СРСР, а також державними нагородами України – орденом Богдана Хмельницького 3 ступеня та медаллю «Захиснику Вітчизни».

Помер у 2008 р. Похований у Вінниці.

Бурлака Іван Омелянович

Народився 9 жовтня 1909 р. в с. Кожанка Липовецького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Освіта початкова. Працював головою колгоспу в рідному селі.

На війну з німецько-фашистськими загарбниками пішов у червні 1941 р. Воював на Західному, Південно-Західному, Південному, Південно-Кавказькому, 4-у Українському фронтах. У 1943 р. вступив до лав КППС.

7 травня 1944 р. він, старший сержант, командир кулеметної обслуги 897-го гірськострілецького полку 242-ї гірськострілецької дивізії Приморської армії (4-й Український фронт), під час штурму укріплених позицій на підступах до Севастополя під вогнем противника змістився з кулеметом у фланг ворожого підрозділу і знищив декілька десятків гітлерівців. У ніч на 8 травня в рукопашному бою знищив одного гітлерівця, а трьох взяв у полон. 8 травня

влучним вогнем знищив більше взводу солдатів противника і зірвав його намір вийти з оточення.

За проявлену ратну доблесть 24 березня 1945 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Учасник Параду Перемоги.

Після війни повернувся в рідне село, працював у колгоспі.

Нагороджений орденом Леніна, Вітчизняної війни 1 ступеня, орденами Слави 2 та 3 ступенів, медалями.

Помер 12 грудня 1994 р. Похований у рідному селі.

Бурлака Ісаак Юхимович

Народився 1907 р. в с. Пеньківка Літинського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив Пеньківську семирічну школу, працював у місцевому колгоспі.

Учасник Другої світової війни з березня 1944 р. Воював на 1-му Українському фронті. Був навідником кулемета 1176-го стрілецького полку 350-ї стрілецької дивізії 13-ї армії. Сміливо вступав у сутички з ворогом. 18 липня 1944 р. при форсуванні р. Західний Буг на південь від м. Кристонополя (нині м. Червоноград Львівської області) першим переправився на протилежний берег, влаштував кулемет на зенітну установку і відбив нальоти ворожої авіації. 24 липня біля р. Сан кулеметним вогнем знищив 8 гітлерівців, а 4-х – взяв у полон. 29 липня першим подолав р. Вісла південніше м. Сандомир (Польща) і вогнем забезпечував переправу стрілецьких підрозділів.

23 вересня 1944 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Загинув 13 грудня 1944 р. в бою з ворогом на Сандомирському плацдармі.

Нагороджений орденом Леніна, медаллю.

Бурлачук Антон Гнатович

Народився 1925 р. в с. Морозівка Погребищенського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. В 1940 р. закін-

чив 7 класів Новофастівської школи. Працював у колгоспі. Комсомолець.

В ряди Червоної армії призваний у квітні 1944 р. Воював на 1-у і 3-у Прибалтійському, 1-у та 2-у Білоруських фронтах. У 1945 році був навідником станкового кулемета 601-го стрілецького полку 82-ї стрілецької дивізії 47-ї армії (1-й Білоруський фронт). 15 січня 1945 р. під час прориву сильно укріпленої оборони противника на лівому березі р. Вісла північніше Варшави знищив три ворожих кулеметних точки. 15 лютого в бою за с. Альт-Рюдніц (Польща) на правому березі р. Одер, будучи пораним, знищив 16 кулеметних точок. 17 лютого в боях за утримання панівної висоти "639" брав участь у відбитті 10 контратак ворога. В останній сутичці у безвихідному становищі гранатою підірвав себе та фашистів, що оточили його.

31 травня 1945 р. посмертно нагороджений медаллю «Золота Зірка». Нагороджений також орденами Леніна, Вітчизняної війни 2 ступеня, Слави 3 ступеня, медалями.

Похований в с. Грюнеберг за 4 км від м. Цединя (Польща).

Варава Борис Семенович

Народився в липні 1925 р. в с-ті Літин Літинського району Вінницької області в робітничій сім'ї. Українець. Закінчив неповну середню школу. Комсомолець.

Після звільнення Літинського району від німецько-фашистських загарбників у березні 1944 р. призваний в Червону армію. На фронті з квітня 1944 р. Артилерист. Сержант. Командир гармати 156-го окремого винищувально-протитанкового дивізіону 112-ї стрілецької дивізії 13-ї армії (1-й Український фронт).

Особливо відзначився в боях на р. Одер. 26 січня 1945 р. у складі передового батальйону дивізії по тонкій кризі переправив свою гармату на лівий берег ріки в районі м. Штейнау (тепер м. Сцьнава, Польща). Разом з обслугою знищив у бою 5 кулеметних точок, гармату і близько сотні гітлерівців. 29 січня під час відбиття контратаки ворожої піхоти та танків підбив 2 танки «пантера». Коли ж вибула із ладу гармата, артилеристи на чолі з подолянином продовжували знищувати ворога із кулемета. У цьому бою загинув.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно посмертно 10 квітня 1945 року.

Нагороджений орденами Леніна, Слави 3 ступеня.

Василишин Микола Якович

Народився 1925 р. в с. Писарівка Ямпільського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив неповну середню школу. Комсомолец. У Червоній армії з квітня 1944 р.

Учасник Другої світової війни з серпня 1944 р. Воював на 1-у Українському фронті. Будучи сапером 68-го окремого саперного батальйону 50-ї стрілецької дивізії 52-ї армії (1-й Український фронт), відзначився під час форсування Одеру. 29 січня 1945 р. під вогнем противника він першим у полку переправив човен з десантом на ворожий берег. Під час переправи човен отримав пробоїну. Закривши її, відважний подолянин продовжив транспортування десанту. Коли ж вибухом снаряда човен рознесло вщент, добрався до свого берега на колоді. Сівши у новий човен, знову з десантом поплив на протилежний берег. За 7 рейсів переправив 76 чол.

За проявлену мужність 10 квітня 1945 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна, орденом Слави 3 ступеня, медаллю «За відвагу».

Загинув 2 червня 1945 р. Похований на братському цвинтарі в м. Болеславець (Польща).

Васюта Сергій Трохимович

Народився в серпні 1922 р. в с. Гордіївка Липовецького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. У 1938 р. закінчив 8 класів середньої школи м. Шахти Ростовської області, а також гірничопромислову школу. Працював машиністом електровоза. В 1940 р. призваний в Червону армію. Кандидат у члени КПРС.

Учасник Другої світової війни з червня 1943 р. Гвардії молодший сержант. Будучи командиром танка 9-ї гвардійської механізованої бригади 3-го гвардійського механізованого корпусу 47-ї

армії (Воронезький фронт), відзначився в боях влітку 1943 р. 17 серпня 1943 р. його екіпаж знищив 2 гармати, чимало солдатів і офіцерів противника. Наступного дня атакував ворога, що встиг окопатися, і знищив до двох взводів гітлерівців, а також гармату з обслугою.

Поранений, загинув 8 вересня 1943 р. у рукопашному бою з ворогом.

3 червня 1944 р. йому посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденами Леніна, Червоної Зірки, медалями.

Похований у м. Гадяч Полтавської області.

Вітковський Іван Петрович

Народився 9 жовтня 1914 р. в с. Борівка Чернівецького району Вінницької області в робітничій сім'ї. Українець. Закінчив 3 курси механікотехнологічного технікуму і робфак. У Червоній армії з 1936 р. В 1938 р. закінчив Одеське військово-авіаційне училище.

Учасник Другої світової війни з лютого 1943 р. У тому ж році став комуністом. Воював на Кавказькому, Північно-Західному, Брянському, 1-у та 2-у Прибалтійських, 1-у та 3-у Білоруських фронтах. Будучи гвардії майором, командиром ескадрильї 66-го гвардійського винищувального авіаційного полку 4-ї гвардійської винищувальної авіаційної дивізії 1-го гвардійського винищувального авіаційного корпусу 3-ї повітряної армії (1-й Прибалтійський фронт), до вересня 1944 р. здійснив 112 бойових вильотів і в повітряних боях збив 15 літаків противника.

23 лютого 1945 р. нагороджений медаллю «Золота Зірка».

Після війни продовжував службу в Радянській Армії. В 1950 році у званні полковника звільнився в запас. Поселився в столиці України. В 1959 р. закінчив Київський університет. Працював директором школи. Помер 23 вересня 1996 р.

Нагороджений орденом Леніна, чотирма орденами Червоного Прапора, двома орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, медалями.

Волинець Петро Каленикович

Народився 21 січня 1924 р. в с. Павлівка Калинівського району Вінницької області в сім'ї робітника-залізничника. Українець. Закінчив 7 класів та перший курс Вінницького педагогічного інституту. Працював учителем Заливанської семирічної школи Калинівського району. Комсомолец. З червня 1941 р. в Червоній армії.

В боях під Києвом, будучи політпрацівником протитанкової батареї, пораненим потрапив у полон, однак зумів утекти з табору для військовополонених. У червні 1942 р., повернувшись у рідне село, створив підпільну комсомольську організацію. У грудні 1942 року підпільники підірвали склад пального на станції Калинівка-2. Перейшовши 10 лютого 1943 р. у Чорний ліс, підпільники організували партизанський загін ім. В. І. Леніна, комісаром якого став П. К. Волинець. Згодом загін значно виріс, завдав відчутних збитків противнику.

В одному з боїв Петро Каленикович був важко поранений. Виданий зрадниками, загинув 2 квітня 1943 р. у нерівній кривавій сутичці з ворогом у палаючому будинку.

8 травня 1965 р. йому посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Похований у м. Калинівці Вінницької області.

Воронцов Микола Олексійович

Народився 13 квітня 1922 р. в с. М'ягкохід Бершадського району Вінницької області в сім'ї службовця. Українець. Закінчив неповну середню школу. Комсомолец. У 1941 р. призваний в Червону армію. В тому ж році закінчив військове піхотне училище. лейтенант.

Учасник Другої світової війни з липня 1941 р. Служив у 1-у мотострілецькому батальйоні 71-ї механізованої бригади 9 механізованого корпусу 3-ї гвардійської танкової армії (1-й Український фронт). Відзначився 5 – 10 листопада 1943 р. в боях за звільнення міст Київ і Фастів. Увірвавшись у розташування противника, у рукопашній сутичці знищив кількох гітлерівців, захопив мотоцикл

і на ньому почав переслідувати ворога. Закидав гранатами ворожий штаб, полонивши 17 гітлерівців.

Загинув у бою 28 грудня 1943 р.

Звання Героя Радянського Союзу удостоєний 10 січня 1944 р. посмертно.

Нагороджений орденом Леніна, орденом Червоної Зірки, медаллю.

Похований у с. Софіївка Володимир-Волинського району Житомирської області.

Воропаєв Василь Миколайович

Народився 1 січня 1913 р. в м. Севастополі в робітничій сім'ї. Росіянин. Член КППС з 1941 р. Освіта 6 класів. У Червоній армії з 1934 р. В 1936 р. закінчив школу пілотів у м. Ворошиловограді. Учасник боїв на р. Холхін-Гол в 1939 р.

У діючій армії з червня 1941 р. Командир загону 4-го гвардійського авіаційного полку 9-ї гвардійської авіаційної дивізії 6-го авіаційного корпусу (авіація дальньої дії). До початку 1944 р. здійснив 260 нічних бойових вильотів на бомбардування важливих стратегічних об'єктів у тилу ворога, скупчень військ противника, завдавши йому значних втрат.

13 березня 1944 р. нагороджений медаллю «Золота Зірка».

З 1953 р. в званні майора звільнився у запас. Жив у м. Вінниці.

Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, двома орденами Червоної Зірки, медалями.

Помер 16 грудня 1981 р.

Похований у Вінниці.

В'язовський Володимир Андрійович

Народився 20 жовтня 1920 р. в с. Федорівка Карлівського району Полтавської області в робітничій сім'ї. Українець. Закінчив 10 класів. З 1939 р. в Червоній армії. В 1940 р. закінчив Краснодарське військово-авіаційне училище льотчиків і льотчиків-спостерігачів. Член КППС з 1943 р.

З початком нападу гітлерівської Німеччини на СРСР у діючій армії. Штурман ескадрильї 24-го гвардійського авіаційного полку 50-ї авіаційної дивізії (авіація дальньої дії). До весни 1944 р. здійснив 263 бойових вильоти на бомбардування важливих об'єктів у тилу противника, зосереджень його військ.

Звання Героя Радянського Союзу удостоєний 13 березня 1944 року.

Після війни продовжив службу у Військово-Повітряних Силах. У 1975 р. у званні полковника звільнився в запас.

Жив у м. Вінниці, працював інженером.

Нагороджений орденом Леніна, трьома орденами Червоного Прапора, орденом Вітчизняної війни 1 ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Помер 2 березня 2005 р.

Похований у Вінниці.

Гайдуков Володимир Миколайович

Народився 4 січня 1923 р. в с. Новоживотів Оратівського району Вінницької області в сім'ї службовця. Росіянин. Закінчив середню школу. Вчився в м. Грозний в інституті нафти. В 1940 р. призваний в Червону армію. В 1942 р. закінчив курси командирів батареї. Старший лейтенант.

У діючій армії з липня 1942 р. Будучи начальником артилерії 737-го стрілецького полку 206-ї стрілецької дивізії 47-ї армії (Воронезький фронт), 27 – 29 вересня 1943 р. в районі с. Пекарі Канівського району Черкаської області на підручних засобах та понтонах переправив через р. Дніпро протитанкову артилерію і міномети, розмістив їх на вогневих позиціях, вогнем та маневром забезпечив утримання захопленого плацдарму.

У тому ж році став комуністом.

3 червня 1944 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Демобілізувавшись, поселився в Москві. В 1950 р. закінчив Всесоюзний інститут зовнішньої торгівлі. Працював у системі Міністерства зовнішньої торгівлі СРСР.

Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни 1 ступеня, Червоної Зірки, Трудового Червоного Прапора, двома орденами «Знак Пошани», медалями.

Гелета Василь Архипович

Народився 8 травня 1918 р. в с. Чорторія Іллінецького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Навчався в Українському бібліотечному інституті. В Червоній армії з 1938 р. В 1940 р. закінчив Мелітопольське військове авіаційне училище. Старший лейтенант. Член КПРС з 1943 р.

Учасник Другої світової війни з першого дня нападу нацистської Німеччини на СРСР. Воював на Південно-Західному, Сталінградському, Воронезькому та 1-у Українському фронтах. Будучи штурманом ескадрильї 797-го бомбардувального авіаційного полку 202-ї бомбардувальної авіаційної дивізії 2-ї повітряної армії (1-й Український фронт), під час війни здійснив 169 бойових вильотів на бомбардування живої сили і техніки противника.

За зразкове виконання бойових завдань командування 27 червня 1945 р. йому присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

У 1950 р. закінчив Військово-повітряну академію, протягом багатьох років працював у ній викладачем. У 1957 р. став кандидатом технічних наук. У 1973 р. у званні полковника звільнився в запас. Жив у смт Моніно Московської області.

Нагороджений орденом Леніна, трьома орденами Червоного Прапора, орденом Трудового Червоного Прапора, двома орденами Червоної Зірки, медалями.

Помер 11 жовтня 1980 р. Похований у смт Моніно.

Герасимчук Давид Іванович

Народився 15 травня 1916 р. в с. Великий Острожок Хмельницького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 7 класів. У 1936 р. призваний в Червону армію. В 1939 р. закінчив курси вдосконалення командного складу, а в 1942 р. – Військову академію ім. М. В. Фрунзе. Підполковник. В 1944 р. став комуністом.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Воював на Західному, Сталінградському, 3-у Білоруському фронтах. У квітні 1945 р. 88-й стрілецький полк 33-ї гвардійської стрілецької дивізії 43-ї армії (3-й Білоруський фронт), яким командував подолянин, першим у дивізії прорвав оборону на зовнішньому кільці ворожих укріплень, досяг околиць м. Кенігсберга (нині м. Калінінград). Відбивши всі контратаки противника, до 9 квітня оволодів у вуличних боях 20 кварталами міста.

За вміле керівництво полком, особисту мужність 29 червня 1945 р. нагороджений медаллю «Золота Зірка».

Після війни продовжував службу в армії. У 1955 р. закінчив курси «Выстрел». У 1957 р. у званні підполковника звільнився у запас. Жив і працював у м. Бердичеві Житомирської області.

Нагороджений орденом Леніна, трьома орденами Червоного Прапора, орденом Вітчизняної війни 1 ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Помер 27 квітня 1978 р. Похований у Житомирі.

Герман Григорій Іванович

Народився 25 лютого 1917 р. в м. Житомирі в сім'ї робітника. Українець. Член КПРС з 1941 р. Закінчив неповну середню школу. Працював секретарем комсомольської організації Вінницького обласного транстресту. З 1938 р. у Червоній армії. В 1940 р. закінчив Одеську військову авіаційну школу пілотів.

У діючій армії з червня 1941 р. Заступник командира ескадрильї 42-го винищувального авіаційного полку 240-ї винищувальної авіаційної дивізії 3-ї повітряної армії (Калінінський фронт). До вересня 1943 р. здійснив 209 бойових вильотів, в 37 повітряних боях збив 16 літаків противника.

28 вересня 1943 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Після війни служив у Військово-Повітряних Силах. В 1949 р. закінчив вищі офіцерські льотно-тактичні курси. В 1955 р. в званні полковника звільнився в запас. Жив у м. Щолково Московської області, м. Вінниці.

Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоного Прапора, орденом Олександра Невського, двома орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, медалями.

Помер 6 червня 2006 р. Похований у Вінниці.

Глушков Микола Миколайович

Народився 22 грудня 1920 р. в с. Бобилі Свечинського району Кіровської області (Росія) в селянській сім'ї. Росіянин. Закінчив 10 класів. У Червоній армії з 1939 р. В 1941 р. закінчив Челябінську військово-авіаційну школу штурманів. Член КПРС з 1942 р.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р.

Штурман 4-го гвардійського авіаційного полку 62-ї авіаційної дивізії 6-го авіаційного корпусу (авіація далекої дії). До липня 1943 р. здійснив 225 бойових вильотів на бомбардування військово-промислових центрів у глибокому тилу противника.

Звання Героя Радянського Союзу удостоєний 18 вересня 1943 року.

Після війни продовжував службу у Військово-Повітряних Силах. В 1963 р. у званні підполковника звільнився у запас. Жив у м. Вінниці, працював заступником голови об'єднаного комітету профспілки авіаційних робітників.

Нагороджений орденом Леніна, Червоного Прапора, двома орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, орденом Червоної Зірки, медалями.

Помер 22 січня 1992 р.

Похований у Вінниці.

Гнатенко Григорій Іванович

Народився 23 січня 1914 р. в м. Гельсіндорфі (м. Хельсінкі, Фінляндія) в робітничій сім'ї. Українець. Дитячі роки (з 1916-го по 1930-й р.) провів у с. Кирнасівці Тульчинського району, де закінчив місцеву семирічну школу. Закінчив також 2 курси Вінницького технікуму механізації сільського господарства.

З 1932 р. на службі у Військово-Морському Флоті. В 1937 р. закінчив Військово-Морське училище ім. М. Фрунзе. Служив у 26-у Одеському морському прикордонному загоні.

Учасник Другої світової війни (з червня 1941 р.). Командир 6-го дивізіону сторожових катерів Чорноморського флоту. Капітан 3-го рангу.

Відзначився восени 1943 р. Катери дивізії під його командуванням під час Новоросійської десантної операції 9 – 10 вересня 1943 р. в числі перших увірвались у бухту. Під ураганим ворожим вогнем було висаджено десант, потім катери успішно виведено із бухти.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 22 січня 1944 р.

Після війни продовжував службу у Військово-Морському Флоті. В 1954 р. закінчив Військово-морську академію. Капітан 1-го рангу. З 1956 р. – в запасі. Працював інспектором Іллічівського порту поблизу Одеси.

Нагороджений орденом Леніна, трьома орденами Червоного Прапора, двома – Вітчизняної війни 1 ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Горенчук Феодосій Іванович

Народився 18 жовтня 1908 р. в с. Петримани Мурованокуріловецького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. У 1932 р. закінчив Ленінградський педагогічний технікум. Працював токарем на заводі. В Червоній армії з 1933 р. В 1937 р. став комуністом. Брав участь у радянсько-фінляндській війні 1939 – 1940 рр.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Воював на Західному та 1-у Українському фронтах.

В 1942 р. закінчив прискорені курси при Військово-політичній академії ім. В. І. Леніна, в 1943 р. – Вищу офіцерську бронетанкову школу. У званні капітана повернувся на фронт. Командував танковим батальйоном 12-ї гвардійської Шепетівської Червонопрапорної бригади 4-го танкового корпусу 60-ї армії (1-й Український фронт).

Відзначився 21 – 22 липня 1944 р. в боях у районі сіл Хільчинці та Почапи Золочівського району Львівської області. В кри-

тичний момент, коли противник намагався прорвати кільце оточення, особистим прикладом надихнув бійців на відбиття контратаки. Був двічі пораненим, але не покинув поля бою. За п'ять годин батальйон відбив три контратаки гітлерівців, знищив 3 танки, 11 гармат, велику кількість солдатів та офіцерів противника.

Звання Героя Радянського Союзу удостоєний 23 вересня 1944 року.

До 1962 р. продовжував службу в Радянській Армії. У відставку пішов у званні полковника. Жив у Ленінграді.

Нагороджений орденами Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ступеня та двома – другого ступеня, двома орденами Червоної Зірки, медалями.

Помер у 1986 р.

Похований в смт Муровані Курилівці.

Грабчак Андрій Михайлович

Народився 3 листопада 1910 р. в с. Вознівці Жмеринського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Освіта неповна середня. Працював на шахті забійником. У 1932 р. призваний в Червону армію. Того ж року став комуністом. Брав участь у радянсько-фінляндській війні 1939 – 1940 рр.

У боях Другої світової війни з серпня 1941 р

На чолі загону був закинтий у ворожий тил в Олевський район Житомирської області для організації диверсій на залізницях. До листопада 1943 р. його загін нараховував 1300 партизанів і був реорганізований в партизанське з'єднання, яке здійснювало диверсії на ділянках залізних доріг Шепетівка – Бердичів, Шепетівка – Новоград-Волинський, Житомир – Новоград-Волинський. В серпні 1944 р. партизани з'єдналися з наступаючими частинами Червоної армії. За відрізок часу з 17 січня 1943 р. по 1 серпня 1944 року вони пустили під укіс 2 бронепоезди, 163 військових ешелони з живою силою, технікою і боєприпасами противника.

2 травня 1945 р. бойовому командирю присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Після війни жив у Черкасах. Працював в органах Міністерства внутрішніх справ України, потім на господарській роботі.

Нагороджений орденом Леніна, орденом Богдана Хмельницького 2 ступеня, медалями.

Помер 19 червня 1973 р.

Грель Ілля Михайлович

Народився 20 червня 1902 р. в с. Будне Шаргородського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. У Червоній армії з 1924 р. В 1925 р. закінчив школу молодшого командирського складу, а в 1931 р. – Київське артилерійське училище. Член КПРС з 1928 р. Брав участь у радянсько-фінляндському збройному протистоянні в 1939 – 1940 рр.

Учасник Другої світової війни з 1942 р. Воював на Західному, Південному та 1-у Білоруському фронтах. Будучи підполковником, командиром 1137-го артилерійського полку 169-ї артилерійської бригади 14-ї артилерійської дивізії 6-го артилерійського корпусу прориву 5-ї ударної армії (1-й Білоруський фронт), відзначився в запеклих боях на р. Одері. 4 лютого 1945 р. він вміло організував переправу полку по затопленій водою кризі. На плацдармі полк протягом трьох днів відбив 27 контратак танків та піхоти противника, знищив 19 танків, 3 бронетранспортери. 29 – 30 березня 1945 р. оточене угруповання гітлерівців чисельністю до 2-х тисяч чоловік на захід від м. Кюстрін (нині м. Костшін, Польща) двома колонами прорвалось у тил полку. Подолянин вміло організував оборону командного пункту. Всього у цьому бою полк знищив 350 та взяв у полон 340 солдатів і офіцерів противника. Сам командир загинув (30.03.1945 р.).

31 травня 1945 р. І. М. Грелю посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоного Прапора, орденом Вітчизняної війни 1 ступеня, медаллю.

Похований в м. Дембно (Польща).

Гриб Олексій Федорович

Народився 1921 р. в с. Холодівка Тульчинського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив Тульчин-

ський бібліотечний технікум. Працював бібліотекарем у м. Балті Одеської області. В 1941 р. призваний в Червону армію. Комсомолец.

Учасник Другої світової війни з грудня 1942 р. Воював на Сталінградському, Воронежському та Степовому фронтах. Навідник гармати 229-го гвардійського стрілецького полку 72-ї стрілецької дивізії 7-ї гвардійської армії (Степовий фронт).

25 вересня 1943 р. одним із перших переправився на правий берег Дніпра в районі с. Бородаївка Верхньодніпровського району Дніпропетровської області. Вогнем гармати знищив 5 кулеметних точок противника, що перешкоджали переправі підрозділів полку. Брав участь у відбитті тринадцяти контратак противника, знищив декілька десятків гітлерівців.

26 жовтня 1943 р. Указом Президії Верховної Ради СРСР йому присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна.

18 грудня 1943 р. пропав безвісти.

Гулеватий Трохим Єремович

Народився 15 квітня 1911 р. в с. Косанове Гайсинського району Вінницької області у селянській сім'ї. Українець. Закінчив 7 класів, працював у радгоспі. В 1931 – 1933 рр. служив у Червоній армії. В 1939 р. став комуністом.

Учасник Другої світової війни з липня 1941 р. Воював на Південно-Західному, Південному, Північно-Кавказькому, 1-у Українському фронтах.

У 1943 р. закінчив Горьковське танкове училище, а в 1944 р. – Ленінградську вищу офіцерську бронетанкову школу.

Будучи командиром батальйону 55-ї гвардійської танкової бригади 7-го гвардійського танкового корпусу 3-ї гвардійської танкової армії (1-й Український фронт), відзначився 25 – 30 квітня 1945 р. в боях по оточенню та знищенню угруповання противника в Берліні. Першим у бригаді його батальйон форсував Тельтов-канал і оволодів передмістям Берліна Целендорф. Відбивши 2 контратаки гітлерівців, знищив 7 зенітних гармат та до батальйону ворожої піхоти.

27 червня 1945 р. подолянин удостоївся звання Героя Радянського Союзу.

Після війни продовжував службу в Радянській Армії. У 1958 році в званні підполковника звільнився в запас. Жив у Вінниці.

Нагороджений 2-а орденами Леніна, орденом Червоного Прапора, Олександра Невського, Вітчизняної війни 1 ступеня, 2-а орденами Червоної Зірки, медалями СРСР, а також державними нагородами України – орденом Богдана Хмельницького 3 ступеня, медаллю «Захиснику Вітчизни».

Помер у 30 серпня 2002 р. Похований у м. Вінниці.

Гуменюк Семен Олександрович

Народився 16 липня 1914 р. в с. Слобода Дашковецька Вінницького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив початкову школу. В Червоній армії з 1936 р. В 1939 р. закінчив курси молодших лейтенантів. У 1942 р. вступив у ряди КПРС.

Учасник Другої світової війни з вересня 1941 р.

В ніч на 12 березня 1944 р. рота 144-го гвардійського стрілецького полку 49-ї гвардійської стрілецької дивізії 28-ї армії (3-й Український фронт) під його командуванням (на той час – гвардії старшого лейтенанта) однією з перших форсувала р. Дніпро в районі с. Садове Білозерського району Херсонської області захопила і утримала плацдарм на правому березі. 14 березня вміло організував відбиття контратак противника. Будучи пораненим, не залишив поля бою. Загинув 17 березня 1944 р.

3 червня 1944 р. йому посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна.

Похований в с. Українка Жовтневого району Миколаївської області.

Дахновський Федір Тарасович

Народився 6 березня 1903 р. в с. Малі Хутори (нині в межах Вінниці) Вінницького району Вінницької області в робітничій

сім'ї. Українець. Закінчив 7 класів. У лютому 1920 р. добровільно вступив у Червону армію. Учасник громадянської війни. В 1922 р. закінчив восьмимісячні курси червоних командирів в Одесі, в 1927 році – Київську військову школу, в 1935 р. – курси вдосконалення командного складу. В 1925 р. став комуністом. Брав участь у радянсько-фінляндській війні 1939 – 1940 рр.

У червні 1941 р. вступив у бій з німецько-фашистськими загарбниками. Воював на Північно-Західному, Центральному, 1-у, 2-у та 3-у Українських фронтах.

Будучи полковником, командуючим артилерією 202-ї стрілецької дивізії 27-ї армії (2-й Український фронт), 16 листопада 1944 р. в районі м. Мишкольц (Угорщина) прийняв командування частинами, котрі опинились в оточенні. Створивши надійну кругову оборону, вони відбили всі ворожі атаки, а потім вирвались з оточення.

За зміле керівництво військами, особисту мужність 28 квітня 1945 р. нагороджений медаллю «Золота Зірка».

Після війни пішов у відставку. Оселився у Вінниці. У 1947 р. працював у виконкомі Вінницької обласної Ради депутатів трудящих.

Нагороджений двома орденами Леніна, трьома орденами Червоного Прапора, орденом Кутузова 2 ступеня, орденом Вітчизняної війни 1 ступеня, медалями.

Помер у 1990 р. Похований у Вінниці.

Дикий Михайло Прокопович

Народився 18 серпня 1917 р. в с. Велика Андрусівка Світловодського району Кіровоградської області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 3 курси металургійного технікуму в м. Дніпродзержинську. В Червоній армії з 1935 р. В 1937 р. закінчив Ворошиловградську військову авіаційну школу льотчиків. Учасник радянсько-фінляндської війни (1939 – 1940 рр.). Член КПРС з 1942 р.

На фронтах Другої світової війни з лютого 1942 р. Начальник повітряно-стрілецької служби 236-ї винищувальної авіаційної дивізії 5-ї повітряної армії (Закавказький фронт). До лютого 1943 року здійснив 260 бойових вильотів, у повітряних боях особисто збив 4 і в групі 3 літаки противника.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 1 січня 1943 р.

Після війни служив у Військово-Повітряних Силах СРСР. В 1955 р. закінчив курси вдосконалення офіцерського складу при Військово-повітряній академії. В 1958 р. у званні полковника звільнився в запас.

Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоного Прапора, орденом Олександра Невського, Вітчизняної війни 1 ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Помер 30 березня 1967 р. Похований у Вінниці.

Дребот Іван Захарович

Народився 31 травня 1913 р. в с. Паланка Томашпільського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив неповну середню школу, в 1933 р. – Ленінградський політпросвітній технікум. Працював завідувачем клубу в смт Усть-Ішора Ленінградської області. В Червоній армії в 1935 – 1937 рр., а також з 1939 р. Закінчив школу молодших командирів.

Учасник радянсько-фінляндської війни 1939 – 1940 рр. Будучи командиром відділення 168-го стрілецького полку 24-ї стрілецької дивізії 7-ї армії (Північно-Західний фронт), відзначився 12 лютого 1940 р. в бою під час прориву лінії Маннергейма. Перед стрілецькою ротою стояло завдання: оволодіти окраїною гаю. В ході бою вибув командний склад роти. І тоді подолянин взяв командування на себе. З 8-а бійцями увірвався в траншею, в рукопашному бою знищив ворога. Не дивлячись на поранення в обидві ноги, встановив на висоті, що підносились над гаєм, червоний прапор.

11 квітня 1940 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Брав також участь у Другій світовій війні.

В 1942 р. закінчив прискорені курси Військової академії зв'язку. Тоді ж став комуністом.

Після війни продовжив службу в армії. В 1950 р. закінчив Вищу офіцерську школу зв'язку, працював у науково-дослідному інституті. З 1965 р. у званні підполковника – в запасі. Жив у смт Болшево Московської області. Працював майстром ВТК на Мищенському електромеханічному заводі у Підмосков'ї.

Нагороджений орденом Леніна, орденом Червоної Зірки, медалями.

Помер 10 травня 1983 р.

Дука Михайло Ілліч

Народився 27 серпня 1909 р. в с. Селище Козятинського району в селянській сім'ї. Українець. У 1930 р. закінчив школу фабрично-заводського навчання при заводі в м. Подольську Московської області. Працював ковалем. У 1931 р. став комуністом. Того ж року призваний в Червону армію. Служив по 1937-й рік. Після армії працював головою завкому профспілки на Брянському м'ясокомбінаті.

З початком віроломного нападу нацистської Німеччини на СРСР за завданням Брянського обкому партії брав участь в організації партизанського руху. В серпні 1941 р. перейшов лінію фронту. В 1941 – 1942 рр. командир партизанського загону, потім партизанської бригади ім. Кравцова в Орловській області. 6 листопада 1941 р. організував і здійснив крупну акцію в м. Орел – партизани розгромили приміщення ресторану, знищивши при цьому сотні гітлерівців та їхніх пособників.

За відвагу і героїзм, проявлені в партизанській боротьбі в тилу проти німецько-фашистських загарбників, Указом Президії Верховної Ради СРСР 1 вересня 1942 р. нагороджений медаллю «Золота Зірка».

Після війни продовжив службу в Радянській Армії. В 1948 р. закінчив курси вдосконалення офіцерського складу при Військовій академії ім. М. В. Фрунзе, в 1954 р. – Вищі академічні курси при військовій академії Генштабу. Служив на командних посадах. У відставку пішов у 1972 р. в званні генерал-лейтенанта.

Нагороджений орденом Леніна, 4-а орденами Червоного Прапора, орденом Суворова 2 ступеня, Червоної Зірки.

Учасник Параду Перемоги. Йому було довірено пронести по Красній площі ключі від Берліна.

Помер 11 жовтня 1976 р. Похований у м. Брянську (Російська Федерація).

Єгорович Володимир Олексійович

Народився 19 травня 1919 р. в с-ті Сутиски Тиврівського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. До війни закінчив два курси Вінницького будівельного технікуму, Вінницький аероклуб і Одеську авіаційну школу. В 1939 р. призваний в Червону армію.

Учасник Другої світової війни з квітня 1943 р. Воював на Північно-Кавказькому, 4-у Українському, 1-у та 3-у Білоруських фронтах. Будучи капітаном, командиром ескадрильї 402-го винищувального авіаційного полку 265-ї винищувальної авіаційної дивізії 3-го винищувального авіаційного корпусу 16-ї повітряної армії (1-й Білоруський фронт), до лютого 1945 р. здійснив 248 бойових вильотів, у 71-у повітряному бою збив 22 ворожих літаки.

За відвагу і героїзм, проявлені у боротьбі з німецько-фашистськими загарбниками, Указом Президії Верховної Ради СРСР від 15 травня 1946 р. нагороджений медаллю «Золота Зірка».

У 1944 р. став комуністом.

Після війни продовжив службу в Радянській Армії. З 1949 р. був начальником льотної частини аероклубу ДТСААФ Запорізької області.

Нагороджений орденом Леніна, трьома орденами Червоного Прапора, орденом Олександра Невського, Вітчизняної війни 2 ступеня, медалями.

Трагічно загинув 27 квітня 1953 року. Похований у м. Запоріжжі.

Жарчинський Федір Іванович

Народився 1 липня 1914 р. в с. Рашків Рибницького району (Молдова) в сім'ї селянина-бідняка. Після семирічки пішов на педагогічні курси, заочно закінчив Балтський педагогічний технікум, Тираспільський педагогічний інститут, навчався у Київському педагогічному інституті. Молодим учителем-істориком приїхав на роботу в Шпиків Тульчинського району.

У перший день війни з'явився у військомат і попросився на фронт. Невдовзі став курсантом танкового училища, офіцером.

На початку 1943 р. командував танковою ротою. Брав участь у битвах на Курській дузі, під Корсунь-Шевченківським. За проявлену хоробрість відзначений орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни I ст., медаллю «За відвагу». Під кінець війни старший лейтенант Ф. І. Жарчинський – помічник начальника штабу із розвідки 51-го гвардійського танкового полку (4-а гвардійська танкова армія, 1-й Український фронт).

Відзначився під час Берлінської операції, звільнивши 21 квітня 1941 р. в районі м. Тройенбритцен із концтабору 4500 полонених. Під час цієї операції загинув.

27 червня 1945 р. посмертно удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Желєзний Микола Якович

Народився 9 травня 1910 р. в с. Баштанка (нині смт Миколаївської області) в сім'ї службовця. Українець. Навчався у Новобузькому сільгосптехнікумі. Працював учителем. У Червоній армії в 1932 – 1933 рр. і з червня 1941 р. Закінчив школу молодших командирів. З 1933 р. був на комсомольській, а з 1939 р. – на партійній роботі. Член КПРС з 1939 р.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. В 1943 р. закінчив командирські курси. Командир батальйону 986-го стрілецького полку 230-ї стрілецької дивізії 5-ї ударної армії (1-й Білоруський фронт). Відзначився під час Берлінської операції. 24 квітня 1945 р. батальйон переправився через р. Шпре побіля оз. Румельсбургер-Зе, захопив плацдарм, відбив 4 ворожих контратаки, знищив більше 2-х рот і взяв у полон до 250 офіцерів та солдатів противника, сприяв переправі інших підрозділів полку.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 31 травня 1945 р.

Після війни продовжував службу в армії. В 1951 р. закінчив курси «Выстрел». В 1956 р. у званні підполковника пішов у відставку. Жив у м. Вінниці.

Нагороджений орденом Леніна, Червоного Прапора, Олександра Невського, Вітчизняної війни 2 ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Помер 19 травня 1974 р. Похований у Вінниці.

Жмурко Іван Матвійович

Народився 29 серпня 1914 р. в с. Степашки Гайсинського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив сільську школу, працював рахівником. Трудився також у 1930 р. на будівництві Дніпровської ГЕС. У Червоній армії з 1935 р. В 1938 р. закінчив Харківське військово-піхотне училище, в 1939 р. – Харківське військово-авіаційне училище штурманів. Воював на радянсько-фінляндському фронті в 1939 – 1940 рр.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Громив ворога на Західному, Калінінському, Сталінградському, Донському, Північно-Кавказькому, 3-у Білоруському, 1-у та 2-у Прибалтійських, Ленінградському фронтах. Гвардії капітан. Член КПРС з 1943 р.

Будучи штурманом ескадрильї 35-го гвардійського бомбардувального авіаційного полку 5-ї гвардійської бомбардувальної авіаційної дивізії 15-ї повітряної армії (Ленінградський фронт), до квітня 1945 р. здійснив 206 бойових вильотів на бомбардування аеродромів, залізничних вузлів, скупчень військ противника.

За ратні подвиги 15 травня 1946 р. йому присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

В 1949 р. закінчив Вищу офіцерську школу штурманів у Краснодарі.

Нагороджений орденами Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ступеня, двома орденами Червоної Зірки, медалями.

4 серпня 1955 р. загинув під час виконання службових обов'язків.

Похований у рідному селі.

Заїка Григорій Андрійович

Народився 13 жовтня 1909 р. в с. Чагів Оратівського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив семирічну школу, працював у колгоспі «Дружба». Член КПРС з 1931 р. В тому ж році пішов на службу в Червону армію. В 1936 р. закінчив курси лейтенантів при Київському військовому піхотному училищі.

У боях Другої світової війни з квітня 1942 р. Воював на Ленінградському фронті. Старший сержант. Командував ротою 272-го стрілецького полку 123-ї стрілецької дивізії 67-ї армії. Під час прориву блокади Ленінграда вона 7 днів не виходила із бою, відбила всі контратаки танків та піхоти противника. 19 січня 1943 року разом із бійцями проник у розташування ворога, захопив укріплений рубіж, знищив до роти солдатів і офіцерів.

За проявлену мужність 10 лютого 1943 р. йому присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

В 1945 р. закінчив курси «Выстрел», командував полком. У 1959 р., будучи підполковником, звільнився у запас. Працював у смт Оратів директором сільгоспбази.

Нагороджений орденом Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ступеня, медаллю.

Помер 4 вересня 1960 р.

Похований в рідному селі.

Западинський Олександр Семенович

Народився 6 червня 1914 р. в с. Кальник Іллінецького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. У 1935 р. закінчив технікум механізації сільського господарства, працював дільничним механіком Ладизинської МТС (Вінницька область). У 1940 р. закінчив Мелітопольське військово-авіаційне училище. Член КПРС з 1942 р.

Учасник Другої світової війни з вересня 1941 р. Воював на Карельському фронті. Старший лейтенант. Будучи льотчиком-спостерігачем 118-ї окремої дальньої розвідувальної авіаційної ескадрильї 7-ї повітряної армії, до листопада 1943 р. здійснив 148 бойових вильотів на розвідку об'єктів і комунікацій ворожих військ.

Із 4 лютого 1944 р. – Герой Радянського Союзу.

Після війни продовжував службу в Збройних Силах СРСР. В 1947 р. закінчив Вищу офіцерську школу штурманів. У 1957 р. у званні майора звільнився в запас. Переїхав до Вінниці. Працював в інформаційно-обчислювальному центрі «Вінницявантажавтотранс».

Нагороджений орденами Леніна, Червоного Прапора, двома орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, двома орденами Червоної Зірки, медалями СРСР, а також державними нагородами України – орденом Богдана Хмельницького 3 ступеня, медаллю «Захиснику Вітчизни».

Помер 27 листопада 2002 р.

Похований у м. Вінниці.

Захаров Петро Іванович

Народився 14 січня 1918 р. в с. Троїцьке Сизранського району Куйбишевської області (Російська Федерація) в селянській сім'ї. Росіянин. Член КППС з 1943 р. Закінчив 5 класів, працював робітником тресту «Сизраньнафта». В Червоній армії в 1936 – 1940 рр. і з червня 1942 р. Учасник радянсько-фінляндської війни 1939 – 1940 рр.

У боях Другої світової війни з червня 1942 р. Навідник гармати 6-го артилерійського полку (74-а стрілецька дивізія 13-ї армії, Центральний фронт), молодший сержант. 14 вересня 1943 р. під час боїв за плацдарм на р. Десна в районі с. Заметнев Сосницького району Чернігівської області, відбиваючи контратаку ворожої піхоти та танків, змінив пораненого командира гармати. У цьому бою артилеристи підбили 2 танки та знищили до 40-а гітлерівців, чим сприяли розширенню плацдарму та подальшому розвитку наступальних дій.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 16 жовтня 1943 року.

Після війни демобілізувався. Мешкав і працював на різних підприємствах у м. Тульчині.

Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Вітчизняної війни 1 ст., медалями.

Помер.

Захарчук Микола Максимович

Народився 1 січня 1923 р. в с. Влашанівка Ізяславського району Хмельницької області в селянській сім'ї. Українець. Член

КПРС. Закінчив 7 класів, працював на машинно-тракторній станції.

Учасник Другої світової війни з лютого 1942 р. У тому ж році закінчив курси молодших лейтенантів. Командир взводу 615-го стрілецького полку 167-ї стрілецької дивізії 38-ї армії (Воронезький фронт). Відзначився у битві за Дніпро. В ніч на 27 серпня 1943 р. взвод під його командуванням переправився на острів в районі с. Вишгород (нині місто Київської області) і очистив його від противника. В ніч на 29 вересня 1943 р. переправився на правий берег і вибив ворога з території цегельного заводу на північній околиці с. Вишгород (нині місто Київської області), відбив 7 контратак противника, під час яких подолянин був важко поранений. Взвод впродовж тижня утримував рубіж до підходу підкріплення.

За проявлену мужність 10 січня 1944 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

У непритомному стані був захоплений в полон. Звільнений у квітні 1945 р.

З 1946 р. майор запасу. Тривалий час жив і працював у Тиврівському районі, м. Києві.

Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни I ступеня, медалями.

Звонков* Трохим Никифорович

Народився 1905 р. в с. Заливанщина Калинівського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив місцеву сільську школу, працював шофером у колгоспі. В Червоній армії з липня 1941 р.

У бій з німецько-фашистськими загарбниками вступив у серпні 1941 р. Воював на Південно-Західному, Північно-Кавказькому і Степовому фронтах. Навідник гармати 247-го гвардійського артилерійського полку 110-ї гвардійської стрілецької дивізії 37-ї армії (Степовий фронт).

Відзначився в битві за Дніпро. 1 жовтня 1943 р., переправившись на правий берег ріки в районі с. Куцеволівка Онуфрієвського району Кіровоградської області, проявив виняткову стійкість у

боях за утримання плацдарму. Успішно відбив двадцять контратак гітлерівців.

У тому ж році став комуністом, а 22 лютого 1944 р. – Героєм Радянського Союзу.

Після війни жив і працював у рідному селі.

Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни 2 ступеня, Слави 3 ступеня, медалями.

Помер 17 листопада 1978 р. Похований у рідному селі.

** За твердженням односельчан справжнє прізвище Дзвонко, по батькові – Нечипорович.*

Зіндельс Абрам Мойсейович

Народився 1915 р. в смт Липовець Липовецького району Вінницької області в сім'ї службовця. Єврей. Закінчив 9 класів. Навчався у Вінницькому будівельному технікумі. В Червоній армії з 1940 р. Комсомолец.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. В 1942 р. закінчив школу молодших лейтенантів. Воював на Сталінградському та Південному фронтах. Командир взводу 690-го стрілецького полку 126-ї стрілецької дивізії 51-ї армії (Південний фронт). 18 жовтня 1943 р., діючи на чолі трьох штурмових груп, вибив противника із двох кварталів м. Мелітополя Запорізької області. При відбитті контратаки потрапив в оточення і бився до останнього. Залишившись один, підпустив фашистів на близьку відстань, а потім протитанковою гранатою підірвав себе і гітлерівців.

1 листопада 1943 р. посмертно удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна, медаллю.

Івашко Григорій Лазарович

Народився 14 березня 1928 р. в с. Мала Кириївка Бершадського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. По закінченні початкової школи працював у колгоспі с. Романівка

того ж району, де мешкав. У Червоній армії з 1940 р. Комсомолець.

Учасник Другої світової війни з липня 1941 р. Воював на 1-у та 2-у Українських фронтах. Навідник гармати 32-го артилерійського полку 31-ї стрілецької дивізії 52-ї армії (1-й Український фронт). У ніч на 25 січня 1945 р. у складі гарматної обслуги одним із перших переправився через р. Одер під м. Бреслау (м. Вроцлав, Польща). Прицільним вогнем по ворожих позиціях сприяв передовим загонам в захопленні та утриманні плацдарму, відбитті контратак противника. Загинув у цьому бою.

10 квітня 1944 р. йому посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна.

Похований у братській могилі в с. Кам'янець-Вроцлавськ (Польща).

Ісайко Михайло Онисимович

Народився 23 листопада 1908 р. в с. Михайлівка Ямпільського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Освіта початкова. Працював на ткацькій фабриці в м. Орехово-Зуєво Московської області. В Червоній армії в 1930 – 1934 рр. Закінчив полкову школу молодших командирів. З 1935 р. працював в органах МВС.

Учасник Другої світової війни з жовтня 1942 р. Командир взводу автоматників 492-го стрілецького полку 199-ї стрілецької дивізії 49-ї армії (2-й Білоруський фронт). Старшина. Член КПРС з 1943 р. 24 червня 1944 р. в бою північніше м. Могильов (Білорусія) замінив вибулого із строю командира роти. Під його командуванням рота вийшла до с. Колесище Могильовського району і форсувала Дніпро. На правому березі ріки відбила декілька ворожих контратак. Переслідуючи гітлерівців, 26 червня вийшла на околиці Могильова.

За ратні подвиги 24 березня 1945 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Демобілізувавшись, служив в органах МВС, водієм у спецавтогосподарстві в м. Горькому (нині м. Нижній Новгород, Російська Федерація).

Нагороджений орденами Леніна, Червоного Прапора, двома орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, орденом Вітчизняної війни 2 ступеня, двома орденами Червоної Зірки, медалями.

Помер 23 грудня 1992 р.

Касян Андрій Пилипович

Народився 13 грудня 1918 р. в с. Кіблич Гайсинського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив семирічну школу і курси трактористів. Працював трактористом у колгоспі. В Червоній армії з 1939 р.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Гвардії капітан. Член КПРС з 1942 р. Брав участь у боях за визволення Поділля, рідної Вінниччини.

Будучи командиром кулеметної роти 330-го гвардійського стрілецького полку 129-ї гвардійської стрілецької дивізії 18-ї армії (1-й Український фронт), 28 грудня 1943 р. при відбитті контратаки біля с. Студениця Коростишівського району Житомирської області знищив 36 гітлерівців і підпалив бронетранспортер. У боях 3 – 11 березня 1944 р. в числі перших форсував р. Снивода, потім р. Південний Буг. Його рота забезпечувала переправу стрілецьких підрозділів, відзначилась у бою за плацдарм. Загинув у бою біля с. Олександрівка Літинського району Вінницької області.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 25 серпня 1944 р. посмертно.

Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни 1 ступеня, Червоної Зірки, медаллю.

Похований у с. Журавне Літинського району.

Карбишев Дмитро Михайлович

Народився 26 жовтня 1880 р. в м. Омську. Росіянин. Член КПРС з 1940 р. В 1890 р. закінчив Сибірський кадетський корпус, у 1900 р. – Миколаївське військово-інженерне училище, в 1911 р. – Миколаївську військово-інженерну академію. Учасник російсько-японської війни 1904 – 1905 рр. Брав участь у будівництві фортів

Брестської фортеці (1911 – 1914 рр.). У Першу світову війну керував роботами на Південно-Західному фронті.

В Червоній армії з 1918 р. Під час громадянської війни брав участь у будівництві ряду укріпрайонів, був начальником інженерів 5-ї армії Східного фронту, помічником начальника інженерів Південного фронту.

В 1921 – 1936 рр. служив в інженерних військах, був головою Інженерного комітету Головного військово-інженерного управління РСЧА, потім на викладацькій роботі у Військовій академії ім. М. В. Фрунзе, начальником кафедри Військової академії Генштабу. Автор більше ста праць з військово-інженерного мистецтва. В 1938 р. закінчив Військову академію Генштабу. Генерал-лейтенант інженерних військ.

У 1930-х роках керував плануванням та будівництвом фортифікацій Могилів-Ямпільського та інших укріпрайонів. На Вінниччині такі оборонні споруди споруджено неподалік Могилева-Подільського, Ямполя, Яруги, Михайлівки, Серебрії, Кременного, Мурованих Курилівців, інших населених пунктів.

Під час Другої світової війни був важко контужений та потрапив у полон. Загинув мученицькою смертю у концтаборі «Маутхаузен» (Австрія, 18 лютого 1945 р.).

16 серпня 1948 р. посмертно удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденами Леніна, Червоного Прапора, Червоної Зірки.

Кельбас Гліб Дем'янович

Народився 21 жовтня 1909 р. в с. Стіна Томашпільського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 8 класів. Працював на заводі в м. Запоріжжі слюсарем. Одночасно вчився на робфаці. В 1931 р. призваний в Червону армію. В 1932 р. вступив у КПРС. У 1937 р. закінчив Одеське військове піхотне училище.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Воював на Південному та 1-у Білоруському фронтах. Відзначився на завершальному етапі війни.

Будучи підполковником, командиром 696-го стрілецького полку 389-ї стрілецької дивізії (1-й Білоруський фронт), 16 квітня 1945 р. з плацдарму південніше м. Франкфурта (Німеччина) організував прорив полком глибокоешелонованої оборони противника і його наступ на м. Берлін. 23 квітня забезпечив форсування полком каналу Одер – Шпре, а 24 квітня – р. Шпре північніше м. Бесков (Німеччина). Був поранений, але залишився в строю.

21 травня 1945 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

В 1946 р. в званні полковника звільнився у запас. Жив і працював у Києві.

Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоного Прапора, орденами Суворова 3 ступеня, Олександра Невського, Вітчизняної війни 1-го та 2-го ступенів, медалями.

Помер 7 липня 1968 р.

Кізіон Петро Кіндратович

Народився 4 жовтня 1917 р. в с. Красилюво (тепер: м. Красилюв) Хмельницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 7 класів і школу ФЗН, працював токарем на металургійному заводі в смт Орджонікідзе (нині місто Дніпропетровської області).

В Червоній армії з 1937 р. В 1938 р. закінчив Ворошиловградську військову авіаційну школу льотчиків, служив у ній інструктором. Член КПРС з 1939 р.

На фронтах Другої світової війни з вересня 1941 р. Будучи майором, помічником по повітряно-стрілецькій службі командира 525-го штурмового авіаційного полку 227-ї штурмової авіаційної дивізії 8-го авіаційного штурмового авіаційного корпусу 8-ї повітряної армії (4-й Український фронт), до лютого 1945 р. здійснив 123 бойових вильоти на розвідку і штурмування ворожих військ. Знищив 18 танків, 76 автомашин, 2 паровози, 11 вагонів, 15 польових і зенітних гармат, 13 мінометів, значну кількість солдатів та офіцерів противника.

За проявлену мужність Указом Президії Верховної Ради СРСР від 29 червня 1945 р. йому присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Після війни продовжив службу у Військово-Повітряних Силах. В 1945 р. закінчив курси вдосконалення офіцерського складу з військово-стрілецької служби при військовій льотно-тактичній школі. В 1952 р. у званні підполковника звільнився в запас.

З 1969 р. жив у Вінниці. Працював у місцевих художньо-виробничих майстернях художнього фонду УРСР на посаді інспектора по кадрах.

Нагороджений орденом Леніна, трьома орденами Червоного Прапора, орденом Олександра Невського, медалями.

Помер 18 березня 1979 р.

Похований у Вінниці.

Клименко Кіндрат Гаврилович

Народився 25 жовтня 1913 р. в с. Шура-Копіївська Тульчинського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. У 1931 р. закінчив Тульчинський педагогічний технікум. Працював вчителем у с. Журавлівка (Тульчинський район), головою сільради. В Червоній армії з 1934 р. В 1938 р. закінчив курси молодших лейтенантів. У 1939 р. став комуністом. Брав участь у визвольному поході радянських військ у Західну Україну (1939 р.), у радянсько-фінляндській війні 1939 – 1940 рр.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Воював на Південно-Західному, Центральному, 1-у Білоруському фронтах. Гвардії майор. Заступник командира 54-го гвардійського кавалерійського полку 14-ї гвардійської кавалерійської дивізії 7-го гвардійського кавалерійського корпусу (1-й Білоруський фронт).

29 січня 1945 р. на чолі передового загону дивізії у складі ескадрону форсував р. Одер, прорвав 2 лінії оборони противника. На станції Альткессель (Стари-Кіселін, в 6-и км на схід від м. Зелена Гура, Польща) загін розгромив 2 ешелони з військами і надіслане їм на допомогу підкріплення чисельністю до 200 чоловік.

За проявлену хоробрість 27 лютого 1945 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоного Прапора, орденом Кутузова 3 ступеня.

Загинув 10 березня 1945 р. Похований в м. Грайфенберг (м. Грифіце, Польща).

Клименко Сергій Васильович

Народився 1925 р. в с. Зозів Липовецького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. У 1935 р. сім'я переїхала в м. Зима Іркутської області. Закінчив 5 класів. У Червоній армії з 1943 р.

У боях Другої світової війни з березня 1944 р. Воював на 1-у Білоруському фронті. Кулеметник 113-го гвардійського стрілецького полку 38-ї гвардійської стрілецької дивізії 70-ї армії.

У тому ж році став комуністом.

Відзначився 18 – 19 серпня 1944 р. в боях за населений пункт Сітки, що за 10 км на схід від м. Радзимін (Польща). Брав участь у відбитті семи контратак противника, знищив танк і до сотні гітлерівців. Був поранений, але не покинув поля бою.

Звання Героя Радянського Союзу удостоєний 24 березня 1945 року посмертно.

Загинув у січні 1945 р. в бою під м. Бидгощ (Польща).

Нагороджений орденом Леніна, медалями.

Коваленко Юрій Семенович

Народився 8 травня 1942 р. в м. Гайсині в сім'ї службовця. У 1959 р. закінчив 10 класів школи робітничої молоді в м. Триліси Фастівського району Київської області. Працював інструктором Фастівського районного комітету ДТСААФ. У 1965 р. закінчив Ленінградське Вище військово-морське інженерне ордену Леніна училище ім. Ф. Е. Дзержинського. Служив підводником на Північному флоті. Капітан 1-го рангу.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 5 травня 1969 р. за успішне виконання спеціального завдання командування і проявлені при цьому мужність та героїзм удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденами Леніна, Червоної Зірки, «За особисту мужність», медалями.

З 1993 р. в запасі. Жив у Москві.

Помер 11 вересня 2007 р.

Ковальов Іван Платонович

Народився 21 травня 1921 р. в с. Тарасівка Жмеринського району Вінницької області в робітничій сім'ї. Українець. Закінчив школу № 5 у м. Нікополі Дніпропетровської області. Працював токарем на Південнотрубному металургійному заводі в Нікополі. В 1940 р. призваний в ряди Червоної армії.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. В 1942 р. закінчив курси молодших лейтенантів.

10 березня 1943 р. очолюваний ним міннопідричний взвод 9-го окремого батальйону мінерів (Північно-Західний фронт) був закинутий у тил ворога (Псковська область). За сім місяців бойової діяльності пустив під укіс 16 військових ешелонів, підірвав 17 мостів, знищив більше 1,4 км лінії зв'язку, 2 танки, бронемашину противника, навчив 350 партизанів міннопідричній справі. Брав участь у боях з трьома каральними експедиціями.

За зразкове виконання бойового завдання, особисту мужність 4 червня 1944 р. нагороджений медаллю «Золота Зірка».

У 1945 р. став членом КПРС. В 1950 р. закінчив Вищі академічні курси інженерних військ. У 1953 р. в званні полковника звільнився в запас. Повернувся в рідне село. Працював на радянській та господарській роботі.

Нагороджений орденами Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1-го та 2-го ступенів, медалями СРСР, а також державними нагородами України – орденом Богдана Хмельницького 3 ступеня, медаллю «Захиснику Вітчизни».

Ковальський Антон Пилипович

Народився 1905 р. в с. Регляшинки (нині с. Тростянець) Ямпільського району Вінницької області* у селянській сім'ї. Українець. Комуніст. У Червоній армії з 1942 р.

В боях Другої світової війни з 1943 р. Сапер 134-го гвардійського окремого саперного батальйону 11-го гвардійського танкового корпусу 1-ї гвардійської танкової армії (1-й Український фронт).

19 липня 1944 р. під час форсування р. Західний Буг у районі сіл Поториця, Доброчин Сокальського району Львівської області протягом години разом із саперами свого взводу відновив зруйнований міст і забезпечив безперервну переправу. Під час форсування р. Сан у районі польського села Радимно переправив на паромі до батальйону піхоти, а потім брав участь у спорудженні моста через цю річку.

23 вересня 1944 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоної Зірки, медалями.

Загинув у лютому 1945 р.

Похований на території Польщі.

** У деяких документах місцем народження вказується с. Комиши теперішнього Гафурійського району Башкортостана.*

Ковальчук Дмитро Андрійович

Народився 1 червня 1919 р. в с. Кидрасівка Бершадського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 4 класи. Працював на Іжевському металургійному заводі. В Червоній армії з 1940 р.

Учасник Другої світової війни з листопада 1941 р. Воював на Калінінському, 1-у та 2-у Українських фронтах. У 1943 р. закінчив курси молодших лейтенантів. Тоді ж став комуністом.

Будучи капітаном, заступником командира батальйону 1077-го стрілецького полку 316-ї дивізії 46-ї армії (2-й Український фронт), в ніч на 5 грудня 1944 р. під час форсування р. Дунай в районі населеного пункту Тьйокйоль на південь від Будапешта (Угорщина) першим досяг правого берега. Протягом доби брав участь у відбитті 16-и контратак, знищивши при цьому з ручного кулемета чимало гітлерівців.

24 березня 1945 р. нагороджений медаллю «Золота Зірка».

З 1946 р. – в запасі. Жив і працював на Таймирі.

Нагороджений орденами Леніна, Олександра Невського, Червоної Зірки, медалями.

Помер 30 квітня 1958 р. Похований у м. Селехарді Тюменської області.

Ковальчук Іван Іванович

Народився 18 січня 1918 р. в с. Павлівка Калинівського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив Вінницький медичний технікум, у 1938 р. – Єйське військово-морське училище. З 1936 р. у Військово-Морському Флоті.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Воював на Чорноморському і Балтійському морях. Член КПРС з 1942 р.

Будучи штурманом ескадрильї 30-го розвідувального авіаційного полку (Військово-повітряні сили Чорноморського флоту), до вересня 1944 р. здійснив 285 бойових вильотів для завдання бомбових ударів по аеродромах, портах і передньому краю оборони противника. За його розвідданими потоплено декілька ворожих транспортів і бойових кораблів. Особисто знищив 5 танків, 7 артилерійських батарей.

За проявлену мужність Указом Президії Верховної Ради СРСР від 6 березня 1945 р. йому присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

В 1955 р. закінчив Військово-морську академію. У 1957 р. у званні полковника звільнився в запас. Працював у Вінницькій облспоживспілці.

Нагороджений орденом Леніна, трьома орденами Червоного Прапора, орденом Вітчизняної війни 1-го та 2-го ступенів, Червоної Зірки, медалями СРСР, а також державними нагородами України – орденом Богдана Хмельницького 3 ступеня, медаллю «Захиснику Вітчизни».

Помер 6 листопада 2001 р. Похований у м. Вінниці.

Козак Степан Лаврентійович

Народився 1920 р. в с. Нападівка Калинівського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Навчався у Вінницькому енергетичному технікумі. В 1940 р. призваний в Червону армію.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Воював на Волховському, Ленінградському, Сталінградському, Південному та 3-у Білоруському фронтах. Член КППС з 1942 р.

Будучи гвардії майором, заступником командира 1191-го стрілецького полку 385-ї стрілецької дивізії 39-ї армії (3-й Білоруський фронт), 24 січня 1945 р. з одним із батальйонів першим у дивізії форсував р. Дайме (Дейма) в районі населеного пункту Гольдбах (нині селище Славінськ Гвардійського району Калінінградської області) і захопив плацдарм на лівому березі. 13 квітня 1945 р. під час прориву оборони сильно укріпленого земландського угруповання ворога на захід від м. Кенігсберг (Калінінград) у бою за висоту особисто знищив 20 гітлерівців. Загинув у цьому бою.

Звання Героя Радянського Союзу удостоєний посмертно 29 червня 1945 р. Похований у селищі Славінськ.

Нагороджений орденами Леніна, Червоного Прапора, Олександра Невського, Вітчизняної війни 1 ступеня.

Козаченко Олексій Костянтинович

Народився 10 вересня 1921 р. в с. Феліксівка (тепер с. Берестівка) Липовецького району Вінницької області в сім'ї службовця. Українець. Освіта середня. Працював учителем. У Червоній армії з 1939 р. В 1941 р. закінчив Київське піхотне училище.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Воював на Воронезькому, 1-у Українському фронтах. У 1942 р. закінчив курси «Выстрел». Капітан.

В ніч на 24 вересня 1943 р. очолюваний ним батальйон 835-го стрілецького полку 237-ї стрілецької дивізії 40-ї армії (Воронезький фронт) форсував р. Дніпро в районі с. Гребені Кагарлицького району Київської області, взяв участь у жорстоких боях за розширення плацдарму. Лише 30 вересня він відбив 23 контратаки противника.

За проявлену мужність 23 жовтня 1943 р. нагороджений медаллю «Золота Зірка».

У рік вікопомної Перемоги став членом КППС.

В 1947 р. закінчив Бердичівський пединститут. У 1969 р. у званні полковника пішов у відставку.

Працював на військовій кафедрі Бердичівського учительського інституту, військовим комісаром у Липовецькому районі. Нагороджений орденами Леніна, Червоної Зірки, медалями. Помер 13 листопада 1976 р. Похований у м. Вінниці.

Колесник Павло Автономович

Народився 1917 р. в с. Степанівка Вінницького району Вінницької області в селянській сім'ї. Росіянин. З 1936 р. на армійській службі. Служив у Військово-Морському Флоті. В 1939 р. закінчив Сйське військово-морське авіаційне училище.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Воював у складі Червонопрапорного Балтійського флоту. Гвардії старший лейтенант.

Будучи льотчиком 1-го гвардійського мінно-торпедного полку 8-ї мінно-торпедної авіаційної дивізії, до середини грудня 1943 року здійснив 199 бойових вильотів, потопив 3 транспорти, танкер і плаваючий маяк.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 22 лютого 1944 року.

У тому ж році став комуністом.

Нагороджений орденом Леніна, трьома орденами Червоного Прапора, орденом Червоної Зірки.

6 березня 1944 р. загинув. Похований в робітничому селищі Лебязе Ломоносівського району Ленінградської області.

Коновченко Ілля Потапович

Народився 1915 р. в с. Кіровка Калинівського району Вінницької області* в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 7 класів. Працював трактористом Турбівської МТС (Вінницька область). У 1941 р. призваний у Червону армію.

У битвах з німецько-фашистськими загарбниками з липня 1941 р. Воював на Південно-Західному та Степовому фронтах. 25 вересня 1943 р. він, гвардії рядовий 222-го гвардійського стрілецького полку 72-ї гвардійської стрілецької дивізії 7-ї гвардійської армії (Степовий фронт), одним із перших подолав р. Дніпро в

районі с. Бородаївка Верхньодніпровського району Дніпропетровської області, на захопленому рубежі з бійцями відбив 12 контратак противника.

За проявлену мужність 26 жовтня 1943 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденами Леніна, Червоної Зірки, медаллю.
Пропав без вісти.

** У деяких документах місцем народження вказується с. Кірове Комінтернівського району Одеської області.*

Коняєв Аркадій Миколайович

Народився 23 січня 1919 р. в селищі Надеждінськ (пізніше м. Серов Свердловської області; Російська Федерація) у робітничій сім'ї. Росіянин. Закінчив 9 класів і аероклуб. Працював у депо, потім у міськраді фізкультури та спорту. В Червоній армії з 1939 р. В 1940 р. закінчив Сталінградську військову авіаційну школу льотчиків, в 1943 р. – курси удосконалення офіцерського складу. Член КПРС з 1943 р.

В діючій армії з липня 1943 р. Командир ескадрильї 32-го винищувального авіаційного полку 256-ї винищувальної авіаційної дивізії 2-ї повітряної армії (1-й Український фронт). До квітня 1944 р. здійснив 150 бойових вильотів, у 49 повітряних боях збив 15 літаків.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 26 жовтня 1944 року.

У 1946 р. у званні підполковника звільнився в запас. Жив у м. Вінниці.

Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоного Прапора, орденом Олександра Невського, Вітчизняної війни 1 ступеня, медалями.

Помер 30 листопада 1993 р.
Похований у Вінниці.

Корольов Павло Михайлович

Народився 16 липня 1915 р. в с. Крицькіє тепер Шумилівського району Вітебської області (Білорусь) в селянській сім'ї. Білорус. Закінчив 7 класів, працював у колгоспі, потім у Ленінграді на паровозобудівному заводі. В Червоній армії в 1936 – 1939 рр. і з червня 1941 р. Учасник визвольного походу радянських військ у Західну Білорусію 1939 р. Член КППС з 1943 р.

В боях Другої світової війни з листопада 1941 р. В 1942 р. закінчив армійські курси молодших лейтенантів. Командир батареї 528-го гарматного артилерійського полку 5-ї гарматної артилерійської бригади 3-ї артилерійської дивізії прориву 7-го артилерійського корпусу 5-ї гвардійської армії (1-й Український фронт). Відзначився в боях по утриманню та розширенню плацдарму на лівому березі р. Одер в районі м. Олац (Олова, Польща). 27 січня – 4 лютого 1945 р. артилеристи відбили 11 контратак противника і завдали йому значних втрат у бойовій техніці та живій силі. 5 лютого, коли ворог, підтягнувши резерви, потіснив стрілецькі підрозділи і спостережний пункт виявився в оточенні противника, організував кругову оборону та викликав вогонь своєї артилерії на себе. В цей день обслуги гармат відбили 14 ворожих атак і відстояли плацдарм.

Звання Героя Радянського Союзу удостоєний 27 червня 1945 року.

В 1947 р. закінчив Вищу офіцерську артилерійську школу в Ленінграді. В 1957 р. в званні майора звільнився в запас. Жив у м. Вінниці, працював старшим інструктором обласного комітету ДТСААФ.

Нагороджений орденом Леніна, Вітчизняної війни 1 і 2 ступенів, двома орденами Червоної Зірки, медалями.

Помер 1 березня 1998 р. Похований у Вінниці.

Костюк Андрій Васильович

Народився 28 листопада 1920 р. в с. Гурівці Козятинського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 10 класів. Працював технічним секретарем Козятинського райкому

партії. В Червоній армії з січня 1941 р. Закінчив Томське артилерійське училище.

В боях Другої світової війни з червня 1942 р. Громив ворога на Західному, Брянському, Сталінградському, 1-у Білоруському фронтах. В 1942 р. став членом КПРС.

Особливо відзначився в боях за визволення Польщі.

Будучи гвардії капітаном, командиром мінометної батареї 12-го гвардійського кавалерійського полку 3-ї гвардійської кавалерійської дивізії 2-го гвардійського кавалерійського полку (1-й Білоруський фронт), 31 січня – 4 лютого 1945 р. вогнем батареї під час відбиття ворожих контратак в районі населеного пункту Фледерборн (Подгає, в 7-и км на південь від м. Оконьок, Польща) знищив значну кількість гітлерівців. 1 – 2 березня 1945 р., діючи в групі захоплення, батарея подолянина знищила декілька дотів у районі залізничної станції Ойленбург (Сільново), захопила вокзал і утримувала його до підходу підкріплення.

31 травня удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Війну закінчив підполковником. З 1945 р. – в запасі. В 1950 р. закінчив Ленінградську школу МВС. До 1968 р. працював в органах МВС, потім військовим керівником школи № 5 у Вінниці. Відмінник народної освіти УРСР.

Нагороджений орденами Леніна, Богдана Хмельницького 3 ступеня, Вітчизняної війни 1-го та 2-го ступенів, Червоної Зірки, медалями СРСР.

Помер 4 липня 2004 р. Похований у м. Вінниці.

Кравченко Василь Федорович

Народився 23 червня 1921 р. в с. Погребище (нині м. Погребище) Погребищенського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. У 1935 р. закінчив 6 класів, працював на місцевому цукрозаводу. В 1940 р. призваний в Червону армію.

Учасник Другої світової війни з травня 1942 р. Воював на Степовому, Південно-Західному, Сталінградському, 1-у та 2-у Українських, 1-у Білоруському фронтах. У 1942 р. став комуністом.

В 1943 р. закінчив курси молодших лейтенантів.

Командуючи взводом автоматників 66-ї гвардійської танкової бригади 12-го гвардійського танкового корпусу 2-ї гвардійської танкової армії (1-й Білоруський фронт), відзначився у Вісло-Одерській стратегічній наступальній операції. У січні 1945 р. його взвод знищив чимало солдатів і офіцерів противника, звільнив з неволі понад 170 радянських громадян, захопив ешелон з військовим майном. 2 лютого подолянин був важко поранений.

За проявлену мужність і відвагу 24 березня 1945 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Після війни звільнився в запас. Жив у м. Сизрані (Росія). Працював у тресті їдалень.

Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни 2 ступеня. Помер 21 листопада 1960 р.

Краснов Микола Петрович

Народився 29 лютого 1918 р. в с. Сергієвськ Куйбишевської області (Росія). Росіянин. В 1937 р. закінчив середню школу, в 1940 р. – Чкаловське військово-авіаційне училище. Член КПРС з 1941 р.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Командир ланки 10-го гвардійського авіаційного полку 3-ї гвардійської авіаційної дивізії 3-го гвардійського авіаційного корпусу авіації далекої дії. До 25 лютого 1944 р. здійснив 274 успішні бойові вильоти на бомбардування військово-промислових об'єктів у глибокому тилу противника, зосереджень його військ.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 13 березня 1944 року.

Після війни продовжив службу у Військово-Повітряних Силах. В 1947 р. закінчив курси вдосконалення командирів і штурманів авіаційних ескадрилей. Підполковник. З 1956 р. в запасі. Жив у м. Вінниці. Працював старшим інженером інституту «Укржитлоремпроект».

Нагороджений двома орденами Леніна, орденом Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ступеня, двома орденами Червоної Зірки.

Помер 21 травня 1978 р. Похований у Вінниці.

Кузнєцов Григорій Матвійович

Народився в 1913 в с. Кочкурово Починковського району Горьковської області в селянській сім'ї. Росіянин. Освіта 7 класів. З 1929 р. працював теслею в колгоспі, в 1931 – 1936 рр. – на Горьковському автомобільному заводі, а потім бригадиром у рідному селі. В Червоній армії в 1939 – 1940 рр. і з 1941 р. Учасник радянсько-фінляндської війни 1939 – 1940 рр. Член КПРС з 1944 р.

У бойових діях Другої світової війни з 1941 р. Командир відділення 80-го стрілецького гвардійського розвідувального батальйону (7-й гвардійський танковий корпус, 3 гвардійська танкова армія, Воронежський фронт). Гвардії старший сержант. У ніч на 22 вересня 1943 р. з двома автоматниками під вогнем ворога подолав Дніпро біля с. Трахтемирів (Канівський район Черкаської області), вів розвідку і передавав по рації дані про противника.

Звання Героя Радянського Союзу удостоєний 23 жовтня 1943 року.

Після війни демобілізувався. Жив і працював у Горькому, Вінниці.

Нагороджений орденом Леніна, медалями.

Помер 13 серпня 1977 р. Похований у Вінниці.

Кузьмінов Михайло Якович

Народився 1 грудня 1910 р. в с. Молотовське (тепер: Красногвардійське) Ставропольського краю (Російська Федерація) в селянській сім'ї. Росіянин. Закінчив середню школу в м. Ахалціхе Грузинської РСР. Працював теслею в колгоспі. В Червоній армії з 1932 р. В 1938 р. закінчив курси молодших лейтенантів при Бакінському піхотному училищі. Член КПРС з 1939 р.

В боях Другої світової війни з січня 1942 р. Командир 48-го стрілецького полку 38-ї стрілецької дивізії 40-ї армії (Воронезький фронт). Майор. У ніч на 25 вересня 1943 р. організував форсування Дніпра полком біля с. Григорівка (Канівський район Черкаської області). Оволодівши висотою на південь від села, воїни полку впродовж місяця утримували плацдарм.

Звання Героя Радянського Союзу удостоєний 10 січня 1944 р.

В 1945 р. закінчив Військову академію ім. М. В. Фрунзе, в 1955 – Вищі академічні курси при цій академії. З 1961 р. у званні полковника – у відставці. Жив у Вінниці.

Нагороджений орденом Леніна, трьома орденами Червоного Прапора, орденом Суворова 3 ступеня, Вітчизняної війни 1 ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Помер.

Куніцин Петро Миколайович

Народився 1921 р. в Амурській області (Російська Федерація). Росіянин. У Червоній армії 1940 р.

Учасник Другої світової війни. Сапер. Брав участь у боях під Москвою, на Курській дузі, визволяв Київ та інші міста України, а також Польщі.

За мужність, проявлену під час форсування Дніпра, удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Демобілізувавшись, мешкав у с. Межирів Жмеринського району.

Трагічно загинув у травні 1965 р. Похований у Межиріві.

Кучерявий Микола Данилович

Народився 21 серпня 1924 р. в с. Мазурівка Тульчинського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Освіта початкова. Працював у колгоспі. Комсомолец.

Учасник Другої світової війни з травня 1944 р. Командир відділення 132-го гвардійського стрілецького полку 42-ї гвардійської стрілецької дивізії 40-ї армії (2-й Український фронт). Молодший сержант.

Відзначився під час прориву оборони противника в районі м. Пашкани (Румунія). 19 серпня 1944 р. під час бою кинувся на заміновані дротяні загородження, в яких після вибуху утворились проходи. Відважний воїн ціною свого життя сприяв виконанню підрозділом бойового завдання.

24 березня 1945 р. посмертно удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна.

Похований у с. Сочь (за 10 км на південний захід від м. Пашкани).

Лещенко Петро Лук'янович

Народився 1917 р. в с. Михайлівка Бершадського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 5 класів. Працював у колгоспі. В Червоній армії з 1937 р.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Воював на Брянському, Воронезькому та 1-у Українському фронтах.

Будучи старшим лейтенантом, а згодом капітаном, командиром роти 842-го стрілецького полку 240-ї стрілецької дивізії 38-ї армії (Воронезький фронт), 27 вересня 1943 р. одним із перших в полку із взводом форсував р. Дніпро в районі с. Лютіж Вишгородського району Київської області. Взвод захопив невеликий плацдарм і відстояв рубіж, відбивши за день декілька контратак противника. До вечора подолянин зумів переправити на правий берег ріки всю роту. Відбиваючи шалені контратаки ворога, бійці роти знищили більше сотні гітлерівців і забезпечили форсування ріки полком. У бою замінив важко пораненого командира батальйону.

29 жовтня 1943 р. нагороджений медаллю «Золота Зірка».

Член КПРС з 1943 р.

12 листопада 1943 р., отримавши важке поранення, помер від ран.

Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни 2 ступеня, Червоної Зірки.

Похований на південній околиці с. Вільшанка Васильківського району Київської області.

Ляхов Георгій Васильович

Народився 3 січня 1923 р. в м. Гайсин Гайсинського району Вінницької області* в сім'ї службовців. Українець. Закінчив середню школу. Працював токарем на заводі в м. Нижній Ломов

Пензенської області. В 1941 р. призваний в Червону армію. В 1942 році закінчив Пензенське мінометне училище.

Учасник Другої світової війни з квітня 1942 р. Воював на Західному і Центральному фронтах. Капітан.

Тимчасово виконуючи обов'язки заступника командира батальйону 120-го стрілецького полку 69-ї стрілецької дивізії 65-ї армії (Центральний фронт), 15 жовтня 1943 р. у складі десантної групи в числі перших переправився на правий берег Дніпра в районі смт Радуль (Чернігівська область). В рукопашній сутичці особисто знищив кількох гітлерівців. Батальйон відбив усі контратаки ворога, забезпечив переправу інших підрозділів полку.

30 жовтня 1943 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу. У тому ж році став комуністом.

В 1945 р. закінчив курси «Выстрел», в 1949 р. – Військову академію ім. М. В. Фрунзе. Був викладачем у військовому піхотному училищі. В 1962 р. в званні підполковника звільнився в запас. Жив у м. Читі, працював начальником пожежної охорони аеропорту.

Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни 2 ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Помер 5 червня 1983 р.

** У деяких документах місцем народження вказується с. Монастирок Немирівського району Вінницької області.*

Мазур Трифон Григорович

Народився 1919 р. в с. Савинці Тростянецького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. В 1938 р. закінчив Тульчинський педагогічний технікум. Працював учителем початкової школи в с. Антонівка Томашпільського району Вінницької області. У Червоній армії з 1939 р.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Воював на Західному, Калінінському, Брянському, Центральному, 1-у Білоруському фронтах.

В 1943 р. закінчив Смоленське артилерійське училище. Лейтенант. У тому ж році вступив у КПРС.

Будучи командиром взводу управління 753-го гарматного артилерійського полку 24-ї гарматно-артилерійської бригади 5-ї артилерійської дивізії 4-го артилерійського корпусу прориву 3-ї ударної армії (1-й Білоруський фронт), відзначився 27 квітня 1945 року під час вуличних боїв у Берліні. Вночі група гітлерівців напала на обслугову гармати. Подолянин замінив пораненого заряджаючого, а коли закінчились снаряди, вогнем із автомата та гранатами продовжував із бійцями відбивати атаку, змусивши ворога відступити.

31 травня 1945 р. йому присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Після війни продовжив службу в Радянській Армії.

Звільнившись у запас, в 1957 р. закінчив Саратовський державний університет. Працював вчителем географії у середній школі м. Пугачов Саратовської області.

Нагороджений орденами Леніна, Богдана Хмельницького 3 ступеня, Вітчизняної війни 1 ступеня, трьома орденами Червоної Зірки, медалями.

Малик Хома Васильович

Народився 1903 р. в с. Бондурівка Немирівського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив Дніпропетровський будівельний інститут. Працював на Дніпрогесі, в Запоріжжі, інженером-будівельником у Дніпропетровську. В Червоній армії в 1923 – 1925 рр., а також із червня 1941 р.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Командир роти 62-го гвардійського окремого саперного батальйону 3-го гвардійського механізованого корпусу 47-ї армії (Воронезький фронт). Відзначився 3 жовтня 1943 р. під час форсування Дніпра в районі м. Канева Черкаської області, забезпечивши переправу на захоплений плацдарм частин корпусу.

Загинув 8 жовтня 1943 р.

За зразкове виконання бойового завдання, особисту відвагу 25 жовтня 1943 р. посмертно удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденами Леніна, Червоної Зірки, медалями.

Похований у братській могилі в с. Лепляєво Канівського району Черкаської області.

Мамонтов Микола Іванович

Народився в с. Кусково Тамбовської області (Російська Федерація). Росіянин. 17-річним юнаком добровільно пішов на службу в Червону армію. У 1940 р. закінчив Могилівське військово-піхотне училище.

Учасник Другої світової війни. Командир мінометної батареї. Воював на Сталинградському фронті, у Прибалтиці.

За успішне визволення Кенігсберга удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Після війни закінчив військову академію ім. М. Фрунзе. Служив в армії. В 1964 р. звільнився у запас.

Мешкав у м. Жмеринці. Працював техніком Південно-Західної залізниці, ревізором. Брав участь у спорудженні Жмеринського елеватора.

Помер 17 квітня 1999 р.

Мандибура Михайло Карпович

Народився 10 травня 1921 р. в с. Довжок Шаргородського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. В 1940 р. закінчив Тульчинське ветеринарне училище і до призову в армію (квітень 1941 р.) працював ветфельдшером у рідному селі.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Воював на Західному, Калінінському, 1-у Прибалтійському фронтах.

Відзначився в боях за звільнення Білорусії. Будучи командиром мінометної обслуги 992-го стрілецького полку 306-ї стрілецької дивізії 43-ї армії (1-й Прибалтійський фронт), 24 червня 1944 р. у числі перших форсував р. Західна Двіна в районі с. Шарапино (Вітебська область), брав участь у бою по захопленню та утриманню плацдарму.

22 липня 1944 р. став Героєм Радянського Союзу, а також у тому році – комуністом.

В 1946 р. закінчив Челябінське танково-технічне училище. Невдовзі звільнився в запас. Жив і працював у рідному селі (голова колгоспу, сільради).

Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни 1-го та 2-го ступенів, медалями.

Помер 8 липня 1985 р. Похований у рідному селі.

Матієнко Петро Андрійович

Народився 1915 р. в с. Вінницькі Хутори Вінницького району Вінницької області у селянській сім'ї. Українець. У 1938 р. із другого курсу Вінницького педагогічного інституту був призваний в Червону армію. В тому ж році закінчив Одеську військово-авіаційну школу.

В боях з гітлерівськими загарбниками у Другій світовій війні з червня 1941 р. Воював на Західному, Північно-Кавказькому та Степовому фронтах. У 1942 р. вступив у КПРС.

Будучи майором, штурманом 270-го винищувально-авіаційного полку 203-ї винищувально-авіаційної дивізії 1-го штурмового авіаційного корпусу 5-ї повітряної армії (Степовий фронт), до вересня 1943 р. здійснив 259 бойових вильотів, у 41-у повітряному бою особисто збив 13 літаків противника. Ще один ворожий літак збив у складі групи.

4 лютого 1944 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоного Прапора, двома орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, медалями.

Загинув 15 жовтня 1944 р. в авіаційній катастрофі. Похований в м. Мелец (Польща).

Медвецький Микола Васильович

Народився 1917 р. в с. Буцні Барського району Вінницької області в робітничій сім'ї. Українець. Працював інспектором райземвідділу. В Червоній армії з 1938 р.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Член КПРС з 1943 р. Воював на Калінінському та 1-у Прибалтійському фронтах.

Хімінструктор батареї 569-го винищувально-протитанкового артилерійського полку 17-ї винищувально-протитанкової артилерійської бригади 43-ї армії (1-й Прибалтійський фронт).

11 липня 1944 р. в бою, що розгорівся неподалік с. Антабалга (Утенський район, Литва), брав участь у відбитті чотирьох атак противника, знищивши до десятка ворожих солдатів. Коли закінчились боєприпаси, гранатою підірвав себе і гітлерівців, що оточили його.

24 березня 1945 р. посмертно нагороджений медаллю «Золота Зірка».

Нагороджений також орденом Леніна, медаллю.

Похований у с. Сірвіджай Утенського району (Литва).

Могильчак Іван Лазарович

Народився 8 лютого 1917 р. в с. Демидівка Тростянецького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 9 класів, потім авіаційну школу Цивільного повітряного флоту. У Військово-Повітряних Силах з 1941 р.

Учасник Другої світової війни з 1942 р. Закінчив Вищі курси льотної підготовки. Воював на Воронезькому та 2-у Українському фронтах. Старший лейтенант. Член КПРС з 1943 р.

Будучи командиром ескадрильї 235-го штурмового авіаційного полку 264-ї штурмової авіаційної дивізії 5-го штурмового авіаційного корпусу 2-ї повітряної армії (Воронезький фронт), до жовтня 1943 р. здійснив 94 бойових вильоти, бомбовими та штурмовими ударами завдав значних втрат ворогові. Брав участь у 12-и повітряних боях, збив 1-го винищувача противника.

Визволяв рідну Вінниччину.

4 лютого 1944 р. удостоєний Звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоного Прапора, орденом Олександра Невського, Вітчизняної війни.

Помер 14 лютого 1945 р.

Похований у м. Вінниці.

Мороз Оксентій Гнатович

Народився 1914 р. в с. Борівка Чернівецького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. У Червоній армії з 1941 р.

Учасник Другої світової війни з березня 1943 р. Командир відділення мінометної роти 702-го стрілецького полку 213-ї стрілецької дивізії 7-ї гвардійської армії (Степовий фронт).

27 вересня 1943 р. з групою бійців одним із перших перепливав через р. Дніпро і знищив ворожу кулеметну точку. 28 вересня взяв участь у відбитті 8-и контратак противника. В бою за м. Дніпровакам'янка Верхньодніпровського району Дніпропетровської області підбив ворожий танк.

За проявлені відвагу і мужність Указом Президії Верховної Ради СРСР від 26 жовтня 1943 р. йому присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

У 1945 р. вступив у КПРС.

Після війни жив на хуторі Гладківка (нині у складі с. Іванопольє Донецької області). Працював механізатором.

Нагороджений орденами Леніна, Червоної Зірки, медалями.

Помер 28 травня 1969 р.

Похований в Донецьку.

Москальчук Микита Андрійович

Народився 20 жовтня 1902 р. в с. Очеретня Погребищенського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 5 класів реального училища. В 1920 р. став червоноармійцем. Член КПРС з 1928 р. В 1927 р. закінчив у Києві школу командирів РСЧА, в 1931 р. в Москві – бронетанкові командні курси, в 1933 р. – Московські курси вдосконалення командного складу механізованих військ РСЧА, в 1941 р. – Військову академію ім. М. В. Фрунзе.

Учасник Другої світової війни з липня 1942 р. Воював на Центральному та Воронезькому фронтах.

Будучи гвардії підполковником, заступником командира 54-ї гвардійської танкової бригади 7-го гвардійського танкового корпусу 3-ї гвардійської танкової армії (1-й Український фронт), в боях

під Києвом в період з 3 по 13 листопада 1944 р. очолював передові підрозділи бригади. Вони першими увірвались в м. Васильків, а потім у с. Паволоч Попельнянського району Житомирської області. Подолянин особисто брав участь у відбитті 10 контратак противника. В бою був важко поранений. 14 листопада 1943 р. помер.

Звання Героя Радянського Союзу удостоєний 10 січня 1944 р. посмертно.

Нагороджений орденами Леніна, Червоного Прапора.

Похований у с. Паволоч.

Нагірняк Дмитро Васильович

Народився 5 квітня 1909 р. в с. Жолоби Томашпільського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 7 класів, працював у сільському господарстві. У Червоній армії з 1928 р. В 1931 р. закінчив Бакинське військове піхотне училище, в 1934 р. – курси вдосконалення командного складу. В 1939 р. вступив у КПРС.

На фронтах Другої світової війни з червня 1941 р.

Відзначився в боях за визволення Румунії.

Будучи гвардії підполковником, заступником командира 22-ї гвардійської танкової бригади 5-го гвардійського танкового корпусу 6-ї танкової армії (2-й Український фронт), 24 серпня 1944 р. під час прориву ешелонованої оборони противника в районі поселення Войнешти (за 10 км на південний захід від м. Ясси, Румунія) залишився за командира бригади. Одним із перших на своєму танкові увірвався в м. Текуч (Румунія). В цьому бою був поранений і того ж дня помер.

13 вересня 1944 р. йому посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденами Леніна, Червоного Прапора, Червоної Зірки, медалями.

Надутый Михайло Іванович

Народився 20 вересня 1925 р. в с. Цибулівка Тростянецького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив

8 класів. Працював у колгоспі. Після звільнення Вінниччини від німецько-фашистських загарбників у квітні 1944 р. призваний у Червону армію.

В діючій армії з травня 1944 р. Сапер 21-го гвардійського відділення моторизованого саперного батальйону 5-го гвардійського танкового корпусу 6-ї танкової армії (2-й Український фронт).

Відзначився 28 грудня 1944 р. Прорвавшись із підрозділом до моста через р. Грон в районі селища Палд (в 44-х км на північний схід від м. Комарно, Чехословаччина), перерізав кабелі зарядів, підготовлених для висадження в повітря мосту. Забезпечив безперешкодне просування танків. Загинув у цьому бою.

28 квітня 1945 р. Указом Президії Верховної Ради СРСР по-смертно нагороджений медаллю «Золота Зірка».

Нагороджений також орденом Леніна, медалями.

Похований у селищі Палд.

Наконечний Андрій Гаврилович

Народився 6 червня 1915 р. в с. Ладижин (тепер м. Ладижин) Тростянецького району Вінницької області* в селянській сім'ї. Українець. У 1938 р. закінчив Білоцерківський сільськогосподарський інститут, працював агрономом сортодільниці на Бершадському цукрозаводі. В Червоній армії з січня 1941 р.

Учасник Другої світової війни з липня 1943 р. З того ж року член КППС. Воював на Західному, 3-у Прибалтійському фронтах.

Відзначився на Забайкальському фронті під час радянсько-японської війни 1945 р.

Будучи гвардії майором, начальником штабу 212-го гвардійського гаубичного полку 8-ї гвардійської гаубичної артилерійської бригади 3-ї гвардійської дивізії 5-го артилерійського корпусу прориву 39-ї армії (Забайкальський фронт), перебуваючи у складі розвідувальної групи, 5 серпня 1945 р. біля станції Дебосьє зіткнувся з японцями, організував кругову оборону. Отримав важке поранення, але протримався до підходу підкріплення.

14 серпня 1945 р. помер від ран.

8 вересня 1945 р. посмертно удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни 1 ступеня, Червоної Зірки, медалями.

** У деяких документах місцем народження вказується с. Носівці Гайсинського району Вінницької області.*

Ніколаєнко Петро Іванович

Народився 12 червня 1914 р. в с. Мітлинці Гайсинського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Освіта середня. Працював у Бершадському районному відділенні міліції. Член КПРС з 1938 р. У Червоній армії з 1939 р. Брав участь у визвольному поході радянських військ у Західну Україну та Західну Білорусію.

На фронті у Другій світовій війні з лютого 1942 р. Командир роти 134-го танкового полку 10-ї гвардійської кавалерійської дивізії 4-го гвардійського кавалерійського корпусу (Північно-Кавказький фронт). Старший лейтенант.

Відзначився в оборонних боях в районі м. Ростов-на-Дону. 22 – 23 липня 1942 р. його рота підбила та знищила 29 танків противника. У період боїв 12 – 22 грудня 1942 р. в районі хутора Нортон Курського району Ставропольського краю особисто підбив 3 ворожих танки, знищив батарею шестиствольних мінометів, 4 гармати, 2 дзоти.

Загинув у бою 29 січня 1943 р.

31 березня 1943 р. йому посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна.

Похований в с. Ново-Олександрівка зерноградського району Ростовської області (Російська Федерація).

Оленич Іван Іванович

Народився 20 березня 1920 р. в с. Носківці Жмеринського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 7 класів. Працював зв'язківцем у м. Попасна Луганської області.

Закінчив школу ФЗН при Миколаївському суднобудівному заводі. Працював на ньому слюсарем. У Червоній армії з 1940 р.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Закінчив військове училище зв'язку. Воював на Південно-Західному, 1-у Білоруському, 2-у та 3-у Українських фронтах.

Відзначився під час форсування р. Дніпро та захоплення плацдарму в районі с. Григорівка Канівського району Черкаської області. Будучи молодшим лейтенантом, командиром телефонного взводу 703-ї окремої роти зв'язку 38-ї стрілецької дивізії 40-ї армії (Воронезький фронт), в ніч на 24 вересня 1943 р. з трьома зв'язківцями в числі перших переплив ріку і, проклавши кабельну лінію, встановив зв'язок командира дивізії з передовим полком, що захопив плацдарм на правому березі. Під час бою, ризикуючи життям, не раз кидався в холодну воду, ліквідував пошкодження на лінії.

10 січня 1944 р. йому присвоєно звання Героя Радянського Союзу. В 1945 р. став комуністом.

Звільнився в запас в 1946 р. Повернувся у рідне село. До 1967 року працював у місцевому радгоспі.

Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни 1 ступеня, медалями СРСР, а також державними нагородами України – орденом Богдана Хмельницького 3 ступеня, медаллю «Захиснику Вітчизни».

Помер у 1988 р. Похований в с. Олександрівка Жмеринського району.

Олійник Вадим Клавдійович

Народився 20 листопада 1922 р. в с. Велика Клітенка Хмельницького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Освіта середня. Після школи працював у колгоспі. В Червоній армії з 1940 р. В 1941 р. закінчив Бакинське училище зенітної артилерії.

У діючій армії з травня 1943 р. Воював на Калінінському, 1-у та 2-у Білоруських фронтах. Кандидат у члени КПРС з 1944 р.

Будучи старшим лейтенантом, командиром батареї 1991-го зенітного артилерійського полку 64-ї зенітної артилерійської дивізії (2-й Білоруський фронт), в боях за звільнення Правобережної України 28 – 31 березня 1944 р. батарея під його командуванням

збила 4 літаки противника і планер. 5 квітня 1944 р., розмістивши батарею на протитанковому рубежі в районі с. Дубове Ковельського району Волинської області, зенітники відбили ворожу контратаку, знищивши 5 танків і самохідних артилерійських установок. Загинув у цьому бою.

22 серпня 1944 р. посмертно удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна.

Похований у м. Ковель Волинської області.

Олійник Григорій Микитович

Народився 9 лютого 1916 р. в смт Вороновиця Вінницького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив середню школу. Працював на Степанівському цукровому заводі, у Вороновицькому райкомі комсомолу. В Червоній армії з 1936 р. В 1939 р. закінчив Чугуївське військове авіаційне училище. Член КПРС з 1941 р.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Воював на Південно-Західному, Брянському, Північно-Кавказькому, Сталінградському та інших фронтах.

Будучи капітаном, заступником командира 293-го винищувального авіаційного полку 287-ї винищувальної авіаційної дивізії 4-ї повітряної армії (Північно-Кавказький фронт), до травня 1943 року здійснив 296 бойових вильотів, у 67-и боях збив 18 і в складі групи 2 літаки противника.

За зразкове виконання бойових завдань, відвагу і героїзм Указом Президії Верховної Ради СРСР від 24 серпня 1943 р. йому присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Після війни продовжив службу у Військово-Повітряних Силах. В 1951 р. закінчив Вищі льотно-тактичні курси вдосконалення офіцерського складу. Підполковник.

Нагороджений орденами Леніна, трьома орденами Червоного Прапора, орденом Олександра Невського, Вітчизняної війни 1 ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Загинув 11 серпня 1953 р. при виконанні службових обов'язків.

Петров Михайло Петрович

Народився 17 листопада 1904 р. в с. Старі Шарашли Бакалинського району Башкирської АРСР в селянській сім'ї. Татарин. Закінчив початкову школу. Працював телеграфістом. У Червоній армії з 1926 р. Член КППС з 1929 р.

На фронтах Другої світової війни з листопада 1941 р. В 1944 році закінчив курси «Выстрел». Командир 364-го стрілецького полку 139-ї стрілецької дивізії 50-ї армії (2-й Білоруський фронт). Підполковник. Вміло керував підрозділами полку в червневому наступі 1944 р. Прорваши оборону противника, полк 24 – 26 червня форсував рр. Проня, Баси, Реста і в ніч на 28 червня 1944 р. – Дніпро південніше м. Могилева, звільнивши понад 215 населених пунктів, відрізав шляхи відходу на захід оточеному угрупованню противника.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 24 березня 1945 року.

Після війни продовжував службу в армії. В 1949 р. закінчив Ленінградську вищу бронетанкову школу. З 1954 р. у званні полковника в запасі.

Жив і працював у м. Вінниці.

Нагороджений двома орденами Леніна, трьома орденами Червоного Прапора, орденом Олександра Невського, Червоної Зірки, медалями.

Помер 5 серпня 1967 р. Похований у Вінниці.

Пивовар Віктор Гордійович

Народився 21 листопада 1902 р. в с. Борівка Чернівецького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Освіта неповна середня. В Червоній армії з 1924 р. В 1925 р. закінчив полкову школу. В 1928 р. став членом КППС. В 1932 р. пройшов курси перепідготовки командного складу, а в 1936 р. – курси вдосконалення командного складу. Кадровий командир Червоної армії. Підполковник.

В боях Другої світової війни з 1941 р. Воював на Південно-Західному, Північно-Кавказькому, Брянському, 3-у та 4-у Україн-

ських фронтах. Відзначився в боях за визволення Чехословаччини.

Будучи заступником командира 1672-го винищувально-протитанкового артилерійського полку (4-й Український фронт), 14 січня 1945 р. в бою за населений пункт Мокранце (південно-західніше м. Кошіце, Словаччина) організував кругову оборону декількох батарей полку і протягом 10 годин керував відбиттям ворожих контратак. Артилеристи завдали значних втрат противнику в живій силі та техніці, прорвали кільце оточення. В цьому бою був важко поранений. Помер 14 січня 1945 р. від ран.

23 травня 1945 р. посмертно нагороджений медаллю «Золота Зірка».

Нагороджений також орденом Леніна, орденом Олександра Невського, двома орденами Вітчизняної війни 2 ступеня, медалями.

Похований в населеному пункті Гаранда (на північ від м. Енч, Угорщина).

Пилипенко Володимир Степанович

Народився 25 жовтня 1918 р. в с. Кальнишівка Тиврівського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 2 курси Харківського інституту інженерів залізничного транспорту. З 1939 р. у Військово-Морському Флоті. В 1941 р. закінчив Ленінградське вище військово-морське училище.

Учасник Другої світової війни з 1941 р. Командир ланки торпедних катерів 2-ї бригади торпедних катерів (Чорноморський флот). Під час закінчення бойового патрулювання, конвоювання кораблів і суден, висадження десантних груп підбив 3 торпедних катери та потопив десантну баржу противника.

16 травня 1944 р. став Героєм Радянського Союзу.

Того ж року вступив в ряди КППС.

Після війни продовжив службу на флоті. Командував дивізіоном торпедних катерів в Севастополі. В 1952 р. закінчив військово-морську академію імені Ворошилова. Потім був начальником штабу бригади торпедних катерів, командував великим з'єднанням у Феодосії.

Свої знання згодом передавав підростаючій зміні. З 1963 року – заступник начальника Тихоокеанського військово-морського училища ім. С. О. Макарова, а в 1967 – 1982 рр. – начальник Калінінградського вищого військово-морського училища. Тут став доцентом, кандидатом технічних наук.

З 1982 р. віце-адмірал В. С. Пилипенко – у відставці. Оселився в Севастополі. Тривалий час очолював Севастопольське відділення Всеукраїнського об'єднання ветеранів війни. В роки незалежності став почесним членом екіпажу корвету Військово-Морських Сил України «Вінниця».

Нагороджений орденом Леніна, орденом Червоного Прапора, двома орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, орденами Червоної Зірки, «За службу Батьківщині у Збройних Силах СРСР» 3 ступеня, медалями.

Помер 13 березня 2005 р. Похований у Севастополі.

Пилипенко Яків Павлович

Народився 3 березня 1920 р. у смт Варва Варвинського району Чернігівської області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 7 класів. Працював на взуттєвій фабриці в м. Прилуки Чернігівської області. В Червоній армії з 1940 р. Член КППС з 1944 р.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. В 1944 р. закінчив Орловське танкове училище. Командир танка 49-ї гвардійської танкової бригади 12-го танкового корпусу 2-ї гвардійської танкової армії (1-й Білоруський фронт). У числі перших увірвався в м. Сохочев (Польща) 16 січня 1945 р. і вів бій до підходу підкріплення. 19 січня 1945 р. в бою за м. Любень (тепер Любень-Кувяські) прорвався на аеродром, де знищив 2 літаки. 21 січня 1945 р. у групі з 4 танків увірвався в м. Іновроцлав, де брав участь у захопленні залізничної станції, радіотелеграфного вузла, аеродрому.

Звання Героя Радянського Союзу удостоєний 27 лютого 1945 року.

Після війни продовжив службу в армії. В 1949 р. закінчив курси вдосконалення офіцерського складу, в 1954 р. – Вищу офіцерську інтендантську школу. З 1962 р. – майор запасу.

Жив і працював у м. Вінниці.

Нагороджений орденом Леніна, Вітчизняної війни 1 ступеня, 2 орденами Червоної Зірки, медалями.

Помер 31 липня 2003 р. Похований у Вінниці.

Пироговський Олександр Сидорович

Народився 1897 р. в м. Гайсин Гайсинського району Вінницької області в робітничій сім'ї. Українець. Учасник громадянської війни. З 1924 р. працював у м. Києві на залізничному вузлі. В 1927 році став комуністом. Перейшов на партійну роботу.

Влітку 1941 р. був секретарем парторганізації Київського лісопереробного заводу. Після відходу радянських військ залишений на окупованій території. Секретар Залізничного підпільного райкому партії м. Києва. Один із організаторів і керівників антифашистської боротьби.

Схоплений і розстріляний гестапівцями 6 листопада 1943 р.

За зразкове виконання бойових завдань командування у боротьбі проти німецько-фашистських загарбників в тилу противника і виявлені при цьому відвагу та героїзм, за особливі заслуги в розвитку партизанського руху в Україні Указом Президії Верховної Ради СРСР від 2 травня 1945 р. йому посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна, медаллю.

Пліс Іван Григорович

Народився 23 жовтня 1919 р. в с. Михайлин Козятинського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 7 класів. Працював рахівником у колгоспі. В Червоній армії з 1939 року. В 1942 р. закінчив Ленінградське військово-інженерне училище. Член КПРС з 1945 р.

Учасник Другої світової війни з жовтня 1943 р. Воював на Північно-Західному, 2-у Прибалтійському, Карельському та 1-у Далекосхідному фронтах.

Відзначився в боях за визволення Ленінградської області. Будучи лейтенантом, командиром взводу 222-го окремого моторизованого штурмового інженерно-саперного батальйону 20-ї мотори-

зованої штурмової інженерно-саперної бригади 7-ї армії (Карельський фронт), 21 червня 1944 р. на чолі взводу саперів-штурмовиків переправився через р. Свір в районі м. Лодейне Поле (Ленінградська область), проробив переходи в дротяних загородах і пішов на штурм 2-х ворожих дзотів. Один дзот був підірваний, гарнізон іншого здався в полон. Плацдарм було захоплено.

21 липня 1944 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Після війни продовжив службу в Радянській Армії. В запас у званні майора звільнився в 1960 р. Жив у Вінниці. Працював інженером.

Нагороджений орденом Леніна, орденом Червоного Прапора, двома орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, двома орденами Червоної Зірки, медалями СРСР, а також державними нагородами України – Богдана Хмельницького 3 ступеня, медаллю «Захиснику Вітчизни».

Помер 18 вересня 2004 р. Похований у м. Вінниці.

Плотянський Петро Трохимович

Народився 30 січня 1912 р. в с. Стражгород Теплицького району Вінницької області в робітничій сім'ї. Українець. Працював бригадиром у місцевому колгоспі ім. III Інтернаціоналу. В 1936 р. закінчив автомобільний технікум. Працював інспектором державтоінспекції в м. Георгіївську Ставропольського краю. У Червоній армії з 1940 р. В 1941 р. закінчив Ростовське артилерійське училище.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Воював на Західному, Південному, Брянському, Північно-Кавказькому та 1-у Українському фронтах. Старший лейтенант.

Відзначився в боях за м. Новоросійськ. Будучи командиром відділення розвідувальної роти 107-ї окремої стрілецької бригади 18-ї армії (Північно-Кавказький фронт), 16 квітня 1943 р. із своєю групою розвідників підповз до переднього краю оборони противника, несподіваною атакою захопив 3 дзоти. Вперто утримуючи здобуту позицію, відбив 3 ворожих контратаки.

За проявлену мужність Указом Президії Верховної Ради СРСР 25 жовтня 1943 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

У тому ж році став комуністом.

В 1948 р. закінчив Ленінградську вищу офіцерську артилерійську школу і в званні капітана звільнився в запас. Жив у м. Нальчик (Кабардино-Балкарія, Росія). Працював механіком автобази.

Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, медалями.

Пономарчук Андрій Іванович

Народився 1915 р. в с. Черемошне Погребищенського району Вінницької області* в селянській сім'ї. Українець. Навчався в місцевій сільській школі. Закінчив гірничопромислове училище. З 1935 р. працював шахтарем у м. Луганську. В Червоній армії з 1940 р.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Воював на Південно-Західному, Брянському та Воронежському фронтах. Визволяв рідне Поділля.

Лейтенант, командир роти 569-го стрілецького полку 161-ї стрілецької дивізії 40-ї армії (Воронезький фронт) в ніч на 23 вересня 1943 р. із своєю ротою в числі перших форсував р. Дніпро в районі с. Зарубинці Канівського району Черкаської області і впродовж дня з боями просунувся на 2 км в глибину території правого берега. Рота відбила декілька ворожих контратак, утримала захоплений плацдарм до підходу основних сил.

23 жовтня 1943 р. йому присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна.

7 лютого 1944 р. загинув, визволяючи від ворога рідний край. Похований в с. Судилків Шепетівського району на Хмельниччині.

** У деяких документах місцем народження вказується м. Кадіївка (м. Стаханов) Луганської області.*

Пономарчук Степан Єфремович

Народився 26 березня 1913 р. в м. Гайсин Гайсинського району Вінницької області в робітничій сім'ї. Українець. Закінчив 7 класів, фабрично-заводське училище. Працював токарем у залізничному депо. В Червоній армії з 1934 р. В 1937 р. закінчив Сталінградську військову авіаційну школу. В 1939 р. став комуністом.

Учасник радянсько-фінляндської війни 1939 – 1940 рр. Військовий комісар ескадрильї 5-го окремого швидкісного бомбардувального авіаційного полку 14-ї армії. Старший політрук. До січня 1940 р. здійснив 10 бойових вильотів на бомбардування скупчень військ противника, аеродромів, завдав ворогові значних втрат.

5 лютого 1940 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Учасник Другої світової війни з 1941 р. Воював на Ленінградському та 2-у Далекосхідному фронтах. Був на штабних та командних посадах.

В 1950 р. закінчив Вищі льотно-тактичні курси удосконалення офіцерського складу. З 1958 р. – полковник запасу. Поселився у м. Брянську (Росія).

Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоного Прапора, двома орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, орденом Червоної Зірки, медалями.

Помер 15 серпня 1988 р.

Поплавський Станіслав Гільярович

Народився 22 квітня 1902 р. в с. Вендичани Могилів-Подільського району Вінницької області в селянській сім'ї. Поляк. Закінчив початкову школу. В Червоній армії з 1923 р. В 1928 р. став комуністом. В 1930 р. закінчив Харківське військове училище, а в 1938 р. – Військову академію ім. М. В. Фрунзе. Працював у ній викладачем.

На фронтах Другої світової війни з липня 1941 р. Був командиром стрілецького полку, дивізії, корпусу. Воював на Західному, Калінінському, 1-у та 3-у Білоруських фронтах. Генарал-лейтенант.

В 1944 р. на прохання уряду Польщі відряджений у Військо Польське, командував 2-ю та 1-ю арміями.

За зміле управління військами під час прориву оборони противника на р. Одер і в боях за м. Берлін 29 травня 1945 р. йому присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Після війни був командуючим військами військового округу, заступником міністра Національної оборони ПНР (1945 – 1956 рр.). У грудні 1956 р. повернувся в СРСР, був першим заступником Головного інспектора Міністерства оборони СРСР. З 1958 р. – інспектор-радник групи генеральних інспекторів МО СРСР. Генерал армії.

Автор книги «Товариші по обороні» (1974 р.).

Нагороджений трьома орденами Леніна, орденом Жовтневої Революції, 4-а орденами Червоного Прапора, орденами Суворова 1-го та 2-го ступенів, Кутузова 2-го ступеня, Богдана Хмельницького 2 ступеня, Червоної Зірки, медалями, іноземними орденами.

Помер 9 серпня 1973 р. Похований в Москві на Новодев'ячому цвинтарі.

Порик Василь Васильович

Народився 17 лютого 1920 р. в с. Соломірка (тепер с. Порик) Хмельницького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив Бобринецький сільськогосподарський технікум (Кіровоградська область). У Червоній армії з 1939 р. В 1939 р. закінчив Харківське військово-піхотне училище. лейтенант. У 1941 році став комуністом.

Влітку 1941 р. служив у 6-й армії (Південно-Західний фронт). Пораним опинився в оточенні і потрапив у полон. Був в'язнем «Уманської ями». Звідти як військовополонений вивезений в концтабір Бомон в Артуа (департамент Па-де-Кале, Франція). Встановив зв'язок з учасниками руху Опору, здійснив втечу із табору. Створив партизанський загін, який з липня 1943 р. воював проти нацистських окупантів у Північній Франції. В одному з боїв був поранений, схоплений гестапівцями і заточений в тюрму. Проте знову втік і продовжив боротьбу. 22 липня 1944 р. під час виконання бойового завдання потрапив у засідку і того ж дня розстріляний гітлерівцями в Арраській кріпості.

Національний герой Франції (1964 р.).

За героїзм і мужність, виявлені в боротьбі проти німецько-фашистських загарбників у Франції в період Другої світової війни, Указом Президії Верховної Ради СРСР від 21 липня 1964 р. посмертно удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна.

Похований в м. Енен-Льстар (Франція).

Раділовський Семен Юхимович

Народився 19 листопада 1922 р. в м. Луганську в сім'ї службовця. Росіянин. Освіта середня. В Червоній армії з 1939 р. В 1941 році закінчив Ростовське артилерійське училище. Член КППС з 1942 року.

На фронтах Другої світової війни з 1941 р. Командир батареї 206-го винищувально-протитанкового артилерійського полку 20-ї винищувально-протитанкової артилерійської бригади 2-ї гвардійської танкової армії (2-й Білоруський фронт). У бою 22 квітня 1945 р. за м. Хеннігсдорф (передмістя Берліна) вогнем гармат знищив декілька вогневих точок противника, забезпечивши переправу стрілецького батальйону через Гегенцоллерн-канал. У вуличних боях у Берліні під вогнем розвернув батарею і прямою наводкою знищив потужний опорний пункт ворога.

31 травня 1945 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

В 1954 р. закінчив Центральні артилерійські курси вдосконалення офіцерського складу. В 1960 р. в званні підполковника звільнився в запас. Жив і працював у м. Вінниці.

Нагороджений орденом Леніна, Червоного Прапора, Богдана Хмельницького 3 ступеня, Олександра Невського, двома орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, двома орденами Червоної Зірки, медалями.

Помер 3 січня 1998 р.

Похований у Вінниці.

Ратушна Лариса Степанівна

Народилася 9 січня 1921 р. в смт Тиврів Тиврівського району Вінницької області в сім'ї службовців. Українка. В 1938 р. закінчила середню школу. Комсомолка. Працювала піонервожатою. В 1939 р. поступила в Московський державний університет. Закінчила курси медсестер. У Червоній армії з 1941 р.

Учасниця Другої світової війни з вересня 1941 р. Санінструктор 8-ї Краснопресненської дивізії Московського ополчення. В жовтні 1941 р. в районі м. Наро-Фомінська потрапила в полон. В наступному місяці їй вдалося здійснити втечу. З січня 1942 р. – член Вінницької підпільної організації і зв'язкова з партизанськими загонами. У липні 1942 р. арештована гітлерівцями, запроторена у Гніванський концтабір (Тиврівський район). У квітні 1943 році здійснила ще одну втечу. Активно включилась у роботу. Поширювала видання Вінницької підпільної друкарні «Україна», брала участь у зборі та доставці в партизанські загони зброї, боєприпасів та медикаментів, виконувала завдання партизанського з'єднання ім. Леніна.

Загинула 19 березня 1944 р. у переддень визволення Вінниці від німецько-фашистських загарбників.

8 травня 1956 р. посмертно удостоєна звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджена орденом Леніна, медаллю.

Похована у Вінниці біля Вічного вогню в сквері Слави.

Рудик Микола Мартинович

Народився 5 грудня 1918 р. в с. Степашки Гайсинського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. У 1938 р. закінчив технікум механізації сільського господарства. Працював диспетчером, автомеханіком. У Червоній армії з 1939 р. В 1941 р. закінчив Сизранське танкове училище.

Учасник Другої світової війни з вересня 1941 р. Воював на 1-у Білоруському фронті. Член КППС з 1942 р.

Будучи лейтенантом, командував танковою ротою 326-го батальйону 117-ї танкової бригади 1-го танкового корпусу 11-ї гвар-

дійської армії. 16 грудня 1943 р. очолена ним рота увірвалась на станцію Бичіха Городоцького району Вітебської області (Білорусь), розгромила опорний пункт противника, забезпечила просування піхоти. В ході бою танк подолянина було підпалено, однак екіпаж продовжував битись із ворогом, знищив 3 ворожих танки, 5 протитанкових гармат, 8 автомашин, багато гітлерівців. Загинув у цьому бою.

24 квітня 1944 р. йому посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна, Вітчизняної війни 1 ступеня.

Русаків Климентій Сергійович

Народився 4 лютого 1904 р. в с. Урахча Рибно-Слободського району Татарської АРСР в селянській сім'ї. Росіянин. Освіта неповна середня. Працював на заводі в м. Ярославлі. В Червоній армії в 1921 – 1937 рр. і з 1941 р. Закінчив Московську піхотну школу і Курси вдосконалення командного складу. Член КПРС з 1942 р.

На фронтах Другої світової війни з лютого 1942 р. Полковник. 240-й стрілецький полк 117-ї стрілецької дивізії 69-ї армії (1-й Білоруський фронт) під його командуванням у ніч на 31 липня 1944 р. на підручних засобах з ходу форсував р. Віслу і захопив плацдарм під м. Пулави (Польща). В боях за утримання і розширення зайнятих рубежів були відбиті численні контратаки ворога, знищено багато живої сили і техніки.

Звання Героя Радянського Союзу удостоєний 24 березня 1945 року.

В 1947 р. закінчив курси командирів частин при Військовій академії ім. М. В. Фрунзе. В 1957 р. звільнився в запас. Жив у м. Вінниці.

Нагороджений двома орденами Леніна, чотирма орденами Червоного Прапора, орденом Суворова 3 ступеня, Олександра Невського, Вітчизняної війни 1 ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Помер 23 квітня 1996 р.

Похований у Вінниці.

Рябошапка Михайло Трохимович

Народився 10 травня 1918 р. в с. Любомирка Чечельницького району Вінницької області в селянській сім'ї. Освіта неповна середня. Працював у воєнізованій охороні на Біломорсько-Балтійському каналі. У Червоній армії з лютого 1942 р. У тому ж році закінчив курси молодших лейтенантів.

На фронтах Другої світової війни з 1942 р. Відзначився у битві за р. Дніпро. Будучи гвардії лейтенантом, командиром кулеметного взводу 273-го гвардійського стрілецького полку 89-ї гвардійської стрілецької дивізії 37-ї армії (Степовий фронт), у ніч на 30 вересня 1943 р. з трьома кулеметниками переправився через ріку в районі с. Келеберда Кременчуцького району Полтавської області. Захопивши плацдарм на правому березі, кулеметники сприяли стрілецькому батальйону подоланню водної перешкоди.

20 грудня 1943 р. став Героєм Радянського Союзу. В тому ж році вступив у КПРС.

У 1945 р. закінчив курси удосконалення офіцерського складу, в 1952 р. – курси «Выстрел». У 1954 р. у званні капітана звільнився в запас. Жив у Вінниці. Працював на заводі радіотехнічної апаратури.

Нагороджений орденом Леніна.

Помер 13 січня 1984 року.

Похований у м. Вінниці.

Савчук Григорій Петрович

Народився 24 січня 1902 р. в с. Комарів Вінницького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 7 класів. Працював робітником на Степанівському цукровому заводі (Вінницький район). У 1919 р. добровільно вступив у ряди Червоної армії. Учасник громадянської війни. В 1921 р. у Вінниці закінчив піхотні курси, в 1925 р. – Харківську школу червоних старшин, служив у 287-у стрілецькому полку в м. Жмеринці (Вінницька область). В 1926 р. став комуністом. У 1931 – 1934 рр. – у військах ОГПУ в м. Читі. В 1938 р. закінчив Вищу школу прикор-

донних військ у м. Москві. З 1940 р. – у військах НКВС у Читинській області.

Учасник Другої світової війни з серпня 1943 р. Воював на Сталінградському, Центральному, 3-у Білоруському фронтах. Підполковник. Відзначився в битві за р. Дніпро. 22 вересня 1943 р. із своїм 283-м стрілецьким полком 181-ї стрілецької дивізії 13-ї армії (Центральний фронт) форсував ріку в районі с. Берізка Брагінського району Гомельської області і захопив плацдарм.

16 жовтня 1943 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

З листопада 1943 р. по травень 1944 р. – начальник Подольського піхотного училища в м. Іваново. З червня 1944 р. – командир 222-ї стрілецької дивізії.

В 1947 р. закінчив військову академію ім. М. В. Фрунзе. В 1956 р. у званні полковника звільнився в запас. Жив у м. Москві. Працював начальником відділу Всесоюзної академії зовнішньої торгівлі.

Нагороджений 2-а орденами Леніна, 5-а орденами Червоного Прапора, орденами Вітчизняної війни 1-го ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Помер 20 лютого 1983 року.

Свинар Опанас Григорович

Народився 16 квітня 1916 р. в с. Іванів Калинівського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Освіта початкова. Працював кондуктором на станції Холоневська Південно-Західної залізниці. В Червоній армії з жовтня 1939 р.

Учасник Другої світової війни з жовтня 1942 р. Навідник гармати 5-го гвардійського артилерійського полку 10-ї гвардійської повітряно-десантної дивізії 37-ї армії (Степовий фронт). У ніч на 1 жовтня 1943 р. у складі обслуги гармати в числі перших переправився через р. Дніпро біля с. Переволочна (нині с. Світлогорське) Кобеляцького району Полтавської області, брав участь у захопленні плацдарму. Разом з обслугою підбив 10 танків противника. 14 жовтня, відбиваючи ворожі контратаки в районі с. Ганнівка Верхньодніпровського району Дніпропетровської області,

особисто підбив 6 танків. Коли гармата була пошкоджена, продовжував вести вогонь із стрілецької зброї.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 20 грудня 1943 р. за проявлену мужність йому присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

В тому ж році став членом КПРС.

У переможний рік війни закінчив курси молодших лейтенантів. З 1946 р. в запасі. Повернувся на батьківщину. Працював головним кондуктором на залізничній станції.

Нагороджений орденом Леніна, медалями.

Помер 9 липня 1979 року. Похований у рідному селі.

Сельський Семен Петрович

Народився 10 березня 1924 р. в смт Томашпіль Томашпільського району Вінницької області в сім'ї службовців. Єврей. Закінчив 10 класів. З 1941 р. працював у райкомі комсомолу в м. Барнаулі. У Червоній армії з 1942 р. В 1943 р. закінчив Лепельське військове мінометне училище. У тому ж році став членом КПРС.

У діючій армії з квітня 1943 р. Воював на Карельському, 2-у, 3-у та 4-у Українських фронтах. Відзначився в боях за визволення Угорщини.

Будучи старшим лейтенантом, командиром батареї 101-го мінометного полку 7-ї артилерійської дивізії 46-ї армії (2-й Український фронт), в бою 5 грудня 1944 р. в районі с. Сінателен (південніше м. Будапешта) в числі перших на плоту переправився через р. Дунай. Під час переправи корегував вогнем по знешкодженню вогневих точок противника, що перешкоджали просуванню стрілецьких підрозділів. Рухаючись у бойових порядках піхотинців, вогнем мінометів знищив 2 станкових кулемети, протитанкову гармату і до двох взводів піхоти противника. Брав участь у відбитті трьох ворожих контратак.

24 березня 1945 р. нагороджений медаллю «Золота Зірка».

З 1946 р. офіцер-вихователь Московського артилерійського підготовчого училища. В 1952 р. закінчив Військово-політичну академію. У 1963 р. у званні полковника звільнився в запас. Жив у Москві.

Нагороджений орденом Леніна, орденом Червоного Прапора, трьома орденами Вітчизняної війни 1-го ступеня, орденом Червоної Зірки, «Знак Пошани», медалями.

Помер 15 січня 2004 р. Похований на Кузьмінському кладовищі (м. Москва).

Сиротюк Сергій Наумович

Народився 24 травня 1919 р. в с. Уланів Хмільницького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 7 класів, а також школу ФЗН. Працював друкарем на Одеській поліграфічній фабриці № 6. У Червоній армії з 1940 р.

В боях з гітлерівськими загарбниками з червня 1941 р. Воював на Калінінському, Воронезькому, 1-у, 2-у та 4-у Українських фронтах. У 1943 р. закінчив кулеметне училище. У тому ж році став членом КППС. Відзначився в боях за угорську столицю, коли, будучи капітаном, командував батальйоном 659-го стрілецького полку 155-ї стрілецької дивізії 7-ї гвардійської армії (2-й Український фронт). В період з 25 грудня 1944 р. по 13 січня 1945 р. очолюваний ним бойовий підрозділ звільнив у м. Будапешті десятки міських кварталів, взяв штурмом будинок парламенту і підняв на його куполі червоний прапор.

28 квітня 1945 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Після війни продовжив службу в Радянській Армії. В 1949 р. закінчив Військову академію ім. М. В. Фрунзе. Був викладачем військової академії тилу і транспорту. В запас звільнився у званні полковника в 1974 р. Жив у Кишиневі. Працював начальником штабу цивільної оборони заводу «Електрохолодильник».

Нагороджений орденом Леніна, Вітчизняної війни 2 ступеня, трьома орденами Червоної Зірки, медалями.

Помер 29 січня 1982 року.

Сищиков Микола Сергійович

Народився 14 грудня 1917 р. в м. Володимирі (Російська Федерація) в селянській сім'ї. Росіянин. Член КППС з 1957 р. Жив у м.

Рибінську Ярославської області. Закінчив 7 класів, школу ФЗН, аероклуб. Працював авіаційним техніком в аероклубі. В Червоній армії з 1938 р. В 1940 р. закінчив Сталінградське військове авіаційне училище льотчиків.

У боях Другої світової війни з серпня 1941 р. Командир літака 4-го авіаційного полку 62-ї авіаційної дивізії авіації далекої дії. Гвардії старший лейтенант. До липня 1943 р. здійснив 241 бойовий виліт на бомбардування військово-промислових об'єктів, залізничних вузлів і аеродромів у глибокому тилу ворога, його живої сили і техніки на передньому краї.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 18 вересня 1943 р.

В 1954 р. закінчив військову авіаційну школу. Полковник. З 1959 р. – у запасі. Жив у м. Вінниці. Працював інспектором держрибнагляду.

Нагороджений орденом Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни I ступеня, трьома орденами Червоної Зірки, медалями.

Помер 16 лютого 2012 р. Похований у Вінниці.

Склярів Іван Григорович

Народився 12 липня 1919 р. у селищі Щемилівка (тепер у межах м. Слов'янська) Донецької області в робітничій сім'ї. Українець, льотчик-інструктор Херсонського аероклубу. В Червоній армії з 1940 р. В 1941 р. закінчив Харківську авіаційну школу.

Учасник бойових дій Другої світової війни з березня 1943 р. Командир ескадрильї 193-го винищувального авіаційного полку 302-ї винищувальної авіаційної дивізії 4-го винищувального авіаційного корпусу 5-ї повітряної армії (2-й Український фронт). Старший лейтенант. До лютого 1944 р. здійснив 135 бойових виліт, у 28-и повітряних боях збив 18 літаків противника.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 1 липня 1944 р.

З 1949 р. – в запасі. Жив у м. Козятині Вінницької області. В 1968 р. закінчив Харківський інститут інженерів залізничного транспорту. Працював заступником начальника вагонного відділу Південно-Західної залізниці.

Нагороджений орденом Леніна, трьома орденами Червоного Прапора, Вітчизняної війни I та II ступенів, медалями «За взяття

Будапешта», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Почесний громадянин м. Козятина.

Помер 15 серпня 1980 р.

Слободенюк Іван Лук'янович

Народився 25 квітня 1923 р. в с. Долотецьке (нині в межах с. Довгалівки) Погребищенського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив середню школу в м. Макіївці. В червні 1941 р. призваний в Червону армію. В 1942 р. закінчив артилерійське училище.

В діючій армії з серпня 1942 р. Воював на Сталінградському, Донському, Воронезькому, Степовому фронтах. З 1943 р. кандидат у члени КПРС.

Відзначився в боях за р. Дніпро. Будучи старшим лейтенантом, командиром взводу управління 65-го гвардійського артилерійського полку 36-ї гвардійської стрілецької дивізії 57-ї армії (Степовий фронт), в ніч на 26 вересня 1943 р. в числі перших у полку подолав ріку в районі с. Паньківка Петриківського (нині Царичанського) району Дніпропетровської області, разом із стрілецькими підрозділами захопив рубіж і протягом 4-х діб відбивав контратаки противника. Керовані ним артилеристи знищили 2 танки, 4 гармати, 7 кулеметів, до 200 гітлерівців. Утримав відвойовані у ворога позиції, чим забезпечив переправу через ріку інших підрозділів дивізії.

Загинув у бою 29 вересня 1943 року.

20 грудня 1943 р. йому посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна.

Похований в с. Радсело Царичанського району Дніпропетровської області.

Смавзюк Леонтій Семенович

Народився 5 травня 1902 р. в с. Скибинці Тростянецького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Освіта

неповна середня. В Червоній армії з 1923 р. З 1927 р. – член КПРС. У 1936 р. закінчив Військово-політичну академію.

Учасник Другої світової війни липня 1941 р. Воював на Південно-Західному, Західному, Калінінському, Воронежському, 1-у та 2-у Українських фронтах.

Відзначився в Умансько-Ботошанській стратегічній наступальній операції. Будучи гвардії майором, заступником командира 136-го гвардійського стратегічного полку по політичній роботі 42-ї гвардійської стрілецької дивізії 40-ї армії (2-й Український фронт), 6 березня 1944 р. в числі перших переплив р. Гірський Тікич у районі с. Антонівка (тепер у межах смт Буки Черкаської області) і зайняв рубіж. У бою за плацдарм невелика група сміливців відбила шість контратак противника.

А далі були переможний наступ, визволення від ворога рідного Поділля. Загинув 17 березня 1944 р. на Вінниччині. Похований у братській могилі с. Джурин Шаргородського району Вінницької області.

13 вересня 1944 р. посмертно удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна та орденом Червоної Зірки.

Сміщук Роман Семенович

Народився 18 листопада 1900 р. в с. Волосо-Крикливець (нині с. Крикливець) Крижопільського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Освіта початкова. В 1920 – 1933 рр. працював у міліції, на будівництві заводу «Азовсталь» у м. Маріуполі Донецької області. З 1934 р. трудився в колгоспі. В Червоній армії з квітня 1944 р.

У діючій армії з травня 1944 р. Стрілець 2-го стрілецького полку 50-ї стрілецької дивізії 52-ї армії (2-й Український фронт). 4 червня 1944 р. в бою в районі м. Мойнешти (Румунія) його рота виявилась в оточенні і зайняла кругову оборону. Гранатами особисто знищив 6 ворожих середніх танків, що дозволило воїнам прорвати вороже кільце і приєднатися до своєї частини.

За проявлену мужність Указом Президії Верховної Ради СРСР від 12 серпня 1944 р. йому присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

У тому ж році став комуністом.

Демобілізувавшись, повернувся на батьківщину. В 1946 р. працював головою місцевого колгоспу, а в 1947 – 1957 рр. – в Крижопільському райхарчокомбінаті. З 1957 р. пенсіонер.

Нагороджений орденом Леніна, медалями.

Помер 29 жовтня 1969 р. Похований в смт Крижопіль.

Сокур Петро Трохимович

Народився 25 вересня 1911 р. в с. Демівка Тростянецького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. У 1937 р. закінчив Ніжинський учительський інститут (Чернівецька область). Працював директором Козинецької неповної середньої школи Тростянецького району. В Червоній армії з 1939 р. Учасник радянсько-фінляндської війни 1939 – 1940 рр.

У боях з німецько-фашистськими загарбниками з червня 1941 року.

Будучи стрільцем 335-го стрілецького полку 8-ї стрілецької бригади (Ленінградський фронт), відзначився уже в перший день війни. 22 червня разом з товаришем по службі В. Андрієнком ніс бойове чергування на півострові Ханко. На світанку на них напала велика група гітлерівців. У запеклій сутичці вдвох відбили атаку противника. Знищив 13 гітлерівців, а трьох взяв у полон.

13 серпня 1941 р. став Героєм Радянського Союзу.

У тому ж році поповнив ряди КППС.

У завершальний рік війни закінчив Вищі курси вдосконалення офіцерського складу. В 1953 р. в званні капітана звільнився в запас. Жив у с. Бринь Калужької області (Російська Федерація).

Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни 1 ступеня, медалями.

Помер 11 жовтня 1987 року.

Соловей Володимир Сергійович

Народився 22 липня 1922 р. в с. Велика Кісниця Ямпільського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 10 класів. У Червоній армії з 1940 р. Член КППС з 1943 р.

Учасник Другої світової війни з лютого 1942 р. Командир 509-го окремого саперного батальйону 331-ї стрілецької дивізії 31-ї армії (3-й Білоруський фронт). Майор. 1 липня 1944 р. під час форсування р. Березіна в районі м. Борисів (Мінська область) на чолі групи саперів розвідав берег ріки і переправився через неї. Атакувавши противника, знищив декілька гітлерівців і захопив рубіж, чим забезпечив переправу передових артилерійських частин.

24 березня 1945 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Після війни продовжив службу в Радянській Армії.

Учасник Параду Перемоги.

Нагороджений орденами Леніна, Червоного Прапора, орденом Вітчизняної війни 1 ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Помер 21 квітня 1948 року. Похований в Москві на Ново-девічому кладовищі.

Соловійов Володимир Олександрович

Народився 13 липня 1909 р. в м. Аладир Чувашської АРСР в робітничій сім'ї. Росіянин. Освіта неповна середня. Різнорабочий. З 1929 р. – на будівництві Горьковського автомобільного заводу. В Червоній армії з 1931 р. В 1934 р. закінчив Ленінградську військово-теоретичну, потім Ворошиловградську військову школи льотчиків. Учасник визвольного походу радянських військ у Західну Україну в 1939 р. Член КПРС з 1938 р.

На фронтах Другої світової війни з червня 1941 р. Старший штурман 308-ї штурмової авіаційної дивізії 3-го штурмового авіаційного корпусу 1-ї повітряної армії (3-й Білоруський фронт). Майор. До вересня 1944 р. здійснив 120 бойових вильотів, завдавши ворогові значних втрат.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 23 лютого 1945 року.

В 1947 р. звільнився в запас. Жив у м. Вінниці. В 1955 р. закінчив Московський інститут харчової промисловості. Працював у Вінницькому обласному виробничо-аграрному об'єднанні цукрової промисловості на посаді начальника відділу кадрів.

Нагороджений двома орденами Леніна, двома орденами Червоного Прапора, орденом Олександра Невського, Червоної Зірки, медалями.

Помер 17 липня 1979 р. Похований у Вінниці.

Сосновський Олексій Васильович

Народився 30 березня 1923 р. в с. Біляни Чернівецького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Освіта неповна середня. В Червоній армії з 1942 р. Кандидат у члени КПРС.

У діючій армії з жовтня 1942 р. Гвардії лейтенант, командир кулеметного взводу 257-го гвардійського стрілецького полку 65-ї гвардійської стрілецької дивізії 10-ї гвардійської армії (Західний фронт). Відзначився 7 серпня 1943 р. в боях за важливу висоту в Спас-Деменському районі Калузької області. З 6-а бійцями був оточений гітлерівцями. Бився до останнього патрона. Особисто знищив декілька десятків гітлерівців. У рукопашній сутичці останньою гранатою підірвав себе.

З червня 1944 р. посмертно нагороджений медаллю «Золота Зірка». Нагороджений також орденом Леніна, Червоної Зірки, медаллю.

Похований у братській могилі на Гнєздилівській висоті в Спас-Деменському районі (Росія).

Степовий Микола Федорович

Народився 12 лютого 1924 р. в с. Варшиця (нині в межах м. Калинівки) Калинівського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 7 класів Калинівської середньої школи, вчився у Київському електромеханічному технікумі. В Червоній армії з серпня 1942 р. В 1943 р. закінчив Подольське артилерійське училище. Лейтенант. Комсомолец.

У боях з нацистськими загарбниками з квітня 1943 р. Командир вогневого взводу 712-го винищувально-протитанкового артилерійського полку 17-ї винищувально-протитанкової артилерійської бригади (Калінінський фронт). 6 жовтня 1943 р. з двома гарматами першим увірвався в с. Жуково Невельського району

Псковської області, відбив декілька контратак противника, завдавши йому значних втрат у живій силі та техніці.

За проявлену хоробрість 4 червня 1944 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

24 липня того ж року подолянин загинув у бою за литовське містечко Скапішкіс.

Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни 1 ступеня, Червоної Зірки.

Столярчук Флор Євстафійович

Народився 18 серпня 1906 р. в с. Сальниця Хмільницького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Член КПРС з 1927 р. У 1928 – 1930 рр. служив у Червоній армії. В 1933 році закінчив курси Київського інституту механізації та електрифікації. Працював в Уланівському райкомі комсомолу (Вінницька область). З 1935 р. знову в Червоній армії. Того ж року закінчив курси удосконалення командного складу, у 1938 р. – бригадну політшколу. Учасник радянсько-фінляндської війни 1939 – 1940 рр., визвольного походу радянських військ у Західну Україну (1939 р.).

На фронтах Другої світової війни з червня 1941 р.

Відзначився під час вигнання ворога з окупованої України. Будучи полковником, начальником політвідділу 150-ї окремої танкової бригади 3-ї гвардійської армії (1-й Український фронт), чіткою організацією і проведенням партійно-політичної роботи мобілізував особовий склад на виконання бойових завдань. Влітку 1944 року брав особисту участь у відбитті контратак противника. 14 липня 1944 р. в бою біля с. Підберезьє Горохівського району Волинської області загинув.

23 вересня 1944 р. йому посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений двома орденами Леніна, орденом Червоного Прапора, двома орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, орденом Червоної Зірки, медалями.

Похований у Луцьку Волинської області.

Стратійчук Ілля Ілліч

Народився 15 травня 1915 р. в с. Ольгопіль Чечельницького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 5 класів. Працював бригадиром у колгоспі. У Червоній армії з 1937 року. В 1942 р. закінчив курси молодших лейтенантів.

Учасник Другої світової війни з лютого 1942 р. Воював на Брянському, Воронезькому фронтах.

Відзначився в битві за р. Дніпро. Будучи майором, командиром батальйону 836-го стрілецького полку 240-ї стрілецької дивізії 38-ї армії (Воронезький фронт), 27 вересня 1943 р. вміло організував форсування Дніпра. Полк під його командуванням захопив плацдарм і, розвиваючи наступ, брав участь у визволенні 6 жовтня 1943 р. с. Лютеж Вишгородського району Київської області.

За успішне форсування Дніпра, надійне закріплення плацдарму на західному березі і проявлені при цьому відвагу і героїзм Указом Президії Верховної Ради СРСР від 29 жовтня 1943 р. нагороджений медаллю «Золота Зірка».

У тому ж році став комуністом.

Після війни ще рік служив в Радянській Армії. В 1946 р. звільнився в запас. Працював у Казані директором заготівельної бази. Потім переїхав у м. Ромни Сумської області.

Нагороджений орденами Леніна, Червоного Прапора, Олександра Невського, двома орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, медалями.

Сьомак Микола Павлович

Народився 3 березня 1919 р. в м. Погребище Погребищенського району Вінницької області в робітничій сім'ї. Українець. Закінчив семирічну школу. Працював секретарем сільради, потім бурильником на нафтопромислах у м. Баку. В Червоній армії з 1939 р. В жовтні 1942 р. закінчив Махачкалинське військово-піхотне училище.

У боях з німецько-фашистськими окупантами з листопада 1942 р. Воював на Закавказькому, Північному, Північно-Кавказькому, 1-у Українському фронтах.

Член КПРС з 1943 р.

Відзначився в бою за визволення рідного Поділля. Будучи гвардії лейтенантом, командиром роти протитанкових рушниць 338-го гвардійського стрілецького полку 117-ї гвардійської стрілецької дивізії 18-ї армії (1-й Український фронт), 13 січня 1944 р. зі своєю ротою поспішив на допомогу третьому батальйону полку, який потрапив в оточення в с. Кустівці Хмельницького району Вінницької області. Утримуючи захоплений рубіж, рота відбила 5 контратак ворога, знищивши 5 танків, 2 бронетранспортери, до 10-и вогневих точок противника. У критичну хвилину бою з гранатами кинувся під фашистський танк. Ціною життя сприяв виконанню бойового завдання.

25 серпня 1944 р. став Героєм Радянського Союзу. Посмертно.

Нагороджений орденами Леніна, Червоної Зірки, медаллю «За відвагу».

Похований у м. Бердичеві Житомирської області.

Татарченков Петро Іванович

Народився 8 січня 1925 р. в с. Солодники Чорноярського району Астраханської області (Російська Федерація). Росіянин. Член КПРС із 1952 р. Закінчив ремісниче училище. Працював слюсарем у Сталінграді. В Червоній армії з 1943 р.

На фронті під час Другої світової війни з червня 1943 р. Командир відділення 248-го окремого інженерного саперного батальйону 19-ї штурмової інженерно-саперної бригади 13-ї армії (1-й Український фронт). Сержант. У ніч на 27 січня 1945 р. під час форсування Одера в районі селища Хохбашвіц (Німеччина) зі своїми бійцями організував паромну переправу, що забезпечило швидке перекидання особового складу та вогневих засобів на лівий берег. Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 10 квітня 1945 р.

Після війни продовжив службу в армії. З 1950 р. старшина П. І. Татарченков у запасі. Жив у м. Могилеві-Подільському. Разом із дружиною працював слюсарем на місцевому ремонтно-механічному заводі.

Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни I ст., Трудової Слави III ст., медалями.

Темченко Іван Васильович

Народився 1921 р. в с. Яструбинці Іллінецького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 6 класів. Працював у колгоспі. В Червоній армії з 1940 р. Кандидат у члени КПРС.

У діючій армії з серпня 1942 р. Розвідник гвардійського відділення розвідувальної роти 2-ї гвардійської стрілецької дивізії 56-ї армії (Північно-Кавказький фронт). Гвардії рядовий. У січні 1943 р. у складі групи розвідників розвідував оборону противника в районі станиці Іванівка (Краснодарський край). Особисто захопив у полон ворожого офіцера. 7 серпня 1943 р. в боях біля хутора Ленінський (Кримський район Краснодарського краю) сміливо діяв у тилу противника, знищив кулемет і дзот, захопив радіостанцію та цінні документи. В бою отримав важке поранення. 8 серпня 1943 р. помер.

25 квітня 1943 р. посмертно удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденами Леніна, Червоної Зірки.

Терлецький Володимир Миколайович

Народився 23 квітня 1918 р. в с. Погребище (тепер м. Погребище) Погребищенського району Вінницької області* в сім'ї службовця. Українець. Закінчив 9 класів. Працював водієм на Погребищенському цукрозаводі. У Червоній армії з 1940 р.

Учасник Другої світової війни з серпня 1942 р. Воював на Закавказькому та Північно-Кавказькому фронтах. Гвардії сержант, водій бойової машини («катюші») 273-го гвардійського мінометного дивізіону 50-го гвардійського мінометного полку (Північно-Кавказький фронт). 28 травня 1943 р. в бою за селища Київське та Молдавське (Краснодарський край) вів машину у визначений район. Намагаючись перешкодити грізним «катюшам» вийти вогневий рубіж, гітлерівці розпочали сильний артобстріл. Внас-

лідок вибуху одного із снарядів отримав смертельне поранення, але, зібравши останні сили, здійснив нищівний залп по ворогу.

25 жовтня 1943 р. йому посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна.

Похований у м. Темрюк Краснодарського краю.

** У деяких документах місцем народження вказується с. Плисків Погребищенського району Вінницької області.*

Тиквач Данило Петрович

Народився 6 квітня 1910 р. в м. Жмеринка Жмеринського району Вінницької області в робітничій сім'ї. Українець. Закінчив неповну середню школу і курси гірничих майстрів. Працював на шахті № 8 в Донецьку. В Червоній армії з 1932 р. В 1936 р. закінчив об'єднану військову школу. В 1939 р. вступив у КПРС.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р.

Будучи гвардії майором, командиром 206-го легкого артилерійського полку 3-ї легкої артилерійської бригади 1-ї гвардійської артилерійської дивізії прориву 60-ї армії (Воронезький фронт), 9 жовтня 1943 р. одним із перших у дивізії форсував з полком р. Дніпро в районі с. Лютеж Вишгородського району Київської області. За 2 дні боїв полк знищив 18 танків, 8 гармат, 9 мінометів, 11 автомашин і значну кількість живої сили противника, чим забезпечив утримання плацдарму.

17 жовтня 1943 р. нагороджений медаллю «Золота Зірка».

Після війни продовжив службу в Радянській Армії. Звільнився в запас у званні підполковника в 1947 р. Оселився в Одесі. Працював у торгівельній мережі.

Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, двома орденами Червоної Зірки, медалями.

Помер у 1993 р. Похований в с. Коростівці Жмеринського району.

Тонкопій Іван Олексійович

Народився 7 вересня 1902 р. в с-ті Ямпіль Ямпільського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 4 класи. Працював у сільському господарстві. Учасник громадянської війни. В 1919 р. воював у Качківському (Ямпільський район) партизанському загоні. В 1921 р. добровільно пішов у Червону армію. В 1926 р. став комуністом. У 1927 р. закінчив об'єднану військову школу ім. ВЦВК, а в 1935 р. – Вищу прикордонну школу НКВС. Служив у військових училищах Хабаровська та Ленінграда.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Полковник. В 1943 р. командував 17-ю стрілецькою бригадою військ НКВС (Південно-Західний фронт). 10 – 16 березня 1943 р. вона вела влучні бої у Харкові, знищила значну кількість живої сили і техніки противника. В одній із запеклих сутичок з ворогом подолянин був важко поранений і 16 березня 1943 р. помер.

За зразкове виконання бойових завдань командування на фронті боротьби з німецько-фашистськими загарбниками та проявлені при цьому відвагу і героїзм Указом Президії Верховної Ради СРСР від 26 жовтня 1943 р. йому посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденами Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни I ступеня, медаллю.

Похований у Харкові.

Топалер Анатолій Семенович

Народився 13 листопада 1911 р. в м. Луганську у робітничій сім'ї. Росіянин. Член КПРС з 1931 р. Закінчив 7 класів. Працював на паровозобудівному заводі. У Червоній армії з 1929 р. В 1935 р. закінчив Борисоглібську школу військових льотчиків.

Учасник радянсько-фінляндської війни 1939 – 1940 рр. Командир ескадрильї 3-го легкого бомбардувального авіаційного полку 8-ї армії. Капітан. До березня 1940 р. здійснив 25 бойових вильотів на розвідку і бомбардування військ противника, завдавши йому відчутних втрат у живій силі та техніці.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 19 травня 1940 р.
На фронтах Другої світової війни з серпня 1941 р. Підполковник.

З 1945 р. – в запасі. Жив у м. Гайсині. Працював директором райхарчокомбінату.

Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоного Прапора, Вітчизняної війни I ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Почесний громадянин м. Гайсина.

Помер 17 січня 1996 р.

Топольський Віталій Тимофійович

Народився 5 травня 1918 р. в м. Вінниця в робітничій сім'ї. Росіянин. Закінчив 7 класів, школу ФЗН. Вихованець Вінницького аероклубу. Працював токарем на заводі тракторних агрегатів (м. Вінниця). В Червоній армії з 1938 р. Закінчив Одеську авіаційну школу пілотів. Кандидат у члени КПРС.

Учасник Другої світової війни з липня 1941 р. Ад'ютант ескадрильї 69-го винищувального авіаційного полку Окремої Приморської армії. Лейтенант. Здійснив 123 бойових вильоти на штурмування скупчень військ противника. В 14-ти повітряних боях особисто збив 4 ворожих літаки і таку ж кількість у складі групи.

28 серпня 1941 р. загинув у повітряному бою.

10 лютого 1942 р. подолянину посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденами Леніна, Червоного Прапора.

Трифонов Борис Павлович

Народився 28 квітня 1915 р. в м. Нижній Новгород (Горький, Російська Федерація) в робітничій сім'ї. Росіянин. Закінчив Горьковський промислово-економічний технікум. Працював плановиком на автозаводі.

В Червоній армії з 1934 р. В 1937 р. закінчив Харківську військову авіаційну школу льотчиків. Старший лейтенант. Брав участь у визвольному поході радянських військ у Західну Україну і Західну Білорусію 1939 р.

Член КПРС з 1941 р.

Учасник радянсько-фінляндської війни 1939 – 1940 рр. Командир ланки 58-го швидкісного бомбардувального полку 55-ї швидкісної бомбардувальної авіаційної бригади 7 армії (Північно-Західний фронт). До лютого 1940 р. здійснив 45 бойових вильотів.

Звання Героя Радянського Союзу удостоєний 21 березня 1940 року.

На фронтах Другої світової війни з червня 1941 р. Командир ескадрильї.

В 1959 р. в званні підполковника звільнився в запас. Жив у м. Вінниці.

Нагороджений двома орденами Леніна, орденами Червоного Прапора, Вітчизняної війни 2 ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Помер 29 квітня 1974 р. Похований у Вінниці.

Усатий Григорій Якович

Народився 16 січня 1916 р. в с. Мала Жмеринка Жмеринського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 7 класів і курси вагонних майстрів. Працював у м. Жмеринці слюсарем вагонного депо. В Червоній армії в 1936 – 1938, 1939 – 1940 рр. і з 1941 р. У 1939 р. закінчив курси молодших лейтенантів.

Учасник Другої світової війни з вересня 1941 р. Воював на Калінінському, 1-у Прибалтійському, 2-у Білоруському фронтах. Деякий час, надаючи допомогу, служив у 1-й Польській армії.

Відзначився в боях на р. Одер. Тоді, будучи старшим лейтенантом, командиром роти 238-го стрілецького полку 186-ї стрілецької дивізії 65-ї армії (2-й Білоруський фронт), в період 18 – 22 квітня 1945 р. зі своєю ротою в числі перших подолав ріку і вів бої за захоплення та розширення плацдарму на її лівому березі в районі південніше м. Шеттін (Щецін, Польща). У кровопролитних сутичках ротою знищено понад 150 гітлерівців.

За проявлену мужність 29 червня 1945 р. став Героєм Радянського Союзу.

Після війни продовжив службу в Радянській Армії. У 1951 р. став комуністом. Звільнився в запас у званні майора в 1957 р. Жив

у м. Жмеринці. Працював заступником директора школи-інтернату.

Нагороджений орденами Леніна, Червоного Прапора, трьома орденами Червоної Зірки, медалями, польськими орденами (Бронзовим хрестом 2-го ступеня і «Віртуті Мілітарі»).

Помер 26 вересня 1966 р. Похований у м. Жмеринці.

Фігічев Валентин Олексійович

Народився 12 лютого 1920 р. в с. Каркавіно Косихінського району Алтайського краю (Російська Федерація) в сім'ї службовця. Росіянин. Жив в м. Оренбурзі, потім у селищі Катав-Івановський (тепер: м. Катав-Івановськ Челябінської області), де закінчив середню школу. В Червоній армії з 1936 р. В 1938 р. закінчив Ворошиловградську військову авіаційну школу. Член КПРС з 1942 року.

На фронтах Другої світової війни з 1941 р. Командир ескадрильї 16-го гвардійського винищувального авіаційного полку 216-ї винищувальної авіаційної дивізії 4-ї повітряної армії (Південний фронт). Гвардії капітан. До червня 1942 р. здійснив 339 бойових вильотів на розвідку та завдання ударів по зосередженнях військ противника, прикриття бомбардувальників. В 26 повітряних боях збив 7 ворожих літаків і 5 знищив на землі.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 23 листопада 1942 р.

В 1946 р. закінчив курси вдосконалення командирів полків при Військово-повітряній академії. З 1957 р. у званні полковника – у відставці. Жив у м. Вінниці.

Нагороджений двома орденами Леніна, трьома орденами Червоного Прапора, орденом Олександра Невського, Вітчизняної війни 1 ступеня, Червоної Зірки, медалями, іноземними орденами.

Помер 21 лютого 1988 р. Похований у Вінниці.

Філіповський Іван Митрофанович

Народився 15 вересня 1909 р. в с. Рев'якіно Лівенського району Орловської області (Російська Федерація) в селянській сім'ї.

Росіянин. Закінчив у Харкові Всеукраїнський інститут комуністичної освіти (тепер: бібліотечний інститут). Працював зав. міською бібліотекою в м. Вінниці. Член КПРС з 1932 р. У Червоній армії з лютого 1942 р. В 1943 р. закінчив курси «Выстрел».

Командир батальйону 293 гвардійського стрілецького полку 96-ї гвардійської стрілецької дивізії 28-ї армії (1-й Український фронт). Гвардії капітан. Відзначився в боях по знищенню франкфуртсько-губенського угруповання противника в Німеччині. 26 квітня 1945 р. в районі м. Барут батальйон відбив 8 атак противника, підбив 2 танки і штурмову гармату. 27 квітня бійці батальйону підбили ще 3 танки і 5 БТРів, захопили сотні полонених.

Звання Героя Радянського Союзу удостоєний 27 червня 1945 року.

З 1946 р. – в запасі. Жив у м. Вінниці. Працював зав. відділом міськкому партії, директором обласної бібліотеки.

Нагороджений орденом Леніна, Червоного Прапора, двома орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, орденом Вітчизняної війни 2 ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Помер 18 вересня 1992 р. Похований у Вінниці.

Фіщук Василь Максимович

Народився 15 липня 1921 р. в с. Чорнорудка Ружинського району Житомирської області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив Бердичівський педагогічний технікум. В Червоній армії з 1939 року. В 1940 р. закінчив Харківське військово-авіаційне училище льотчиків і льотчиків-спостерігачів. Член КПРС з 1945 р.

На фронтах Другої світової війни з вересня 1941 р. Штурман ланки 160-го гвардійського бомбардувального авіаційного полку 8-ї гвардійської бомбардувальної авіаційної дивізії 6-го гвардійського бомбардувального авіаційного корпусу 2-ї повітряної армії (1-й Український фронт). Гвардії лейтенант. До травня 1945 р. здійснив 165 бойових вильотів на бомбардування об'єктів і скупчень військ противника. У повітряних боях збив два ворожих літаки.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 27 червня 1945 р.

Після війни продовжив службу у Військово-Повітряних Силах. В 1956 р. закінчив курси вдосконалення офіцерського складу.

З 1960 р. у чині полковника – в запасі. Жив у м. Вінниці. В 1966 р. закінчив будівельний технікум. Працював інженером управління житлового господарства облвиконкому.

Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоного Прапора, двома орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, орденом Червоної Зірки, медалями.

Помер 12 березня 1991 р. Похований у Вінниці.

Хасін Віктор Якович

Народився 20 червня 1915 р. в м. Вінниці в сім'ї службовців. Єврей. Закінчив школу ФЗН, працював на Вінницькому хімзаводі. Навчався у Вінницькому аероклубі, Харківській школі інструкторів-планеристів. У Червоній армії з 1939 р. У тому ж році закінчив Одеську військову авіаційну школу пілотів. У 1940 р. став комуністом.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Воював на Калінінському, Північно-Західному, Сталінградському фронтах. Капітан, командир ескадрильї 271-го винищувального авіаційного полку 274-ї винищувальної авіаційної дивізії 1-го винищувального авіаційного корпусу 3-ї повітряної армії (Калінінський фронт). До березня 1943 р. здійснив 659 бойових вильотів. У 257-и повітряних боях збив 10 і у складі групи 5 літаків противника. Ще 8 літаків знищив на ворожих аеродромах.

1 травня 1943 р. нагороджений медаллю «Золота Зірка».

Нагороджений також двома орденами Леніна, орденом Червоного Прапора.

14 січня 1944 р., будучи майором, загинув. Похований у Москві на Новодев'ячому цвинтарі.

Хрустицький Владислав Владиславович

Народився 1901 р. в с. Червоне Ямпільського району Вінницької області в селянській сім'ї. Поляк. Закінчив 7 класів, працював машиністом. У Червоній армії з 1934 р. Член КПРС з 1926 року. В 1938 р. закінчив курси командного складу.

Учасник Другої світової війни з 1941 р.

Особливо відзначився в боях під Ленінградом. Будучи гвардії полковником, командиром 30-ї гвардійської окремої танкової бригади, брав участь у ліквідації петергофсько-стрельнинського угруповання ворога. 26 січня 1944 р. очолювана ним бригада прорвала так званий Північний вал противника, звільнила селище і станцію Волосово Ленінградської області, відкривши радянським військам дорогу на Нарву.

Загинув у цьому бою.

21 лютого 1944 р. посмертно нагороджений медаллю «Золота Зірка».

Нагороджений також орденами Леніна, Червоного Прапора, медалями.

Похований у м. Ленінграді (нині м. Санкт-Петербург, Російська Федерація).

Хуторянський Анатолій Миколайович

Народився 15 вересня 1919 р. в смт Томашпіль Томашпільського району Вінницької області в сім'ї службовців. Українець. Закінчив Буйнакську середню школу № 1 в Дагестані, Краснодарський інститут іноземних мов. У Червоній армії з червня 1941 р. В 1942 р. закінчив Сталінградське танкове училище. Тоді ж став комуністом.

У діючій армії з липня 1942 р. Воював на Сталінградському, 1-у Білоруському фронтах.

Командир роти 253-го танкового полку 11-ї армії (1-й Білоруський фронт). Старший лейтенант. У листопаді 1943 р. в числі перших із ротою подолав р. Сож в районі с. Буда-Кошельово, знищив декілька гармат і мінометів противника, закріпився на зайнятому рубежі, що мало важливе значення для розгортання наступальної операції.

21 листопада 1943 р. під час штурму ворожого опорного пункту загинув.

26 квітня 1944 р. йому посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденами Леніна, Червоної Зірки.

Похований у братській могилі в с. Радуга Ветковського району Гомельської області (Білорусь).

Целик Кирило Іванович

Народився 23 лютого 1915 р. в с. Велика Кісниця Ямпільського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 7 класів. Працював рахівником у рідному колгоспі. В Червоній армії з 1937 р. В 1940 р. закінчив Київське військово-піхотне училище.

У боях з нацистськими загарбниками з 1941 р. Воював на Південно-Західному, Північно-Західному, Калінінському, Брянському, 1-у Українському та 1-у Білоруському фронтах.

Під час війни став комуністом (у 1942 р.).

Особливо відзначився в боях на кюстрінському плацдармі. Будучи капітаном, командиром дивізіону 411-го мінометного полку 24-ї мінометної бригади 14-ї артилерійської дивізії прориву 5-ї ударної армії (1-й Білоруський фронт), 8 лютого 1945 р. з передового спостережного пункту керував вогнем дивізіону. В критичний момент бою викликав вогонь на себе. У цьому бою загинув.

15 травня 1946 р. посмертно удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни 1 ступеня, трьома орденами Червоної Зірки.

Похований у м. Костшін (Польща).

Цимбалюк Андрій Григорович

Народився 14 грудня 1922 р. в с. Багринівці Літинського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Освіта середня. Працював у колгоспі. В Червоній армії з 1943 р. З того ж року член КПРС.

Воював на Західному та Воронежському фронтах. Громив ворога біля стін Ленінграда, під Воронежем, на Курській дузі. Та особливо відзначився в битві за р. Дніпро.

Будучи гвардії сержантом, командиром гармати 22-ї гвардійської мотострілецької бригади 6-го гвардійського танкового корпусу 3-ї гвардійської танкової армії (Воронезький фронт), 24 вересня 1943 р. з обслугою гармати прикривав вогнем переправу підрозділів через ріку в районі с. Григорівка Канівського району

Черкаської області. 3 березня 1943 р. під час відбиття чергової контратаки противника на плацдармі загинув.

За проявлені відвагу і мужність Указом Президії Верховної Ради СРСР від 10 січня 1944 р. йому посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденом Леніна.

Похований у братській могилі в с. Григорівка.

Чесак Григорій Сергійович

Народився 1 січня 1922 р. в с. Шура-Бондурівська Гайсинського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив Донецьке гірничопромислове училище. Працював механіком на шахті в м. Макіївка. В Червоній армії з червня 1941 р. В 1943 р. закінчив Орловське танкове училище.

Учасник Другої світової війни з липня 1943 р. Воював на Брянському, 1-у Українському фронтах. Визволяв рідне Поділля, зокрема, Хмельниччину.

Будучи гвардії лейтенантом, командиром танка 61-ї гвардійської танкової бригади 10-го гвардійського танкового корпусу 4-ї танкової армії (1-й Український фронт), 6 березня 1944 р. на своєму танку одним із перших увірвався на станцію Волочиськ, перерізав шосейну дорогу і залізницю Проскурів – Тернопіль. 8 березня 1944 р. підбив три важких ворожих танки.

24 травня 1944 р. став Героєм Радянського Союзу, а в переможний рік війни – комуністом.

Після війни продовжив службу в Радянській Армії. В 1956 р. закінчив Військову академію бронетанкових військ. В запас звільнився в 1959 р. у званні підполковника. Працював інженером на Кіровському заводі в Ленінграді.

Нагороджений орденами Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1-го та 2-го ступенів, Червоної Зірки, медалями.

Помер 11 вересня 1987 р.

Похований на батьківщині.

Чоловський Костянтин Захарович

Народився 4 червня 1915 р. в с. Русава Ямпільського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. В 1934 р. закінчив Єнакієвське гірничопромислове училище (Донецька область), працював забійником на шахті. В Червоній армії з 1936 р. В 1939 році закінчив Харківське прикордонне училище. В 1942 р. став комуністом.

У бойових діях Другої світової війни з лютого 1943 р. Капітан, командир 261-ї окремої стрілецької роти 65-ї армії (Центральний фронт). Відзначився під час форсування р. Дніпро в районі смт Лосєв (Гомельська область, Білорусь). 15 жовтня 1943 р. його рота в числі перших переправилась через ріку і з боєм оволоділа двома лініями траншей противника, чим посприяла успішному наступу інших підрозділів. Був двічі поранений, але не залишив поля бою.

30 жовтня 1943 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Після війни продовжив службу в Радянській Армії. В 1952 р. закінчив Військову академію ім. М. В. Фрунзе, в 1959 р. – Військову академію Генштабу. В запас звільнився в званні полковника в 1970 р. Жив у Москві, працював викладачем у Московському текстильному інституті.

Нагороджений орденами Леніна, Червоного Прапора, Червоної Зірки, медалями.

Помер 30 грудня 1981 р. Похований в м. Москві.

Чорноморець Олександр Григорович

Народився 1909 р. в с. Щурівці Гайсинського району Вінницької області* в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 4 класи. Працював на будовах Далекого Сходу, дорожнім майстром в с. Ситківці (Вінницька область). У Червоній армії з липня 1941 р. З цього часу на фронті.

Воював на Південному, Сталінградському, Воронезькому, 1-у Українському фронтах. Відзначився в битві за р. Дніпро.

Будучи сержантом, командиром відділення 101-го окремого саперного батальйону 30-ї стрілецької дивізії 47-ї армії (Воронезь-

кий фронт), в ніч на 25 вересня 1943 р. переправив на надувному човні через р. Дніпро в районі с. Студенець Канівського району Черкаської області десант, який захопив невеликий плацдарм. 26 вересня натягнув канат через ріку і вночі переправляв на паромі бійців, боєприпаси, продовольство, а зворотними рейсами – поранених. Удень 27 вересня, коли паром був розбитий, вміло маневруючи човном посеред вибухів снарядів, рятував товаришів.

25 жовтня 1943 р. нагороджений медаллю «Золота Зірка».

В 1943 р. став комуністом.

З 1946 р. – в запасі. Повернувся на батьківщину. Працював директором радгоспу.

Нагороджений орденом Леніна, медалями.

Помер 22 серпня 1975 р. Похований в с. Щурівці.

** У деяких джерелах місцем народження вказується с. Кузьмінці Гайсинського району Вінницької області.*

Чута Дементій Омелянович

Народився 1920 р. в с. Краснопілка Гайсинського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 7 класів. Працював у колгоспі. В Червоній армії з 1940 р. Комсомолец.

Учасник Другої світової війни з серпня 1942 р. Воював на Брянському, Центральному фронтах. Відзначився в битві за р. Дніпро.

Будучи молодшим сержантом, командиром відділення 1035-го стрілецького полку 280-ї стрілецької дивізії 60-ї армії (Центральний фронт), 26 вересня 1943 р. в числі перших переправився через ріку. В боях 29 – 30 вересня біля с. Ротичі Чорнобильського району Київської області був поранений, але продовжував битись з ворогом. Ручним кулеметом і в рукопашному поєдинку знищив кільканадцять гітлерівців. Очоловане ним відділення втримало захоплений рубіж до підходу роти.

17 жовтня 1943 р. подолянину присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Після війни повернувся на батьківщину, працював у колгоспі. В 1953 р. виїхав у Приморський край.

Нагороджений орденом Леніна, медалями.

Помер 6 вересня 1956 р. Похований в с. Абрашеєвка Чернігівського району Приморського краю (Російська Федерація).

Шамура Дмитро Гнатович

Народився 9 грудня 1918 р. в с. Дзигівка Ямпільського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив Буднянський агротехнічний технікум. Працював агрономом Ямпільської МТС. У Червоній армії з 1939 р. Брав участь у визвольному поході радянських військ у Західну Україну. В 1941 р. закінчив військово-інженерне училище, в 1942 р. – курси «Выстрел». У 1942 р. став членом КПРС.

В боях з німецько-фашистськими загарбниками з липня 1941 року. Воював на Південно-Західному, Південному, Сталінградському, 1-у Прибалтійському, 4-у Українському фронтах.

Відзначився на початку війни. Будучи старшим лейтенантом, командиром роти протитанкових рушниць 970-го стрілецького полку 255-ї стрілецької дивізії 57-ї армії (Південний фронт), 31 січня 1942 р. у бою на території радгоспу «Правда» (Донецька область) вогнем роти відбив контратаку танків противника, особисто підбив одного з них.

5 травня 1942 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Після війни продовжив службу в Радянській Армії. В 1948 р. закінчив Військову академію ім. М. В. Фрунзе. У званні полковника в 1966 р. звільнився в запас. Працював у м. Сімферополі в Кримському сільськогосподарському інституті. Кандидат військових наук, доцент.

Нагороджений орденом Леніна, Олександра Невського, Вітчизняної війни 1-го та 2-го ступенів, Червоної Зірки, медалями.

Помер у 1997 р. Похований у м. Ямполі.

Шарапа Володимир Юхимович

Народився 12 серпня 1913 р. в м. Вінниці в робітничій сім'ї. Українець. Закінчив 10 класів. У Червоній армії з 1931 р. В 1935 р. закінчив Київську військову піхотну школу, в 1925 р. – Харківську

школу військових льотчиків та штурманів, в 1937 р. – Вищі академічні курси вдосконалення командного складу.

Брав участь у радянсько-фінляндській війні 1939 – 1940 рр. Штурман ескадрильї 44-го швидкісного бомбардувального авіаційного полку 55-ї швидкісної бомбардувальної авіаційної бригади 7-ї армії (Північно-Західний фронт). Старший лейтенант. До лютого 1940 р. здійснив 46 бойових вильотів на бомбардування укріплених районів, скупчень військ противника, завдавши йому значних втрат у живій силі та техніці.

21 березня 1940 р. нагороджений медаллю «Золота Зірка».

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Воював на Ленінградському, Північно-Західному, 1-у Українському фронтах. Член КПРС з 1941 р.

Після війни продовжив службу в Радянській Армії. В 1956 р. закінчив військову академію Генштабу. Працював у Військово-повітряній академії ім. Ю. О. Гагаріна. В 1971 р. у званні полковника звільнився в запас. Жив у м. Моніно Московської області.

Нагороджений двома орденами Леніна, трьома орденами Червоного Прапора, орденом Вітчизняної війни 1 ступеня, Червоною Зірки, медалями.

Шварцман Мойсей Фроїмович

Народився 3 листопада 1911 р. в с. Курники Тиврівського району Вінницької області в селянській сім'ї. Єврей. У 1937 р. закінчив Вінницький педагогічний інститут. Працював учителем, завідуючим районним відділом народної освіти, завідуючим парткабінетом Тиврівського райкому партії. Член КПРС з 1939 р.

Учасник Другої світової війни з липня 1941 р. Воював на Південно-Західному, Західному, 1-у Прибалтійському, 1-у Білоруському фронтах. Відзначився в боях за визволення Білорусії.

Будучи майором, заступником командира батальйону по політичній роботі 1124-го стрілецького полку 334-ї стрілецької дивізії 43-ї армії (1-й Прибалтійський фронт), 23 червня 1944 р. під час прориву сильно укріплених позицій противника в с. Козоногово Шумілінського району Вітебської області з ротою у числі перших увірвався у ворожі траншеї. 25 червня 1944 р. організував

форсування Західної Двіни біля с. Гриньово Шумілінського району і захоплення плацдарму. В цьому бою загинув.

22 липня 1944 р. посмертно удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни 2 ступеня, медаллю.

Похований в смт Бешектовичі Вітебської області (Білорусь).

Шевчук Валентин Климентійович

Народився 21 лютого 1921 р. в с. Дубові Махаринці Козятинського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 10 класів у м. Запоріжжі. У Червоній армії з 1939 р. Кандидат у члени КПРС.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р.

Особливо відзначився в завершальний рік війни.

Будучи гвардії старшиною, командиром гармати 45-го гвардійського артилерійського полку 19-ї гвардійської стрілецької дивізії 39-ї армії (3-й Білоруський фронт), 21 – 22 січня 1945 р. вогнем підтримував наступ стрілецьких підрозділів на підступах до р. Дайма, форсування ріки в районі населеного пункту Лабіау (м. Поліськ Калінінградської області) та бій на плацдармі. 5 – 6 лютого 1945 р., відбиваючи контратаки противника біля населеного пункту Пелькайї-Поерштіттен, знищив ворожий танк і більше тридцяти солдатів та офіцерів. 7 лютого 1945 р. під час відбиття чергової контратаки в районі населеного пункту Мюлле-Тюренберг загинув.

29 червня 1945 р. йому посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Нагороджений орденами Леніна, Червоної Зірки, медаллю.

Похований в братській могилі в селищі Черепаново Гур'ївського району Калінінградської області (Російська Федерація).

Шимко Григорій Лук'янович

Народився 28 лютого 1919 р. в с. Хрінівка Іллінецького району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Закінчив 7

класів, гірничопромислове училище і аероклуб в м. Макіївці Донецької області. Працював на шахті. В Червоній армії з 1940 р. В 1943 р. закінчив Луганську авіаційну школу пілотів. Член КПРС з 1944 р.

На фронтах Другої світової війни з жовтня 1943 р. Гвардії лейтенант. Старший пілот 91-го гвардійського штурмового авіаційного полку 4-ї гвардійської штурмової авіаційної дивізії 5-го штурмового авіаційного корпусу 5-ї повітряної армії (2-й Український фронт). До травня 1945 р. здійснив 203 бойових вильоти на штурмування військ противника, завдавши йому значних втрат.

15 травня 1946 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

В 1947 р. закінчив Краснодарську вищу авіаційну школу штурманів. Майор. У 1962 р. пішов у відставку. Оселився в столиці України.

Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоного Прапора, трьома орденами Вітчизняної війни 1-го ступеня, двома орденами Червоної Зірки, орденом Слави 3 ступеня, медалями.

Шнейдерман Михайло Юхимович

Народився 20 лютого 1909 р. в м. Козятині Козятинського району Вінницької області в робітничій сім'ї. Єврей. Закінчив Київський індустріальний інститут. Працював на швейній фабриці в м. Києві, заводі хімічного машинобудування в м. Бердичеві Житомирської області. В Червоній армії в 1939 р. і з 1941 р.

У діючій армії з червня 1941 р. Воював на Південно-Західному, 1-у Українському фронтах.

Будучи молодшим лейтенантом, командиром танка 87-го танкового полку 7-ї гвардійської кавалерійської дивізії 1-го гвардійського кавалерійського корпусу (1-й Український фронт), відзначився в боях за населені пункти Пробстфельде, Бухенау, а також на заодерському плацдармі північніше м. Ратибор (м. Рацібуж, Польща) в кінці січня – на початку лютого 1945 р. Екіпаж танка, вміло маневруючи на полі бою, знищив 2 протитанкові гармати, 4 танки і декілька бронетранспортерів противника. Коли бойову машину було підбито ворожим снарядом, подолянин очолив екіпаж іншого танка і продовжував бій.

За проявлену хоробрість 27 червня 1945 р. нагороджений медаллю «Золота Зірка».

У 1946 р. звільнився в запас. У 1948 р. став комуністом. Жив у Києві, працював у державному проектному інституті легкої промисловості.

Нагороджений орденом Леніна, медалями.

Помер 24 червня 1981 року. Похований у м. Києві.

Штельмах Дмитро Лаврентійович

Народився 26 жовтня 1902 р. в с. Велика Вовнянка Таращанського району Київської області в селянській сім'ї. Українець. Член КПРС з 1928 р. Закінчив початкову школу. Працював у сільському господарстві. В Червоній армії з 1924 р. В 1931 р. закінчив кавалерійську школу, в 1943 р. – Військову академію ім. Фрунзе.

Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Командир 797-го стрілецького полку 232-ї стрілецької дивізії 40-ї армії (2-й Український фронт). Полковник. Відзначився під час Яссько-Кишинівської операції. Завдяки вмілій організації бою, сміливим і рішучим діям командира, полк 20 серпня 1944 р. успішно прорвав оборону противника в районі Столпичень, Путілау (Румунія), знищивши при цьому декілька дотів і захопивши під час жорстоких боїв понад 3 тис. ворожих солдатів і офіцерів.

13 вересня 1944 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Після війни – в запасі. Жив у Житомирі, Вінниці.

Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоного Прапора, орденом Вітчизняної війни 1 ступеня, медалями.

Помер 30 липня 1971 р.

Похований у Вінниці.

Шуміхін Василь Гнатович

Народився 20 березня 1922 р. в с. Полойка Красноозерського району Новосибірської області (Російська Федерація) в селянській сім'ї. Росіянин. Закінчив початкову школу, працював у колгоспі. В Червоній армії з 1942 р. Член КПРС з 1943 р.

На фронтах Другої світової війни з травня 1942 р. Командир відділення 616-го окремого саперного батальйону 337-ї стрілецької дивізії 40-ї армії (Воронезький фронт). Молодший сержант. У районі с. Хорошки (Лубенський район Полтавської області) з групою саперів підірвав 16 вересня 1943 р. в тилу противника дамбу і балковий міст через р. Сула. 25 вересня 1943 р. під час форсування Дніпра біля с. Зарубинці (Канівський район Черкаської області) забезпечив швидку переправу підрозділів на правий берег Дніпра.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно 13 листопада 1943 р.

Після війни жив у м. Вінниці, працював лісником.

Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни 2 ступеня, Слави 2 і 3 ступенів, медалями.

Помер 1 червня 1952 р. Похований у Вінниці.

Щербаков Олег Миколайович

Народився 1925 р. в м. Одесі в сім'ї службовця. Українець. У 1934 – 1939 рр. жив у с. Верхівці Барського району, вчився у місцевій школі. В Червоній армії з 1943 р. З цього ж часу на фронті. В 1944 р. закінчив Харківське танкове училище.

Командир танка 152-ї окремої танкової бригади (8-а армія, Ленінградський фронт). Молодший лейтенант, комсомолец. Відзначився у вересні 1944 р. в боях за звільнення Естонії. На підступах до Талліна його танк знищив самохідну артилерійську установку, два бронетранспортери, дві протитанкових гармати противника. Першим увірвався в місто, в районі порту потопив два ворожі плавзасоби, які поспішно відходили в море.

Звання Героя Радянського Союзу удостоєний 24 березня 1945 року. Нагороджений орденами Леніна, Червоної Зірки.

Пропаг без вісти 19 лютого 1945 р.

Якимчук Олександр Іванович

Народився 14 вересня 1923 р. в с. Слобода-Ходацька Барського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець.

Закінчив 8 класів. У Червоній армії з 1941 р., з жовтня того ж року – на фронті.

В 1943 р. закінчив курси молодших лейтенантів.

Будучи лейтенантом, командиром стрілецької роти 497-го стрілецького полку 135-ї стрілецької дивізії 6-ї армії (1-й Український фронт), відзначився в боях за м. Бреслау (нині м. Вроцлав, Польща). У лютому 1945 р. його рота оволоділа декількома міськими кварталами, знищила значну кількість гітлерівців. Коли ж вона виявилась відрізаною від основних сил батальйону, подолянин викликав вогонь артилерії підтримки на себе. У цьому бою отримав важку контузію.

За проявлені відвагу і мужність Указом Президії Верховної Ради СРСР 27 червня 1945 р. йому присвоєно звання героя Радянського Союзу.

У цьому ж році став комуністом.

Після війни продовжив службу в Радянській Армії. В 1947 році закінчив курси вдосконалення офіцерського складу. Майор. В 1955 році звільнився в запас. До 1975 р. працював в органах внутрішніх справ. Мешканець м. Старокостянтинова Хмельницької області.

Нагороджений орденами Леніна, Червоного Прапора, двома орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, орденом Вітчизняної війни 2 ступеня, медалями.

Яремчук Василь Максимович

Народився 13 січня 1910 р. в с. Гулівці Калинівського району Вінницької області в селянській сім'ї. Українець. Член КППС з 1932 р. Закінчив Всеукраїнський інститут комуністичної освіти у м. Харкові. В 1935 – 1937 рр. служив у Червоній армії. З 1937 р. учитель історії в с. Нова Іванівка Лозовського району Харківської області.

Учасник Другої світової війни з 1941 р. Закінчив курси підричників. З серпня 1941 р. командир групи підричників партизанського загону ім. Г. І. Котовського, що діяв у Харківській області. З жовтня 1941 р. по грудень 1942 р. його групою пущено під укіс 12 ешелонів з живою силою і бойовою технікою противника.

7 березня 1943 р. удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

У 1943 р. – командир партизанського загону ім. У. Кармалюка у Рівненській та Житомирській областях. В травні 1944 р. загін було перекинуто на територію Польщі.

Після війни місцем свого мешкання обрав м. Київ. У 1948 р. закінчив Вищу партійну школу при ЦК КП України. Працював у столиці України на педагогічній та господарській роботі.

Нагороджений двома орденами Леніна, орденом Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ступеня, «Знак Пошани», медалями, польським Золотим хрестом «Віртуті Мілітарі».

Яровий Григорій Васильович

Народився 1916 р. в с. Кам'янка Ізюмського району Харківської області. Українець. Учасник бойових дій Другої світової війни з червня 1941 по травень 1945 рр. (11-й саперний батальйон). Старшина. За мужність, проявлену під час форсування Дніпра, удостоєний звання Героя Радянського Союзу. Нагороджений орденами Леніна, Червоної Зірки, медалями «За оборону Сталінграда», «За визволення Праги».

Після війни мешкав у смт Браїлів Жмеринського району.

Помер 28 лютого 1988 р.

[52; 57; 58; 139].

**Видатні воєнначальники, полководці,
славетні герої – визволителі Вінниччини
від нацистських загарбників**

Жуков Георгій Костянтинович

(Чотириразовий Герой Радянського Союзу)

Народився 1896 р. в с. Стрелковка Калузької області (Російська Федерація).

Учасник Першої світової війни. У Радянській Армії з 1918 р. В громадянську війну командував ескадроном. Закінчив курси вищого начскладу (1930 р.). З травня 1940 р. до січня 1941 р. командував Київським особливим округом.

У роки Другої світової війни – 1-й заступник наркома оборони СРСР і заступник Верховного Головнокомандувача. Командувач рядом фронтів, у тому числі Ленінградським, Західним, 1-м Українським. У листопаді 1944 р. – червні 1945 р. командував військами 1-го Білоруського фронту, який брав участь у штурмі Берліна. 8 травня 1945 р. від імені Верховного Головнокомандування прийняв капітуляцію збройних сил фашистської Німеччини.

Після війни – командувач Одеського і Уральського військових округів (1946 – 1953 рр.), головнокомандувач Групи радянських військ у Німеччині, головком Сухопутних військ і заступник міністра оборони СРСР, міністр оборони СРСР (1955 – 1957 рр.).

Маршал Радянського Союзу. Нагороджений 16 орденами СРСР, у тому числі двома орденами «Перемога».

Помер 1974 р., похований на Красній площі в Москві.

Ватугін Микола Федорович

(Герой Радянського Союзу)

Народився 1901 р. в с. Чепухіно (тепер Ватутіно) Белгородської області (Російська Федерація).

У Радянській Армії з 1920 р. Учасник громадянської війни. Закінчив Військову академію ім. М. В. Фрунзе (1929 р.), Військову академію Генштабу (1937 р.). У 1938 – 1940 рр. був начальником штабу Київського особливого військового округу, в 1940 – 1941 рр. – начальником Оперативного управління і заступником начальника Генштабу.

У роки Другої світової війни – начальник штабу фронту, перший заступник начальника Генштабу, командував військами Воронезького, Південно-Західного та 1-го Українського фронтів. Керовані ним війська брали участь у битві за Дніпро, визволяли Київ, під час Житомирсько-Бердичівської операції – північно-східну частину Вінниччини.

Герой Радянського Союзу. Генерал армії. Нагороджений 4-а орденами СРСР.

Помер від ран 1944 р. Похований у Києві.

Конєв Іван Степанович

(Двічі Герой Радянського Союзу)

Народився 1897 р. у с. Лодейно Кіровської області (Російська Федерація).

Учасник Першої світової і громадянської воєн. У Радянській Армії з 1918 р. Закінчив військову академію ім. М. В. Фрунзе (1934 р.).

У 1940 – 1941 рр. командував військами двох округів.

З початку віроломного нападу нацистської Німеччини на СРСР командував 18-ю армією, потім – рядом фронтів, зокрема 2-м і 1-м Українськими. Керовані ним війська брали участь у Курській битві, Корсунь-Шевченківській, Берлінській наступальних операціях. Під час Умансько-Ботошанської операції ними звільнено значну частину Вінниччини.

Після війни – командувач військ Прикарпатського військового округу, перший заступник міністра оборони, генеральний інспектор Групи генеральних інспекторів Міністерства оборони СРСР.

Двічі Герой Радянського Союзу, маршал Радянського Союзу. Нагороджений 17-а орденами СРСР, у тому числі орденом «Перемога». Герой ЧССР, Герой МНР.

Помер 1973 р.

Похований на Красній площі в Москві.

Москаленко Кирило Семенович

(Двічі Герой Радянського Союзу)

Народився 1902 р. у с. Гришине Донецької області.

Учасник громадянської війни. Закінчив Українську об'єднану школу червоних командирів (1922 р.), Артилерійські курси удосконалення комскладу РСЧА (1928 р.), факультет удосконалення вищого комскладу Військової академії ім. Ф. Е. Дзержинського (1939 р.).

До травня 1941 р. – командир механізованого корпусу, з травня – 1-ї моторизованої протитанкової артилерійської бригади, згодом – 15-го і 6-го кавалерійських корпусів. З березня 1942 р. командував 38-ю, 1-ю танковою, 1-ю гвардійською і 40-ю арміями, а з жовтня 1943 р. і до кінця війни – 38-ю армією у складі 1-го Українського фронту. Війська під його командуванням особливо відзначилися під час визволення Києва, Житомира, Вінниці, Львова.

Після війни командував армією (1945 – 1948 рр.), військами ППО Московського округу, потім – Московським військовим округом (1948 – 1960 рр.), був головнокомандувачем Ракетних військ стратегічного призначення і заступником міністра оборони СРСР (1960 – 1962 рр.).

Двічі Герой Радянського Союзу, маршал Радянського Союзу. Нагороджений 22-а орденами СРСР, багатьма іноземними відзнаками. Герой ЧССР.

Помер 1985 р.

Похований у Москві.

Катуков Михайло Юхимович

(Двічі Герой Радянського Союзу)

Народився 1900 р. у с. Велике Уварово Московської області (Російська Федерація).

Учасник Жовтневого збройного повстання в Петрограді (1917 р.) і громадянської війни. В Радянській Армії з 1919 р. Закінчив курси «Выстрел» (1927 р.), Академічні курси командного складу при Військовій академії моторизації і механізації РСЧА (1935 р.), Вищі академічні курси при Військовій академії Генштабу (1951 р.).

З 1940 р. – командир 20-ї танкової дивізії.

У роки Другої світової війни командував танковою дивізією, бригадою, корпусом, з 1943 р. – 1-ю танковою армією, яка відзначилася у Курській битві та визволенні України (Вінниччини), у Львівсько-Сандомирській, Берлінській операціях.

Після війни – на командних посадах. З 1955 р. – генеральний інспектор Головної інспекції Міністерства оборони СРСР, заступник начальника Головного управління Сухопутних військ.

Двічі Герой Радянського Союзу, маршал бронетанкових військ. Нагороджений 14-а орденами СРСР.

Помер 1976 р., похований у Москві.

Кожедуб Іван Микитович

(Тричі Герой Радянського Союзу)

Народився 1920 р. у с. Ображіївка Сумської області.

В Радянській Армії з 1940 р. Закінчив Шосткинський хіміко-технологічний технікум, перед війною (1941 р.) – Чугуївське військово-авіаційне училище льотчиків, по війні – Військово-повітряну академію (1949 р.), Військову академію Генштабу (1956 р.). Перший політ здійснив у 1939 р., ще навчаючись в аероклубі.

У перші роки Другої світової війни (1941 – 1942) – льотчик-інструктор у Чугуївському військовому авіаційному училищі. З березня 1942 р. як командир ескадрильї винищувального авіаполку

воював на Воронезькому, Степовому, 2-у Українському та інших фронтах. Здійснив 330 бойових вильотів, брав участь у 120 повітряних боях, у тому числі й в небі Вінниччини, збив 62 літаки противника.

Після війни освоїв реактивні літаки. Служив – заступником командира і командиром авіадивізій, 1-м заступником командувача Московського військового округу. З 1971 р. – у центральному апараті ВПС. З 1978 р. – у Групі генеральних інспекторів Міністерства оборони СРСР.

Тричі Герой Радянського Союзу, маршал авіації. Нагороджений 15-а орденами СРСР.

Помер 1991 р., похований у Москві.

Покришкін Олександр Іванович

(Тричі Герой Радянського Союзу)

Народився 1913 р. в м. Новосибірську (Російська Федерація).

В Радянській Армії з 1932 р.

Закінчив Пермську школу авіаційних техніків (1933 р.), Качинську військову авіаційну школу льотчиків (1939 р.).

У роки Другої світової війни командував ескадрильою, винищувальним авіаполком, а з травня 1944 р. – командир авіадивізії. Брав участь у повітряних боях на Південному, Північно-Кавказькому, 1-у, 2-у, 4-у Українських фронтах. Воював у небі Вінниччини. Здійснив понад 600 бойових вильотів, особисто збив 59 літаків противника.

Після війни закінчив Військову академію ім. М. В. Фрунзе (1948 р.) і Військову академію Генштабу (1957 р.). У 1968 – 1971 рр. – заступник головнокомандувача Військ ППО країни, у 1972 – 1981 рр. – голова Центрального комітету ДТСААФ СРСР. З 1981 р. – у Групі генеральних інспекторів Міністерства оборони СРСР.

Тричі Герой Радянського Союзу, маршал авіації. Нагороджений 17-а орденами СРСР.

Помер 1985 р., похований у Москві.

Рибалко Павло Семенович

(Двічі Герой Радянського Союзу)

Народився 1894 р. в с. Малий Вистороп на Сумщині.

Учасник Першої світової і громадянської воєн.

Закінчив Курси вдосконалення вищого начскладу (1926 і 1930 рр.), Військову академію ім. М. В. Фрунзе (1934 р.).

У 1937 – 1940 рр. – військовий аташе в Польщі, Китаї, потім – на викладацькій роботі.

Під час Другої світової війни був заступником командувача 5-ї танкової армії, командував 5-ю, 3-ю гвардійською танковими арміями у Курській битві, в наступальних операціях: Харківській, Київській, Житомиро-Бердичівській, Львівсько-Сандомирській, Берлінській, Празькій та інших.

Після війни – перший заступник командувача, а з квітня 1947 року – командувач бронетанкових і механізованих військ Радянської Армії.

Двічі Герой Радянського Союзу, маршал бронетанкових військ. Нагороджений 10-а орденами СРСР, багатьма медалями, іноземними відзнаками.

Помер 1948 р., похований у Москві.

Жмаченко Пилип Феодосійович

(Герой Радянського Союзу)

Народився 1895 р. в с. Могильне (тепер Поліське) Житомирської області.

Учасник Першої світової і громадянської воєн.

Закінчив Харківські курси військових комісарів (1922 р.), курси «Выстрел» (1936 р.) і Вищі курси при Військовій академії Генштабу (1947 р.).

3 березня 1941 р. – командир стрілецького корпусу на Західному фронті, потім – заступник командарма, а з 1942 р. – командувач 3-ї армії Брянського фронту, 47-ї – Воронезького. 3 жовтня 1943 р. командував 40-ю армією 1-го Українського фронту, яка

брала участь у форсуванні Дніпра і визволенні Правобережної України, в т. ч. Вінниччини, а потім у складі 2-го Українського фронту в Ясько-Кишинівській операції, визволенні від німецько-фашистських загарбників Румунії, Угорщини, Чехословаччини.

Після війни – заступник командувача військових округів. У 1955 – 1960 рр. голова Комітету ДТСААФ Української РСР.

Генерал-полковник.

Нагороджений 12 орденами, а також іноземними відзнаками.

Помер 1966 р.

Похований в Києві.

Леселідзе Костянтин Миколайович

(Герой Радянського Союзу)

Народився 1903 р. в м. Озургети (тепер Махарадзе) (Республіка Грузія).

В Радянській Армії з 1921 р. Закінчив грузинську об'єднану військову школу (1922 р.), Артилерійське училище (1925), Академічні курси вдосконалення командного складу (1929 р.).

У 1938 р. призначений начальником артилерії дивізії, у лютому 1941 р. – начальником артилерійського корпусу.

Під час Другої світової війни займав посаду начальника артилерійського корпусу, а потім – 50-ї армії (1941 – 1942 рр.), з червня 1942 року – командир 3-го стрілецького корпусу, а з серпня 1942 р. по березень 1943 р. – командує 46-ю, потім 47-ю арміями. З березня 1943 р. по лютий 1944 р. командував 18-ю армією, яка в складі 1-го Українського фронту визволяла Україну, в тому числі північно-західну частину Вінниччини. Брав участь у керівництві військами в ході Керченсько-Ельтигенської, Житомирсько-Бердичівської та інших операцій.

Герой Радянського Союзу, генерал-полковник. Нагороджений 8-а орденами СРСР.

Помер від ран 21 лютого 1944 р.

Похований у Тбілісі.

Береговий Георгій Тимофійович

(Двічі Герой Радянського Союзу)

Народився 1921 р. у с. Федорівка Полтавської області.

Закінчив Луганську школу військових льотчиків (1941 р.), Військово-повітряну академію (нині ім. Ю. О. Гагаріна) (1956 р.).

На фронті з 1942 р. Льотчик, командир ланки штурмової ескадрильї. Здійснив 180 бойових вильотів. Брав участь у боях за визволення Києва, Вінниччини, у штурмуванні ворожих об'єктів на Волині, під Львовом. У 1944 р. відзначений першою Золотою Зіркою Героя.

Після війни (1948 – 1964 рр.) – льотчик-випробувач. У жовтні 1968 р. здійснив політ у космос на космічному кораблі «Союз-3». З 1969 р. – заступник начальника, а з 1972 р. – начальник Центру підготовки космонавтів. З 1987 р. – у відставці.

Двічі Герой Радянського Союзу, генерал-лейтенант. Нагороджений 12-а орденами СРСР, багатьма іноземними відзнаками. Почесний громадянин м. Вінниці.

Помер 1995 р., похований у Москві.

Ворожейкін Арсеній Васильович

(Двічі Герой Радянського Союзу)

Народився 1912 р. в с. Прокофєво Городецького району Горьковської області (Російська Федерація) в селянській сім'ї. Росіянин. У Радянській Армії в 1931 – 1933 рр. і з 1934 р. В 1937 р. закінчив Харківську військову авіаційну школу льотчиків. Брав участь у боях на р. Халхин-Гол в 1939 р., провів 30 повітряних боїв, збив 6 японських літаків. У період радянсько-фінляндської війни 1939 – 1940 рр. – військом авіаційної ескадрильї. В 1942 р. закінчив Військово-повітряну академію.

На фронтах Другої світової війни з 1942 р. Командиру ескадрильї 728-го винищувального авіаційного полку (256-а винищувальна авіаційна дивізія, 5-й винищувальний авіаційний корпус, 2-а повітряна армія, 1-й Український фронт) за 78 бойових вильо-

тів та участь в 32-х повітряних боях, у яких особисто збив 19 ворожих літаків, 4 лютого 1944 р. присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Другою медаллю «Золота Зірка» капітан А. В. Ворожейкін нагороджений 19 серпня 1944 р. за 28 бойових вильотів, 14 повітряних боїв та 11 збитих літаків противника. З 1944 р. інструктор-льотчик управління бойової підготовки фронтової авіації.

Після війни командував авіаційним полком, дивізією, був першим заступником командира Протиповітряної оборони Чорноморського флоту. В 1952 р. закінчив Військову академію Генштабу. З 1957 р. генерал-майор А. В. Ворожейкін у запасі. Жив у Москві.

Нагороджений двома орденами Леніна, чотирьма Червоного Прапора, орденом Суворова III ст., Олександра Невського, Вітчизняної війни I ст., двома орденами Червоної Зірки, іноземними орденами.

Свобода Людвік

(Герой Радянського Союзу)

25.11.1895 – 20.11.1979 – державний, політичний, військовий діяч Чехії, генерал армії (1945 р.), президент Чехословацької Соціалістичної Республіки (ЧССР), тричі герой ЧССР (1965, 1970, 1975), Герой Радянського Союзу (1965).

Народився в с. Грознатін (нині село в Чехії) в селянській родині. Закінчив вищу землеробську школу, за спеціальністю агроном. Учасник Першої світової війни у складі австро-угорської армії. У вересні 1915 р. добровільно здався в російський полон. Перебував у таборі військовополонених у Києві, потім був звільнений і служив у пожежній охороні. В 1916 р. вступив у Чехословацький легіон, у складі якого брав участь на боці Росії у Збарівській (1917 р.) та Бахмацькій (1918 р.) битвах. У роки громадянської війни 1918 – 1922 рр. був учасником повстання Чехословацького корпусу в районі Транссибірської магістралі. Брав участь у боях проти Червоної армії поблизу Челябінська і Єкатеринбурга. Командував взводом, ротою та батальйоном легіонерів.

Після повернення в Чехословаччину Л. Свобода з 1921 р. – кадровий офіцер чехословацької армії. Закінчив військову акаде-

мію у Празі. В 1931 – 1934 рр. – викладач Військової академії. Із вересня 1938 р. – командир піхотного батальйону. Під час окупації Чехословаччини військами нацистської Німеччини – один із організаторів підпільної боротьби. У липні 1939 р. змушений був тікати до Польщі, де розпочав формувати чеський військовий підрозділ. Після початку Другої світової війни перейшов на територію СРСР. Утримувався в таборах для інтернованих осіб у Кам'янець-Подільському, Ольховиці, Єрмолинцях, Оранках, Суздалі ізольовано від уряду в Лондоні і чехословацьких депутатів-комуністів, які були в еміграції в Москві. Після підписання 18 липня 1941 р. лондонським урядом договору про співпрацю з СРСР було вирішено питання про формування на території СРСР самостійного чехословацького військового підрозділу, у створенні якого Л. Свобода відіграв значну роль. 8 грудня 1941 р. в Бузулуці (нині місто Оренбурзької області, Російська Федерація) розпочалася організація військового підрозділу, до якого приймали чоловіків і жінок чеської і словацької національностей або чехословацького громадянства, у тому числі українців із Закарпатської України, багато яких було звільнено зі спецпоселень і таборів ГУТАБу.

Від початку Свобода, на відміну від планів лондонського уряду, готував військовий підрозділ, здатний до активних бойових дій на фронті. 1943 р. під командуванням Свободи 1-й Чехословацький окремий піхотний батальйон взяв участь у боях поблизу с. Соколове Зміївського району Харківської області. У цьому ж році Л. Свобода очолив 1-у Чехословацьку окрему бригаду, яка була серед перших підрозділів, що звільняли Київ, брала участь у боях поблизу Білої Церкви, Жашкова, вела бойові дії з ворогом на сході Вінниччини. Наприкінці 1943 р. бригада була переформована в 1-й Чехословацький армійський корпус, яким із вересня 1944 р. командував Л. Свобода. Війська корпусу брали участь у Карпатсько-Дуклінській наступальній операції 1944 р. і 6 вересня 1944 р. вступили на територію Чехословаччини, за звільнення якої вели подальші бої до кінця війни.

В 1945 р. Л. Свободі присвоєно звання генерал-майора. У 1945 – 1950 рр. – міністр національної оборони Чехословацької Республіки. Відіграв важливу роль у перевороті 1948 р., який здійснив К. Готвальд. Із 1948 р. – член Комуністичної партії Чехословаччини, депутат Національного зібрання. В 1950 р. був знятий із

посади, у листопаді – грудні 1952 р. заарештований і перебував під слідством. У 1955 – 1959 рр. – начальник Військової академії ім. К. Готвальда. В 1968 – 1975 рр. – президент ЧССР. Після вторгнення в Чехословаччину військ країн Варшавського договору 1955 р. протистояв так званому робітничо-селянському уряду В. Біляка та А. Індри. 23 серпня 1968 р. Л. Свобода керував делегацією на переговорах у Москві, йому вдалося зберегти життя заарештованим керівникам Комуністичної партії Чехословаччини. Підтримав політику «нормалізації» Г. Гусака.

Нагороджений 3-а орденами Клементя Готвальда, 2-а орденами Леніна, орденом Білого Лева, «За Перемогу» 1-го ступеня (1945 р.), орденом Словацького національного повстання, орденами Жовтневої Революції, Суворова 2-го та 1-го ступенів, іншими орденами та медалями.

Помер у м. Празі.

[56; 57, с. 289; 64, С. 483].

**Солдати та офіцери,
удостоєні звання Героя Радянського Союзу в
боях за визволення Вінницької області
від гітлерівських загарбників**

Алешкевич Степан Филімонович – рядовий, розвідник 759-го стрілецького полку 163-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, білорус;

Асфандіаров Закір Лутфурахманович – гвардії старший сержант, командир гармати 322-го гвардійського винищувально-протитанкового артилерійського полку 8-ї гвардійської винищувально-протитанкової артилерійської бригади 40-ї армії, татарин;

Барков Сергій Єгорович – старший сержант, командир відділення 111-ї окремої розвідувальної роти 74-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин;

Басков Михайло Миколайович – сфрейтор, механік-водій танка 51-го окремого мотоциклетного батальйону 16-го танкового корпусу 2-ї танкової армії, росіянин;

Берніков Михайло Михайлович – майор, командир ескадрильї 809-го штурмового авіаційного полку 264-ї штурмової авіаційної дивізії 5-го штурмового авіаційного корпусу 5-ї повітряної армії, росіянин;

Білаонов Павло Семенович – майор, командир 681-го стрілецького полку 133-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, осетин;

Богашєв Олександр Інокентійович – старший лейтенант, командир роти автоматників 529-го стрілецького полку 136-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин;

Богдан Дмитро Пилипович – капітан, командир 565-го окремого саперного батальйону 294-ї стрілецької дивізії 52-ї армії, українець;

Бойко Дмитро Дмитрович – майор, командир 759-го стрілецького полку 163-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин;

Бойко Іван Никифорович – гвардії полковник, командир 69-го гвардійського танкового полку 21-ї гвардійської механізова-

ної бригади 8-го гвардійського механізованого корпусу 1-ї танкової армії, українець;

Борисюк Сергій Федорович – рядовий, розвідник 759-го стрілецького полку 232-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, українець;

Бурда Олександр Федорович – гвардії підполковник, командир 64-ї гвардійської танкової бригади 1-ї танкової армії, українець;

Бурмака Василь Антонович – лейтенант, старший льотчик 809-го штурмового авіаційного полку 264-ї штурмової авіаційної дивізії 5-го штурмового авіаційного полку 5-ї повітряної армії, українець;

Буц Андрій Федорович – рядовий, стрілець 1-го стрілецького батальйону 929-го стрілецького полку 254-ї стрілецької дивізії 52-ї армії, українець;

Бушілов Михайло Іванович – гвардії старшина, механік-водій танка 67-го гвардійського танкового полку 19-ї гвардійської механізованої бригади 8-го гвардійського механізованого корпусу 1-ї танкової армії, росіянин;

Васюк Ілля Якимович – старший лейтенант, командир батальйону 21-го стрілецького полку 180-ї стрілецької дивізії 27-ї армії, українець;

Виборнов Олександр Іванович – старший лейтенант, командир ескадрильї 728-го винищувального авіаційного полку 256-ї винищувальної авіаційної дивізії 5-го винищувального авіакорпусу 2-ї повітряної армії, росіянин;

Володін Олександр Федорович – гвардії капітан, старший інструктор політвідділу 4-ї гвардійської повітряно-десантної дивізії 40-ї армії, росіянин;

Ворожейкін Арсен Васильович – капітан, командир ескадрильї 728-го винищувального авіаційного полку 256-ї винищувальної авіаційної дивізії 5-го винищувального авіакорпусу 2-ї повітряної армії (двічі Герой Радянського Союзу), росіянин;

Воронін Степан Микитович – капітан, командир артилерійської батареї 759-го стрілецького полку 163-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин;

Габов Микола Миколайович – гвардії рядовий, розвідник штабної батареї 1-го гвардійського артилерійського полку 4-ї гвардійської повітрянодесантної дивізії 40-ї армії, комі;

Гаркуша Яків Пилипович – молодший лейтенант, командир взводу 237-го танкового батальйону 31-го танкового корпусу 2-ї танкової армії, росіянин;

Герасимов Петро Лук'янович – лейтенант, командир ланки 32-го винищувального авіаполку 256-ї винищувальної авіаційної дивізії 5-го винищувального авіаційного корпусу 2-ї повітряної армії, білорус;

Гінтовт Вітольд Михайлович – гвардії старшина, механік-водій танка 45-ї гвардійської танкової бригади 11-го гвардійського танкового корпусу 1-ї танкової армії, білорус;

Голіков Григорій Іванович – старший лейтенант, командир батальйону 86-го стрілецького полку 180-ї стрілецької дивізії 27-ї армії, росіянин;

Головко Павло Андрійович – рядовий, автоматник 529-го стрілецького полку 163-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, українець;

Голуб'єв Михайло Трохимович – гвардії лейтенант, командир взводу хімзахисту 127-го стрілецького полку 72-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин;

Гончарук Федір Євтихійович – капітан, командир роти 15-ї мотострілецької бригади 16-го танкового корпусу 2-ї танкової армії, українець;

Горін Анатолій Сергійович – старший лейтенант, заступник командира, штурман ескадрильї 451-го штурмового авіаційного полку 264-ї штурмової авіаційної дивізії 5-го штурмового авіакорпусу 5-ї повітряної армії, росіянин;

Горобець Тарас Павлович – полковник, командир 337-ї стрілецької дивізії 27-ї армії, українець;

Гранкін Павло Миколайович – рядовий, командир кулеметної obsługi мотострілецького батальйону 2-ї механізованої бригади 5-го механізованого корпусу 6-ї танкової армії, росіянин;

Гриболов Петро Пилипович – гвардії лейтенант, командир взводу 67-го гвардійського танкового полку 19-ї гвардійської механізованої бригади 8-го гвардійського механізованого корпусу 1-ї танкової армії, росіянин;

Грищенко Петро Лук'янович – лейтенант, командир ланки 32-го винищувального авіаполку 256-ї винищувальної авіаційної дивізії 5-го винищувального авіаційного корпусу 2-ї повітряної армії, білорус;

Гуданов Євгеній Олексійович – лейтенант, командир взводу розвідки 857-го стрілецького полку 294-ї стрілецької дивізії 52-ї армії, росіянин;

Гушін Микола Федорович – молодший лейтенант, командир роти 857-го стрілецького полку 284-ї стрілецької дивізії 52-ї армії, росіянин;

Демченко Василь Іванович – сержант, помічник командира взводу розвідки мотострілецького батальйону 45-ї механізованої бригади 5-го механізованого корпусу 6-ї танкової армії, українець;

Денисенко Володимир Гурійович – лейтенант, командир ланки 32-го винищувального авіаполку 256-ї винищувальної авіаційної дивізії 5-го винищувального авіаційного корпусу 2-ї повітряної армії, українець;

Денисенко Григорій Кирилович – лейтенант, штурман ескадрильї 235-го штурмового авіаційного полку 264-ї штурмової авіаційної дивізії 5-го штурмового авіаційного корпусу 5-ї повітряної армії, українець;

Деніченко Ісай Петрович – рядовий, командир відділення 2-ї механізованої бригади 5-го механізованого корпусу 6-ї танкової армії, росіянин;

Добкевич Олександр Антонович – капітан, командир ескадрильї 61-го штурмового авіаційного полку 291-ї штурмової авіаційної дивізії 2-ї повітряної армії, українець;

Докучасв Георгій Миколайович – гвардії молодший лейтенант, командир взводу протитанкових рушниць 127-го стрілецького полку 42-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин;

Дубина Петро Прокопович – рядовий, кулеметник мотострілецького батальйону 2-ї механізованої бригади 5-го механізованого корпусу 6-ї танкової армії, українець;

Дубинський Іван Якович – рядовий, розвідник 759-го стрілецького полку 163-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, українець;

Єлізаров Віктор Васильович – рядовий, стрілець 2-ї механізованої бригади 5-го механізованого корпусу 6-ї танкової армії, росіянин;

Жежеря Олександр Юхимович – гвардії сержант, командир кулеметної обслуги 97-ї гвардійської стрілецької дивізії 5-ї гвардійської танкової армії, українець;

Жеребцов Іван Іванович – старший сержант, командир відділення 12-го гвардійського повітряно-десантного полку 4-ї гвардійської повітряно-десантної дивізії 40-ї армії, росіянин;

Завалін Віктор Васильович – молодший сержант, командир відділення 3-го мотострілецького батальйону 2-ї механізованої бригади 5-го механізованого корпусу 6-ї танкової армії, росіянин;

Загрядський Іван Іванович – гвардії майор, заступник командира 322-го гвардійського винищувально-протитанкового артилерійського полку 8-ї окремої винищувально-протитанкової артилерійської бригади 40-ї армії;

Запорожець Сергій Степанович – рядовий, мінометник 861-го стрілецького полку 294-ї стрілецької дивізії 52-ї армії, українець;

Зарубін Володимир Степанович – старший лейтенант, командир ескадрильї 451-го штурмового авіаційного полку 246-ї штурмової авіаційної дивізії 5-го штурмового авіаційного корпусу 5-ї повітряної армії, росіянин;

Захаров Іван Костянтинівич – гвардії старший лейтенант, командир танкового батальйону 40-ї гвардійської танкової бригади 11-го гвардійського танкового корпусу 1-ї танкової армії, росіянин;

Зваригін Пантелей Олександрович – майор, командир батальйону 797-го стрілецького полку 232-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин;

Зуділов Василь Федорович – майор, командир ескадрильї 809-го штурмового авіаційного полку 246-ї штурмової авіаційної дивізії 5-го штурмового авіаційного корпусу 2-ї повітряної армії, росіянин;

Ігнат'єв Микола Петрович – капітан, штурман 728-го винищувального авіаполку 256-ї винищувальної авіаційної дивізії

5-го винищувального авіаційного корпусу 2-ї повітряної армії, росіянин;

Калашников Прокіп Якович – майор, командир батальйону 11-ї гвардійської танкової бригади 2-ї танкової армії, росіянин;

Канаєв Олексій Федорович – старший лейтенант, помічник командира по повітряно-стрілецькій службі 451-го штурмового авіаційного полку 264-ї штурмової авіаційної дивізії 5-го штурмового авіаційного корпусу 5-ї повітряної армії, росіянин;

Капралов Петро Андрійович – підполковник, командир 859-го стрілецького полку 294-ї стрілецької дивізії 52-ї армії, росіянин;

Карлов Федір Васильович – підполковник, командир 163-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин;

Касян Андрій Пилипович – гвардії капітан, командир кулеметної роти 330-го гвардійського стрілецького полку 129-ї гвардійської дивізії 18-ї армії, українець;

Кіресєв Олексій Іванович – підполковник, командир 809-го штурмового авіаційного полку 264-ї штурмової авіаційної дивізії 5-го штурмового авіаційного корпусу 5-ї повітряної армії, росіянин;

Кірпіченко Іван Платонович – молодший сержант, командир відділення автоматників 164-ї танкової бригади 16-го танкового корпусу 2-ї танкової армії, росіянин;

Козир Максим Євсейович – генерал-майор, командир 232-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, українець;

Колосов Павло Миколайович – гвардії лейтенант, командир танка 252-го танкового полку 2-ї механізованої бригади 5-го механізованого корпусу 6-ї танкової армії, росіянин;

Комісаров Валентин Володимирович – сержант, командир відділення автоматників 529-го стрілецького полку 163-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин;

Кондратьєв Іван Дмитрович – старшина, командир кулеметної обслуги 794-го стрілецького полку 232-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, білорус;

Коняєв Аркадій Миколайович – старший лейтенант, командир ескадрильї 32-го винищувального авіаполку 256-ї винищувальної авіаційної дивізії 2-ї повітряної армії, росіянин;

Конюша Йосип Андрійович – рядовий, автоматник 15-ї мотострілецької бригади 16-го танкового корпусу 2-ї танкової армії, українець;

Копилов Микола Йосипович – старший сержант, командир відділення 859-го стрілецького полку 294-ї стрілецької дивізії 52-ї армії, росіянин;

Корнєв Олександр Степанович – росіянин, майор, командир ескадрильї 809-го штурмового авіаційного полку 264-ї штурмової авіаційної дивізії 2-ї повітряної армії, росіянин;

Коробов Олександр Васильович – сержант, командир відділення 794-го стрілецького полку 232-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин;

Коробейников Панас Гур'янович – старший сержант, командир гармати 1239-го стрілецького полку 273-ї стрілецької дивізії 52-ї армії, росіянин;

Короленко Григорій Федотович – полковник, командир 936-го стрілецького полку 254-ї стрілецької дивізії 52-ї армії, росіянин;

Косарєв Володимир Олексійович – лейтенант, командир танка 51-го окремого мотоциклетного батальйону 16-го танкового корпусу 2-ї танкової армії, росіянин;

Кошев Алій Юсуфович – єфрейтор, сапер 90-го окремого саперного батальйону 2-го танкового корпусу 2-ї танкової армії, адигеєць;

Крупінов Петро Никифорович – старшина, командир відділення автоматників моторизованого батальйону автоматників 11-ї окремої танкової бригади 2-ї танкової армії, росіянин;

Кучумов Олександр Михайлович – капітан, командир ескадрильї 451-го штурмового авіаційного полку 264-ї штурмової авіаційної дивізії 5-го штурмового авіаційного корпусу 5-ї повітряної армії, росіянин;

Лазарєв Сергій Іванович – лейтенант, командир ланки 728-го винищувального авіаполку 256-ї авіаційної дивізії 5-го винищувального авіаційного корпусу 2-ї повітряної армії, росіянин;

Лелеков Олександр Макарович – старший сержант, командир відділення автоматників розвідувальної роти 45-ї механізованої бригади 5-го механізованого корпусу 6-ї танкової армії, росіянин;

Лобачов Микола Гаврилович – сержант, командир мінометного взводу 45-ї танкової бригади 5-го механізованого корпусу 6-ї танкової армії, росіянин;

Луценко Онуфрій Максимович – підполковник, командир 929-го стрілецького полку 254-ї стрілецької дивізії 52-ї армії, українець;

Лялько Григорій Григорович – рядовий, стрілець 929-го стрілецького полку 254-ї стрілецької дивізії 52-ї армії, українець;

Максаков Володимир Миколайович – гвардії лейтенант, командир взводу 45-ї танкової бригади 11-го гвардійського танкового корпусу 1-ї танкової армії, росіянин;

Марачевич Микола Діонісійович – підполковник, командир 45-ї механізованої бригади 5-го механізованого корпусу 6-ї танкової армії, українець;

Матвєєв Микола Пантелеймонович – старший лейтенант, командир мотострілецького батальйону 2-ї механізованої бригади 6-ї танкової армії, росіянин;

Матвєєв Олександр Васильович – лейтенант, командир ескадрильї 241-го штурмового авіаполку 291-ї штурмової авіаційної дивізії 2-ї повітряної армії, росіянин;

Мельников Віктор Іванович – гвардії старший лейтенант, командир роти 8-го гвардійського полку важких танків 3-го танкового корпусу 2-ї танкової армії, росіянин;

Мельников Олександр Іванович – рядовий, стрілець 681-го стрілецького полку 133-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин;

Мехнін Федір Миколайович – старшина, механік-водій танка 50-ї танкової бригади 3-го танкового корпусу 2-ї танкової армії, росіянин;

Мирвода Семен Никифорович – полковник, командир 51-го танкового батальйону 3-го танкового корпусу 2-ї танкової армії, українець;

Михайленко Василь Терентійович – сержант, командир відділення 645-го стрілецького полку 202-ї стрілецької дивізії, росіянин;

Міоков Микола Дмитрович – майор, командир ескадрильї 91-го винищувального авіаполку 256-ї винищувальної авіаційної дивізії 2-ї повітряної армії, українець;

Наговіцин Пімен Миколайович – молодший сержант, командир відділення автоматників 529-го стрілецького полку 163-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин;

Надін Іван Петрович – рядовий, автоматник 529-го стрілецького полку 263-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, українець;

Нестеровський Микола Семенович – рядовий, командир саперного відділення 794-го стрілецького полку 232-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, українець;

Нетъосов Василь Ульянович – лейтенант, командир мотострілецької роти 2-ї механізованої бригади 5-го механізованого корпусу 6-ї танкової армії, росіянин;

Нєсвєтайлов Володимир Іванович – гвардії лейтенант, командир танкового взводу 11-ї гвардійської окремої бригади 2-ї танкової армії, росіянин;

Нікітін Іван Мойсейович – рядовий, стрілець 57-ї мотострілецької бригади 3-го танкового корпусу 2-ї танкової армії, росіянин;

Ніконенко Тимофій Іванович – рядовий, стрілець 797-го стрілецького полку 232-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, українець;

Овсянніков Михайло Кузьмич – сержант, командир відділення 230-го окремого саперного батальйону 163-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин;

Огньов Павло Єгорович – молодший лейтенант, командир роти 794-го стрілецького полку 232-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин;

Омельчук Григорій Купріянович – капітан, командир батальйону 1317-го стрілецького полку 202-ї стрілецької дивізії 27-ї армії, українець;

Остапенко Йосип Васильович – лейтенант, командир мінометного взводу 859-го стрілецького полку 294-ї стрілецької дивізії 52-ї армії, українець;

Острроверхов Іван Григорович – майор, командир батальйону 15-ї мотострілецької бригади 16-го танкового корпусу 2-ї танкової армії, українець;

Павлов Павло Прокопович – молодший лейтенант, командир взводу розвідки 681-го стрілецького полку 133-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин;

Паршин Микола Іванович – гвардії лейтенант, командир взводу автоматників 15-ї мотострілецької бригади 16-го танкового корпусу 2-ї танкової армії, росіянин;

Перепечин Михайло Романович – сержант, помічник командира розвідувального взводу 759-го стрілецького полку 163-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин;

Перм'яков Веніамін Михайлович – гвардії сержант, навідник гармати 322-го гвардійського винищувально-протитанкового артилерійського полку 8-ї гвардійської окремої винищувально-протитанкової артилерійської бригади 40-ї армії, росіянин;

Першутов Іван Васильович – лейтенант, заступник командира ескадрильї 525-го штурмового авіаційного полку 227-ї штурмової авіаційної дивізії 2-ї повітряної армії, росіянин;

Пещенко Андрій Семенович – лейтенант, командир ланки 451-го штурмового авіаційного полку 264-ї штурмової авіаційної дивізії 50-го штурмового авіаційного корпусу 5-ї повітряної армії, білорус;

Подгорбунський Володимир Миколайович – старший лейтенант, командир взводу розвідувальної роти 19-ї гвардійської механізованої бригади 8-го гвардійського механізованого корпусу 1-ї танкової армії, росіянин;

Полін Олексій Володимирович – рядовий, розвідник 714-го стрілецького полку 395-ї дивізії 18-ї армії, росіянин;

Пономаренко Віктор Іванович – молодший лейтенант, командир взводу 170-ї танкової бригади 18-го танкового корпусу 5-ї гвардійської танкової армії, українець;

Потапов Олександр Захарович – капітан, командир батальйону 86-го стрілецького полку 180-ї стрілецької дивізії 27-ї армії, росіянин;

Рибалко Василь Іванович – сержант, командир мінометної обслуги 861-го стрілецького полку 294-ї стрілецької дивізії 52-ї армії, українець;

Рибін Олександр Гаврилович – капітан, командир мотострілецького батальйону 15-ї мотострілецької бригади 16-го танкового корпусу 2-ї танкової армії, росіянин;

Рощепкін Василь Дмитрович – старший лейтенант, командир ескадрильї 61-го штурмового авіаційного полку 291-ї штурмової авіаційної дивізії 2-ї повітряної армії, росіянин;

Савін Микола Семенович – гвардії лейтенант, командир танка 8-го гвардійського окремого танкового полку 3-го танкового корпусу 2-ї танкової армії, росіянин;

Саначйов Михайло Данилович – старший лейтенант, командир роти 94-го танкового батальйону 54-ї танкової бригади 3-го танкового корпусу 2-ї танкової армії, росіянин;

Сачков Михайло Іванович – капітан, командир ескадрильї 728-го винищувального авіаційного полку 256-ї винищувальної авіаційної дивізії 5-го винищувального авіаційного корпусу 2-ї повітряної армії, росіянин;

Слепанов Олексій Сергійович – рядовий, розвідник 759-го стрілецького полку 163-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин;

Смавзюк Леонтій Семенович – гвардії майор, заступник командира 136-го гвардійського стрілецького полку по політичній частині 42-ї гвардійської стрілецької дивізії 40-ї армії, українець;

Смірнов Микола Андрійович – сержант, помічник командира взводу 748-го стрілецького полку 206-ї дивізії 27-ї армії, росіянин;

Созонов Олександр Якович – молодший сержант, автоматник моторизованого батальйону автоматників 107-ї танкової бригади 16-го танкового корпусу 2-ї танкової армії, комі;

Соколов Юрій Сергійович – гвардії лейтенант, командир танка 45-ї гвардійської танкової бригади 11-го гвардійського танкового корпусу 1-ї танкової армії, росіянин;

Стрельцов Василь Дмитрович – капітан, командир мінометної батареї 75-го стрілецького полку 31-ї стрілецької дивізії 52-ї армії, росіянин;

Сьомак Микола Павлович – гвардії лейтенант, командир роти протитанкових рушниць 338-го гвардійського стрілецького полку 117-ї гвардійської стрілецької дивізії 18-ї армії, українець;

Тартиков Семен Володимирович – ефрейтор, снайпер 12-го гвардійського повітряно-десантного полку 4-ї гвардійської повітряно-десантної дивізії 40-ї армії, алтаєць;

Ткаченко Григорій Тихонович – ефрейтор, курсант учбового батальйону 8-го запасного стрілецького полку 38-ї армії, росіянин;

Торнєв Іван Петрович – старшина, командир відділення 2-ї механізованої бригади 5-го механізованого корпусу 6-ї танкової армії, росіянин;

Трофімов Федір Леонтійович – рядовий, розвідник 681-го стрілецького полку 133-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин;

Трухін Іван Андрійович – сержант, механік-водій танка 94-го танкового батальйону 51-ї танкової бригади 3-го танкового корпусу 2-ї танкової армії, росіянин;

Туфтов Іван Микитович – рядовий, кулеметник мотострілецького батальйону 45-ї механізованої бригади 5-го механізованого корпусу 6-ї танкової армії, росіянин;

Федоренко Василь Володимирович – сержант, помічник командира взводу 398-ї окремої розвідроти 337-ї стрілецької дивізії 27-ї армії, українець;

Хоменко Іван Федотович – старшина, командир відділення 857-го стрілецького полку 294-ї стрілецької дивізії 52-ї армії, українець;

Хомушку Чургуй-оол Намгасвич – молодший лейтенант, механік-водій танка 25-го танкового полку 52-ї армії, тувинець;

Чевола Никифор Дмитрович – гвардії полковник, командир 8-ї гвардійської окремої винищувально-протитанкової артилерійської бригади 40-ї армії, росіянин;

Чеченєв Михайло Семенович – капітан, командир ескадрильї 452-го штурмового авіаційного полку 264-ї штурмової авіаційної дивізії 5-го штурмового авіаційного корпусу 5-ї повітряної армії, росіянин;

Чечетко Микола Карпович – старший лейтенант, командир танкової роти 109-ї танкової бригади 16-го танкового корпусу 2-ї танкової армії, росіянин;

Шабан Казимир Аркадійович – старший лейтенант, льотчик 809-го штурмового авіаційного полку 264-ї штурмової авіаційної дивізії 5-го штурмового авіаційного корпусу 2-ї повітряної армії, білорус;

Шалімов Микола Дмитрович – сержант, командир відділення мотострілецького батальйону 2-ї механізованої бригади 15-го механізованого корпусу 6-ї танкової армії, росіянин;

Шамшик Микола Юхимович – старший сержант, командир відділення взводу розвідки 759-го стрілецького полку 163-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин;

Шевченко Борис Демидович – гвардії полковник, начальник штабу 68-ї гвардійської стрілецької дивізії 40-ї армії, українець;

Шишкін Яків Васильович – капітан, командир ескадрильї 32-го винищувального авіаційного полку 256-ї винищувальної авіаційної дивізії 5-го винищувального авіаційного корпусу 2-ї танкової армії, росіянин;

Шопін Борис Васильович – рядовий, командир відділення автоматників 1127-го стрілецького полку 337-ї стрілецької дивізії 27-ї армії, росіянин;

Шувалов Микола Іванович – капітан, командир батальйону 861-го стрілецького полку 294-ї стрілецької дивізії 52-ї армії, росіянин;

Щецура Дмитро Васильович – ефрейтор, розвідник 759-го стрілецького полку 163-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, українець;

Щурихін Олександр Автомонович – гвардії сержант, командир відділення розвідки взводу 127-го гвардійського стрілецького полку 42-ї гвардійської стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин;

Яркін Іван Петрович – механік-водій танка 45-ї гвардійської танкової бригади 11-го гвардійського танкового корпусу 1-ї танкової армії, росіянин.
[51, С. 308 – 328].

**Герої Радянського Союзу,
які полягли смертю хоробрих
у боях за визволення Вінниччини
від нацистських загарбників**

Богдан Дмитро Пилипович – капітан, командир 565-го окремого саперного батальйону 294-ї стрілецької дивізії 52-ї армії, українець (*загинув 28 березня 1944 р., похований в с. Михайлівці Ямпільського району*);

Броніцький Юліан Мар'янович – підполковник, командир 899-го артилерійського полку 337-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, поляк (*загинув 15 січня 1944 р., похований в с. Плискові Погребищенського району*);

Бурда Олександр Федорович – гвардії підполковник, командир 64-ї гвардійської танкової бригади 1-ї танкової армії (*загинув 25 січня 1944 р. на Вінниччині, похований в смт Ружин Житомирської області*);

Володін Степан Микитович – гвардії капітан, старший інструктор політвідділу 4-ї гвардійської повітряно-десантної дивізії 40-ї армії, росіянин (*загинув 13 березня 1944 р., похований в с. Дашів Іллінецького району*);

Воронін Степан Микитович – капітан, командир артилерійської батареї 759-го стрілецького полку 136-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин (*загинув 15 березня 1944 р., похований в с. Копіївка Тульчинського району*);

Жеребцов Іван Іванович – гвардії старший сержант, командир відділення 12-ї гвардійського повітряно-десантного полку 4-ї гвардійської повітряно-десантної дивізії 40-ї армії, росіянин

(загинув 27 січня 1944 р., похований в с. Княжа Криниця Монастирщеньського району на той час Вінницької області);

Захаров Олексій Архипович – гвардії рядовий, сапер 78-го гвардійського окремого саперного батальйону 68-ї гвардійської стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин *(загинув 29 січня 1944 р., похований в с. Скитка Липовецького району);*

Івін Іван Іванович – сержант, командир кулеметної обслуги 838-го стрілецького полку 237-ї стрілецької дивізії 40-ї армії, росіянин *(номер від ран 7 січня 1944 р., похований у с. Самгородку Козятинського району);*

Касян Андрій Пилипович – гвардії капітан, командир кулеметної роти 330-го гвардійського стрілецького полку 120-ї гвардійської стрілецької дивізії 18-ї армії, українець *(загинув 11 березня 1944 р., похований в с. Журавне Літинського району);*

Коноваленко Володимир Онуфрійович – гвардії майор, командир 203-го гвардійського стрілецького полку 70-ї гвардійської стрілецької дивізії 38-ї армії, росіянин *(загинув 30 березня 1944 р., похований у м. Жмеринці);*

Крючков Федір Антонович – рядовий, навідник станкового кулемета 659-го стрілецького полку 155-ї стрілецької дивізії 27-ї армії, росіянин *(загинув 6 січня 1944 р., похований в с. Осичній Іллінецького району);*

Кузнєцов Сергій Трохимович – старший сержант, командир гармати 611-го винищувально-протитанкового артилерійського полку 40-ї армії, мордвин *(загинув 16 січня 1944 р., похований у м. Жмеринці);*

Мельников Віктор Іванович – гвардії старший лейтенант, командир роти 8-го гвардійського полку важких танків 2-ї танкової армії, росіянин *(загинув 11 березня 1944 р., похований в с. Тернівці Бершадського району);*

Мехнін Федір Миколайович – старшина, механік-водій танка 50-ї танкової бригади 3-го танкового корпусу 2-ї танкової армії, росіянин *(загинув 5 березня 1944 р., похований в с. Берізках-Бершадських Бершадського району);*

Овсянніков Михайло Кузьмич – сержант, командир відділення 230-го окремого саперного батальйону 163-ї стрілецької

дивізії 40-ї армії, росіянин (загинув 23 березня 1944 р., похований в с. Яришеві Могилів-Подільського району);

Першутів Іван Васильович – лейтенант, заступник командира ескадрильї 525-го штурмового авіаційного полку 227-ї штурмової авіаційної дивізії, росіянин (загинув 9 січня 1944 р., похований в м. Калинівці);

Полін Олексій Володимирович – рядовий, розвідник 714-го стрілецького полку 395-ї стрілецької дивізії 18-ї армії, росіянин (загинув 26 лютого 1944 р., похований у м. Хмільнику);

Савін Микола Семенович – гвардії лейтенант, командир танка 8-го гвардійського окремого танкового полку 3-го танкового корпусу 2-ї танкової армії, росіянин (помер від ран 23 березня 1944 р., похований в с. Дзигівці Ямпільського району);

Смавзюк Леонтій Семенович – гвардії майор, заступник командира 136-го гвардійського стрілецького полку по політичній частині 42-ї гвардійської стрілецької дивізії 40-ї армії, українець (загинув 17 березня 1944 р., похований в с. Джуруні Шаргородського району);

Сордія Бонді Авксентійович – лейтенант, командир роти 836-го стрілецького полку 204-ї стрілецької дивізії 38-ї армії, грузин (загинув 10 березня 1944 р., похований в с. Фронтівці Оратівського району);

Сьомак Микола Павлович – гвардії лейтенант, командир роти протитанкових рушниць 338-го гвардійського стрілецького полку 117-ї гвардійської стрілецької дивізії 18-ї армії, українець (загинув 13 січня 1944 р., похований в с. Кустівцях Хмільницького району);

Тартиков Семен Володимирович – гвардії ефрейтор, сапер 12-го гвардійського повітряно-десантного полку 4-ї гвардійської повітряно-десантної дивізії 40-ї армії, алтасець (загинув 21 січня 1944 р., похований в с. Цибулеві Монастирищенського району);

Ткаченко Григорій Тихонович – ефрейтор, курсант учбового батальйону 8-го запасного стрілецького полку 38-ї армії, росіянин (загинув 18 січня 1944 р., похований в с. Попівка Липовецького району);

Шевченко Борис Демидович – гвардії полковник, начальник штабу 68-ї гвардійської стрілецької дивізії 40-ї армії, украї-

їнець (загинув 21 січня 1944 р., похований в с. Скитка Липовецького району);

Яркін Іван Петрович – механік-водій танка 45-ї гвардійської танкової бригади 11-го гвардійського танкового корпусу, росіянин (загинув 6 січня 1944 р., похований в с. Зозові Липовецького району).

Фронтовики – Герої Російської Федерації

Мудров Михайло Іванович – льотчик-винищувач. Загинув 29 січня 1944 р. Похований в м. Погребищі. (Указ Президента Росії від 10 квітня 1995 р.).

Плотников Дмитро Павлович – капітан, командир розвідувальної роти 6-ї танкової армії. Відзначився 20 березня 1944 р. під час форсування Дністра в районі Могилева-Подільського. (Указ Президента Росії від 2 травня 1996 р.).

[99, с. 417; 57, с. 330; 98, с. 532; 51, с. 299 – 306].

ГЕРОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ ПРАЦІ

Вдовенко Петро Федорович

(Двічі Герой Соціалістичної Праці)

Народився 1927 р. в с. Стара Буда Бородянського району Київської області в селянській сім'ї. Гітлерівську окупацію пережив у рідному селі, оскільки тоді був ще неповнолітнім. Однак війна не обминула родини Вдовенків – на фронті загинув один із старших його братів.

Після війни навчався у Мироцькому ветеринарному технікумі (тепер: Немешаївський агротехнічний коледж Національного університету біорізноманіття та виробництва), по закінченні якого був направлений у Вінницький район і в 1947 – 1953 рр. працював ветеринаром спершу Лука-Мелешківської, потім – Якушинецької ветеринарної дільниць, яку згодом очолив.

У 1953 вступив до лав КПРС. У тому ж році обраний головою колгоспу ім. Молотова (пізніше – «Україна») с. Стадниці. Не зважаючи на досить молодий вік, йому тоді виповнилося лише двадцять шість років, проявив великі організаторські здібності, трудився на славу.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 26 лютого 1958 р. за особливі заслуги в розвитку сільського господарства і досягнення високих показників по виробництву зерна, цукрових буряків, м'яса, молока та інших продуктів сільського господарства та впровадження у виробництво досягнень науки й передового досвіду, йому присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна і золотої медалі «Серп і Молот».

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 25 грудня 1959 р. за видатні успіхи в одержанні високих врожаїв сільськогосподарських культур, а також за видатні показники, досягнуті у виробництві м'яса і молока на сто гектарів угідь, нагороджений другою золотою медаллю «Серп і Молот».

Обирався делегатом XXI з'їзду Компартії України (1960 р.).

Працював головою колгоспу до 1961 р.

Навесні 1963 р. змінив сферу професійної діяльності, перейшовши на посаду директора торгової бази староміського (м. Вінниця) відділення «Сільгосптехніки», з вересня 1964 р. – директор звірогосподарства Вінницької облспоживспілки.

У вересні 1969 р. за направленням Центрkoopпху переведений на роботу в Одеську область – у с. Олександрівка Комінтернівського району, де працював директором місцевого показового господарства Головноkoopживпху. На цій посаді працював до 1988 р. до виходу на пенсію. Потім жив в Одесі.

Помер 28 грудня 1995 р. [15; 17].

Желюк Пилип Олексійович

(Двічі Герой Соціалістичної Праці)

Народився 27 листопада 1904 р. в с. Тиманівка Тульчинського району в родині селянина-бідняка. Українець. Трудову діяльність розпочав у 1917 р. В 1926 р. обраний секретарем Ольгопільського райкому комсомолу.

Після організації в 1927 р. в с. Тиманівці колгоспу працював секретарем колгоспної парторганізації, а в 1929 р. обраний головою правління господарства. Без відриву від виробництва закінчив Верхівський сільськогосподарський технікум. З 1939 р. очолював земельний відділ Тульчинського райвиконкому.

В роки Другої світової війни брав активну участь у боях з нацистськими загарбниками. Старший лейтенант.

Демобілізувавшись, з 1946 р. до останнього дня свого життя беззмінно очолював (понад 40 років) тиманівський колгосп ім. Суворова, який під його керівництвом став зразковим господарством, справжньою школою передового досвіду, удостоєний ордена Трудового Червоного Прапора.

Двічі Герой Соціалістичної Праці. Нагороджений трьома орденами Леніна, орденами Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, Вітчизняної війни II ст., Червоної Зірки, медалями «За оборону Кавказу», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Депутат Верховної Ради УРСР 6 – 8 скликань, член Президії Верховної Ради УРСР, делегат ХХІІ – ХХV з'їздів Компартії України, член ЦК КП України.

Помер 22 лютого 1976 р. [30; 125].

Марцин Тетяна Пилипівна

(Двічі Герой Соціалістичної Праці)

Народилася 19 лютого 1899 р. в с. Жабокрич Крижопільського району в бідній селянській сім'ї. З дитячих років працювала наймичкою. А коли в Голубечому організувався колгосп, вона першою записалася до нього і відтоді, аж до часу, коли село з почестями проводжало її на заслужений відпочинок, жінка не розлучалася з полем. Майже тридцять років очолювала ланку у рідному колгоспі «Третій вирішальний».

Вже в перші роки колективного господарювання ланка Т. П. Марцин збирала по 400 – 500 ц цукрових буряків на кожному гектарі поля.

Потім чорні дні окупації. Українська жінка не пішла працювати на ворогів, не пішли її подруги. Чинили прихований і відкритий опір. А по звільненню рідної землі від коричневої чуми ще завзятіше трудилися на колгоспному полі. Як і до війни, ланка славилась високими сталими врожайми цукрових буряків, кукурудзи, інших сільськогосподарських культур.

1947 р. ланкова отримує першу Золоту Зірку Героя Соціалістичної Праці. Через десять років, у 1958 р., стає двічі Героєм.

Брала також активну участь у громадсько-політичному житті: Тетяна Пилипівна неодноразово обиралась членом Вінницького обкому та Крижопільського райкому Компартії України, депутатом обласної і сільської Рад депутатів трудящих. У 1955 р. була делегатом V Всесоюзної конференції прихильників миру у Москві, обиралась членом правління Українського відділення Товариства радянсько-чехословацької дружби.

Померла 14 лютого 1974 р. [23; 29].

Надкирничний Юліан Антонович

(Двічі Герой (Герой) Соціалістичної Праці)

Народився 3 грудня 1905 р. в с. Соколова Літинського повіту Подільської губернії (тепер: Хмільницького району Вінницької області). З раннього дитинства працював у наймах, з 1920 р. – різноробочим залізничної станції Війтівці.

У 1927 – 1929 рр. служив у Червоній армії (у 96-й Вінницькій стрілецькій дивізії). Звільнившись у запас, працював оперативним дільничним міліції м. Хмільника.

У 1934 р. закінчив два курси Вінницького будівельного технікуму та направлений на роботу в колгосп «Нове життя» с. Тяжилів (нині в межах Вінниці). Згодом трудився у колективному господарстві «День врожаю» с. Великі Хутори (тепер: с. Вінницькі Хутори) Вінницького району, обраний головою колгоспу.

В 1936 – 1938 рр. знову служив в армії. Після звільнення в запас за станом здоров'я мешкав у Вінниці. Працював начальником служби шляхів управління трамваїв. Із жовтня 1940 р. – інструктор Вінницького райкому партії.

3 березня 1941 р. – голова колгоспу ім. Молотова с. Лаврівки Вінницького району. З початком віроломного вторгнення гітлерівців у межі СРСР організував евакуацію господарства в Ростовську область. Деякий час працював там завідувачем радгоспної ферми в с. Нижненагольне.

Учасник бойових дій Другої світової війни. Комісар стрілецького батальйону 127-ї дивізії 57-ї армії. В листопаді 1942 р. зазнав важкого поранення. Повернувшись у стрій, займав посаду парторга кулеметного батальйону фронтних курсів молодших лейтенантів. Воював на Сталінградському, Південному, 4-у Українському фронтах. Майор. Кавалер двох орденів Вітчизняної війни II-го ступеня, ордена Червоної Зірки, медалі «За оборону Сталінграда».

У 1946 р. повернувся у с. Вінницькі Хутори, очолив місцевий колгосп ім. Шевченка. У 1949 р. господарство стало одним із передових в області. Того ж року нагороджений медаллю «За трудову доблесть».

У 28 серпня 1952 р. за одержання у високого врожаю насіння кок-сагізу (по 131,2 кг з гектара на площі 16 га) удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Три роки підряд (в 1954, 1955, 1956 рр.) очолюване ним господарство було учасником Всесоюдної сільськогосподарської виставки, відзначалось високими нагородами (дипломами першого ступеня, матеріальними подарунками), як і його очільник (нагороджений золотою та срібною медалями).

Особливо продуктивним на трудові здобутки виявився 1957 рік. Тоді в колгоспі на кожних 100 гектарів сільськогосподарських угідь було вироблено по 102,6 ц м'яса, 408,1 ц молока. Рясно вирости також сільськогосподарські культури. Із кожного гектара поля в середньому було зібрано по 31 ц зерна кукурудзи, 22,8 ц зернових культур, по 397 ц цукрових буряків.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 26 лютого 1958 р. за видатні успіхи у справі одержання високих і сталих урожаїв зернових і технічних культур, виробництва продуктів тваринництва, широке використання досягнень науки і передового досвіду у вирощуванні сільськогосподарських культур та піднесенні тваринництва і вміле керівництво колгоспним виробництвом нагороджений другою золотою медаллю «Серп і Молот», однак **позбавлений її** відповідно до Указу Президії Верховної Ради СРСР від 29 травня 1961 р.

У грудні 1958 р. виключений із партії та звільнений з посади. Працював бригадиром польової бригади цього ж господарства, з жовтня 1959 р. – бригадиром комплексної бригади колгоспу «Україна» с. Стадниці.

В грудні 1959 р. поновлений в партії, а в березні 1960 р. направлений у с. Сосонку, де очолив місцевий колгосп «Ленінський шлях».

З лютого 1964 р. працював на посаді завідуючого у Вінницькому виробничому молочному об'єднанні. З січня 1968 р. – на заслуженому відпочинку.

Мешкав у Вінниці. В останні роки життя важко хворів. Помер 21 серпня 1990 р. [13; 15; 59].

Романенко Прокіп Каленикович

(Двічі Герой Соціалістичної Праці)

Народився 8 серпня 1906 р. в с. Сосонка Вінницького району, українець. У 1930 р. обраний головою сільського комітету незможних селян, а через рік – головою сільського споживчого товариства. В 1932 – 1938 рр. – голова виконкомів Сосонської, Стрижавської, Яришівської сільських рад Вінницького району, в 1938 – 1941 рр. – бригадир рільничої бригади, завідувач господарством с. Сосонки.

Учасник бойових дій Другої світової війни. З перших днів віроломного вторгнення гітлерівців у СРСР – на фронті. Захищав Київ, Сталінград.

Після важкого поранення та лікування працював головою сільради в Киргизькій РСР. У 1944 р. повернувся на Вінниччину.

У 1944 – 1950 рр. – голова сільради с. Сосонки, а потім впродовж одинадцяти років очолював місцевий колгосп «Ленінський шлях». На цій посаді сповна проявились його організаторські та трудові здібності. За видатні успіхи в одержанні високих урожаїв двічі (28 серпня 1952 р., 26 лютого 1958 р.) удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Помер 17 серпня 1965 р. [18].

Пеллер Володимир Ізраїльович

*(Герой Соціалістичної Праці,
повний кавалер ордена Слави)*

Народився 1913 р. в с. Ольгопіль Чечельницького району в сім'ї коваля. Єврей. Навчався в місцевій школі сільської молоді. Сімнадцятирічним юнаком записався в колгосп. Тракторист. Служив у Червоній армії (на Далекому Сході). Звільнившись у запас, мешкав у приамурському селі Амурзет, де невдовзі був обраний головою місцевого колгоспу «Ройтер Октобер» («Червоний Жовтень»).

Із серпня 1941 р. учасник Другої світової війни. Восени того ж року в бою під Одесою важко поранений. Після тривалого лікування в госпіталі повернувся у стрій – вступив у двобій з ворогом на Сталінградському фронті, де розгорілась вирішальна битва Другої світової.

...Усі нині знають про «будинок сержанта Павлова» у колишньому Сталінграді. Але був у твердині на Волзі і «будинок Пеллера».

У першу ніч уродженець Поділля із шістьма бійцями «зачепився» за сходи кутового під'їзду будівлі. До ранку вдалося вибити ворога з першого поверху. Але на інших гітлерівців засіло стільки, що й для роти «роботи» вистачило б. Більше тижня пішло на те, щоб їх звідти викурити. Був момент, коли у бою на третьому поверсі в обох сторін закінчилися боєприпаси. Схопились у рукопашну. З чотирма фашистами розправився тоді син коваля. Потім майже два тижні утримував з товаришами по зброї триповерхову «фортецю».

28 січня 1943 р. був вдруге важко поранений.

Повернувся у стрій на початку Курської битви. Очолив групу розвідників. Доставив з-за лінії фронту 18 «язиків», у тому числі чотирьох офіцерів.

У кінці 1943 р. 6-а гвардійська армія, до складу якої входив 210-й стрілецький полк 71-ї гвардійської стрілецької дивізії, де служив гвардії старшина В. І. Пеллер, була перекинута на 1-й Прибалтійський фронт. Тут уродженець Поділля здійснив черговий

подвиг, власноруч знищивши біля села Гора Ідріцького району неприступний ворожий дот, за що нагороджений орденом Слави III ступеня.

Влітку 1944 р. відзначився біля села Жагішкі під Шауляєм. «У цьому бою, – говориться у нагородній реляції, – товариш Пеллер В. І. замінив важко пораненого командира взводу і на чолі його першим зійшов на висоту 152,8. У цьому бою був контужений, але, не зважаючи на контузію, поля бою не покинув».

Третього жовтня 1944 р. по 6-й гвардійській армії вийшов наказ № 293/н про нагородження кандидата в члени ВКП(б) гвардії старшини В. І. Пеллера орденом Слави II ступеня. Так був відзначений його героїзм на литовській землі.

А через місяць командир полку представив Володимира Ізраїльовича до нової ратної відзнаки Батьківщини.

Три дні, 17, 18, 19 вересня 1944 р., в районі латвійського міста Добеле його роті довелося відбивати відчайдушні атаки ворога. Три дні без перепочинку гвардії старшина забезпечував передову боєприпасами і продуктами харчування.

18 вересня, «...будучи пораненим, – як повідується у нагородному листі, – він доставив боєприпаси і взяв безпосередню участь у відбитті двох атак ворога. Своїми самовідданими діями забезпечив відбиття чотирьох атак гітлерівців».

24 березня 1945 р. Президія Верховної Ради СРСР нагородила відважного фронтовика золотою «Славою». Тоді вже на гімнастерці гвардії старшини поряд із «солдатськими» орденами виблискували медалі «За бойові заслуги» та «За оборону Сталінграда».

Демобілізувався В. І. Пеллер у 1946 р. Знову став працювати у Єврейській автономній області у знайомому Амурзеті, очоливши місцеве господарство, а згодом переїхав у Біробіджанський район. Оселився у селі Валдгейм. Невдовзі чотири населених пункти (Валдгейм, Жовтий Яр, Пронькіно і Птічник) об'єдналися в один колгосп «Заповіти Ілліча». Велике, складне господарство у 1962 р. довірили очолити йому.

У своєму виборі колгоспники не помилились. Уже через кілька років колгосп став одним із кращих у Приамур'ї. Тут було широко відкрито дорогу прогресивним формам організації праці, механізації трудомістких процесів, всьому новому, передовому, що позитивно позначилось на здешевленні виробництва продукції,

економічних показниках господарства, його бурхливому соціально-культурному розвитку. Уже тоді яскраво проявились великий організаторський талант В. І. Пеллера, його новаторський підхід до розв'язання багатьох важливих питань життя села. У 1966 р. за великі успіхи у розвитку тваринництва колишнього фронтовика удостоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

В. І. Пеллер був депутатом Верховної Ради СРСР, делегатом партійних з'їздів, III Всесоюзного з'їзду колгоспників.

24 грудня 1978 р. відійшов у вічність [55, с. 13 – 20].

Яровий Михайло Савович

*(Герой Соціалістичної Праці,
повний кавалер ордена Слави)*

Народився 25 грудня 1925 р. в с. Садки Могилів-Подільського району в селянській сім'ї. Українець.

Учасник Другої світової війни з березня 1944 р. Кулеметник 285-го гвардійського стрілецького полку 93-ї стрілецької дивізії (2-й Український фронт).

«28 серпня 1944 року в районі села Фалга-де-Сус (Румунія) тов. Яровий вогнем свого кулемета підтримав наступ стрільців, – читаємо у нагородному листі. – У цьому бою... знищив до 20 ворожих піхотинців і подавив вогонь кулеметної точки...»

20 вересня 1944 р. по дивізії було оголошено наказ про нагородження гвардії червоноармійця М. С. Ярового орденом Слави III ступеня.

Згодом брав участь у визволенні Чехословаччини. 11 травня 1945 р. за проявлені хоробрість і відвагу його було нагороджено орденом Слави II ступеня.

Останній свій ратний подвиг Михайло Савович здійснив в Австрії. Ось що писав 30 квітня 1945 р. командир полку, представляючи подолянина до нагороди:

«18 квітня цього року в бою за село Альт-Ахтенвард ворог, підтягнувши нові сили піхоти і танків, контратакував наші підрозділи. Тов. Яровий, підпустивши ворожу піхоту на відстань до 100 м, відкрив шквальний вогонь. Кулеметним вогнем знищив 28 чол.

піхоти і примусив тікати інших, чим сприяв відбиттю контрактів і просуванню вперед».

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 15 травня 1946 р. нагороджений орденом Слави I ступеня.

По закінченні війни продовжив службу в армії. Демобілізувався у 1950 р. Повернувся в рідне село. Закінчив Кузьминецьке училище механізації, працював трактористом у сусідній Слободі-Шлишковецькій, де містилася одна із майстерень Могилів-Подільської МТС.

У 1954 р. відгукнувся на заклик держави про освоєння цілинних і перелогових земель, переїхавши з групою добровольців у с. Татьяновку Боровського району Кустанайської області (згодом радгосп імені 25-річчя цілини). Теж трудився трактористом.

Казахська земля стала для нього рідною. Тут влаштував особисте життя, збудував оселю. Тут вирости його сини.

За досягнення високих і сталих врожаїв кукурудзи в 1971 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджений також орденом Леніна. Заслужений працівник сільського господарства Казахської РСР.

До 2000 р. працював у Кустанайському сільськогосподарському інституті.

Помер 19 липня 2007 р. Похований у м. Кустанаї [55, с. 20 – 27].

Андреев Євген Васильович

Народився 29 грудня 1936 р. в м. Козятині. Освіта середня технічна. Залізничник.

Трудову діяльність розпочав у 1955 р. в Козятинському залізничному депо імені братів Валдаєвих. Пройшов шлях від кочегара до машиніста електровоза першого класу. Заслужений працівник залізничного транспорту. Звання Героя Соціалістичної Праці удостоєний 3 червня 1986 р. за високі досягнення в перевезенні вантажів.

Обирався делегатом XXVII з'їзду КПРС.

Помер 27 березня 2011 р. [65].

Андрусь Іван Фрезонович

Народився 1901 р. в с. Мала Стратіївка Тростянецького району в сім'ї селянина-бідняка. Не отримавши у дитячому віці освіти, до 1918 р. був пастухом громадської худоби. В 1922 – 1924 рр. служив у Червоній армії. В 1928 – 1938 рр. працював робітником по догляду худоби в Дубино-Верхівському відділку радгоспу ім. Шевченка Ободівського цукрокомбінату. Потім обіймав посаду секретаря виконкому місцевої сільської ради, бригадира комплексної бригади радгоспу.

В роки Другої світової війни рядовим 21-го танкового корпусу 56-ї танкової бригади Другого Українського фронту захищав рідну землю від гітлерівських загарбників.

Демобілізувавшись, очолив рільничу бригаду Ободівського бурякорадгоспу.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 6 жовтня 1951 р. за одержання високого урожаю пшениці і жита (по 29,5 ц з гектара на площі 95,6 га) удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

З 1955 р. працював керуючим відділку «Брідок» Соболівського цукрокомбінату (Теплицький район).

1964 р. вийшов на заслужений відпочинок.

Помер 21 липня 1970 р. [10; 67].

Бабенко (Скакодуб) Марфа Пилипівна

Народилася 7 листопада 1935 р. в с. Соболівка Теплицького району у бідній селянській сім'ї. Зазнала важкого дитинства. Вчилася в школі, однак не закінчила її: батько помер ще до війни, із фронту не повернувся брат Михайло, а коли по війні, не витримавши важких випробувань долі, померла мати, залишилася круглою сиротою. Щоб вижити, попросилась на роботу у місцеву цукроварню. Деякий час працювала вантажницею на кагатному полі.

Згодом, закінчивши Тульчинський культосвітній технікум, завідувала клубом у с. Марківка Теплицького району.

В 1961 р. повернулася в рідне село. Стала працювати свинаркою в місцевому колгоспі «Росія». Знайшла своє подружнє щастя – вийшла заміж за бригадира колективного господарства Якова Давидовича Бабенка.

За високі трудові досягнення в 1971 р. їй присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджена двома орденами Леніна.

Була делегатом XXII і XXIV з'їздів КПРС, XXIII з'їзду Компартії України. Обиралась депутатом Вінницької обласної ради.

Померла 19 грудня 1982 р.

Бабина Феофіла Гаврилівна

Народилася 26 грудня 1927 р. в с. Безводне Ямпільського району.

Її ровесники ще сиділи за шкільними партами, а вона вже знала ціну шматка хліба. Доля їй випала нелегка. Зовсім малою із п'ятьма сестрами залишилася сиротою, зазнала голоду, страхіть війни.

Коли старша сестра пішла працювати у відділок «Тракторове», що недалеко від Безводного, туди ж пішла і Феофіла, бо там видавали хліб, що його так чекала їхня родина.

Трудовий шлях розпочала у чотирнадцять років дояркою. Було дуже важко, але не відступала перед труднощами, звикла віддаватися роботі всією душею.

Дояркою Моївського радгоспу пропрацювала усе життя. 6 вересня 1973 р. за високі надой молока (по 5 і більше тисяч літрів від корови) їй присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджена двома ордена Леніна, орденом «Знак Пошани», бронзовою медаллю Виставки досягнень народного господарства СРСР.

У 1982 р. вийшла на заслужений відпочинок.

Померла 6 лютого 2009 р. [6].

Бабицький Іван Антонович

Народився 1930 р. в с. Степки Овруцького району Житомирської області. Будівельник.

Сімнадцятирічним юнаком навчався у школі фабрично-заводського навчання, невдовзі працював монтажником. Перші практичні навички здобував на відбудові Штерівської електростанції, потім – Миронівської ДРЕС. Став бригадиром. На цій посаді впродовж багатьох років будував старобешівський енергогігант. За вдосконалення технології монтажу збірного залізобетону нагороджений срібною медаллю ВДНГ СРСР, а також орденом Трудового Червоного Прапора.

У 1968 р. переїхав на Вінниччину, де трудився бригадиром комплексної монтажної бригади Ладижинської дільниці тресту «Південенергомонтаж» Всесоюзного об'єднання «Союзатоменергобуд» Міністерства енергетики і електрофікації СРСР. Спершу будував житлові будинки для майбутніх енергетиків, а з 23 лютого 1969 р. – головний корпус Ладижинської теплової електростанції.

За проявлене сумління у квітні 1970 р. Указом Президії Верховної Ради СРСР удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Помер у лютому 1987 р. [27; 71].

Байда Іван Мойсейович

Народився 1913 р. в с. Лозова Шаргородського району в селянській сім'ї.

Учасник бойових дій Другої світової війни.

Повернувшись із фронту, працював у рідному селі бригадиром рілничої бригади колгоспу «Прогрес».

В 1948 р. за одержання у попередньому році високого врожаю пшениці (по 33,78 ц з гектара на 18-гектарній площі) удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Помер 30 листопада 1969 р.

Бакуль Валентин Миколайович

Народився 11 серпня 1908 р. в с. Чернишівка (с. Слобода, тепер у складі Брацлава) Немирівського району в родині армійського офіцера. Після смерті батька від 12 років наймитував на тютюнових плантаціях. Після закінчення в 1927 р. брацлавської профтехшколи працював на різних посадах в об'єднанні «Вугілля», у Вугільному інституті, на заводі «Союзтвердосплав», на верстатно-інструментальному заводі в Харкові. У 1930-х роках за його участю створено марки твердих сплавів із підвищеною динамічною міцністю – ВК-12 і ВК-15. Оснащені цими сплавами інструменти вперше у світовій практиці були використані для ударно-перфоративного буріння шпурів у вугільних шахтах.

У 1941 – 1944 рр. працював начальником механічного цеху з виробництва танкових двигунів на евакуаційному заводі № 186 у Пермській області. В 1944 р. повернувся до Харкова, працював начальником цеху і головним конструктором на заводі «Гідропривід». У 1949 р. закінчив Всесоюзний заочний політехнічний інститут. У 1949 – 1956 рр. – начальник Харківського філіалу «Твердосплаву»; у 1956 – 1959 рр. – начальник Укртвердосплаву і директор дослідного заводу Всесоюзного науково-дослідного інституту твердих сплавів у Києві; в 1959 – 1961 рр. – начальник Центрального конструкторсько-технологічного бюро твердосплавного і алмазного інструменту Держплану УРСР. Від 1961 р. – директор новоствореного Українського науково-дослідного і конструкторсько-технологічного інституту синтетичних надтвердих матеріалів та інструменту Держплану УРСР (з 1972 р. – Інститут твердих матеріалів АН УРСР). Під його керівництвом і за безпосередньої участі виконано комплекс робіт із розборки промислових технологій виробництва синтетичних алмазів, створено низку марок високоміцних порошків синтетичних алмазів, апарати й установки високого тиску для отримання алмазних порошків, синтезовано нові надтверді матеріали – кубоніт, славутич, ісміт, дісміт.

Розробки Інституту надтвердих матеріалів, якими керував В. М. Бакуль до 1977 р., лягли в основу створення кількох алмазних заводів, у тому числі в Україні – Полтавського, Львівського, Бориславського.

У 1963 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Заслужений діяч науки і техніки УРСР (1968 р.).

Доктор технічних наук (з 1968 р.) Автор 342 наукових праць, у тому числі 91 винаходу, 141 патенту в зарубіжних країнах. Під його науковим керівництвом захищено 23 кандидатські дисертації.

Нагороджений орденом Леніна та іншими урядовими нагородами. Лауреат Ломоносівської премії АН СРСР 2 ступеня.

На XXIII – XXIV з'їздах Компартії України обирався кандидатом у члени Центрального Комітету.

Помер 5 червня 1978 р. Похований у Києві на Байковому цвинтарі [116].

Барабаш Мотря Андріївна

Народилася 1912 в с. Сальниця Хмільницького району.

Ланкова місцевого колгоспу «Червоний партизан». У 1951 р. одержала урожай насіння кок-сагізу по 157,8 кг з гектара на площі 5 гектарів.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1952 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Померла 1991 р. Похована у Сумській області.

Баштанар Любов Іванівна

Народилася 1 січня 1917 р. в с. Яланець Томашпільського району. Трудове життя розпочала в дванадцять років. У голодному 1934 р. дівчину обрали ланковою. Вона стала ініціатором збору перегною, попелу, що навесні вносились на поля як органічне добриво, шукала насіннєвий матеріал. Після визволення в 1944 р. краю від нацистських загарбників із подругами взялася за відновлення зруйнованої сільськогосподарської бази села. Була однією із ініціаторок отримання 500-центнерного урожаю цукрових буряків. Очоловувала ланку буряківниць.

У 1950 р. змінила професію, ставши дояркою. З притаманою їй завзятістю та ентузіазмом взялася за нову справу. Вже в 1960 р. надоїла від кожної корови своєї групи по 4994 кг молока, а в 1961 р. довела показник до 5403-х кілограмів. Радувала високими надоями молока й в наступні роки.

22 березня 1966 р. за вагомі успіхи в розвитку громадського тваринництва удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

У 1962 р. обиралась депутатом Верховної Ради СРСР.

Померла 17 лютого 1997 р. [114, с. 144].

Бичок Іван Іванович

Народився 17 червня 1918 р. в с. Голодьки Хмільницького району Вінницької області.

Служив в армії, воював під час війни з нацистами. Брав участь у морському десанті в Криму, навчався в офіцерській школі, потрапив у полон. Через два роки втік з неволі, приєднався до радянських військ. У званні рядового громив ворога до Перемоги.

У 1946 р. повернувся до рідного села. У 1950 – 1951 роках бригада Івана Бичка добилась рекордних урожаїв. Це був трудовий подвиг. І його гідно оцінила Вітчизна, нагородивши у 1951 р. працелюба золотою медаллю «Серп і Молот».

Помер 29 січня 2000 року.

Білінська Ганна Григорівна

Народилася в листопаді 1925 р. в с. Лозова Шаргородського району в селянській сім'ї. Українка. Через бідність та нестатки змогла закінчити лише два класи місцевої початкової школи.

З раннього дитинства прилучилась до праці. Спершу допомагала батькам по господарству, а згодом – поповнила ряди трудівників колгоспу «Прогрес». У віці 22 роки їй було присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці. Тоді очолювана нею ланка на 8-гектарній площі виростила небувало високий на той час урожай пшениці – по 33,43 центнера з гектара.

В молодому віці тяжко захворіла, проте продовжувала трудитись на колгоспних ланах.

Померла 9 серпня 1987 р. [89, с. 148].

Біліченко Віктор Григорович

Народився 7 лютого 1930 р. в с. Жабелівка Вінницького району в селянській родині. Після закінчення у 1947 р. Михайлівської семирічної школи навчався у Немирівському будівельному технікумі, який закінчив у 1951 р. Працював у Дашівському районі.

З 1952 р. – технік-будівельник колгоспу «Шляхом Леніна» с. Тростянець Тиврівського району. У 1958 р. обраний головою правління цього господарства, у 2001 р. – директором, з 2003 р. – генеральним директором Тростянецького сільгоспідприємства.

В 1971 р. йому присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці. Нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, медаллю «За трудову доблесть».

У 1978 р. без відриву від виробництва закінчив Білоцерківський сільськогосподарський інститут.

Був делегатом XXIV з'їзду КПРС, III-го та IV-го Всесоюзних з'їздів колгоспників. Обирався депутатом Вінницької обласної ради, членом Тиврівського райкому партії [1, с. 396].

Білоус Мечислав Дмитрович

Народився 16 листопада 1924 року в с. Війтівці (нині Жданівка) Хмельницького району, українець. Учасник бойових дій Другої світової війни (03.1944 – 05.1945 рр.). Старший сержант. За ратні подвиги нагороджений орденами Слави II, III ст., медалями «За відвагу», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Повернувшись із фронту, спершу обіймав скромні посади на Жданівському та Старокостянтинівському цукрових заводах, потім 10 років працював на посаді голови правління колгоспу с. Березна.

Заочно закінчив Українську сільськогосподарську академію.

У 1968 р. обраний керівником новоствореного колгоспу «Дружба» (с. Уланів). За короткий час вивів господарство в ряди передових. Були добре розвинені рослинництво, тваринництво, рибицтво, будувалися господарські комплекси та громадські споруди. Переймати досвід уланівчан приїжджали чимало різних де-

легацій. За високі сільськогосподарські показники удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна.

У 1967 р. обраний заступником голови Верховної Ради УРСР, а в січні 1968 р. – обраний на посаду першого секретаря Хмельницького райкому Компартії України. Працював також заступником генерального директора об'єднання «Вінницяплодоовочпром», викладачем Вінницького аграрного університету.

Помер 23 жовтня 1993 р. Похований у м. Вінниці [99; 113].

Босчко Агафія Гордіївна

Народилася в с. Березівка Чернівецького району. Ланкова місцевого колгоспу ім. Будьонного. За вирощення високого врожаю озимої пшениці (по 30,5 центера з гектара на 8-гектарній площі) Указом Президії Верховної Ради СРСР 16 лютого 1948 р. їй присвоєно почесне звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна і золотої медалі «Серп і Молот» [82].

Бойко Михайло Якимович

Народився 1 липня 1899 р. в с. Кришинці Тульчинського району. В 1917 – 1921 рр. – борець Червоної армії, у 1931 – 1933 рр. – каменотес на Дніпробуді, в 1933 – 1941 рр. – сталевар заводу інструментальних сталей комбінату «Запоріжсталь», у 1942 – 1950 рр. – сталевар металургійного комбінату міста Електросталі (в евакуації; Російська Федерація), в 1951 – 1965 рр. – сталевар заводу «Дніпроспецсталь» (Запоріжжя).

У 1958 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Заслужений металург УРСР.

Нагороджений трьома орденами Леніна, медалями.

Обирався депутатом Запорізької міської та обласної рад багатьох скликань. Почесний громадянин м. Запоріжжя.

Помер у серпні 1985 р.

Бойко Павло Семенович

Голова колгоспу імені Кірова с. Мізяківські Хутори Вінницького району. Відповідно до Указу Президії Верховної Ради СРСР

від 29 березня 1947 р. за одержання високих урожаїв пшениці (по 30,4 центнера з гектара на площі 61,55 гектара) при виконанні колгоспом обов'язкових поставок і натуроплати за роботу МТС в 1947 році і забезпеченості насінням зернових культур для весняної сівби 1948 р. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 25 вересня 1948 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна і золотої медалі «Серп і Молот».

Бойчук Василь Софроневич

Народився 1912 р. в с. Яланець Томашпільського району. Українець. До війни працював директором школи.

Під час Другої світової війни з червня 1941 р. по жовтень 1945 р. воював на Південно-Західному, Центральному, 2-у Білоруському, Далекосхідному фронтах. Командир батальйону. Майор. За ратні подвиги нагороджений двома орденами Червоної Зірки, орденом Вітчизняної війни II ст., медалями «За відвагу», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.», «За перемогу над Японією».

Демобілізувавшись, обирався першим секретарем Крижопільського райкому партії, працював головою Вінницької облспоживспілки, начальником відділу кадрів Вінницького радіолампового заводу.

Герой Соціалістичної Праці (1958 р.).

Помер. Похований у м. Вінниці [99, с. 197].

Бондар Олександр Васильович

Народився 6 вересня 1952 р. в смт Липовець. Після закінчення Липовецької восьмирічки та Вінницького залізничного технікуму працював на Далекому Сході – будував Байкало-Амурську залізничну магістраль.

Сюди прибув у травні 1974 р. в числі перших ентузіастів (у складі комсомольсько-молодіжного загону імені XVII з'їзду ВЛКСМ). Тут починав перші трудові кроки, став бригадиром комсомольсько-молодіжної бригади тресту «Нижньоангарськтрансбуд». 29 вересня 1984 р. їй судилося завершити прокладання головної гілки магістралі з'єднанням «золотої ланки».

У тому ж році удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Також лауреат премії імені Ленінського комсомолу. Був членом Бурятського обкому партії.

В 2000 р. став генеральним директором ВАТ «БАМбуд».

Нині ветеран проводить велику громадську роботу, приїжджає до рідної Вінниччини, ділиться досвідом із молоддю [7, с. 78; 41].

Бондарчук Іван Афанасійович

Народився 20 лютого 1924 р. в с. Старосілля Лугинського району Житомирської області в селянській сім'ї. Українець.

У 1939 р. закінчив Кіровоградський сільськогосподарський технікум, працював бухгалтером колгоспу у рідному селі. Проїшов військову підготовку в гуртках Осоавіахіму.

З початком віроломного вторгнення військ нацистської Німеччини у межі СРСР у складі винищувального загону вів боротьбу з німецькими диверсантами, виконував розвідувальні завдання командування Червоної армії. При відступі радянських військ був залишений у ворожому тилу для ведення підпільної і партизанської роботи. В кінці 1941 р. вступив у партизанський загін. У 1942 р., у 18-річному віці, призначений командиром розвідувально-диверсійної групи партизанського з'єднання ім. Щорса, що діяло на північному заході України.

На рахунку групи під командуванням І. А. Бондарчука – дев'ятнадцять пущених під укіс ворожих ешелонів, у т. ч. два бронепоезди, підірвано 10 залізничних і шосейних мостів, знищено двадцять автомашин з живою силою та військовим вантажем противника, виведено з ладу понад чотири кілометри залізниці.

У післявоєнні роки закінчив партійну школу, Вінницький державний педагогічний інститут, працював на різних керівних господарських, радянських, партійних і наукових посадах. Особливо яскраво його талант проявився на партійній роботі. У 32-річному віці І. А. Бондарчук був обраний першим секретарем Вінницького райкому партії. Обирався також секретарем Вінницького обкому Компартії України.

За успіхи, досягнуті у розвитку сільськогосподарського виробництва, в 1958 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Кандидат економічних наук.

Працював також заступником директора УНДІ кормів, професором, завідувачем кафедри фундаментально-економічних дисциплін Вінницького кооперативного інституту. Вів активну громадську та військово-патріотичну роботу.

Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни I та II ступенів, Червоної Зірки, двома орденами Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», медалями «Партизану Вітчизняної війни» I та II ступенів, іншими нагородами.

Помер 23 червня 2013 р. Похований у Вінниці [5].

Борщевська (Шостак) Марфа Макарівна

Народилася 23 серпня 1926 р. в с. Горбівці Літинського району. Освіта початкова. Працювала ланковою місцевого колгоспу ім. Кірова. У 1951 р. очолювана нею ланка одержала урожай насіння кок-сагізу по 144,9 кг з гектара на 2-гектарній площі.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1952 р. Марфі Макарівній присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна та золотої медалі «Серп і Молот».

Померла 9 квітня 2007 р.

Брацлавська (Ніколаєнко) Марія Харитонівна

Народилася 15 жовтня 1936 р. в с. Кірово Немирівського району. Працювала телятницею, а згодом – дояркою у місцевому колгоспі «Україна». Зарекомендувала себе новатором сільськогосподарського виробництва. 22 березня 1966 р. за проявлене трудове сумління Указом Президії Верховної Ради СРСР удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Примножувати трудові здобутки – стало правилом для неї і в наступні роки. Так, у 1979 р. середньорічний надій молока на корову закріпленої за нею групи становив 4611 кг.

Обиралась депутатом Верховної Ради УРСР 6 – 8-го скликань. Нагороджена орденом Леніна, медалями [91].

Бубновський Микита Дмитрович

Народився 14 вересня 1907 р. в с. Маньківці Барського району в родині селянина-бідняка.

Після закінчення в 1930 р. Вінницького сільськогосподарського інституту здобув фах агронома, працював завідувачем Браїлівської машинно-кінної станції, агрономом Браїлівської МТС Жмеринського району.

В 1933 – 1934 рр. перебував у складі агропрофтехгрупи політвідділу ЦК Компартії України в Скадовському районі Херсонської та Шполянському районі Черкаської областей. Доклав чимало зусиль для пропаганди досягнень вітчизняної агротехніки. У Шполянському районі обійняв посаду агронома Сингаївської МТС, згодом призначений старшим агрономом районного земельного відділу. Перебував на цій посаді до червня 1941 р.

У роки Другої світової війни працював завідувачем Духовницького райземвідділу Саратовської області (Російська Федерація). Докладав зусиль, щоб вдалося дати Радянській Армії продуктів харчування.

Після визволення Шполянського району від нацистських окупантів із 1944 р. працював першим секретарем місцевого райкому партії. Уряд високо оцінив заслуги у відбудові народного господарства, присвоївши йому в 1951 р. звання Героя Соціалістичної Праці.

У 1950 р. обраний головою виконкому Київської обласної Ради депутатів трудящих, у 1951 р. – призначений заступником Голови Ради Міністрів України. В 1952 р. працював секретарем Центрального Комітету Компартії України, а в кінці цього ж року обраний першим секретарем Вінницького обкому партії. З 1954 р. знову працював секретарем ЦК КПУ. В 1963 – 1964 рр. – перший секретар Хмельницького сільського обласного комітету Компартії України, в 1964 – 1972 рр. – перший секретар Хмельницького обкому партії. У період з 1972 по 1978 р. працював на керівних посадах Міністерства сільського господарства УРСР. З 1978 р. – на пенсії.

Обирався депутатом Верховної Ради СРСР 2 – 8 скликань, Верховної Ради УРСР 3 – 5 скликань, Вінницької обласної Ради депутатів трудящих.

Нагороджений трьома орденами Леніна, двома орденами Трудового Червоного Прапора, орденами Жовтневої Революції, «Знак Пошани», Вітчизняної війни I ступеня, медалями [14; 16].

Бубчиков Іван Йосипович

Народився 30 січня 1885 р. у бідній селянській родині в с. Луканівка Юхновського району Смоленської області. 17-річним юнаком залишив навчання в 4-класній школі й пішов на заробітки. У пошуках роботи в 1902 р. опинився в Сибіру, де розпочав трудову діяльність робітником-транспортником на будівництві Сибірської залізниці. Пізніше, у роки першої п'ятирічки, прокладав Турксибську залізницю.

В роки Другої світової війни – на найвідповідальніших ділянках відбудовних робіт (в Україні, Бессарабії, Смоленщині, Астраханщині, під Сталінградом). Начальник шляхоукладного поїзда.

3 часу створення Управління будівельно-відбудовних робіт на Вінницькій залізниці – заступник начальника управління.

Герой Соціалістичної Праці. Нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора (двома), Вітчизняної війни I ст., «Знак Пошани», медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Помер 16 червня 1947 р. Похований у м. Вінниці [9].

Буцацька Марія Іванівна

Народилася в с. Березівка Чернівецького району. Ланкова місцевого колгоспу ім. Будьонного. За вирощення високого врожаю озимої пшениці (по 30,2 центера з гектара на 8-гектарній площі) Указом Президії Верховної Ради СРСР 16 лютого 1948 р. їй присвоєно почесне звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна і золотої медалі «Серп і Молот» [82].

Бушинський Аполлінарій Іванович

Народився 1928 р. Після служби в армії закінчив Гніванське ремісниче училище № 6 (Тиврівський район). З 1949 р. працював у Гніванському кар'єрі бурильником шурфів, відбійником шпал, помічником машиніста, машиністом дробарки.

Передовик виробництва, раціоналізатор, громадський діяч. Був делегатом XVII з'їзду профспілок СРСР, делегатом обласних і районних партконференцій, членом обкому партії, депутатом Гніванської міської ради.

За успішне виконання плану восьмої п'ятирічки удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці. Нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», медаллю «За трудову доблесть».

Помер 1982 р. [1, с. 396].

Валявський Петро Олександрович

Народився 19 червня 1937 р. в с. Гордіївка Тростянецького району.

Здобувши середню спеціальну освіту, впродовж багатьох років працював комбайнером місцевого колгоспу «Дружба». Указом Президії Верховної Ради СРСР від 10 лютого 1975 р. за рекордні намолоти зернових сільськогосподарських культур удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Нині на заслуженому відпочинку.

Василик Тетяна Антонівна

Народилася 1914 р. в с. Хрінівка (нині у складі смт Чернівці Вінницької області). Ланкова місцевого колгоспу ім. Горького. Відзначилася ударною працею у нелегкі післявоєнні роки. В 1947 році навіть за несприятливих погодніх умов її ланка зібрала по 35,2 ц пшениці з гектара на 8-гектарній площі. Указом Президії Верховної Радм СРСР 16 лютого 1948 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна та золотої медалі «Серп і Молот».

Васильківський Дмитро Іванович

Народився 1941 р. в с. Слобода Підлісівська Ямпільського району. Коли йому було трохи більше трьох років, на фронті загинув батько, а тому вже в ранньому дитинстві доводилось звикати до труднощів та долати їх.

Трудову діяльність розпочав у 1958 р. трактористом у місцевому колгоспі ім. Котовського. В 1972 р. очолив механізовану ланку по вирощуванню цукрових буряків, яка з року в рік добивалась високих виробничих показників. У десятій п'ятирічці середня врожайність солодких коренів складала 575 ц з гектара. 13 березня 1979 р. за великі успіхи у збільшенні виробництва цукрових буряків і виходу цукру з кожного гектара, досягнуті на основі трудової співдружності працівників сільського господарства і переробної промисловості, удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Заслужений працівник сільського господарства УРСР.

Нагороджений орденами Леніна та Жовтневої Революції.

Неодноразово обирався депутатом сільської ради, а в 1978 р. – делегатом XXIV з'їзду Компартії України.

Верес (Пікула) Варвара Яківна

Народилася 1924 р. в с. Стрільники Шаргородського району в селянській сім'ї. Українка.

Закінчила місцеву семирічну школу. Чотирнадцятирічним дівчам почала працювати на полях дербчинського радгоспу в одній із бригад відділку «Стрільники».

Після звільнення краю від нацистських окупантів молоду та енергійну дівчину селяни обрали ланковою. Їхнє довір'я виправдала з честю – у 1948 р. за одержання високого врожаю пшениці у попередньому році (по 35 ц з гектара на площі 10,5 га) удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Померла в 2005 р. [89, с. 305 – 306].

Веселий Іван Артемович

Народився в 1904 році в Харківській області. Після закінчення школи навчався у Харківському сільськогосподарському інституті. До війни працював на різних посадах.

Учасник бойових дій Другої світової війни (06.1941 – 1944 рр.). Обороняв Москву, звільняв Прибалтику та Білорусію. Командир мінометної батареї. Лейтенант. Нагороджений медаллю «За відвагу», орденом Вітчизняної війни I ступеня. У 1944 році був важко поранений.

Після лікування працював агрономом в Одеській області. За сумлінну працю і високі показники в роботі удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Довгий час працював на Сутиському заводі «Автоелектроапаратура» у відділі капітального будівництва. У 1974 році нагороджений орденом «Знак Пошани».

Помер в 1975 році. Похований в смт Сутиски Тиврівського району [1, с. 397].

Видиш Ганна Юхимівна

Народилася 14 листопада 1925 р. в с. Насіківка Шаргородського району в селянській сім'ї. Українка.

Життя склалося нелегко.

Особливо важким і трагічним у селі був 1933 р. Голод косив людей поголовно. Ганна та її менші два братики вижили тільки завдяки колгоспній бовтушці, яку варили прямо в полі для працюючих її батьків.

Свій трудовий шлях розпочала працею на колгоспних полях. Потім у роки війни, щоб вижити, змушена була трудитися у румунських громгоспах (громадських господарствах).

Після звільнення Вінниччини від нацистських окупантів очолила ланку по вирощуванню цукрових буряків та пшениці Носіківського відділку Соснівського бурякорядгоспу (Шаргородський район). Праця була вкрай важкою, адже весь комплекс сільськогосподарських робіт доводилося виконувати лише вручну.

Незважаючи на труднощі, в 1947 р. домоглася рекордного на той час врожаю пшениці – ланка збрала по 33 центнери збіжжя на кожному з дев'яти закріплених за нею гектарах поля. У 1948 р. Г. Ю. Видиш було присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Її трудовий стаж налічує майже сорок років. Із них 30 вона очолювала ланку. В зимові ж дні працювала на фермі дояркою.

Не могла бути без праці й дня. Навіть перебуваючи на заслуженому відпочинку. Померла 1 січня 1993 р. [89, с. 182].

Вільчинський Володимир Тадейович

Народився 2 квітня 1931 р. в с. Федорівка Шаргородського району у селянській сім'ї. Закінчив місцеву початкову школу, а після звільнення району від нацистських загарбників продовжив навчання в Копистиринській семирічці та Пеньківській середній школі. Потім навчався у Тульчинській сільськогосподарській школі ветфельдшерів, по закінченні якої працював ветеринарним фельдшером у Соснівському цукрокомбінаті Шаргородського району.

В 1951 – 1955 рр. служив у Радянській Армії.

Звільнившись у запас, працював заступником голови колгоспу «Перемога» с. Федорівки.

У 1956 – 1958 рр. – слухач радянсько-партійної школи м. Станіслава (нині Івано-Франківська).

10 вересня 1958 р. обраний головою колгоспу «Перемога». Згодом 8 років очолював колгосп ім. Шевченка с. Копистирини.

У 1968 р. заочно закінчив агрономічний факультет Української сільськогосподарської академії. Тоді ж очолив колгосп «Дружба» с. Уланова Хмільницького району.

Це господарство об'єднувало п'ять сіл і мало шість тисяч гектарів орної землі, 120 автомашин та 120 тракторів. Саме тут В. Т. Вільчинський особливо проявив свої великі здібності та організаторський талант. За короткий час він зумів домогтися вагомих зрушень у всіх сферах господарської діяльності. У 1971 р. колгосп був нагороджений орденом «Знак Пошани», а його голова удостоєний ордена Леніна. Понад 15 років господарство було учасником виставок передового досвіду у Києві та Москві, кілька разів наго-

роджувалось перехідним Червоним прапором ЦК КПРС, Ради Міністрів СРСР, ВЦРПС та ЦК ВЛКСМ.

У всіх селах тут було прокладено газопроводи (140 км), водогони, збудовано чотири школи та кілька дитячих садків. За високі показники 286 колгоспників одержали державні нагороди, а В. Т. Вільчинський став Героєм Соціалістичної Праці, кавалером трьох орденів Леніна та інших високих відзнак.

Йому присвоєно звання Заслужений працівник сільського господарства України.

Неодноразово обирався членом ЦК КП України, обкому партії, депутатом обласної, районної та сільської рад. Обирався заступником голови селянської спілки СРСР. З 1971 р. був членом Радянського комітету захисту миру, а з 1976 р. – головою обласної ради миру.

КСП «Дружба» очолював до січня 2000 р. Після реформування господарства допомагав односельцям організувати на базі колишнього колгоспу агропромислову фірму [86].

Вітвіцький Олександр Павлович

Народився 1924 р. в с. Тарасівка Жмеринського району, українєць. Учасник бойових дій Другої світової війни (1944 – 1945 рр.). Воював у складі 350-ї стрілецької дивізії 29-ї механізованої бригади 13-ї армії (1-й Український фронт). Рядовий.

Повернувшись із фронтів, працював у колгоспі «Зоря комунізму» в рідному селі. У 1954 р. призначений бригадиром комплексної бригади. Без відриву від виробництва здобув агрономічну освіту. За високі виробничі показники у 1977 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджений двома орденами Леніна, орденом «Знак Пошани», медалями «За відвагу», «За визволення Праги», «За взяття Берліна», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.», «За доблесний труд».

Обирався депутатом сільської ради.

Помер 15 жовтня 2007 р. [94, с. 731].

Вовк Варвара Овсївна

Народилася 4 січня 1926 р. в с. Марківка Теплицького району. З малих літ знала ціну праці, допомагаючи матері в ланці. Тож після школи залишилась у колгоспі. Спочатку працювала в полі, а з 1950 р. – на фермі. Більше тридцяти років трудилась дояркою в місцевому ордені Леніна колгоспі ім. Леніна.

За високі трудові досягнення 22 березня 1966 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Відзначалася трудовим сумлінням і в наступні роки. Так, у 1975 р., завершальному році 9-ї п'ятирічки, надоїла від кожної корови своєї групи по 5718 кг молока, що було у той час рекордним показником на лише у Теплицькому районі.

Нагороджена орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани» [68].

Вознюк Василь Іванович

Народився 1 червня 1906 р. в м. Гайсині. Військовослужбовець. В 1929 р. закінчив Ленінградську артилерійську школу. До віроломного нападу гітлерівської Німеччини на СРСР служив у Дніпропетровську в артилерійському полку, працював викладачем Пензенського артилерійського училища.

Учасник Сталінградської битви, визволення Донбасу, форсування Дніпра, звільнення Правобережної України, Одесько-Дністровської, Ясько-Кишинівської, Белградської, Будапештської та Віденської наступальних операцій.

З 1946 р. начальник полігону Капустин Яр, випробувач техніки.

Генерал-полковник артилерії.

Герой Соціалістичної Праці, кавалер п'яти орденів Леніна, дев'ятнадцяти інших орденів та дванадцяти медалей.

Лауреат Ленінської премії.

Помер 14 вересня 1976 р. [120; 139].

Врасій Микола Карпович

Народився 16 липня 1896 р. в с. Болган Піщанського району в бідній селянській сім'ї. Українець.

У 19-річному віці юнака призвали до армії. В 1917 р. він – червоноармієць 45-го стрілецького полку.

В 1920 р. повернувся до мирної праці в рідному селі, став хліборобом, де трудився до 1933 р. Згодом працював складальником на вапняковому заводі в м. Москві. В 1937 р. знову повернувся на батьківщину. Різнорабочий сільськогосподарського товариства.

Учасник бойових дій Другої світової війни (із березня 1944 року). Воював на 2-у Українському фронті. Рядовий.

За ратні подвиги нагороджений орденом Вітчизняної війни II ст., медалями «За відвагу», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Навесні 1946 р. працював робітником металургійного заводу в м. Нижній Тагіл (Російська Федерація). Влітку того ж року остаточно повернувся у рідне село. Із червня 1946 р. до 1967 р. (часу виходу на пенсію) трудився в Болганському колгоспі завідувачем фермою.

За трудове сумління удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці. Нагороджений орденом Леніна, шістьма медалями.

Помер 16 липня 1989 р. [98, с. 26].

Гаврилюк Станіслав Іванович

Народився 23 червня 1938 р. в Іллінецькому районі (за деякими джерелами – в с. Чагів Оратівського району) в селянській родині. Трудовий шлях розпочав у 14-річному віці. Мріючи стати агрономом, закінчив Іллінецький сільськогосподарський технікум (нині: аграрний коледж). Служив в армії. Звільнившись у запас, добровільно поповнив ряди першоцілинників.

У далекому Казахстані впродовж сорока років працював бригадиром дослідного господарства, співробітником Всесоюзного науково-дослідного інституту зернового господарства (нині: інститут зернового господарства імені академіка Бараєва; Шортандинський район Ціліноградської області). Займався виведенням нових

сортів зернових культур, розробкою та впровадженням ґрунтозахисної системи землеробства.

За проявлене сумління в 1981 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці. Нагороджений також орденом Трудового Червоного Прапора, дев'ятьма медалями, Грамотою Президії Верховної Ради СРСР.

Пенсіонер. З 2003 р. мешкає в м. Коренівськ Коренівського району Краснодарського краю.

Галушка Марія Максимівна

Народилася 24 травня 1921 р. в с. Вербова Томашпільського району. Трактористка місцевого колгоспу ім. Черняхівського.

8 квітня 1971 р. за високі трудові здобутки удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Померла 20 вересня 1980 р.

Галушак Сава Кирилович

Народився 1911 р. в с. Кривошиїнці Хмільницького району. Українець. У 1932 – 1933 рр. працював головою місцевого колективного господарства, головою виконкому сільради. В 1933 р. відраджений на навчання на робітничому факультеті Одеського інституту інженерів водного транспорту, по закінченні якого направлений в Казахстан, де впродовж п'яти років працював у тресті «Казахбудшлях», зокрема, брав участь у будівництві залізничних шляхів Караганда – Балхаш та Акмолінськ – Картали. Потім перебував на партійній роботі: працював інструктором Акмолінського обкому партії, партторгом заводу ім. Леніна, секретарем Макинського райкому Компартії Казахстану. В 1952 р. після закінчення Вищої партійної школи в Алма-Аті обраний головою Атбасарської районної Ради депутатів трудящих.

Активний учасник освоєння цілинних земель. За проявлені організаторські здібності та трудове сумління 11 січня 1957 р. йому присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

До виходу на заслужений відпочинок працював директором комбінату «Цілиненерго».

Гарматюк Ганна Павлівна

Народилася 1919 р. в с. Михайлівка Шаргородського району. В багатодітній сім'ї була четвертою дитиною.

Початкову освіту здобула в рідному селі. Була заміжня з Гарматюком Тодором, який під час Другої світової війни загинув. Овдовівши, повністю присвятила себе громадській праці. Очолювала ланку в колгоспі ім. Леніна.

В 1947 р. разом із трудівницями зібрала по 32,58 ц зерна пшениці з кожного гектара закріпленої площі. Указом Президії Верховної Ради СРСР їй присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Обиралась депутатом обласної ради.

Померла у 1993 р. [89, с. 156].

Герасько Степан Володимирович

Народився 1928 р. в с. Студеники Переяслав-Хмельницького району Київської області в селянській сім'ї. Трудову діяльність розпочав у 1943 р. механізатором місцевого колгоспу. З 1949 р. проходив службу в Радянській Армії. Після звільнення в запас працював машиністом екскаватора, бульдозера, автогрейдера в шляхових ремонтно-будівельних організаціях Міністерства будівництва та експлуатації автомобільних шляхів Української РСР.

Без відриву від виробництва закінчив Барський автодорожній технікум. Машиніст автогрейдера шляхово-експлуатаційної дільниці № 646.

Обирався депутатом Вінницької міської ради.

За заслуги перед Батьківщиною удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці. Нагороджений орденами Леніна, «Знак Пошани», медалями.

Помер 24 вересня 1976 р.

Глущенко Галина Євдокимівна

Народилася 1930 р. в с. Кошаринці Бершадського району в селянській сім'ї. Українка.

Після нападу гітлерівської Німеччини на СРСР батько і старший брат пішли на фронт, із мамою залишилася на окупованій території. Оскільки школа була закрита, доводилося вчитися самотужки за підручниками сестри.

З фронту батько прийшов пораненим, а брат не повернувся.

Після закінчення школи вступила до Бершадського педагогічного училища, згодом – на філологічний факультет Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка. Навчалася на відділенні логіки, психології, української мови та літератури.

Закінчивши вуз із відзнакою, отримала направлення в смт Кагарлик Київської області, де працювала вчителькою, вийшла заміж, народила сина. В 1959 р. сім'я переїхала до Києва. Тут працювала у сідмдесят сьомій середній школі: спершу вчителем української мови та літератури, потім завучем, а з 1968 р. – директором. Під її вмілим керівництвом школа перетворилася на еталон навчального процесу. Перемагала в конкурсах і однією з перших в Україні отримала почесне звання «Зразкова школа», яке підтверджувала щорічно.

Свого часу у ній побував відомий педагог Василь Сухомлинський, який високо оцінив роботу керівника та колективу.

Школа була відзначена Грамотою Верховної Ради, а Галині Євдокимівні у 1975 р. присвоєно звання заслуженого вчителя. Наступного року педагога-новатора відзначено орденом Леніна, а в 1982 р. їй присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці. На рубежі століть, у 2000-у, отримала орден княгині Ольги III ступеня, а 1 жовтня 2009 р. Указом Президента України Галині Глущенко присвоєно звання «Заслужений учитель України».

З 2008 р. на заслуженому відпочинку.

Померла 14 квітня 2014 р. [4].

Гнидюк Іван Софронович

Народився 1913 р. в с. Дорошівка Ямпільського району в бідняцькій селянській сім'ї. Українець.

Працював комбайнером Ямпільської МТС, колгоспу «Зоря комунізму» с. Буші. Трудився на славу.

Особливо вагомими трудові здобутки виявилися в 1951 р., коли комбайном «Сталінець-6» із зібраної площі за 25 робочих днів

намолотив 8045 ц збіжжя зернових і олійних культур. Наступного року відповідно до Указу Президії Верховної Ради СРСР за досягнення високих показників на збиранні і обмолоті зернових і олійних культур удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна і золотої медалі «Серп і Молот».

Помер 1977 р. [12].

Годованець Петро Аврамович

Народився в с. Тернівка колишнього Джулинського (тепер Бершадського) району в селянській сім'ї. Українець. У юності здобув професію механізатора. Працював трактористом, а згодом бригадиром тракторної бригади місцевого колгоспу ім. Молотова – однієї із кращих у районі. Був учасником Всесоюзної виставки досягнень народного господарства.

Активний учасник бойових дій Другої світової війни. Хоробро боронив свою Батьківщину від першого до останнього дня війни. Закінчив бойові походи: на заході – в Берліні, на сході – у далекій Маньчжурії. Його подвиги відзначені низкою ратних нагород.

Повернувшись із фронту, очолив тракторну бригаду ордена Леніна Тернівської машино-тракторної станції. Під його вмілим керівництвом вона теж стала передовою.

Особливо успішним видався 1947 рік. Бригада виробила по 1450 га на 15-сильний трактор, забезпечила врожай зернових – по 13,6 ц з гектара, цукрових буряків – по 170 ц при плані 140. Пшениці зібрали по 15,2, вівса – по 21 ц з гектара. Таку врожайність забезпечили, передусім, трактористи, адже вони виконали 92 проценти усіх польових робіт.

За трудове сумління Петру Аврамовичу Годованцю Указом Президії Верховної Ради СРСР у 1948 р. присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна та золотої медалі «Серп і Молот» [112, с. 501 – 502].

Голотюк Карпо Петрович

Народився 13 жовтня 1901 р. в с. Голубече Крижопільського району в родині селянина-бідняка. Трудову діяльність розпочав у 13-річному віці. В 1921 р. працював робітником на залізниці. В 1923 – 1925 рр. проходив службу в лавах Червоної армії. В 1926 р. призначений бригадиром рільничої бригади Голубецького буряко-радгоспу. В 1931 р. – обраний головою колгоспу «Радянський хлібороб» с. Голубечого, а в 1932 р. очолив правління колективного господарства «ІІІ вирішальний» цього ж села. З 1938 р. на партійній роботі. Працював завідувачем райземвідділу, інструктором райкому партії.

В роки Другої світової війни брав активну участь у боях із нацистськими загарбниками. Пройшов шлях від політрука до командира роти.

Після демобілізації з 1946 р. по 1959 р. знову очолив колгосп «ІІІ-й вирішальний», який під його керівництвом став передовим господарством. Із 1959 р. до виходу на пенсію в 1961 р. працював головою виконкому Голубецької сільської ради.

За ратні подвиги, вагомі здобутки у розвитку сільськогосподарського виробництва удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці (1958 р.), нагороджений трьома орденами Леніна, орденом Трудового Червоного Прапора, двома орденами Червоної Зірки, медалями.

Помер 14 листопада 1978 р. [32].

Гонаженко Ольга Калістратівна

Народилася в с. Старий Дашів (тепер у складі смт Дашів) Іллінецького району. Знатна ланкова Казахстану.

Згадуючи сторінки своєї біографії, трудові здобутки, вона писала:

«...В 1935 р. я жила і працювала в колгоспі ім. Кірова с. Старий Дашів Дашівського району. Мріяла про те, щоб поле родило щедро...

До практичного здійснення задуму (допомогтися високого врожаю цукрових буряків) я була вже повністю теоретично і практич-

но підготовлена до початку Вітчизняної війни. Правління колгоспу закріпило за моєю ланкою два гектари землі. Ми добре провели зимові агрозаходи і сівбу цукрових буряків. Своє зобов'язання дати 600 ц цукрових буряків з кожного гектара ми вважали цілком реальним.

Але не судилося нашим планам стати дійсністю. Разом з своєю сім'єю я змушена була евакуюватися в Казахстан. Залишаючи Україну, я поклялася самовідданою працею на колгоспних полях Казахстану внести свій вклад у загальнонародну справу перемоги над ворогом.

Прибувши в Казахстан, я почала працювати на полях артїлі ім. 1 Травня Талди-Курганського району. Правління артїлі доручило мені ланку з десяти чоловік. За ними було закріплено 10 га землі...

Починаючи з 1942 р., ми кожного року збирали все вищий урожай...

В 1947 р. наша праця була оплачена небувало щедрим урожаєм. З ділянки 4,5 га ми одержали в середньому по 813 ц коренів з гектара, а на тригектарній ділянці зібрали по 846 ц. За цей високий урожай Указом Президії Верховної Ради Союзу РСР мені було присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці» [11].

Гончарук Антон Миколайович

Народився 8 січня 1903 р. в с. Джурин Шаргородського району. З 1930 р. працював у Копайгороді в районному відділі міліції, з 1935 р. – голова колгоспу с. Лісове. У 1938 – 1941 рр. – голова Копайгородського колгоспу.

Під час окупації Копайгородського району перебував на підпільній роботі.

З 1945-го то 1959 р. очолював колгосп ім. Леніна с. Михайлівка Шаргородського району. В 1948 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

В 1958 р. за значні успіхи в розвитку сільського господарства і досягнення високих показників виробництва та заготівлі зерна, цукрових буряків, м'яса, молока вдруге нагороджений орденом Леніна.

З 1959 р. працював директором Шаргородського маслозаводу. Помер 23 листопада 1990 р.

Гончарук Мотря Захарівна

Народилася 1922 р. в с. Мізюківські Хутори Вінницького району. Працювала ланковою місцевого колгоспу ім. Кірова.

За одержання високих урожаїв пшениці (по 37,8 центнера з гектара на площі 8 гектарів) Указом Президії Верховної Ради СРСР від 25 вересня 1948 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна і золотої медалі «Серп і Молот».

Гордійчук Текля Омелянівна

Народилася 1904 р. в с. Івашківці Шаргородського району в бідній селянській сім'ї. Українка. Змогла закінчити лише два класи церковно-приходської школи. Дитячі роки згадувала як дорослі, оскільки із раннього дитинства пасла чужих корів, працювала в полі, поралася по господарству. Із 15-и років до самої старості трудилася в ланці місцевого колгоспу «Праця» (із 1956 р. – колгоспу ім. Івана Франка).

Із болем згадувала жакливі роки голодомору 1932 – 1933 рр., коли ледве змогла вижити, харчуючись лободою, жолудями, листям різних рослин.

Такими ж нелегкими та трагічними закарбувались у її пам'яті й роки війни. Тоді село помітно опустіло, майже залишилось без чоловіків, усі господарські турботи лягли на жіночі плечі. Доводилось власноруч орати коровами, волами, сіяти, косити, молотити – усе самим. Але, як і тисячі інших жінок, вистояла.

Із визволенням рідного краю від нацистських окупантів трудилась із особливим натхненням.

За високі врожаї зернових та технічних культур, одержані у перші післявоєнні роки, у 43-річному віці удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Разом із своїми подругами створила хор-ланку у складі 8-и Героїв Соціалістичної Праці, яка була учасницею республікансько-

го та всесоюзного фестивалів, нагороджена Грамотою Президії Верховної Ради УРСР та золотою медаллю фестивалю у Москві.

Померла в 1975 р. [89, с. 103].

Гринишина Ганна Дмитрівна

Народилася 5 червня 1924 р. в с. Лука-Мелешківська Вінницького району в багатодітній родині (в сім'ї було четверо дітей).

У 13-річному віці стала колгоспницею – її мати захворіла, тому доводилось дівчині йти у поле і працювати за неньку в рільничій ланці. Спершу не дуже справлялась із покладеними на неї обов'язками, тому виконати норму допомагали жінки із ланки, але згодом усе налагодилось.

Під час Другої світової війни окупанти забрали Ганну разом із іншими односельчанами до Німеччини, де в нелюдських умовах відбувала каторгу на заводі. Двічі намагалася втекти, та безуспішно. Як покарання – була відправлена до концтабору «Лінштат», потім якийсь час працювала на фабриці у Західній Німеччині. Саме тут її звільнили з неволі американські війська. Через три місяці повернулася додому.

Перебуваючи на нацистській каторзі, зустріла своє кохання. До рідної домівки повернулася із майбутнім чоловіком, родом з під Кам'янця-Подільського. Одружилися. Народила троє дітей.

Не зважаючи на це, активно включилася до праці (матір у поле носила до неї дітей годувати). В 1947 р. Ганна обрана ланковою місцевого колгоспу «1 Травня». Спочатку вирощували буряки, потім – кок-сагиз.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1952 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці – за досягнення високого урожаю насіння кок-сагизу в 1951 році (по 167 кг з гектара на площі 2 га).

В наступні роки за трудові здобутки неодноразово нагороджувалась іншими державними відзнаками.

Вийшовши на заслужений відпочинок, мешкала в рідному селі, а згодом у Вінниці [59, с. 13].

Гуляренко Степан Никифорович

Народився 13 липня 1894 р. в містечку Гранові Гайсинського повіту Подільської губернії (нині село Гранів Гайсинського району) в селянській родині. У 1930-х рр. переїхав жити в Джамбульську область Казахської РСР. З 1936 р. працював головним агрономом у Меркенському районному управлінні сільського господарства (Казахська РСР). Задячуючи його невтомній діяльності та новаторству, колгоспи Меркенського району в 1947 р. перевиконали план врожаю сільськогосподарських культур на 44,2 відсотка. За ефективне застосування на практиці передових агрономічних методів Указом Президії Верховної Ради СРСР у 1948 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці [139].

Гуменний Іван Микитович

Народився 1923 р. в с. Мироліубівка Піщанського району. Українець. Ще підлітком привчився до праці. У 1939 р. закінчив курси трактористів при Дмитрашківській МТС. Працював за фактом.

Учасник Другої світової війни (05.1944 р. – 05.1945 р.). Рядовий 112-го окремого батальйону зв'язку 80-ї стрілецької дивізії. Ратними подвигами відзначився на угорській та сусідній австрійській землі. Нагороджений медалями «За відвагу», «За взяття Будапешта», «За взяття Відня», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр».

Демобілізувавшись, повернувся додому, працював бригадиром тракторної бригади місцевого колгоспу імені Карла Маркса. За трудове сумління, організаторські здібності, високі виробничі показники удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці. Крім ратних відзнак нагороджений також орденами Леніна, Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», трьома бронзовими медалями ВДНГ СРСР.

Заслужений працівник сільського господарства УРСР.

Помер 2 липня 1997 р. [98, с. 89].

Гурик Йосип Васильович

Народився 25 жовтня 1925 р. в с. Шарапанівка Крижопільського району в селянській сім'ї. Українець. Закінчивши семирічку, працював у місцевому колгоспі на різних підсобних роботах.

Коли гітлерівські окупанти ступили на нашу землю, разом і батьком Василем Йосиповичем та іншими колгоспниками погнав громадське стадо на Схід. Біля міста Олександрія погоничів наздогнали фашисти, відібрали кращу худобу для військових потреб. З рештою поголів'я селяни повернулися додому.

Потім довелося пережити лихий час окупації.

Після звільнення Шарапанівки від окупантів разом із батьком пішов на фронт. Став танкістом. Ніс довгождане визволення з нацистського рабства поневоленим народам Румунії, Чехії, Угорщини, Австрії. Воював також на Далекому Сході проти японських мілітаристів. Про його хоробрість та мужність красномовно свідчать бойові нагороди: ордени Вітчизняної війни II ступеня, Червоної Зірки, медалі «За бойові заслуги», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Після війни ще п'ять років служив в армії.

Звільнившись у запас, навчався у Верхівському сільськогосподарському технікумі, де здобув спеціальність механіка. Отримав направлення у Білопільську МТС Козятинського району. Потім працював у цьому ж районі зав. відділенням Самгородоцької МТС.

У 1959 р. очолив Махаринецький колгосп ім. Леніна, сповна проявивши свої чималі організаторські здібності. За високі досягнення в сільськогосподарському виробництві 8 квітня 1971 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджений також орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, Жовтневої революції, «Знак Пошани», медалями.

Помер 31 грудня 2013 р.

Дегтярьов Сергій Савватійович

Народився 1907 р. в м. Сарапул Удмурдської АРСР (Російська Федерація). Мордвин.

Вісімнадцятирічним юнаком очолив комітет сільських бідняків у с. Пантеліївці Свердловської області. Згодом працював тут

секретарем сільради, головою місцевого колгоспу. Перед війною деякий час працював у Новосибірському райкомі партії.

З початком гітлерівської агресії проти СРСР навчався на курсах батальйонних комісарів, але був відкликаний з армійських рядів та направлений на трудовий фронт. За проявлене сумління нагороджений орденом Вітчизняної війни II ступеня.

З 1957-го по 1970 р. – директор садівничого радгоспу ім. 50-річчя Великого Жовтня с. Носківці Жмеринського району. Під його вмілим керівництвом у господарстві щороку збирали по 170 – 180 центнерів яблук та груш із кожного гектара саду (радгоспний сад розміщувався на 1276-и гектарах).

30 червня 1966 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці [20]. Помер 27 лютого 1990 р. Похований у Києві.

Деньдобра Антоніна Пилипівна

Народилася 11 листопада 1921 р. в с. Безводне Ямпільського району. Освіта початкова. У довоєнні роки працювала у ланці, а після війни – дояркою в місцевому колгоспі «Більшовик».

За видатні трудові здобутки 8 квітня 1981 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Не полишала громадських справ, навіть вийшовши на заслужений відпочинок.

Померла 8 квітня 2006 р.

Десяк Ольга Федорівна

Народилася 21 вересня 1940 р. в с. Тернівка Крижопільського району в сім'ї колгоспника. Після закінчення в 1954 р. семи класів місцевої школи пішла працювати в буряківничу ланку рідного колгоспу «Україна». У 1959 р. очолила її, а в 1962 р. – спеціалізовану ланку по вирощуванню зернової кукурудзи, зарекомендувавши себе здібним організатором та невтомною трудівницею. В 1974 р. домоглася рекордного врожаю качанистої, зібравши на кожному гектарі поля по 101,5 ц зерна кукурудзи. За досягнуті успіхи в 1966 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці. Крім того за трудове сумління нагороджена орденами Леніна, Жовтне-

вої Революції, Трудового Червоного Прапора, золотою, срібною, бронзовою медалями ВДНГ СРСР. Обиралася депутатом Вінницької обласної та Тернівської сільської рад, делегатом XXV з'їзду Компартії України [107].

Дзюба Павло Денисович

Народився 1 липня 1888 р. в с. Гордишівка Андрушівського району Житомирської області. Працював бригадиром Чорнорудського бурякорадгоспу (Ружинський район Житомирської області) Міністерства харчової промисловості СРСР. Звання Героя Соціалістичної Праці удостоєний 30 квітня 1948 р. за високий врожай жита в 1947 р.

З 1959 р. – бригадир Юзефо-Миколаївського радгоспу (цукрокомбінату) Козятинського району.

Помер 15 січня 1974 р.

Димінський Іван Йосипович

Народився 18 жовтня 1915 р. в с. Глинськ Калинівського району в селянській сім'ї, українець. До віроломної гітлерівської навали працював трактористом Іванівської машино-тракторної станції, головою Глинської сільради.

Під час Другої світової війни учасник підпільно-партизанського руху (04.1943 – 03.1944 рр.). Командир відділення диверсійної групи партизанського з'єднання ім. Леніна. Старший сержант.

По завершенню війни знову обраний головою Глинської сільради, потім – головою колгоспу «Більшовик». За видатні трудові досягнення 31 грудня 1965 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджений двома орденами Леніна, орденами Вітчизняної війни II ст., Жовтневої Революції, медалями «За відвагу», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Обирався депутатом Верховної Ради СРСР.

Помер 21 листопада 1999 р. [95, с. 199].

Діброва Микита Якович

Народився 14 травня 1909 р. в с. Голубече Крижопільського району в селянській сім'ї. Українець. До віроломної гітлерівської навали працював колгоспником у місцевому колективному господарстві «Третій вирішальний».

Учасник бойових дій Другої світової війни. На захист Вітчизни став влітку 1941 р. Рядовий. Вже у перші місяці війни на ленинградській землі пролив кров, отримавши важке поранення. Після одужання знову повернувся на фронт.

За ратні подвиги нагороджений орденом Вітчизняної війни II ст., медалями «За відвагу», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Демобілізувавшись, приступив до мирної праці. Тривалий час успішно очолював колгосп ім. Карла Маркса с. Краснопілки Крижопільського району. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 26 лютого 1958 р. за особливі заслуги в розвитку сільського господарства і досягнення високих показників по виробництву зерна, цукрових буряків, м'яса, молока та інших продуктів сільського господарства і впровадження у виробництво досягнень науки й передового досвіду удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Крім золотої медалі «Серп і Молот» нагороджений двома орденами Леніна, орденами Жовтневої Революції, «Знак Пошани», медалями «За доблесну працю», «Ветеран праці», Грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

Помер 1 лютого 2005 р. [96, с. 96].

Домбровський Гаврило Васильович

Народився 1903 р. в с. Дзигівка Ямпільського району в селянській родині. Українець.

Учасник бойових дій Другої світової війни (04.1944 – 05.1945 рр.). Командир відділення 933-го стрілецького полку. Сержант.

Ланковий місцевого колгоспу «Україна».

За успіхи, досягнуті в збільшенні виробництва і заготівель пшениці, жита, гречки, проса, кукурудзи та інших зернових і кор-

мових культур 23 червня 1966 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни II ст., медаллю «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Помер 14 липня 1984 р.

Дяченко Іван Омелянович

Народився 27 липня 1923 р. в с. Сумівці Бершадського району у селянській сім'ї, українець. Після закінчення місцевої семирічної школи вступив до Верхівського сільськогосподарського технікуму. Навчання перебила війна, змушений був повернутись у рідне село, а з 1944 року І. О. Дяченко – у складі діючої армії, яка визволяла Угорщину, Румунію. Сержант. Нагороджений двома медалями «За відвагу», орденом Вітчизняної війни II ст. Інвалід війни.

У післявоєнний час працював агрономом у Бершадській МТС, головою колгоспу с. Кошаринець, секретарем парторганізації баланівського господарства. У лютому 1960 р. обраний головою правління колгоспу ім. Кірова с. Баланівки. На цій посаді пропрацював до 1984 року. Це були роки напруженої праці, трудових успіхів в усіх галузях сільського господарства, в соціальному розвитку села.

У 1978 році за високі виробничі показники, досягнення у соціальній сфері йому присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Помер у 2008 р. [61, с. 252; 126].

Заболотна Марфа Трохимівна

Народилася 1926 р. в с. Івашківці Шаргородського району в сім'ї бідняків. Закінчила лише два класи, оскільки, не маючи одягу та взуття, змушена була залишити навчання в місцевій школі та працювати з батьками. Особливо важкими видалися голодні 1932 – 1933 роки, коли замість борошна терли хрін та жолуді, як страву, вживали різні бур'яни. Після такої їжі не то що було нелегко сапати, але й навіть тримати в руках сапу.

З чотирнадцяти років, ще підлітком, трудилася в ланці. Було дуже важко рівнятися на дорослих, але старалася не відставати.

Після війни, не зважаючи на юний вік, обрана ланковою. Під її керівництвом трудовий колектив добивався все нових успіхів у праці. У 1947 р. отримав чи не найвищий урожай зернових у районі. Тоді 21-річній Марфі Тимофіївній було присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці та нагороджено орденом Леніна. Пізніше удостоєна ще й інших урядових нагород. Учасниця знаменитої хор-ланки у складі 8-и жінок-героїнь.

Народила та виховала четверо дітей. Пережила смерть доньки Люби та чоловіка Григорія Амбросійовича.

Померла у 2000 р. [89, с. 104].

Заверюха Антоніна Іванівна

Народилася 16 лютого 1922 р. в с. Тростянець Тиврівського району. Після закінчення місцевої школи продовжила навчання у Вінниці.

Свою долю пов'язала із сільським господарством. Очолювала ланку в колгоспі «Сільський світанок» с. Тростянця. За високі показники у вирощуванні пшениці, жита, кукурудзи, цукрових буряків та виконання колгоспом обов'язкових поставок і натуроплати, підготовку до весняної сівби, 16 лютого 1948 р. Указом Президії Верховної Ради СРСР їй присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці. На той час її ланка збрала по 30,3 центнера пшениці з кожного гектара закріпленої за нею площі.

На початку 1950-х рр. працювала ланковою також у колгоспі «Червоний промінь» тодішнього Вороновицького (тепер Вінницького) району. Обиралась головою артільей у селах Жабелівці, Олександрівці, Оленівці того ж району.

Повернувшись у своє рідне село, працювала ланковою, агрономом колгоспу «Шляхом Леніна».

Нагороджена орденами Леніна та Трудового Червоного Прапора, медаллю «За трудову доблесть».

Померла в 2006 р. Похована на Тиврівщині в с. Тростянці [1, с. 396].

Завойський Євгеній Костянтинович

Народився 1908 р. в м. Могилеві-Подільському в сім'ї військового лікаря. Його батько К. І. Завойський, повернувшись із російсько-японської війни, отримав призначення у полк, що був розквартирований у місті над Дністром. Мешкали тут Завойські декілька років.

Згодом, щоб дати дітям освіту, батьки Євгенія Костянтиновича вирішили перебратись у Казань. Тут Є. К. Завойський прожив значну частину свого життя. У 1932 р. одружився. У місцевому університеті здобув вищу освіту. Був залучений до розвитку оборонного потенціалу країни.

У 1947 р. переїхав до Москви. Працював у відомому Курчатовському інституті. Займався проблемами ядерної фізики. Зокрема, відкрив явище електронного парамагнітного резонансу. Багато його напрацювань лягли в основу створення ядерної зброї.

Академік, Герой Соціалістичної Праці, лауреат Ленінської та Державної премій.

Помер у 1976 р. [45].

Заворотня (Заболотна) Агафія Абрамівна

Народилася 1923 р. в с. Березівка Чернівецького району. Ланкова місцевого колгоспу ім. Будьонного. За вирощення високого врожаю озимої пшениці (понад 30 центнерів з гектара) Указом Президії Верховної Ради СРСР 16 лютого 1948 р. їй присвоєно почесне звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна і золотої медалі «Серп і Молот» [82].

Загоруйко Анатолій Григорович

Народився 25 квітня 1936 р. в с. Дяківка Джулинського (тепер Бершадського) району в сім'ї колгоспників. У 1955 р. закінчив Тернівську середню школу. Після її закінчення в 1961 р. вступив до Уманського сільськогосподарського інституту. Працював економістом у господарстві с. Вікнино (нині Гайворонський район Кі-

ровоградської області), головним агрономом у с. Серебрії Бершадського району.

4 січня 1967 р. обраний головою правління колгоспу «Маяк» с. Велика Кириївка цього ж району. У 1975 р. за високі показники у галузях рослинництва та тваринництва удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, медалями. Був учасником ВДНГ СРСР і УРСР [61, с. 252].

Задворний Павло Гаврилович

Народився 16 листопада 1916 р. в с. Телепенки Вінницького району в сім'ї селянина-бідняка. Трудову діяльність розпочав у 1933 р. З 1937 по 1945 р. служив у Червоній армії. У період Другої світової війни брав участь у боях проти німецько-фашистських загарбників. За ратну доблесть нагороджений двома орденами Червоної Зірки.

Демобілізувавшись, із 1945 по 1950 р. працював головою колгоспу та головою сільради в рідному селі, а в 1951 – 1955 рр. – головою колгоспу ім. Чкалова с. Некрасово Вінницького району.

В 1955 р. обраний головою колгоспу «Зоря» с. Гавришівки Вінницького району. На цьому посту особливо яскраво проявилися його організаторські та господарські здібності. Очолювана ним артіль стала одним із передових господарств із високою культурою землеробства, розвинутим тваринництвом та іншими галузями виробництва, за що удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджений двома орденами Леніна, медалями.

Обирався депутатом Вінницької обласної Ради депутатів трудящих.

Помер 14 травня 1967 р. [19; 75].

Задніпрянець Мотря Макарівна

Народилася 9 березня 1907 р. в с. Мізяківські Хутори Вінницького району в бідній селянській сім'ї. В 1930 р. вступила до колгоспу ім. Кірова, в 1935 р. стала ланковою.

Очолювана нею ланка славилась високими врожайми сільськогосподарських культур.

Відповідно до Указу Президії Верховної Ради СРСР від 29 березня 1947 р. за одержання високих урожаїв пшениці (по 32,2 центнера з гектара на площі 9,07 гектара) при виконанні колгоспом обов'язкових поставок і натуроплати за роботу МТС в 1947 році і забезпеченості насінням зернових культур для весняної сівби 1948 р. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 25 вересня 1948 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна і золотої медалі «Серп і Молот».

Померла 26 листопада 1971 р. [28].

Зальцман Ісаак Мойсейович

Народився 9 грудня 1905 р. в Томашполі у сім'ї портного. Єврей. З 1923 року – робітник Томашпільської цукроварні, в 1925 – 1926 рр. – на комсомольській роботі (секретар Тростянецького, Брацлавського райкомів, керуючий справами Тульчинського округкому комсомолу). У наступні роки закінчив Одеський політехнічний інститут. Направлений у Ленінград на Кіровський завод, де спершу працював майстром, а потім очолив обороне підприємство, яке під час Другої світової війни було евакуйоване на Урал.

Став особливою постаттю на трудовому фронті тилу. Це його неофіційно називали «танковим королем» країни. За високі організаторські здібності у забезпеченні зростаючого виробництва танків талановитого спеціаліста і керівника в липні 1942 р. було призначено наркомом танкової промисловості СРСР, а також удостоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Кавалер трьох орденів Леніна, двох орденів Трудового Червоного Прапора, орденів Суворова, Кутузова, Вітчизняної війни I ст., Червоної Зірки.

Генерал-майор.

Помер 1989 р. [8, с. 310 – 314].

Захаревич (Ковальчук) Феодосія Федорівна

Народилася 2 червня 1923 р. в с. Сосонка Вінницького району в багатодітній сім'ї. Росла кмітливою, працювитою і жвавою дівчинкою. Була привчена до всякої домашньої роботи, з якою і справлялась, бо мала велике бажання працювати. Після закінчення

чотирьох класів Сосонської семирічної школи, пішла на роботу в городню бригаду, де відразу і очолила ланку.

Працювала, не шкодуючи сил, спочатку в городній бригаді, а потім у полі. Виконувала різну роботу: і сіяла, і жала, і косила, і віяла. Ланковою пропрацювала шістнадцять років. Схід і захід сонця зустрічала в полі.

В 1952 р. за вирощення високого врожаю кок-сагізу удостоїлась звання Героя Соціалістичної Праці.

Так і пройшло її життя на колгоспних нивах. Після виходу на пенсію, працювала чотири роки на колгоспній кухні кухарем. Зростила двох дочок. Все життя прожила в с. Сосонці [106, с. 25].

Захарчук Катерина Назарівна

Народилася 21 серпня 1918 р. в с. Слобода-Підлісівська Ямпільського району в селянській сім'ї. Чотирнадцятирічною дівчиною почала працювати в місцевому колгоспі ім. Котовського, а через два роки її, кмітливу і розсудливу, беручку до роботи, подруги обрали ланковою по вирощуванню цукрових буряків, тютюну, інших сільськогосподарських культур.

На своїх плечах жінка разом із односельцями винесла тягар Другої світової війни та окупації.

Після звільнення села від ворогів – знову на спільній колгоспній землі. Сповна віддавалась землеробській справі. У 1957 р. її ланка виростила по 605 центнерів солодких коренів із кожного гектара бурякового лану. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 26 лютого 1958 р. за особливі заслуги в розвитку сільського господарства і досягнення високих виробничих показників, впровадження у виробництво досягнень науки й передового досвіду їй присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна та золотої медалі «Серп і Молот».

Трудовий успіх повторила і в наступному 1959 р., одержавши по 592 ц. солодких коренів із кожного гектара закріпленої площі. У 1966 р. нагороджена орденом Трудового Червоного Прапора.

В 1957 – 1964 рр. – депутат Верховної Ради СРСР.

Померла 1999 р. [128].

Зварич Наталя Володимирівна

Народилася в 1925 р. в с. Івашківці Шаргородського району в селянській родині. Українка.

Трудовий шлях розпочала у 13-річному віці. Рано залишилася без батька, як могла, допомагала матері. Стала працювати тоді нянею у дитячому садку. Сама ще дитина, доглядала дев'ятеро дітей, які ще не вміли й ходити.

Згодом перейшла на роботу в ланку, де трудилася до самої старості, не знаючи ні відпусток по вагітності, ні перерв по догляду за власними дітьми. У 16 років обрана на колгоспних зборах ланковою.

У 22-річному віці стала Героєм Соціалістичної Праці, виростивши в 1947 р. на кожному гектарі закріпленої за ланкою площі по 386 ц цукрових буряків і по 30,4 ц жита.

Народила і виховала семеро дітей.

Брала активну участь у громадському житті. Зокрема, була делегатом III-го Всесоюзного з'їзду колгоспників, що проходив у Москві 25 – 27 жовтня 1969 р., членом знаменитої хор-ланки, співочий колектив якої удостоювався високих відзнак не лише на місцевому, але й на обласному та республіканському рівнях, часто відвідувала школу, оскільки діти завжди уважно слухали її цікаві розповіді.

Померла в 2008 р. [89, с. 104].

Зверєв Микола Пилипович

Народився 16 грудня 1928 р. Освіта середня спеціальна. Бригадир монтажників управління «Стальмонтаж» спецтресту № 93 Міністерства будівництва Узбецької РСР, Ташкентська область. 12 січня 1963 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Пенсіонер.

Мешканець м. Вінниці.

Іваніцький Федір Григорович

Народився 1896 р. у м. Біла Церква Київської області в бідній робітничій сім'ї. Закінчив Вінницьке профтехучилище, де здобув фах слюсаря-апаратника і був направлений на Могилів-Подільський машинобудівний завод.

Учасник бойових дій Другої світової війни.

Повернувшись із фронту, призначений керівником Шаргородської машино-тракторної станції, а в 1946 р. – очолив колгосп «Праця» с. Івашківців Шаргородського району. В 1948 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Помер 1957 р. [89, с. 102 – 103].

Іванова Яніна Григорівна

Народилася 17 березня 1930 р. в с. Красне Козятинського району. З 1944 р. – робітниця радгоспу Юзефо-Миколаївського цукрокомбінату, з 1948 р. – телятниця, з 1968 р. – бригадир молочно-товарної ферми відділку «Красне», яка впродовж багатьох років досягала високих виробничих показників. За новаторський підхід у сільськогосподарському виробництві, трудове сумління в 1966 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці. Заслужений працівник сільського господарства УРСР.

Член КПРС із 1969 р. Обиралась депутатом Верховної Ради УРСР 7 – 9 скликань.

Вийшовши на пенсію, мешкає в м. Козятині [117].

Ігнатов Олександр Дмитрович

Народився 15 жовтня 1928 р. в Ленінграді. Коли йому виповнилося 14 років, стояв у блокадному місті біля верстата в одному з цехів відомого Кіровського заводу, набуваючи навички робітничої професії.

Після війни на заклик партії і держави разом із ровесниками робітниками-кіровцями поїхав у Казахстан освоювати цілині землі. Успішно здобув фах тракториста. Орав, сів, збирав врожаї. Тут знайшов особисте щастя – познайомився із чарівною дівчиною-по-

долянкою, уродженкою Наддністрянщини. Одружився. Згодом молоде подружжя переїхало на батьківщину судженої – у с. Слободу-Підлісівську (с. Придністрянське) Ямпільського району. Відтоді Україна стала для нього рідною.

Очолив механізовану ланку місцевого колгоспу ім. Котовського, поповнив ряди місцевих буряководів-п'ятисотенників. Особливо успішним для механізатора видався 1970 рік. Тоді на кожному із 58-и гектарів поля виростив по 535 ц цукристих. За трудове сумління в 1971 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Високими трудовими здобутками радував і в наступні роки. Помер 28 квітня 2001 р. [25].

Ілик Горпина Максимівна

Народилася 4 липня 1922 р. в с. Стадниця Вінницького району в сім'ї селянина-бідняка. Після закінчення семирічної школи спершу працювала на різних роботах, потім дояркою в місцевому колгоспі ім. Молотова (пізніше – «Україна»), брала активну участь у громадському житті.

Під час нацистської окупації Вінниччини допомагала партизанам, а з визволенням області від гітлерівських загарбників – у 1944 р. добровольцем поповнила ряди Червоної армії, внісши свій внесок у перемогу над ворогом.

У рідне село повернулася в червні 1945 р. Знову стала працювати дояркою. У 1952 р. домоглася рекордного на той час показника – надоїла на корову по 5308 кг молока.

26 лютого 1958 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці [110].

Їжаківський Станіслав Якович

Народився в с. Хрінівці (нині у складі смт Чернівці Вінницької області). Бригадир місцевого колгоспу ім. Горького. У 1947 р. очолювана ним бригада виростила по 26 ц зернових з гектара на 72-гектарній площі, в тому числі по 34,6 ц пшениці (на 20 гектарах), 35 ц кукурудзи (на 10 гектарах), 180 ц буряків (на 20-гектарній площі). За одержання високих урожаїв пшениці, жита, кукурудзи і цукрових буряків при виконанні колгоспом обов'язко-

вих поставок і натуроплати за роботу МТС в 1947 р. та забезпеченості насінням зернових культур для весняної сівби 1948 року Указом Президії Верховної Ради СРСР від 16 лютого 1948 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці [81; 82].

Кавун Василь Михайлович

Народився 14 серпня 1928 р. в с. Кобринове Тальнівського району Черкаської області. У 1953 р. закінчив Уманський сільсько-господарський інститут. Працював агрономом колгоспу ім. Куйбишева в с. Веселівка Джулинського (тепер у межах Теплицького) району.

У березні 1958 р. обраний головою колгоспу с. Шляхової Бершадського району. На цій посаді працював до 1970 р.

У 1970 – 1978 рр. – голова виконкому Вінницької обласної Ради народних депутатів, у 1978 – 1990 рр. – перший секретар Житомирського обкому Компартії України. Був членом ЦК КПРС і ЦК Компартії України, неодноразово обирався депутатом Верховної Ради СРСР, членом її Президії, депутатом Верховної Ради Української РСР. У 1993 р. був знову обраний головою шляхівського господарства. Протягом 1994 – 1998 рр. був народним депутатом України.

Звання Героя Соціалістичної Праці В. М. Кавуну присвоєно у 1962 р. за високі досягнення у вирощуванні сільськогосподарських культур і успіхи в розвитку тваринництва.

У 1967 р. колгосп ім. XXII з'їзду КПРС с. Шляхової представляв сільське господарство колишнього СРСР на всесвітній виставці «Експо-67» у Монреалі. Того ж року господарство відзначене орденом Леніна.

Помер 8 серпня 2009 р. [61, с. 252 – 253].

Калинник Михайло Іванович

Народився 26 квітня 1929 р. в с. Українське Барського району. Тут закінчив початкову школу, після чого навчався в Копайгородській середній. Після закінчення курсів трактористів при Копайгородській МТС працював трактористом у колгоспі. З 1948 р.

навчався на курсах комбайнерів у Зозівській школі механізаторів. Після закінчення строкової армійської служби працював комбайнером у рідному селі. В 1953 р. закінчив Гушинецьке училище механізації сільського господарства, де здобув фах механіка-комбайнера.

У 1961 р. Михайло Іванович переходить на роботу в колгосп ім. Держинського с. Карішкова Барського району, де пропрацював майже чверть століття, поки не вийшов на пенсію за станом здоров'я. З цим господарством у нього пов'язані найбільш пам'ятні віхи трудового і життєвого шляху.

За вагомі трудові здобутки Указом Президії Верховної Ради СРСР 8 квітня 1971 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Не зважаючи на заслужену славу, завжди залишався скромним, чуйним, готовим допомогти людям.

Помер 27 травня 2005 р. [101].

Кальницький Іван Сергійович

Народився 23 червня 1923 р. в с. Гранів Гайсинського району, українець. 18-річним юнаком пішов захищати Батьківщину від німецько-фашистських загарбників. Згодом учасник підпільно-партизанського руху (12.1942 – 01.1944 рр.). Боровся з нацистськими окупантами на території рідної Вінниччини, спершу очоливши підпільну організацію у рідному селі, а потім – у складі загону ім. В. І. Леніна 2-ї партизанської бригади ім. Й. В. Сталіна (рядовий, політрук взводу, політрук роти). За ратні подвиги нагороджений орденом Вітчизняної війни 2 ступеня.

У березні 1944 р., одразу після звільнення Вінниччини від нацистських загарбників, очолював у с. Гранові місцеве колективне господарство ім. Кірова. У березні 1946 р. одноголосно був обраний головою колгоспу «III-й Інтернаціонал» (ім. XXII з'їзду КПРС) с. Петрашівки Тульчинського району, близько тридцяти років (до 1999 р.) працював на цій посаді. Як знаний організатор колгоспного виробництва, в 1971 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці, а в 1983 р. – заслуженого працівника сільського господарства Української РСР.

Нагороджений також орденами Леніна, Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, Богдана Хмельницького III ст., медаллю «За трудову доблесть», почесною відзнакою президента України (1995 р.).

Обирався депутатом Верховної Ради УРСР.

Помер 27 вересня 2006 р. Похований в с. Петрашівці Тульчинського району [46].

Каракой Тихін Кирилович

Народився 17 серпня 1923 р. в с. Калініне (тепер с. Богданівка) Тульчинського району в селянській сім'ї. Українець.

Учасник бойових дій Другої світової війни (04.1944 – 05.1945 рр.). Рядовий. За проявлену мужність у битві з нацистськими окупантами нагороджений орденом Вітчизняної війни II ст., медалями «За відвагу», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Повернувшись додому, з 1948 р. понад двадцять п'ять років працював у рідному селі завідувачем фельдшерсько-акушерським пунктом. За трудове сумління 4 лютого 1969 р. удостоєний золотої медалі «Серп і Молот», ордена Леніна.

З 1974 р. працював у Тульчинській санепідстанції [99, с. 418].

Карбовський Семен Романович

Народився 26 травня 2013 р. в с. Метанівка Теплицького району в селянській сім'ї. Закінчивши семирічку, в 1930 р. вступив до Ольгопільського сільськогосподарського технікуму. Працював на виробництві, служив в армії. Звільнившись у запас, трудився агрономом Уманського райземвідділу, в 1939 р. – агрономом Верхняцького цукрокомбінату, заочно навчаючись (з 1937 р.) в Уманському сільськогосподарському інституті.

Коли на країну напав ворог, добровольцем пішов на фронт. Захищав Кавказ, визволяв Харків.

Після закінчення війни обійняв посаду агронома Верхняцького елітно-насінницького радгоспу в Христинівському районі

Черкаської області. Очолював також партійну організацію радгоспу.

В 1952 р. призначений на посаду директора радгоспу, де проявив свої кращі організаторські якості. Під його керівництвом господарство щороку мало майже мільйонні прибутки, було нагороджене Ленінською ювілейною медаллю, Почесними грамотами ЦК КПРС, Президії Верховної Ради СРСР, Ради Міністрів СРСР та ВЦРПС. Сам Семен Романович став переможцем Всесоюзного огляду підвищення культури землеробства, його прізвище було занесене до обласної Книги пошани.

Не тримав у секреті свої досягнення й видав книги «Агротехніка високих і сталих урожаїв насіння цукрових буряків» (1976) та «Силу землі дає хлібороб» (1981).

За високі організаторські здібності та трудове сумління удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці (1971 р.), а також заслуженого агронома Української РСР, нагороджений трьома орденами Леніна, трьома орденами Трудового Червоного Прапора, п'ятьма медалями.

Помер 1991 р.

Кардаш Надія Мартіянівна

Народилася 1936 р. в с. Бабинці Погребищенського району. Після школи поступила в Сквирський сільськогосподарський технікум. Працювала агрономом на Київщині. Згодом переїхала в рідне село. У 1959 р. очолила рільничу бригаду в місцевому колгоспі ім. Леніна. У 1977 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджена орденом Леніна, медалями.

Обиралась членом бюро Вінницького обкому та Погребищенського райкому Компартії України, депутатом сільської ради.

Карман Катерина Петрівна

Народилася 9 березня 1922 р. в с. Шляхова Бершадського району в селянській сім'ї. Навчалася у місцевій школі, але через нестатки не змогла закінчити її, здобула тільки початкову освіту. З юних літ трудилася в колгоспі. До війни була членом буряківничої

ланки. Під час гітлерівської окупації разом з іншими дівчатами насильно вивезена окупантами до Німеччини на нацистську каторгу.

Після війни повернулася в рідне село, де більшу частину свого трудового життя працювала дояркою. Щороку домагалася високих показників (надоювала по 5 – 6 тисяч літрів молока від корови).

22 березня 1966 році за високі трудові успіхи удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці. Нагороджена також орденами Трудового Червоного Прапора, Жовтневої Революції, медалями.

З 1977 р. на заслуженому відпочинку. Мешканка с. Тернівки Бершадського району. В 2012 р. урочисто відзначила свій 90-річний життєвий ювілей [61, с. 253].

Касько Марія Степанівна

Народилася 28 серпня 1927 р. в с. Попелюхи Мурованокуриловецького району в селянській сім'ї. З ранніх років привчилася до праці.

Після Другої світової війни працювала дояркою місцевого колгоспу «Зоря комунізму». За видатні трудові досягнення 8 квітня 1971 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Радувала високими надоями й в наступні роки, зокрема, в 1975 р. надоїла від кожної корови по 6000 кг молока.

Померла 2002 р.

Качур Василь Захарович

Народився 16 серпня 1918 року в с. Стрижавка Вінницького району. Трудову діяльність розпочав колгоспником місцевого господарства. Працював також шофером кар'єроуправління, завклубом, агентом із заготівлі сільгосппродуктів.

У роки Другої світової війни перебував на підпільній роботі, очолював відділення партизанського загону ім. Суворова з'єднання ім. Леніна.

З 1944 р. – на комсомольській та партійній роботі: перший секретар Вінницького райкому, завідуючий відділом сільської молоді Вінницького обкому ЛКСМУ.

В 1948 р. обраний секретарем Плисківського райкому Компартії України. Після закінчення в 1951 р. Одеської партшколи працював у Вінницькій області – другим секретарем Шпиківського райкому партії, головою виконкому Джулинської районної Ради депутатів трудящих, першим секретарем Джулинського РК КП України.

В 1959 р. обраний першим секретарем Бершадського райкому Компартії України. На цій посаді працював до 1970 р.

Із 1970 р. – перший заступник голови Рівненського облвиконкому, а з 1972-го до 1978 р. – директор Вінницького насінневого заводу. Обирався депутатом Верховної Ради УРСР.

Звання Героя Соціалістичної Праці присвоєно в 1965 році за організацію трудящих Бершадського району на боротьбу за високі врожаї цукрових буряків.

Нагороджений також двома орденами Леніна, двома – Вітчизняної війни II ст., орденом Трудового Червоного Прапора, медалями.

Помер 31 жовтня 1986 р. [44; 61, с. 253].

Киналь Надія Лаврентіївна

Народилася 1929 р. в с. Ступник Хмельницького району.

Ланкова місцевого колгоспу «Комунар». Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1952 р. за одержання в 1951 р. високого врожаю насіння кок-сагізу (по 141,7 кг з гектара на площі 4,4 га) їй присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна та золотої медалі «Серп і Молот».

Померла 25 жовтня 1996 р. [113].

Климбовський Олександр Андрійович

Народився 14 березня 1927 р. в с. Кошаринці Бершадського району. Навчався в школі, після війни – в Уманському сільськогосподарському інституті, по закінченні якого був направлений в Атяшевський район Мордовської АРСР (Російська Федерація). Спочатку працював агрономом, потім директором МТС, агрономом райземвідділу.

Згодом йому запропонували стати головою мордовського колгоспу імені Максима Горького. Господарство було запущене, але зумів українець із Вінниччини знайти спільну мову з трудівниками, завоювати авторитет.

Зросли врожаї, підвищилась продуктивність тваринництва, господарство стало передовим за всіма показниками, і уродженцю Вінниччини 23 лютого 1966 р. було присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці [61, с.254].

Ковальчук Ганна Василівна

Народилася 5 жовтня 1922 р. в с. Ступник Хмільницького району в бідній селянській родині. Українка. Освіта неповна середня.

З 1934 р. працювала в рідному селі в колгоспі «Комунар». У 1945 р. обрана ланковою рільничої бригади. В 1952 р. за одержання високого врожаю насіння кок-сагізу (140,7 кг з гектара на площі 4,4 га) удостоєна високого звання Героя Соціалістичної Праці. Нагороджена також орденом Леніна, медалями.

Померла 29 лютого 2008 р. [113, с. 88].

Козир Павло Пантелейович

Народився 14 грудня 1913 р. в с. Жовте П'ятихатського району Дніпропетровської області. До віроломного нападу нацистської Німеччини на Радянський Союз працював заступником редактора районної, а згодом – республіканської молодіжної газети, завідувачем відділу ЦК ЛКСМ Туркменії, першим секретарем Ашхабадського обкому комсомолу. В роки війни перебував у лавах Червоної армії на політичній роботі.

З 1945 року життя Павла Пантелеймоновича тісно пов'язане з Вінниччиною. Тут він працював другим секретарем Крижопільського райкому партії, першим секретарем Ситковецького райкому та Могилів-Подільського міськкому КП України. З 1950 по 1952 рік навчався на Ленінських курсах і заочно у Вищій партійній школі при ЦК КПРС. Після закінчення цих навчальних закладів працював редактором обласної газети «Вінницька правда». У 1954

– 1955 рр. – секретар, другий секретар Вінницького обкому Компартії України. З 1955-го упродовж 15 років – перший секретар обкому Компартії України.

В останній період життя, до виходу на пенсію, П. П. Козир – перший секретар Одеського обкому партії. Обирався депутатом Верховної Ради СРСР, обласної ради, кандидатом у члени ЦК КПРС, членом ЦК Компартії України. Нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора і медалями. Йому присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Помер 4 серпня 1999 р. [54].

Козяр Ганна Степанівна

Народилася 1907 р. в с. Михайлівка Шаргородського району в бідній селянській сім'ї. З юних літ звикла до праці. До цього спонукали важке дитинство, голодні роки, хронічна бідність, боротьба за виживання.

В 1926 р. зустріла свого коханого Пилипа, побралися. Молода сім'я мала свою землю, господарство. Коли почали створювати колективні господарства, вона однією із перших вступила до колгоспу. Відвела тоді на створювану ферму корову, коні, воли, передала весь реманент. Удома залишили лише маленьку теличку, яка згодом, уже коровою, рятувала їх у 1932 – 1933 рр. від голодної смерті.

До початку Другої світової війни в сім'ї Козярів було шестеро дітей. Жили в старенькій хаті, що хилилася на всі боки. Тому навесні 1941 р., заваливши її, почали будувати нову.

Аж тут зухвала гітлерівська агресія... Пилипа Козяра мобілізували на фронт, а Ганна залишилась із дітьми під відкритим небом. Та не зламалась. Зуміла і хату звести, і дітей підняти. Сама не розуміла де брались сили, щоб вижити...

Чорні дні окупації відійшли в минуле, та жити легше не стало. Потрібно було піднімати неорані землі. Але чим? Не були техніки, коней, волів. Ганна однією із перших у селі запрягла свою корову – єдину годувальницю – і почала орати нею колгоспне поле.

Оскільки була ланковою, мобілізувала до нелегкої праці, членів колективу, інших односельчан. Люди працювали від ран-

нього ранку до пізньої ночі, ніхто не скаржився, усі розуміли, що потрібно сіяти, збирати врожаї, відбудовувати понівечене війною господарство. Неодноразово відвозила своєю корівкою на тік зібране в полі збіжжя...

Особливо високим виявився врожай в 1947 р. Пшеничний лан, який доглядала її ланка, видав по 31,6 ц з гектара. За результатами року Г. С. Козяр було присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Додалось і сімейних турбот. У післявоєнний час у сім'ї народилося ще троє дітей.

Та скрізь встигала: і в полі, і вдома...

Прожила Ганна Степанівна 92 роки. Її серце зупинилося 19 липня 2001 р. [89, с. 157; 35].

Кокарека Наталія Логвинівна

Ланкова колгоспу «1 Травня» с. Лука-Мелешківська Вінницького району. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1952 р. за одержання в 1951 р. високого врожаю насіння кок-сагізу (по 230 кг з гектара на площі 2 га) їй присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна та золотої медалі «Серп і Молот».

Комасюк Ніна Оникіївна

Народилася 8 січня 1925 р. в с. Ганнопіль Тульчинського району. Освіта початкова. Ланкова буряківничої ланки місцевого колгоспу ім. 8 Березня. П'ятисотениця. 31 грудня 1965 р. за визначні трудові здобутки удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці. Трудилась у ланці до виходу на пенсію.

Померла 2003 р.

Кондель Олексій Єрмолайович

Народився 17 березня 1907 р. в м. Дніпропетровську. В 1921 році сім'я переїхала в с. Лисогірку Хмільницького району, а через чотири роки – в с. Сальницю. Працював на різних роботах. У 1929

– 1930 рр. служив у Червоній армії. Звільнившись у запас, працював головою кооперативу в м. Тараща Київської області. З 1931 по 1939 роки завідував поштою у с. Сальниця. 1939 р. обраний головою Сальницької сільської Ради.

В 1941 р. добровільно пішов в армію, де служив до грудня 1945 р. Був розвідником, артилеристом, кулеметником. Воював на Південно-Західному, Північно-Західному, Центральному, 2-у Білоруському, 1-у Білоруському фронтах. Брав участь у штурмі Берліна.

Після війни працював завторгом Уланівської райспоживспілки, з 1948 р. – головою правління колгоспу «Червоний партизан» с. Сальниці. За багаторічну сумлінну працю Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1952 р. йому присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Помер в 1983 р. у Вінниці [113, с. 88].

Консовський Михайло Владиславович

Народився 15 вересня 1911 р. в с. Малинки Погребищенського району в робітничій сім'ї. Трудову діяльність розпочав у 1927 році слюсарем шахти на Луганщині.

Пройшов дорогами війни з 1941 по 1945 рік.

У жовтні 1945 року призначений на посаду директора радгоспу імені Комінтерну селища Комінтерн Чорнобаївського району Черкаської області. Керував господарством впродовж майже сорока років. Багато доклав зусиль, щоб відбудувати його. І не дарма. Радгосп з року в рік піднімався, міцнів: з'являлася нова техніка, ставало більше худоби, виростали нові господарські та житлові будівлі, зростала культура землеробства. У 60-х роках по виробництву продуктів рослинництва і тваринництва державне господарство вийшло на одне з перших місць на Черкащині. У 80-х роках на 100 гектарів сільськогосподарських угідь у ньому виробляли по 340 центнерів м'яса, 1250 центнерів молока. Воно було справжньою академією передового досвіду.

31 грудня 1965 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці. В 1963, 1967, 1971 роках обирався депутатом Верховної Ради УРСР VI – VIII скликань, а також неодноразово депутатом обласної, районної та сільської рад.

Очолюючи господарство, постійно проявляв творчу ініціативу, широко впроваджував передовий досвід і нові технології. Був добрим радником, допомагав людям у вирішенні проблем, залишив про себе добру згадку в їхніх серцях.

Помер 21 березня 2000 р.

Корсун Ніна Олексіївна

Народилася в с. Писарівка Вінницького району. Коли їй не виповнилося ще й дев'яти літ, мати Ганна Семенівна почала брати дівча з собою в поле, привчаючи до праці (дівчинка допомагала матусі проривати колгоспні буряки).

Потім довелося пережити лихоліття війни, жахи гітлерівської окупації. Особливо критичним стало становище коли окупанти почали масово забирати хлопців і дівчат на каторжні роботи в Німеччину. Як могла, переховувалася. І все ж кілька разів потрапляла в облави. Проте кожного разу вдавалося втекти.

Незадовго до визволення краю від нацистських загарбників її підступно схопили вороги і на два місяці запроторили в тюрму. Звідти повезли до Німеччини. Але й цього разу доля зглянулася над нею. За станцією Гнівіль хлопці-невільники вирізали у вагоні отвір. Разом із іншими вистрибнула на ходу поїзда із вагона.

Проте відбігти від залізниці не змогла – сильно розбила голову. Її підібрав на насипу перехожий залізничник. Так потрапила до Жмеринської лікарні, де й застало довгождане визволення наступуючими радянськими військами...

Після війни працювала ланковою. Особливого трудового успіху домоглася в 1947 р., коли з кожного гектара поля збрала по 31 центнеру пшениці, за що 16 лютого 1948 р. була удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

До 1973 р. очолювала рільничу бригаду писарівського колгоспу ім. 1 Травня. Потім до виходу на заслужений відпочинок працювала головою виконкому Писарівської сільради, завідувачкою дитячими яслами [80].

Костіков Андрій Григорович

Народився 29 жовтня 1899 р. в Козятині, але проживав у місті залізничників недовго. Родина з маленьким хлопчиком переїхала на Смоленщину до Росії. Там він юнаком закінчив сільську школу і в 1911 р. став учнем слюсаря однієї з Московських технічних контор. Здобувши спеціальність, працював на відомому тоді Сушевському заводі, на підприємствах Петрограда. Звідти відправився у рідну Україну. В Києві молодому робітнику довелося взяти участь у складі однієї з революційних бойових дружин 58-го Київського стрілецького полку в боротьбі з білополяками. Під час цих дій потрапив у полон, а після втечі в квітні 1921 р. вирішив назавжди поєднати свою долю з армією. Щоб стати кадровим офіцером, вступив до Київської військової школи зв'язку, а пізніше – до військово-повітряної академії ім. Жуковського.

У 1933 р. направлений в розпорядження наркомату боєприпасів, де був призначений в науково-дослідний інститут № 3, спочатку інженером, пізніше – головним конструктором.

У 1941 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці, наступного року – Державної премії. В 1943 р. став членом-кореспондентом Академії наук СРСР.

Ще навчаючись у військово-повітряній академії ім. Жуковського, захопився реактивною технікою і став одним із організаторів групи по вивченню реактивного руху. Дещо пізніше, коли маршал Тухачевський заснував перший у світі реактивний інститут, у ньому й став працювати Андрій Григорович. Очоловав цей інститут І. Т. Клеймонов, заступником у нього був С. П. Корольов. Костікову доручили посаду начальника відділу рідинних двигунів.

То був складний і трагічний час. Новий заступник начальника науково-дослідного інституту Лангемак, який змінив на цьому посту Корольова, наказом народного комісара оборонної промисловості від 27 березня 1937 р. за лабораторну розробку «Теоретичне обґрунтування і створення реактивних снарядів та бронебійних бомб» був премійований. Але не пройшло й року, як Лангемак і директор інституту Клеймонов були засуджені, як вороги народу і обірвалось їхнє чесне життя.

Науково-дослідний інститут очолив Слонімер. Костікову доручили виконувати обов'язки головного інженера. Андрій Григо-

рович відчув, що на нього падає тінь підозри товаришів у причетності його до репресій співробітників інституту. На ту пору також були арештовані Корольов та Грушко. Пройде ще чимало часу, коли в 1989 р. прокуратурою буде доведено, що ніяка вина за нашим земляком не числиться.

Він наполегливо працював на посаді головного інженера. В лютому 1938 р. науково-дослідний інститут отримав від головного артилерійського управління завдання створити індивідуальні пускові установки для стрільби реактивними снарядами. В серпні цього ж року талановитий інженер Гвай запропонував проект мобільної багатозалпової установки для стрільби реактивними снарядами. До того ж розробив тактику застосування нового виду зброї. Згідно неї на зарядження установки 24 снарядами виділялося 3 – 4 хвилини. Тривалість залпу тривала кілька секунд. А вслід за випуском останнього снаряда установка залишала свою позицію і переміщувалася в інше місце, чим і уникала відповідного вогню ворога. Проект підписаний його авторами – Гваєм та Костіковим, був направлений замовникові. В офіційному поданні директора інституту в Наркомат Костікова представлено ініціатором створення установки. Почалася прискорена розробка проекту грізної зброї. І вже 1 листопада 1938 р. установка зробила перший залп. Результати були приголомшуючі і непередбачені. Це був початок народження славнозвісних «катюш».

В лютому 1940 р. директор науково-дослідного інституту Слонімер доповів у ЦК ВКП(б), що установка для стрільби реактивними снарядами пройшла всі випробування і отримала при цьому високі оцінки, однак на цьому справа припинилася з причини відсутності необхідних засобів.

Незважаючи на це, в інститутських майстернях все-таки були виготовлені 7 бойових установок, що пізніше ввійшли до складу окремої експериментальної батареї. Через 3 місяці ці «катюші» й випустили перші свої снаряди по ворогові.

Уже йшла Друга світова. Тоді ж у трагічному для України сорок першому і почала набирати широкого розмаху реалізація державної програми на забезпечення ракетною зброєю бойових частин.

У 1942 р., коли нарощувалися темпи виготовлення «катюш» і їх застосування на фронті, генерал-майор інженерно-авіаційної

справи А. Г. Костіков був призначений директором і головним конструктором науково-дослідного інституту № 3. На порядок денний виносилися всі складні завдання. В липні того ж року рішенням Державного комітету оборони країни інститут спільно з наркомавіапромом отримав наказ у стислі строки розробити проєкт швидкісного реактивного винищувача-перехоплювача. Тоді ж науково-дослідний інститут було перереєстровано в Державний інститут реактивної техніки і передано у відання Раднарокому СРСР.

Наркомат авіаційної промисловості з якихось причин не взяв участі у виконанні поставленого завдання. Ситуація ускладнювалася ще й тим, що значна частина спеціалістів інституту з технічним обладнанням була евакуйована у Свердловськ. І все ж, восени 1943 р. замовлення було виконано. Залишилося лише дещо удосконалити. Але у визначений строк бойовий літак не був виготовлений і на початку 1944 р. А. Г. Костікова звільнили з роботи. Вслід за цим його арештували. У восьми томах кримінальної справи знайшли місце і шпигунство, і шкідництво. Його було позбавлено авторста на конструювання «катюші».

Під час арешту у тюремних умовах Костіков продовжував наукову діяльність. Його записи, розрахунки постійно перевірялися. Спеціалісти, яких залучали до цього слідчі, бачили в роботі військового конструктора чимало корисного і потрібного. Ці люди, мабуть, і доводили перед ким слід необхідність звільнення Андрія Григоровича з-під арешту. І це сталося 28 лютого 1945 р.

Після цієї фізичної і моральної травми він прожив лише 5 років. За цей час пропрацював в науково-дослідному інституті № 24, де виконував важливі спеціальні завдання Наркомату боєприпасів.

Помер 5 грудня 1950 р. Виснажлива праця, нервові потрясіння передчасно зупинили биття серця кавалера двох орденів Леніна, орденів Червоного Прапора, Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки [109].

Коцюрба Марія Іванівна

Народилася 17 березня 1946 р. с. Купчинці Іллінецького району. Доярка місцевого колгоспу ім. М. Горького (у 1975 р. с. Купчинці стали відділком Кам'яногірського цукрокомбінату Іллінецького району).

Працювала на фермі з юних літ, прославилася сумлінною працею. У 1988 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджена орденами Леніна (двома), Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора.

Депутат Верховної Ради України двох скликань.

До виходу на заслужений відпочинок – доярка відділку Купчинці САТ «Кам'яногірське».

Кошик Ганна Арсентіївна

Народилася 28 серпня 1917 р. в м. Ямполі Вінницької області в сім'ї робітників.

Закінчила лише чотири класи. В 1936 р. вийшла заміж за Трохима Васильовича Кошика і переїхала жити в с. Ружичанку Хмельницької області. Працювала в колгоспі в ланці. В 1937 р. в сім'ї народилася донечка Тамара, а в 1940 р. – Людмила.

Болісно пережила чорні дні нацистської окупації рідного краю. У 1943 р. чоловік пішов на фронт, у сім'ю не повернувся, хоч і залишився живим.

Після війни знову трудилася в ланці. За самовіддану працю, отримання високих врожаїв зернових та цукрових буряків 16 лютого 1948 р. їй присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

В 1960-х рр. перейшла працювати в садівничу бригаду.

В 1971 р. переїхала в м. Ямпіль, де проживала до 2003 р. У тому ж році старша дочка забрала її до себе в м. Шепетівку.

Померла 10 травня 2005 р. Похована в с. Рилівка Шепетівського району Хмельницької області.

Кравчик Яків Євстафійович

Народився 1922 року. Бригадир тракторної бригади Ямпільської МТС, а згодом – артіль «Більшовик» с. Клембівки Ямпільського району. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 26 лютого 1958 року за особливі заслуги в розвитку сільського господарства і досягнення високих показників по виробництву зерна, цукрових буряків, м'яса, молока та інших продуктів сільського господарства і впровадження у виробництво досягнень науки й передового дос-

віду удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна і золотої медалі «Серп і Молот». 22 листопада 1961 року **позбавлений цього звання.**

Кравчук Катерина Олексіївна

Народилася 1911 р. в с. Марківка Тиврівського району. Навчалась у місцевій школі. З раннього дитинства працювала біля землі.

Пройшла крізь нелегкі випробування долі. Вийшла заміж за Івана Вдовиченка. Але він став жертвою розкуркулення і загинув у таборах Сибіру. Вийшовши заміж вдруге, переїхала в с. Тростянець Тиврівського району. Працювала в місцевому колгоспі. У роки війни на фронті загинули її чоловік та син. Вийшла заміж втретє за багатодітного вдівця. У них народилося двоє дітей.

У післявоєнні роки працювала ланковою в колгоспі «Шляхом Леніна» с. Тростянця. 16 лютого 1948 р. Указом Президії Верховної Ради СРСР за сумлінну працю та високі виробничі показники удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

До кінця свого життя працювала в колгоспі, вкладаючи в кожен сотку землі частинку своєї душі.

Померла в 1994 р. [1, с. 397 – 398].

Кравчук Наталія Петрівна

Народилася 6 серпня 1933 р. в с. Стадниця Вінницького району в селянській родині. Українка. Батько загинув на фронті на початку віроломного нападу нацистської Німеччини на СРСР, тому чимало труднощів довелося долати власноруч.

З гіркотою та болем згадує ті роки. Коли нацистські загарбники увійшли в село, в ньому залишалися одні жінки, діти та старенькі люди. Тоді ж німці зігнали селян в одну хату, а самі святкували «взяття села». Запамяталося їй як у цій же хаті висіла колиска, в якій лежало немовля. Один із німців підійшов до нього і загасив об дитину цигарку. А ще згадує, як під час бомбардування села всі тікали до погребів, а її братик, який не міг ходити, повз. Це так жахливо!..

По закінченню війни пасла колгоспну худобу, доглядала телят, мила бідони, парила полушу.

Із сімнадцяти років стала працювати дояркою місцевого колгоспу «Україна». На певний час змінила обрану професію лише після заміжжя та народження дитини – тоді працювала свинаркою. Проте повернулася на попереднє місце роботи. Із року в рік добивалася високих надоїв. Особливо успішним видався 1971 рік, коли надоїла від кожної закріпленої корови по 5331 кг молока. Наступного року закріпила трудові рубезі. За великі успіхи, досягнуті у Всесоюзному змаганні і виявлену трудову доблесть у виконанні взятих зобов'язань по збільшенню виробництва і заготівель продуктів тваринництва Указом Президії Верховної Ради СРСР від 6 вересня 1976 р. їй присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна та золотої медалі «Серп і Молот».

Продовжувачка справи односельчанки Героя Соціалістичної Праці Горпини Максимівни Лик. Працювала дояркою сорок сім років. Після виходу на заслужений відпочинок ще одинадцять років трудилася в колгоспі.

У 1977 р. обрана депутатом Вінницької районної ради.

Нині невтомна трудівниця мешкає у рідному селі. Доглядає онуків, порадється по господарству [78; 59, с. 15 – 16].

Крещенецький Микола Оверкович

Народився 1907 р. в с. Демидівка Тростянецького району в селянській сім'ї. Українець.

Учасник бойових дій Другої світової війни (1941 – 1944 рр.). Рядовий. За ратні подвиги нагороджений орденом Червоної Зірки, медаллю «За відвагу».

Після війни (з 1947 по 1968 р.) працював головою місцевого колгоспу ім. Петровського.

Герой Соціалістичної Праці (1966 р.). Нагороджений двома орденами Леніна.

Помер 1991 р.

Кузик Григорій Йосипович

Народився 8 лютого 1923 р. в с. Шляхова Бершадського району в селянській сім'ї. Батько помер від голоду в 1933 р., мати залишилася з трьома дітьми.

Учасник Другої світової війни. Інвалід війни. За мужність відзначений бойовими нагородами.

Працював їздовим, бригадиром, головою сільвиконкому. Без відриву від виробництва закінчив Уманський сільськогосподарський інститут.

У 50 – 60-х роках працював заступником голови правління колгоспу ім. XXII з'їзду КПРС, а з 1970 року – головою. Понад двадцять років очолював господарство, яке славилось врожайми, високими показниками у тваринництві, успіхами в соціальній сфері.

Обирався депутатом Верховної Ради УРСР.

Указом Президії Верховної Ради УРСР від 7 липня 1986 року за високі виробничі досягнення і трудову доблесть Г. Й. Кузику присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Помер у листопаді 2007 р. [61, с. 254; 50].

Кундиловський Антон Федорович

Народився в с. Березівка Чернівецького району. Бригадир рілльничої бригади місцевого колгоспу ім. Будьонного.

Як зазначалося в одному із раритетних документів, «бригадир Антон Федорович Кундиловський, хоч і має великий досвід роботи, завжди прислухається до голосу колгоспників і завжди підтримує кожен цінну пропозицію або почин. Його бригада постійно першою в колгоспі закінчує всі польові роботи, вносить у ґрунт достатню кількість добрив. Тим-то бригада т. Кундиловського завжди збирає високий урожай. 1946 р. посів жита було проведено на добре обробленій і угноєній ділянці. Взимку провели снігозатримання, а навесні підживили жито місцевими і мінеральними добривами. Коли настав час виходити в поле на боронування, бригадир Кундиловський так організував роботу, що цей важливий агрозахід був проведений за два дні. Передова бригада артїлі вирос-

тила по 30 ц жита на кожному 26 гектарів. За це тов. Кундиловському в 1948 р. присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці» [112, с. 157 – 158].

Кундиловська (Мароховець) Марія Антонівна

Народилася 28 серпня 1928 р. в с. Березівка Чернівецького району. У нелегкі післявоєнні роки очолила рільничу ланку в місцевому колгоспі імені Будьонного. Причому була наймолодшою у трудовому колективі. Не зважаючи на юний вік, трудилася на славу. Коли їй йшов лише двадцятий, із Москви отримала дещо незвичного листа:

«Кундиловской Марии Антоновне!

За ваши исключительные заслуги перед государством, выразившиеся в получении в 1947 году урожая пшеницы 32 центнера с гектара на площади 8 гектаров, президиум Верховного Совета СССР своим Указом от 16 февраля 1948 года присвоил Вам звание Героя Социалистического Труда.

Председатель Верховного Совета СССР Шверник».

У тому ж році стали Героями Соціалістичної Праці ще семеро односельчан: її батько Антон Кундиловський, а також голова колгоспу Ісаак Цмокалюк, ланкові Гафія Боєчко, Гафія Заворотня, Марія Бучацька, Євдокія Малярчук, Фросина Шнирук...

Змагаючись із ними, сумлінно трудилася впродовж багатьох років. Навіть вийшовши на заслужений відпочинок, жила полем, переймалася проблемами господарства, рідного села [102].

Кучеренко (Ревунова) Євгенія Маркіянівна

Народилася 27 грудня 1922 р. в с. Качанівка Хмельницького району – український педагог, кандидат педагогічних наук (1972 р.), Герой Соціалістичної Праці (1968 р.), лауреат Державної премії УРСР у галузі науки і техніки (1977 р.).

У 1946 р. закінчила Вінницький державний педагогічний інститут, отримала направлення в Західну Україну. З 1946 р. – вчителька української мови та літератури середньої школи № 4 м. Львова. В 1970 р. стала членом КПРС.

Є. М. Кучеренко (Ревунова) – автор методичних посібників для вчителів «Розвиток мови на уроках літератури у п'ятому класі» (1965 р.), «Розвиток мови на уроках літератури у 4 – 5 класах» (1976 р.). Спільно з Олександрою Михайлівною Бандурою написала підручник «Українська література для п'ятого класу» (1967 р.). 13 грудня 1977 р. восьме видання підручника відзначене Державною премією УРСР у галузі науки і техніки [113, с. 100].

Кушнір Петро Назарович

Народився 1901 р. в с. Іванівка Вінницького району в сім'ї селянина-бідняка. Українець. З юного віку наймитував у поміщика. 3 вересня 1922 р. по липень 1924 р. служив у Червоній армії. В 1924 році вступив у місцеву сільськогосподарську артіль. Тоді ж був обраний її головою, а пізніше – головою сільради в селах Іванівці та Цвіжин. У 1928 – 1930 рр. – заступник голови райвиконкому. У 1930 р. повернувся у рідне село й впродовж 11-и років очолював у ньому колективне господарство.

В роки Другої світової війни перебував у лавах Червоної армії.

Після демобілізації восени 1946 р. знову очолив іванівський колгосп ім. Сталіна (пізніше – колгосп «Переможець»), яким керував майже сорок років. У 1947 р. за трудові успіхи нагороджений орденом Леніна, а 26 лютого 1958 р. за особливі заслуги в розвитку сільського господарства, досягнення високих показників виробництва зерна, цукрових буряків, м'яса, молока та інших продуктів сільського господарства та впровадження у виробництво досягнень науки й передового досвіду йому присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна та золотої зірки «Серп і Молот». Також кавалер медалі «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Неодноразово обирався депутатом районної та обласної Рад депутатів трудящих.

Помер 25 лютого 1971 р. [26; 93, с. 260].

Легкий Адам Платонович

Народився 12 грудня 1909 р. в с. Велика П'ятигірка Житомирської області. Був пастухом, робітником на Бердичівському цукрозаводі. В 1926 р. став комсомольцем. За комсомольською путівкою працював на шахтах Донбасу, будівництві Новокраматорського машино-будівного заводу. З 1938 р. – член КПРС, згодом завідувач відділу Чечельницького райкому партії.

Пройшов фронтовими дорогами з червня 1941-го по вересень 1945 р. Капітан. Політрук роти. В одному із боїв контужений. За проявлену ратну мужність нагороджений орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни II ст.

Демобілізувався в 1946 р., працював на різних партійних посадах, навчався у ВПШ та Уманському сільгоспінституті.

У 1951 р. обраний першим секретарем Чечельницького райкому партії. В 1961 р. очолив радгосп «Більшовик» у с. Шипинках Барського району. В 1976 р. удостоєний звання «Заслужений агроном Української РСР», а в 1976 р. за видатні успіхи, досягнуті у Всесоюзному соціалістичному змаганні, виявлену трудову доблесть у виконанні планів і соціалістичних зобов'язань по збільшенню виробництва і продажу державі сільськогосподарських продуктів, – звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджений двома орденами Леніна, орденом Жовтневої Революції.

Вийшовши в 1980 р. на заслужений відпочинок, мешкав у с. Шипинки Барського району

Помер 1 червня 1990 р. [31].

Лук'янов Олексій Іванович

Народився 1912 р. в с. Ялтушків Барського району в селянській сім'ї. По закінченню Говорівського сільськогосподарського технікуму за направленням працював агрономом в Іркутській та Читинській областях Російської Федерації. В 1936 – 1938 рр. брав участь у будівництві Комсомольська-на-Амурі. Працював агрономом МТС у Красноярському краї.

У 1942 – 1945 рр. у Червоній армії, на фронтах Другої світової війни. Учасник Сталінградської битви, битви за Берлін. Двічі поранений.

Після війни – головний агроном Абаканської МТС Красноярського краю. За високу врожайність зернових культур у 1948 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

В 1954 – 1962 рр. працював агрономом чемериського колгоспу Барського району.

Вийшовши на пенсію, мешкав у м. Новосибірську.

Помер у 1985 р.

Лук'янчиков Павло Михайлович

Народився 16 липня 1928 р. в с. Токаревому Новочихинського району Алтайського краю (Російська Федерація). У 1944 р. розпочав трудову діяльність колгоспником у рідному селі. В 1948 – 1949 рр. навчався у військово-авіаційній школі механіків в м. Ачинську Красноярського краю. По її закінченні служив старшим механіком 251-го гвардійського бомбардувального авіаполку в м. Борисполі.

З 1952 р. на Вінниччині. Працював секретарем комсомольського бюро 145-го окремого авіатехнічного батальйону 43-ї повітряної армії, інструктором Вінницького обкому ЛКСМУ. З 1955 по 1957 р. займав посаду першого секретаря Жмеринського райкому комсомолу. Закінчивши партійні курси при ЦК Компартії України, працював інструктором Жмеринського райкому Компартії України. З 1962 р. – зав. відділом пропаганди і агітації Могилів-Подільського міському Компартії України. З 1965 р. працював у Ямпільському районі другим секретарем, а згодом – першим секретарем районного комітету Комуністичної партії України. З листопада 1980 р. призначений головою обласної ради профспілок.

Нагороджений двома орденами Леніна, золотою медаллю «Серп і Молот» (13 березня 1979 р.), орденом Трудового Червоного Прапора, медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.», багатьма іншими.

Помер 2003 р. [49].

Лятавський Анатолій Васильович

Народився 26 липня 1915 р. в с. Гулі Барського району. Навчався в Підлісно-Ялтушківській семирічці. У 1935 р. закінчив Говорівський сільськогосподарський технікум (Кам'янець-Подільська; тепер Хмельницька область) і за призначенням працював агрономом Літинської МТС.

У Червоній армії перебував з 1939-го по 1946 р. Пройшов усю війну. Спочатку воював на Ленінградському фронті. У липні 1941 р. зазнав контузії, проте повернувся у стрій. У червні 1943 р. удостоєний медалі «За оборону Ленінграда».

На початку 1944 р. воював у складі 173-го стрілецького полку 90-ї стрілецької дивізії 42-ї армії. 14 січня у бою біля села Гостилиці Ломоносівського району Ленінградської області, коли вибув командир взводу, прийняв командування на себе, знищив кількох гітлерівців. Як старшина роти, забезпечив під час боїв з 14 січня по 17 лютого безперебійне постачання бійцям переднього краю боєприпасів та гарячого харчування. Нагороджений медаллю «За бойові заслуги».

14 червня 1944 р. під час прориву лінії оборони у районі села Каннаксен (Карельський перешийок) знищив обслугу ручного кулемета, виніс із поля бою три протитанкові рушниці. В умовах сильного обстрілу забезпечив своєчасну доставку боєприпасів через річку Райволан-Йокі. За проявлену мужність і відвагу нагороджений орденом Слави III ступеня.

У жовтні 1944 р. 90-а стрілецька дивізія була передана до складу 2-ї ударної армії 2-го Білоруського фронту, брала участь у Млавсько-Ельбинській наступальній операції (14 – 26 січня 1945 року). 15 січня молодший лейтенант А. В. Лятавський, командир взводу протитанкових рушниць, в районі населених пунктів Чарностув, Швелице (тепер Макувський повіт Мазовецького воєводства, Польща) вміло організував вогонь, знищив три кулеметні точки ворога, підірвав протитанковими гранатами два бліндажі, знешкодивши 12 німецьких солдатів, а двох узяв у полон. При відбитті контратаки знищив ворожий кулемет, шість вояків, ще двох полонив. За бойові подвиги 26 січня 1945 р. нагороджений орденом Червоної Зірки.

По війні працював головним агрономом у Житомирській області, одночасно навчався у вузі.

В 1952 р. призначений директором елітно-насінневого радгоспу «Пасічна» Старосинявського району Хмельницької області, який очолював впродовж 35-и років.

За високі показники у розвитку тваринництва 22 березня 1966 року став Героєм Соціалістичної Праці.

Нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани». Помер 29 січня 1995 р. [105].

Магдич Степан Володимирович

Народився 6 лютого 1932 р. в с. Вахнівка Липовецького району в селянській сім'ї. Українець.

В 1947 р. працював на фермі місцевого колгоспу ім. Ворошилова (пізніше – «Росія»). З 1949 р., після закінчення курсів трактористів, механізатор. Майстер рекордних урожаїв цукрових буряків. У 1966 р. був учасником Виставки досягнень народного господарства СРСР.

24 грудня 1977 р. став Героєм Соціалістичної Праці.

Нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани».

Обирався делегатом XXIV з'їзду Компартії України, депутатом сільської ради [7, с. 77].

Маєвський Венедикт Романович

Народився 1911 р. в Тульській області (Російська Федерація), росіянин.

Учасник бойових дій Другої світової війни (08 – 09.1945 р.). Нагороджений медаллю «За перемогу над Японією».

З 1961 р. працював головним механіком Турбівського цукрозаводу Липовецького району.

Герой Соціалістичної Праці.

Нагороджений також орденом Леніна, медалями «За доблесний труд», «Ветеран праці».

Помер 9 березня 1994 р. [96, с. 294].

Малярчик Євдокія Матвіївна

Народилася 1926 р. в с. Березівка Чернівецького району. Працювала ланковою у місцевому колгоспі ім. Будьонного.

Звання Героя Соціалістичної Праці удостоєна 16 лютого 1948 року за одержання урожаю озимої пшениці по 30,1 ц з гектара на площі 8 гектарів [82].

Маринич Марія Микитівна

Народилася 12 лютого 1938 р. в с. Чапаєвка Бершадського району в селянській сім'ї. Навчалася в місцевій школі, після закінчення якої працювала в буряківничій ланці. Тривалий час трудилася ланковою в місцевому колгоспі ім. Леніна. Колектив, який вона очолювала, щороку вирощував високі врожаї цукристих. Так, у 1969 р. її ланка виростила по 554 центнери буряків із гектара, в 1970-у – по 637 центнерів, у 1971-у – по 571 центнеру з кожного із 80 гектарів закріпленого за нею лану.

У 1971 р. за вирощування високих врожаїв цукрових буряків М. М. Маринич присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Після закінчення без відриву від виробництва Уманського сільськогосподарського інституту працювала агрономом.

Померла 7 вересня 2000 р. [61, с. 254 – 255].

Маркітан Анатолій Васильович

Народився 10 лютого 1940 р. в с. Антопіль Томашпільського району в селянській сім'ї. Українець.

Після повернення з лав Радянської Армії працював бригадиром рілничої бригади. Успішно виконував народногосподарські плани по виробництву зерна, цукрових буряків, олійних культур та інших продуктів землеробства. За трудове сумління удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Закінчив сільськогосподарський інститут. У 1972 – 1976 рр. очолював колгосп ім. XX з'їзду КПРС с. Марківки Томашпільсь-

кого району. Працював також головою Марківської сільради, інженером із техніки безпеки.

Нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Помер 27 вересня 2009 р. [114, с. 107].

Марценюк Пилип Петрович

Народився 19 липня 1919 р. в с. Лозова Шаргородського району. Закінчив Буднянський сільськогосподарський технікум, де здобув спеціальність агронома. Трудовий шлях розпочав у 1938 р. Працював агрономом Уладівської МТС, завідувачем відділу пропаганди Липовецького райкому комсомолу. В 1939 р. призваний в Червону армію. Курсант Бакинського піхотного училища ім. С. Орджонікідзе.

Учасник Другої світової війни з липня 1941 р. Командир взводу, командир роти, батальйону, заступник командира полку. Влітку 1944 р. важко поранений.

Демобілізувався у 1946 р. Тоді ж обраний у рідному селі головою колгоспу «Прогрес», який очолював впродовж 24-х років. У 1948 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

З 1970 р. і до виходу на пенсію працював заступником директора Шаргородського райоб'єднання «Сільгосптехніка».

Помер 24 червня 1995 р. [89, с. 147 – 148].

Матіяш Галина Дем'янівна

Народилася 1917 р. в с. Дерібчин Шаргородського району в бідній селянській родині. Українка. Як і багато ровесників, пройшла тернистими дорогами життя. Дуже коротке навчання у початковій школі, а далі – важка праця біля землі. Спочатку в домашньому господарстві, потім – на колгоспних полях. Землю Ганна любила і віддавала їй всю свою любов.

Ще в нелегкі довоєнні роки, крім працьовитості, проявила себе здібним організатором серед членів буряківничої ланки місцевої артілі ім. Калініна, за що люди обрали її ланковою.

На цій посаді трудилася й у післявоєнний час. За підсумками 1947 р. її ланка виростила і вручну збрала із площі 9,5 гектара по 37,44 центнера озимої пшениці. Це був найвищий показник у тодішньому Джуринському районі. За одержання високих врожаїв пшениці та цукрових буряків Указом Президії Верховної Ради СРСР на початку 1948 р. Г. Д. Матіяш присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці із врученням золотої медалі «Серп і Молот» та ордена Леніна. Крім урядової відзнаки трудівниця премійована ще й цінним подарунком – трьохкомфоровою газовою плитою. На той час це була нечувана розкіш серед сільських мешканців.

Усе своє життя Ганна Дем'янівна пропрацювала в селі на колгоспних і радгоспних полях, зокрема ланковою ДЕРЕБЧИНСЬКОГО бурякорадгоспу, демонструючи молодому поколінню своє сумлінне ставлення до праці.

Померла у 1999 р. Похована в с. Мурафа Шаргородського району [89, с. 78].

Матусяк Андрон Онисимович

Народився 1914 р. в с. Лозова Шаргородського району. Закінчив один клас місцевої дворічної школи, підлітком працював іздовим на волах.

Активний учасник бойових дій Другої світової війни. Командир батареї. За ратні подвиги нагороджений медалями «За оборону Москви», «За бойові заслуги» та ін.

Демобілізувавшись, повернувся у рідне село. Працював бригадиром рілничої бригади.

В 1947 р. йому присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці. Помер 12 жовтня 1988 р. [89, с. 149].

Меєр (Добрянська) Олександра Тимофіївна

Народилася 4 квітня 1929 р. в с. Лозова Шаргородського району в сім'ї колгоспників. Дитинство припало на важкі 30-і роки, лихоліття війни.

Після визволення села від нацистських загарбників працювала у яслах. Сама ще школярка, доглядала сільських дітей, коли ма-

тері йшли на роботу в поле. Гірко плакала разом із хлоп'ятами та дівчатками, коли в Лозовій (а тут у воєнний час знаходився збірний прийомний пункт районного військкомату) проводжали чоловіків на фронт.

Відгрімилі воєнні грози, і Олександра продовжила навчання в школі, стала семикласницею. По закінченні навчального закладу пішла працювати в колгосп. Оскільки чоловіки із фронту повернулися далеко не всі, тож доводилося виконувати чоловічу роботу: разом з іншими дівчатами стала їздовою. Коні виявилися норовистими. Та людина звикає до всього: звикла і вона сіяти та орати. А потім передала коні братові. Сама ж стала працювати у ланці.

Меткою була Олександра в роботі, володіла організаторськими здібностями, тож через рік довірили їй очолити ланку.

В голодний 1947 рік старанні руки молодих трудівниць виростили на кожному із 8,5 гектарів закріпленого за ланкою лану по 33,23 центнера жита. Ватажка трудолюбивого колективу було удостоєно звання Героя Соціалістичної Праці та нагороджено ордемом Леніна.

І в наступні роки виділялась винятковим працелюбством, дивувала своєю непосидючістю та завзяттям. «У неї в руках робота, як вогонь, горить!» – казали буряководи, а пізніше – члени городньої бригади, де сумлінно трудилась.

Не стало Олександри Тимофіївни 28.05. 2012 р. [89, с. 149].

Мельницький Андрій Петрович

Народився 1933 р. в с. Шпирки Барського району. Мешкав на Донбасі. Гірник. Бригадир очисного забою шахти ім. Л. І. Лутугіна комбінату «Торезантрацит» Міністерства вугільної промисловості Української РСР (Донецька область). Звання Героя Соціалістичної Праці удостоєний 30 березня 1971 р. Заслужений шахтар УРСР.

Михайлик Пелагія Олександрівна

Народилася 2 листопада 1912 р. в с. Улянівка Тульчинського району. Освіта початкова. Працювала ланковою радгоспу «Пус-

товойтово» Глобинського району Полтавської області. За високі виробничі показники 29 серпня 1949 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці. Вийшовши на заслужений відпочинок, мешкала в рідному селі.

Мотель Фросина Денисівна

Народилася 19 січня 1913 р. в с. Голубече Крижопільського району. Трудову діяльність розпочала у тринадцятирічному віці. В 1930 р. поповнила трудові ряди місцевого колгоспу «Третій вирішальний».

Після утворення в 1945 р. Крижопільської сортодільниці пішла працювати членом ланки по вирощуванню цукрових буряків. Згодом очолила ланку буряківниць.

У 1965 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці. Тоді з подругами зібрала по 528 ц цукрових буряків, 43,2 ц зернових, 80,8 ц зернової кукурудзи, 159 ц картоплі з гектара.

Померла 26 листопада 1994 р. [108].

Музика Микола Олексійович

Народився 1927 р. в с. Пилипи Барського району. Українець.

Проявив звитязну працю на відбудові Севастополя, куди приїхав дев'ятнадцятирічним юнаком. Працював будівельником, бригадиром комплексної бригади штукатурів тресту «Севастопольбуд» Херсонського раднаргоспу.

В 1958 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Обирався депутатом Верховної Ради УРСР.

У 1963 р. трагічно загинув на будівництві. Одна із вулиць Севастополя носить його ім'я.

Мулярчук Дорофій Овсійович

Народився 2 квітня 1887 р. в с. Сальниця Хмільницького району в бідній селянській родині. Закінчив місцеву приходську, пізніше – Чортківську (на Житомирщині) сільськогосподарську школи.

Під час Другої світової війни був евакуйований на Алтай (Російська Федерація).

Після війни повернувся у рідне село. Працював на різних роботах, агрономом у місцевому колгоспі «Червоний партизан».

За проявлене трудове сумління, а саме за одержання в 1951 році високого врожаю насіння кок-сагізу (по 116,6 кг з гектара на 39-гектарній площі), 28 серпня 1952 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Помер 1965 р. [113, с. 127; 122].

Мушенко Марія Іларіонівна

Народилася 1917 р. в с. Курава (тепер с. Дружелюбівка) Ка-линівського району. Виростала сиротою. Після закінчення семи класів працювала у буряківничій ланці, з часом очолила її. Із 1966 року – бригадир рільничої бригади колгоспу ім. ХХІІ з'їзду КПРС с. Дружелюбівки. 8 квітня 1971 р. за видатні успіхи, досягнуті у розвитку сільськогосподарського виробництва та виконанні п'яти-річного плану продажу державі продуктів землеробства удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Померла 1992 р. Похована в рідному селі.

Мушинський Антон Олександрович

Народився 22 січня 1919 р. в м. Бершаді у робітничій сім'ї. Новатор виробництва в цукровій промисловості.

В 1933 – 1947 рр. працював слюсарем на цукрових заводах Київської, Черкаської та Житомирської областей, а із 1947 р. – слюсарем-наладчиком Степанівського цукрозаводу (Вінницький район). За час роботи на заводі вніс багато цінних раціоналізаторських пропозицій, запровадив у виробництво найновіші досягнення науки і передового досвіду. Наставник молоді. В 1971 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Учасник Другої світової війни. За ратні подвиги нагороджений медалями «За відвагу», «За оборону Кавказу», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Депутат Верховної Ради УРСР 5 – 8-го скликань. Нагороджений двома орденами Леніна, медалями.

Із 1980 р. на заслуженому відпочинку [118].

Найколюк Лаврентій Дмитрович

Народився 1916 р. в с. Майдан Вінницького району.

Голова колгоспу «Перемога» с. Парпурівці Вінницького району. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 26 лютого 1958 р. за особливі заслуги в розвитку сільського господарства і досягнення високих показників по виробництву зерна, цукрових буряків, м'яса, молока та інших продуктів сільського господарства, впровадження у виробництво досягнень науки і передового досвіду удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Очолюване ним колективне господарство в 1957 р. було учасником Всесоюзної сільськогосподарської виставки, нагороджене срібною медаллю. Працював також директором допоміжного господарства Вінницької обласної психіатричної лікарні імені академіка О. І. Ющенка.

Помер у 1980 р. [79; 34].

Наумчак Ольга Іллівна

Народилася 1902 р. в с. Клекотина Шаргородського району в сім'ї селянина-бідняка. Українка.

Трудову діяльність розпочала в 1924 р. в товаристві спільного обробітку землі, потім, з 1928 по 1933 рік, працювала головою сільського споживчого товариства.

Понад чверть століття (1933 – 1959 рр.) очолювала рільничу бригаду в колгоспі ім. Леніна с. Михайлівки Шаргородського району. За досягнуті успіхи у вирощуванні озимої пшениці в 1948 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджена орденом Леніна, медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.», іншими високими відзнаками.

З 1959 р. – на заслуженому відпочинку.

Померла 6 квітня 1971 р. Похована в с. Михайлівці [89].

Ніцак Антон Євменович

Народився 18 травня 1933 р. в с. Дзигівка Ямпільського району. З дитинства привчався до праці. Після війни трудився у місцевому колгоспі трактористом. У 1960-х рр. виїхав у Росію на заробітки. Близько року надсилав дружині та двом дітям грошові перекази. Згодом члени сім'ї теж змінили адресу проживання, переїхавши у далекий Іркутський край до нього.

Спершу працював буровим майстром Іркутського геологічного управління Міністерства геології РСФСР, а в 1968 – 1988 рр. очолював одну із кращих бригад галузі, яка неодноразово виходила переможцем Всесоюзного соціалістичного змагання, була удостоєна почесного звання «Краща бригада Міністерства геології СРСР». У 1988 – 1989 рр. – заступник начальника партії Мамсько-Чуйської геологорозвідувальної експедиції.

За виняткові трудові здобутки в 1976 р. став лауреатом Державної премії СРСР, у 1981 р. – Героєм Соціалістичної Праці.

Нагороджений також двома орденами Леніна, орденом Трудового Червоного Прапора, медалями.

Обирався делегатом ХХІV з'їзду КПРС.

Новак Устина Омелянівна

Народилася 1914 р. в с. Новопетрівка Миколаївської області.

Дільничний агроном Вінницької МТС. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1952 р. за отримання в 1951 р. в колгоспах, які обслуговувала, високого врожаю насіння кок-сагізу (по 140 кг з га на площі 16 гектарів) удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Одеський Федір Ісаакович

Народився 20 лютого 1914 р. в с. Стецівка Звенигородського району Черкаської області. Українець.

Учасник бойових дій Другої світової війни.

Після здобуття середньої спеціальної освіти, працював машиністом скрепера пересувної механізованої колони № 61 тресту

«Вінницяводбуд». За заслуги в розвитку меліорації земель та активну участь у громадському житті 23 червня 1966 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці. 7 березня 1984 р. Указом Президії Верховної Ради УРСР йому присвоєно почесне звання заслуженого меліоратора Української РСР.

Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни II ступеня, медалями «За відвагу», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Помер 2002 р. Похований у м. Вінниці [40].

Олексюк Лаврентій Денисович

Народився 1918 р. в с. Ступник Хмільницького району.

Голова місцевого колгоспу «Комунар».

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1952 р. за отримання високого врожаю насіння кок-сагізу (по 119,4 кг з га на площі 22 гектари) удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Помер 2001 р.

Олійник Єфрем Касянович

Народився 1913 р. в с. Антонопіль Калинівського району, українць.

Учасник радянсько-фінляндської війни 1939 – 1940 рр. Рядовий.

Після війни працював бригадиром бурякорядгоспу Уладівського цукрокомбінату (с. Журавне теперішнього Літинського району). 30 квітня 1948 р. за високий урожай пшениці удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці. Нагороджений також орденом Леніна.

Пізніше працював директором радгоспу.

Помер 11 березня 1988 р. [96, с. 455; 104].

Ольховик Петро Маркович

Народився 21 січня 1922 р. в с. Багринівці Літинського району в селянській сім'ї. Українець.

У 1940 р. закінчив вісім класів Багринівської школи. До війни працював їздовим у місцевому колгоспі.

Учасник бойових дій Другої світової війни (із березня 1944 року). Після призову в Червону армію розпочав службу в 869-у стрілецькому полку (I-й Український фронт), де закінчив полкову школу. Сержант. Командир стрілецького відділення. Влітку 1944 року визволяв від гітлерівців міста і села Західної України. За мужність і відвагу, проявлені у тих боях, нагороджений орденом Вітчизняної війни II ступеня, медаллю «За відвагу».

У серпні 1944 р. 18-у гвардійську армію, в якій служив, було передано до складу новоутвореного 4-го Українського фронту. Тепер уже визволяв від нацистських окупантів населені пункти Закарпатської України, сусідньої Чехословаччини. Був поранений.

Після війни повернувся в рідні Багринівці. Два роки працював бригадиром у місцевому колективному господарстві, а в 1948 – 1958 рр. – головою сусіднього колгоспу ім. Кірова с. Горбівців. Під його керівництвом господарство уже на початку 50-х років стало одним із передових у районі.

За високі врожаї насіння кок-сагізу Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1952 р. був удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

З 1958 по 1961 рік він – голова колгоспу в с. Івча Літинського району, а перед виходом на пенсію останніх десять років займав таку ж посаду в с. Северинівці Жмеринського району.

Помер у лютому 1996 р. [84].

Орел Дмитро Родіонович

Народився 1883 р. в с. Лука-Мелешківська Вінницького району. З дитинства зазнав поневірянь, важкої праці. Наймитував. З утворенням у селі артілі ім. 1 Травня одим із перших вступив у її ряди. Все життя трудився в колгоспі. Коли йому було 47 років, правління господарства послало його на курси садоводів. Відтоді, з

1930 р., працював садоводом. Власними руками заклад колгоспний плодоносний сад, ретельно доглядав його.

Після війни очолив колгоспну садову бригаду, яка постійно добивалася все нових успіхів. У 1948 р. трудівники господарства зібрали з кожного 33-х гектарів саду по 110 ц плодів. За досягнуті здобутки Указом Президії Верховної Ради СРСР Дмитру Родіоновичу Орлу було присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці із врученням ордена Леніна та золотої медалі «Серп і Молот» [112].

Осаулко Василь Іванович

Народився 5 лютого 1929 р. в с. Вінцентівка (нині Вікентіївка) Липовецького району.

У післявоєнні десятиліття піднімав зруйновану гітлерівцями промисловість Донбасу. Понад три десятиріччя варив сталь на Єнакієвському ордена Трудового Червоного Прапора металургійному заводі. Незмінно добивався високих виробничих показників, виховав у своєму цеху чимало ударників – своїх послідовників.

22 березня 1966 р. йому присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджений також орденом Трудового Червоного Прапора.

Обирався депутатом Верховної Ради Української РСР [7, с. 78].

Осипчук Володимир Васильович

Народився 1938 р. в с. Білокоровичі Олевського району Житомирської області. Наступного року батьки переїхали на Вінниччину, де пройшли його дитячі та юнацькі роки. Навчався в Копайгородській середній школі Барського району, після закінчення якої в 1955 р. вступив до Уманського сільськогосподарського інституту. Директор радгоспу ім. Шевченка Полтавського району Полтавської області.

6 березня 1981 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Остапчук Дем'ян Федорович

Народився 30 серпня 1904 р. в с. Городківка Крижопільського району в бідній селянській родині. Українець.

До війни завідував радгоспною свинофермою (Крижопільський район).

Учасник бойових дій Другої світової війни. Рядовий.

У післявоєнний час очолював свиноферму невеликої сільськогосподарської артілі ім. Будьонного, яка у 1950 р. об'єдналася з колективним господарством ім. Сталіна с. Городківки. Очолив у ньому фермську комплексну бригаду. З кінця 1958 р. – заступник бригадира по тваринництву комплексної бригади № 1 цього ж колгоспу.

26 лютого 1958 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Неодноразово був учасником Всесоюзної виставки досягнень сільського господарства.

Помер 16 листопада 1990 р. [96, с. 126].

Островська Олександра Петрівна

Народилася 1911 р. в с. Стрижавка Вінницького району в сім'ї селянина-бідняка. Українка. В дитинстві наймитувала. Трудову діяльність розпочала в 1927 р. робітницею Стрижавського лісництва. З 1929 р. – колгоспниця, доярка місцевого колективного господарства ім. XVII партконференції.

В 1938 р. була учасницею Всесоюзної сільськогосподарської виставки. Нагороджена дипломом 1-го ступеня.

Під час німецької окупації зазнала поневірянь.

Із ще більшою енергією взялась до роботи після звільнення рідної землі від гітлерівських загарбників. Працювала дояркою в стрижавській артілі, пізніше перейменовану в колгосп «Родина», до 1969 р. Своєю наполегливою багаторічною і творчою працею внесла вагомий внесок у розвиток громадського тваринництва.

За виявлене трудове сумління, високі виробничі показники (надоїла в 1957 р. від кожної закріпленої за нею корови по 7649 кг

молока) 26 лютого 1958 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці. Нагороджена орденами та медалями.

Неодноразово обиралася депутатом обласної та районної ради.

Померла в 1969 р. [15; 76; 111].

Осьмушко (Малашнюк) Любов Петрівна

Народилася 1927 р. в с. Горбівці Літинського району. Ланкова місцевого колгоспу ім. Кірова. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1952 р. за одержання високого врожаю насіння кок-сагізу (по 146 кг з гектара на площі 2 га) удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Очеретнюк Степанида Сафронівна

Народилася 24 листопада 1901 р. в с. Івашківці Шаргородського району в селянській сім'ї. Закінчила лікнеп, а потім усе життя присвятила полю. Трудовий стаж розпочала 16-річною дівчиною. Більше двадцяти років очолювала ланку в місцевому колгоспі «Праця», яка постійно добивалася високих врожаїв сільськогосподарських культур.

У 1948 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджена орденом Леніна, двома медалями «За доблесну працю».

Народила і виховала двох дітей.

Брала активну участь у художній самодіяльності. У складі сільської хор-ланки виступала в Кремлівському палаці з'їздів.

Померла 10 серпня 1990 р. [89, с. 105].

Павленко Ганна Павлівна

Випускниця Дашівської школи. Слюсар-апаратниця Кам'яногірського цукрокомбінату (Іллінецький район). Зарекомендувала себе новатором, передовиком виробництва, активним громадським діячем. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 7 березня 1960 року «...на ознаменування 50-річчя Міжнародного жіночого дня,

за видатні досягнення у праці і особливо плодотворчу громадську діяльність» удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці [139].

Павленко Дмитро Полікарпович

Народився 6 червня 1917 р. в с. Галчин Бердичівського району Житомирської області в сім'ї залізничника (батько працював кондуктором на ст. Холонівська Калинівського району). Ще в дитячі роки теж мріяв стати залізничником.

У 1936 р. закінчив Ленінградське залізничне училище. Вивчився на помічника машиніста. Працював у Ленінградському депо коচেгаром, помічником машиніста.

В 1939 р. брав участь у радянсько-фінляндській війні.

Учасник Другої світової війни. Коли гітлерівські полчища напали на СРСР, служив у Ліваві матросом-залізничником 18-ї берегової залізничної батареї 180-міліметрових гармат 11-ї морської бригади Балтійського флоту. У бій з окупантами вступив у перші дні віроломного ворожого вторгнення. Тоді батарея піддалася інтенсивному обстрілу противника, який також намагався оточити її. Однак артилеристам з боєм вдалося вирватися із небезпечного кільця, передислокувати потужні далекобійні гармати до Риги.

Тут, у латвійській столиці, Д. П. Павленко здійснив черговий героїчний вчинок. Коли ворожий ешелон із гітлерівцями та боеприпасами наближався до міста, він, зорієнтувавшись у складній обстановці, сів у паровоз, що в готовності стояв на залізничній станції і, перевірши стрілки, повів його по тій же колії назустріч ворогові. Максимально розігнавши локомотив, вистрибнув із кабіни. А через декілька хвилин докільця здригнулося від потужних вибухів – від лобового зіткнення німецький ешелон зійшов із рейок, тієї ж миті у ньому здетонували боеприпаси...

Згодом батарея, а у її складі матрос-залізничник Д. П. Павленко, брала участь у розгромі Гатчинського залізничного вузла під Ленінградом, який фашисти зробили важливим пунктом постачання для своїх військ, в інших бойових операціях. Хоробрий матрос-залізничник зазнав на своєму ратному шляху й гіркоти поразок, й болю поранень, й радості перемог. Нагороджений медалями «За оборону Ленінграда», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Після демобілізації працював машиністом депо станції Козятин – І. Зарекомендував себе невтомним трудівником сталевих магістралей, новатором експлуатації локомотивів, ініціатором багатьох нововведень в організації праці підрозділів Південно-Західної залізниці. 26 жовтня 1959 р. за високі досягнення в перевезенні вантажів за маршрутом Донбас – Карпати удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці. Нагороджений орденом Леніна та золотою медаллю «Серп і Молот». 20 липня того ж року отримав ще одну нагороду – знак «Почесний залізничник».

Передаючи багатий професійний досвід майбутнім залізничникам, працював майстром виробничого навчання Козятинського ПТУ № 17.

Мешкав у селищі Глухівці Козятинського району.

Помер 19 березня 1986 р.

Паламарчук Іван Дементійович

Народився 22 вересня 1940 р. в с. Животівка Оратівського району. По закінченні місцевої семирічної школи працював у колгоспі. Служив в армії, проте після року дійсної військової служби за станом здоров'я був демобілізований.

В 1966 – 1968 рр. працював доярем у колгоспі ім. Жданова с. Животівки. За досягнуті високі трудові здобутки 8 квітня 1971 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Обирався делегатом XXIV з'їзду Компартії України. Був учасником ВДНГ СРСР, відзначений її двома золотими і срібною медалями. Нагороджений орденами Леніна, Жовтневої Революції, «Знак Пошани».

Помер 21 січня 2009 р. [92].

Пасічник Іван Микитович

Народився 26 жовтня 1927 р. в с. Нарцизівка Липовецького району в селянській сім'ї. Українець.

З 11 літ ріс без батька, який став жертвою сталінських репресій. Все своє життя (за винятком кількох років праці на шахтах Донбасу і служби на Балтійському флоті) присвятив рідному селу.

Сюди, після закінчення курсів у Липовецькій МТС, був направлений трактористом. Очолив у місцевому колгоспі ім. XXII з'їзду КПРС створену в 1962 р. механізовану ланку по вирощуванню цукрових буряків. Керував нею навіть після виходу на пенсію. Прославився високою культурою обробітку полів та 500-центнерними врожайми солодких коренів. За визначні досягнення у сільськогосподарському виробництві 8 квітня 1974 року йому вручено золоту зірку Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджений двома орденами Леніна, орденом Жовтневої Революції, медалями.

Обирався депутатом Верховної Ради СРСР.

Заслужений механізатор України [7, с. 77].

Пасічник (Прокопишена) Раїса Василівна

Народилася 16 серпня 1939 р. в с. Нетребівка Томашпільського району.

Трудовий шлях розпочала в колгоспі ім. XX з'їзду КПРС с. Марківки цього ж району ланковою комсомольсько-молодіжної ланки. У 1962 р. домоглася на 100-гектарній площі по 109,5 ц кукурудзи. За успіхе виконання виробничих планів у восьмій п'ятирічці 23 червня 1966 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджена орденами Леніна, Жовтневої Революції.

Пенсіонерка. Мешкає в с. Антопіль Томашпільського району [114, с. 107].

Патлатюк Олександр Яремович

Народився у 1930 р. в с. Дзвониha Тиврівського району в селянській сім'ї. Через втрату батьків його виховувала батькова сестра. Закінчив місцеву школу, працював у колгоспі.

У 1948 р. призваний на військову службу, після якої навчався у школі ФЗН № 191 м. Донецька. Працював на шахті ім. К. І. Кисельова в Торезі та шахті № 12 м. Шахтарська. Закінчивши у 1953 р. курси машиніста вугільного комбайна, до 1986 р. трудився машиністом, бригадиром гірничої бригади прохідників, диспетче-

ром, гірничим майстром. Перед виходом на пенсію та будучи на заслуженому відпочинку, працював майстром будівельного відділення на шахтах Донбасу.

За високі трудові здобутки, досягнуті у справі розвитку вугільної промисловості, 26 квітня 1957 р. йому присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджений також орденами «Шахтарська Слава» трьох ступенів.

Обирався депутатом Донецької обласної ради.

Помер 2009 р. Похований у м. Шахтарську [1, с. 398].

Перковський Іван Люціанович

Народився 1897 р. в с. Нова Гребля Калинівського району. Директор бурякорадгоспу ім. 9 січня 1905 р. с. Озерна Білоцерківського району Київської області. Звання Героя Соціалістичної Праці удостоєний 8 травня 1951 р.

Перкун Анатолій Софронович

Народився 24 серпня 1936 р. в с. Кунка Гайсинського району. Навчався у місцевій школі, професійно-технічному училищі, працював трактористом Гайсинської МТС. Після закінчення Верхівського сільськогосподарського технікуму – механізатор колгоспу ім. Шевченка с. Кунки. В 1962 р. обраний ланковим механізованої ланки по вирощуванню цукрових буряків. Із 1970 р. – бригадир тракторної бригади колгоспу. За трудове сумління в 1976 р. йому присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджений двома орденами Леніна, іншими відзнаками.

Працював головою профкому колективного господарства. Обирався депутатом Верховної Ради СРСР.

Помер 9 вересня 2013 р. [38].

Плахотна Олена Савівна

Народилася 2 травня 1924 р. в с. П'ятківка Бершадського району. Закінчила два класи місцевої школи.

Трудову діяльність розпочала у 1935 р., коли разом із матір'ю поїхала працювати на Херсонщину. Там дівчинка полола бур'яни. Того ж року через нестатки Марія Фризонівна з дочкою Оленою переїхала в Грузію, де трудилася в радгоспі «Очхамурі», який спеціалізувався на вирощуванні чаю (чоловік М. Ф. Плахотної залишив сім'ю і виїхав на заробітки на Далекий Схід).

У 1951 р. за високі показники у вирощуванні чайного листа Олені Савівній Плахотній було присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

1957 р. повернулася на Вінниччину в рідне село, де ще 34 роки пропрацювала дояркою в місцевому колгоспі «Комунар» [52, с. 255].

Плахотник Мотря Юхимівна

Народилася 1904 р. в с. Морозівка Іллінецького району в родині селянина-бідняка. Батракувала. Згодом працювала на Іллінецькому цукрозаводі.

У 1930 р. вступила до колгоспу «Більшовик» в селі Голики Іллінецького району. Майже 10 років працювала в ньому дояркою. У лихоліття нацистської окупації надавала допомогу народним месникам. В 1944 р. обрана головою колгоспу «Комунар» с. Болюхівки цього ж району. Очолювала правління й інших господарств. З 1966 р. завідувала колективним господарством ім. XX з'їзду КПРС (Ілліначчина).

В 1958 р. їй присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Неодноразово обиралась депутатом обласної, районної, сільської Рад народних депутатів.

Померла 3 червня 1986 р. [41].

Повар Ганна Степанівна

Народилася 4 травня 1929 р. в с. Березна Хмельницького району в селянській сім'ї. Українка. Здобула неповну середню освіту.

У 1944 – 1949 рр. працювала різноробочою в місцевому колективному господарстві «Переможець», у 1949 – 1957 рр. – ланковою. 28 серпня 1952 р. за вирощення високого врожаю насіння кок-сагізу (по 146 кг з гектара на площі 4,1 га) удостоєна звання

Героя Соціалістичної Праці. У 1957 – 1962 рр. знову працювала різноробочою, з 1967 р. – ланковою (тепер уже буряківничої ланки місцевого колгоспу ім. Леніна).

Померла 2009 р. [100, с. 146 – 147].

Повідало Петро Карпович

Народився 3 серпня 1924 р. в с. Верхівці Тростянецького району. З раннього дитинства працював у батьківському підсобному господарстві, а згодом – у місцевому колгоспі.

У роки Другої світової війни в одному із боїв був поранений.

Повернувшись додому, працював причіплювачем, трактористом. У 1948 р. переїхав у с. Могильне (Кіровоградщина). Трудився в Могильненському радгоспі механізатором.

У 1953 р. був учасником сільськогосподарської виставки в м. Києві.

В 1954 р. перейшов працювати у відділок радгоспу Сальківського цукрокомбінату (Кіровоградська область). Очоловав тракторну бригаду. В останні роки життя працював механіком Сальківського відділку радгоспу.

Звання Героя Соціалістичної Праці удостоєний в 1956 р. [74, с. 156].

Поворознюк Віктор Лукич

Народився в смт Теплик в селянській сім'ї. Українець.

Учасник Другої світової війни. Брав участь у боях із німецько-фашистськими загарбниками та японськими мілітаристами. Нагороджений медалями «За визволення Варшави», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.», «За перемогу над Японією».

Після війни працював у Теплику бригадиром місцевого колгоспу ім. XX з'їзду КПРС. Герой Соціалістичної Праці.

Пойдюк Григорій Карпович

Народився 5 червня 1930 р. в с. Джулинка Бершадського району в сім'ї колгоспників.

Після війни почав працювати у місцевому колгоспі. У 1949 році закінчив курси трактористів при Джулинській МТС. Відслуживши в рядах Радянської Армії, повернувся в рідне село. Працював механізатором, керівником механізованої ланки, помічником бригадира тракторної бригади колгоспу ім. Котовського.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 23 червня 1966 р. Г. К. Пойдюку за високі врожаї кукурудзи присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджений також Грамотою Верховної Ради СРСР, медалями ВДНГ СРСР та УРСР.

У 1978 р. йому вручено нагрудний знак «Наставник молоді». Помер у 2004 р. [61, с. 255].

Поліщук (Вовчок) Тетяна Семенівна

Народилася 20 квітня 1924 р. в с. Дерібчин Шаргородського району. Українка.

Дитячі роки видались нелегкими, припали на голодне лихоліття 1932 – 1933 рр.

Все її життя було пов'язане з працею. Спочатку трудилася в колгоспі, згодом – у відділку імені Дзержинського радгоспу Дерібчинського цукрокомбінату.

За організаторські здібності та вміння співпрацювати із колективом дівчат обрана ланковою по вирощуванню цукрових буряків і пшениці.

У важкий для країни посушливий 1947 рік ланка Т. С. Вовчок виростила на кожному гектарі по 304 центнери цукрових буряків, а озимої пшениці – по 35,31 ц з площі 9 га. (слід пам'ятати, що обробіток і збір урожаю здійснювався дівчатами виключно вручну; за світловий день члени ланки вижинали серпами по 10 – 11 соток пшеничного лану).

У 1948 р. ланковій за трудове сумління було присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці, нагороджено орденом Леніна.

Разом із чоловіком Поліщуком Михайлом Гавриловичем виховала двох синів.

Померла 9 лютого 2005 р. [89, с. 79].

Попов Віктор Іванович

Народився 5 березня 1937 р. в с. Юрківці Могилів-Подільського району. Освіта середня. Ланковий механізованої ланки по вирощуванню кукурудзи радгоспу «Україна» с. Серебрії Могилів-Подільського району. За досягнення високих врожаїв 23 червня 1966 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці. Учасник ВДНГ СРСР (1984), делегат XIX Всесоюзної партійної конференції. Нагороджений орденами Леніна, Жовтневої Революції, медалями [90].

Порхун Микола Іванович

Народився 7 лютого 1928 р. в с. Демчин Бердичівського району Житомирської області в сім'ї робітника.

В 1946 р., закінчивши Козятинське залізничне училище, працював помічником машиніста в Козятинському депо. Служив в армії. У 1951 р., звільнившись у запас, повернувся на попереднє місце роботи. Машиніст електровоза. Заслужений працівник транспорту УРСР. У 1974 р. нагороджений орденом Леніна. Того ж року удостоєний відзнаки «Кращий машиніст електровоза Південно-Західної залізниці».

2 квітня 1981 р. Указом Президії Верховної Ради СРСР йому присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Помер 1 квітня 1991 р.

Поштар Василь Кирилович

Народився 20 лютого 1926 р. в с. Яланець Томашпільського району, українець. Учасник бойових дій Другої світової війни з липня 1944 р. Сапер 173-ї стрілецької дивізії (3-й Білоруський фронт). За ратні подвиги удостоєний орденів Червоної Зірки, Вітчизняної війни I ст., медалей «За відвагу», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Після війни служив на флоті. З 1950 р. працював рибалкою, а потім бригадиром риболовецької бригади Керченського рибкомбінату Міністерства рибного господарства СРСР (острів Тузла).

26 квітня 1971 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці [99, с. 209; 140].

Лауреат Державної премії СРСР (1980 р.). Делегат ХХІІІ – ХХІV з'їзду КПРС і ХХV з'їзду Компартії України.

Приймак Федір Львович

Народився в с. Великі Хутори (тепер у складі с. Вінницькі Хутори) Вінницького району. Працював бригадиром городньої бригади місцевої артілі «День урожаю», що до війни славилася своєю городиною.

Очоловав колектив городників і в післявоєнний час, примножуючи її трудові здобутки. Особливо успішним для неї видався 1948 рік. Тоді бригадою зібрано врожай пізньої капусти по 245 ц з гектара на 7-гектарній площі, столових буряків – по 350 ц з гектара на площі 3 гектари, моркви по 300 і цибулі по 110 ц з гектара.

За трудове досягнення Указом Президії Верховної Ради СРСР Федору Львовичу Приймаку присвоєно почесне звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна та золотої медалі «Серп і Молот» [112, с. 385 – 386].

Ратушний Іван Іванович

Народився 1921 р. в с. Ломазів Могилів-Подільського району в селянській сім'ї. Українець.

Трудову діяльність розпочинав у місцевому колективному господарстві.

Учасник бойових дій Другої світової війни. Старший сержант. За ратні подвиги нагороджений орденом Червоної Зірки, медалями «За відвагу», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Після повернення додому тривалий час працював бригадиром тракторної бригади колгоспу імені Богдана Хмельницького с. Кувавки Могилів-Подільського району. За трудову звитягу 23 червня 1966 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці. Нагороджений орденом Леніна.

Помер 18 серпня 1991 р. [96, с. 651].

Реп'ях Тимофій Арсенович

Народився 1912 р. в с. Ступнику Уланівського (тепер Хмельницького) району в селянській сім'ї. Українець.

У колгосп вступив із перших днів його організації. В юнацькі роки працював на різних роботах, механізатором. До війни очолював тракторну бригаду місцевого колгоспу, а з 1949 по 1951 рр. – бригадир спеціалізованої бригади по вирощуванню кок-сагізу. В ті роки очолюваний ним колектив добивався високих трудових показників. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1952 р. за одержання в 1951 р. високого врожаю насіння кок-сагізу (по 141,2 кг з гектара на площі 8,8 га) удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

З 1952 р. і до виходу на пенсію працював бригадиром рілничої бригади колгоспу «Комунар» с. Ступник.

Помер 28 вересня 1991 р. [123].

Родич Олена Федорівна

Народилася 15 березня 1931 р. в с. Лозова Липовецького району. Освіта середня спеціальна. Робітниця Вінницького м'ясокомбінату. 26 квітня 1971 р. за трудові досягнення удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Пенсіонерка. Мешканка м. Вінниці [83].

Розборський Олександр Андрійович

Народився 25 березня 1930 р. в с. Майдан Вінницького району.

Трудовий шлях розпочав після війни шахтарем на Донбасі. Згодом трудився гірником у Львівсько-Волинському вугільному басейні. Очолив гірничопрохідницьку бригаду. Новатор вугільної промисловості. За високі показники на шахті № 8 в Нововолинську в 1966 р. йому присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці. Нагороджений трьома орденами «Шахтарська слава».

Депутат Верховної Ради СРСР (6-го і 7-го скликань), заслужений шахтар України [22].

Романенко Євдокія Іллівна

Народилася 30 березня 1929 р. в с. Сосонка Вінницького району. Українка.

Сорок років працювала ланковою місцевого колгоспу «Ленінський шлях».

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1952 р. за одержання в 1951 р. високого врожаю насіння кок-сагізу (по 148,4 кг з гектара на площі 2 га) удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Померла в 1998 р. Похована в рідному селі [106, с. 27].

Романенко Тилимон Іванович

Народився 9 серпня 1913 р. в с. Сосонка Вінницького району.

В 1940 р. закінчив агрономічний факультет Київського сільськогосподарського інституту. Після навчання у вузі направлений у Чернівці. За станом здоров'я не воював на фронті, працював у колгоспі. Після закінчення війни до 1984 р. був головним агрономом колгоспу «Ленінський шлях» с. Сосонки.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1952 р. за одержання в 1951 р. високого врожаю насіння кок-сагізу (по 142,6 кг з гектара на площі 12 га) удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Заслужений агроном Української РСР.

Помер 9 серпня 1991 р. Похований у рідному селі [106, с. 24].

Ромащук Євдокія Іванівна

Народилася 15 жовтня 1927 р. в с. Міз'яківські Хутори Вінницького району в багатодітній селянській сім'ї.

Працювати дівчині довелося ще з раннього дитинства. Вже в одинадцять років вона разом з іншими однолітками ходила на колгоспне поле, розбивала молотком важкі земельні брили. Згодом їй

доручили віз і дві старенькі кобили. Цим «транспорт» доставляла у Вінницю на перевалочний пункт зерно, цукрові буряки.

У чотирнадцятирічному віці стала ланковою місцевого колгоспу ім. Кірова. Трудилася на славу!

Відповідно до Указу Президії Верховної Ради СРСР від 29 березня 1947 р. за одержання високих урожаїв жита (по 31,2 центнера з гектара на площі 8 гектарів) при виконанні колгоспом обов'язкових поставок і натуроплати за роботу МТС в 1947 році і забезпеченості насінням зернових культур для весняної сівби 1948 році Указом Президії Верховної Ради СРСР від 25 вересня 1948 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна і золотої медалі «Серп і Молот».

Згодом закінчила Вінницьку сільськогосподарську школу, здобула фах агронома. Працювала в рідному селі бригадиром рільничої та садово-городньої бригад.

Вийшовши заміж, переїхала до Вінниці, де трудилася на різних посадах на радіоламповому заводі, м'ясокомбінаті, металобазі, у зеленому господарстві.

З 1982 р. на заслуженому відпочинку. Після смерті чоловіка повернулася в рідне село, де мешкає й нині [59, с. 21].

Рубель Петро Іванович

Народився 18 червня 1911 р. в с. Великі Деревичі Любарсько-го району Житомирської області, українець. Із 1929 р. працював у новоствореному місцевому колгоспі, після закінчення в 1934 р. Полтавської середньої сільськогосподарської школи – агротехніком, агрономом на сортодільницях Житомирської та Хмельницької областей.

Учасник бойових дій Другої світової війни. Начальник радіостанції 226-го стрілецького полку. Сержант. За проявлені на фронті мужність та героїзм нагороджений двома орденами Червоної Зірки, орденом Вітчизняної війни I ступеня, медалями «За відвагу» (двома), «За оборону Сталінграда», «За визволення Варшави», «За взяття Берліна», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Після війни закінчив Харківський сільськогосподарський інститут, працював директором М'ястківської МТС Крижопільсько-

го району. За особливі заслуги в розвитку сільського господарства, досягнення високих показників по виробництву зерна, цукрових буряків, м'яса, молока та інших продуктів сільського господарства, впровадження у виробництво досягнень науки й передового досвіду Указом Президії Верховної Ради СРСР від 26 лютого 1958 року удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Працював також головним агрономом, інженером-гідротехніком Калинівського районного управління сільського господарства.

Заслужений агроном України.

Помер 2 листопада 2000 р. Похований у м. Калинівці [95, с. 226; 15; 88].

Рудяк Григорій Софронівч

Народився 1908 р. в с. Зоринці Жмеринського району у бідній багатодітній селянській родині. Підлітком залишився без батька, ще у юному віці пас людську худобу, потім пішов працювати у сільську кузню. З 1932 р. – комбайнер.

Учасник радянсько-фінляндської війни, а також Другої світової. Сапер. Був важко поранений.

Після демобілізації працював комбайнером колгоспу ім. Дзержинського с. Почапинець Жмеринського району. За вагомі трудові здобутки 23 липня 1966 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці. Трудовим сумлінням відзначився й наступного року, намолотивши комбайном «СК-4» 8268 ц зерна – найбільше в районі... [21]. Помер 14 квітня 1980 р.

Садова Олександра Семенівна

Народилася у березні 1930 р. в с. Лозова Шаргородського району в сім'ї колгоспників. Українка. Закінчила 4 класи місцевої школи. З дитинства була беручкою й працювитою.

З 15-и років трудилась на колгоспних ланах. Її запримітили та призначили ланковою рільничої бригади колгоспу «Прогрес». У 17-річному віці за одержання високого врожаю пшениці (по 32,95 ц з гектара на площі 10 га) удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Трудилась у колгоспі до останніх днів життя.
Померла 27 травня 1990 р. [89, с. 150].

Сапчук Карпо Михайлович

Народився 1902 р. в с. Паланка (нині с. Вишківці) теперішнього Немирівського району.

Голова місцевого колгоспу ім. Кірова.

Під його керівництвом у 1947 р. господарство зібрало в середньому з гектара по 14,1 ц зернових, 150 ц цукрових буряків. На площі 40 га вирощено по 30,3 ц озимої пшениці. Колгосп виконав державний план розвитку тваринництва.

16 лютого 1948 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Помер 1971 р.

Сапчук Пелагея Пилипівна

Народилася 20 лютого 1928 р. в с. Паланка (нині с. Вишківці) теперішнього Немирівського району. Освіта середня спеціальна. Ланкова місцевого колгоспу ім. Кірова. Її ланка в 1947 р. одержала по 31,2 ц пшениці на площі 8 гектарів.

16 лютого 1948 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Померла 2013 р.

Семенчук Лариса Григорівна

Народилася 12 березня 1942 р. в с. Цекинівка Ямпільського району. Ніколи не бачила свого батька – він загинув у 1941 р. у бою з нацистськими загарбниками.

Після закінчення семи класів місцевої школи влилася в ряди трудівників колективного господарства ім. Леніна. Працювала на фермі, в ланці. Згодом стала ланковою, а в 1974 р. – бригадиром рільничої бригади.

За вирощування впродовж багатьох років високих врожаїв кукурудзи, цукрових буряків, тютюну та інших сільськогосподар-

ських культур у 1972 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджена також багатьма орденами та медалями СРСР.
Померла 1999 р. [127].

Сенчишина (Люльчак) Ганна Яківна

Народилася 28 листопада 1929 р. в с. Івашківці Шаргородського району в багатодітній сім'ї, яка нараховувала 11 дітей – 6 хлопчиків і 5 дівчаток. Була третьою дитиною у батьків. Закінчила три класи Івашківської школи, згодом поповнила ряди місцевої комсомольської організації.

Рано почала працювати. Щоб допомогти сім'ї вижити в ті роки, доглядала за молодшими братиками і сестричками, наїздила до Бессарабії у пошуках роботи.

Молодою вийшла заміж, проте через вісім місяців чоловік помер, оскільки з армії повернувся хворим. Вийшла заміж вдруге. Однак сімейне щастя потім'яміло знову. Поховала трьох синів: Віталія, коли йому було кілька років, Олександра, який загинув на службі в армії, Миколу. Материнське серце зігрівала хіба що єдина донечка Людмила...

Незважаючи на потрясіння долі, сповна віддавалась праці. Після війни очолювала рільничу ланку. В 1947 році домоглась рекордного на той час урожаю – виростила на кожному закріпленому за нею гектарі поля по 33,5 ц пшениці. Удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці. Серед івашківських кавалерів золотої медалі «Серп і Молот» була наймолодшою – на момент вручення високої нагороди їй виповнилося лише вісімнадцять років.

Крім кропіткої роботи в полі, 16 років, аж до виходу на пенсію, працювала на тваринницькій фермі. За плечима мала тоді 45 років трудового стажу... [89, с. 105].

Серафенюк Анатолій Олександрович

Народився 9 жовтня 1938 р. в с. Голодки (тепер с. Міжлісся) Барського району. Освіта середня. Першоцілинник. Комбайнер. У 1966 р. комбайном СК-4 намолотив на ціліні більше 10 тис. ц зер-

на. За це нагороджений орденом «Знак Пошани». Потім працював бригадиром тракторної бригади (м. Атбасер, Цілиноградська область, Казахстан). У 1981 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Повернувшись в Україну, разом із дружиною Галиною Адамівною, родом із Деревчина Шаргородського району, агрономом за фахом, яка разом із ним була на цілині, оселився в с. Кур'янці Погребищенського району. Разом очолюють місцеве СТОВ «Мрія».

Крім ордену «Знак Пошани» нагороджений трьома орденами Леніна [48].

Середа Олександра Яківна

Народилася 3 березня 1910 р. в смт Ситківці Немирівського району в селянській сім'ї. Багато випробувань випало на її долю. Рано залишилася без батька, який загинув під час Першої світової війни. Друга світова війна забрала в неї чоловіка. Однак зуміла вистояти. Виховала троє дітей.

У 1929 р., з початком колективізації, вступила до колгоспу. У 1934 р. очолила ланку буряківниць і 45 років працювала на цій посаді.

За успіхи в підвищенні врожайності, збільшенні виробництва і заготівлі цукрових буряків, 31 грудня 1965 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці. Нагороджена орденом Леніна, медалями.

Вийшовши на заслужений відпочинок, жила інтересами господарства, брала посильну участь у вихованні хліборобської зміни.

Померла 16 червня 1996 р. [91, с. 96].

Слободянюк (Франчук) Любов Федотівна

Народилася 1924 р. в с. Голодьки Хмільницького району.

Ланкова колгоспу «Шлях до комунізму» с. Журавне Хмільницького (тепер Літинського) району. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1952 р. за одержання в 1951 р. високого

урожаю насіння кок-сагізу (по 147 кг з гектара на площі 2 га) удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Померла 12 січня 1979 р.

Слободянюк Маркіян Сергійович

Народився 1907 р. в с. Маркуші Хмільницького району в родині селянина-бідняка. Трудовий шлях розпочав з сімнадцяти років різноробочим відділення радгоспу Жданівського цукрокомбінату Хмільницького району. Після закінчення в 1930 р. Київської партійно-радянської школи працював на комсомольській та партійній роботі. З січня 1956 р. до виходу на пенсію в січні 1966 р. – голова виконкому Вінницької обласної Ради депутатів трудящих. Обирався депутатом Верховної Ради СРСР і Верховної Ради УРСР.

Нагороджений двома орденами Леніна, орденами Трудового Червоного Прапора, Вітчизняної війни I ст. В 1958 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Помер 5 листопада 1982 р. [37].

Снідевич Марія Карпівна

Народилася 1915 р. в с. Єкатеринівка Третьяковського району Алтайського краю. Росіянка. Після закінчення сільської семирічки пішла працювати дояркою. Згодом закінчила курси трактористів, у 1938 р. – школу механізації сільського господарства.

Незадовго до війни переїхала на проживання в с. Плисків Погребищенського району, працювала в с. Спичинцях цього ж району.

З 1950 р. – комбайнерка Плисківської МТС. Майже два десятиліття (1958 – 1977 рр.) трудилася на цій же посаді в колгоспі ім. 40-річчя Жовтня с. Чернявки теперішнього Оратівського району. Постійно домагалася високих виробничих показників, утримувала першість серед механізаторів району.

За багаторічну сумлінну працю 23 червня 1966 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці, а в 1978 р. – Всесоюзного при-

зу ім. Паші Ангеліної. Нагороджена також медаллю «За доблесну працю».

Померла 1997 р. Похована в с. Чернявка [92].

Собідко Федір Васильович

Народився 1919 р. в с. Чуків Немирівського району, українець. Трудову діяльність розпочинав у місцевому колективному господарстві.

Учасник бойових дій Другої світової війни (1941 – 1944 рр.). Воював у складі 37-го гвардійського стрілецького полку. Молодший лейтенант. За ратні подвиги нагороджений орденом Вітчизняної війни II ступеня, медалями «За оборону Києва», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Демобілізувавшись, із 1946 р. працював головою колгоспу в с. Джуринцях Немирівського району, в 1961 р. очолив чуківський колгосп імені 60-річчя Великої Жовтневої соціалістичної революції. Під його керівництвом господарство бурхливо розвивалось, стало передовим не лише на Вінниччині, а й в Україні.

У 1977 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці. Нагороджений орденом Леніна.

Обирався депутатом обласної ради.

Помер у 1998 р. [97, с. 551].

Сорочинська Тетяна Онуфрїївна

Народилася 19 лютого 1934 р. в с. Лозна Хмільницького району в селянській сім'ї. Українка.

Після закінчення Лознянської школи почала працювати свинаркою у місцевому колгоспі ім. Куйбишева. Щорічно добивалася вагомих результатів у виробництві свинини, приплодів поросят на кожну свиноматку.

В 1971 р. за високі трудові здобутки в сільськогосподарському виробництві удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці. Нагороджена орденом Леніна.

Сумлінній праці в тваринництві присвятила все своє життя.

Померла 20 жовтня 1987 р. [113, с. 183].

Стельмах Михайло Панасович

Народився 24 травня 1912 р. в с. Дяківці Літинського району. В 1932 р. закінчив Вінницький інститут соціального виховання (тепер: державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського). Вчителював на Вінниччині та Київщині.

У 1941 р. рядовим воїном пішов боронити рідну землю. На кордоні з Білорусією дістав важке поранення і контузію. Одужавши, з 1944 р. працював кореспондентом газети 1-го Українського фронту «За честь Батьківщини». Виступав на її шпальтах з кореспонденціями, поезіями й оповіданнями, що мобілізували захисників Вітчизни на безкомпромісну боротьбу з ворогом.

Відповідальний редактор газети «За честь Батьківщини» підполковник Т. Одуцько у бойовій характеристиці писав: «Вірші, оповідання й оперативні кореспонденції, що їх написав і організував тов. Стельмах, виховували у воїнів високий наступальний порив і надихали їх на розгром німецько-фашистських загарбників».

Під Львовом військовий кореспондент отримав друге поранення...

Після війни працював науковим співробітником Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського Академії Наук УРСР.

Автор великих прозових полотен – романів «Велика рідня», «Кров людська – не водиця», «Правда і кривда», «Дума про тебе», «Чотири броди», трилогії «Хліб і сіль», автобіографічних повістей «Гуси-лебеді летять», «Щедрий вечір» та інших творів.

Обирався депутатом Верховної Ради СРСР (шостого – десятого скликань), членом правління Спілки письменників СРСР, членом правління письменників України, багато років очолював творче об'єднання київських прозаїків.

Лауреат Державної премії СРСР (1951 р.), Ленінської премії (1961 р.), Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1981 р.). Академік АН УРСР (з 1978 р.). Герой Соціалістичної Праці (1972 р.). Нагороджений трьома орденами Леніна, орденами Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, Вітчизняної війни II ст., Дружби народів, медалями.

Помер 1983 р. [54, с. 28 – 29].

Столяр Тимофій Федорович

Народився 1916 р. в с. Качківка Ямпільського району в селянській сім'ї, українець. З 1932 р. працював трактористом у місцевому колгоспі.

Учасник бойових дій Другої світової війни. У 1941 – 1943 рр. зі зброєю в руках боронив рідну землю, не раз брав участь у бойових операціях.

Після війни знову працював трактористом, тривалий час очолював механізовану ланку в колгоспі «Дружба» с. Качківки.

У 1965 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці. Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни II ст., медаллю «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Помер 30 жовтня 1975 р. [100, с. 802].

Струмилін Станіслав Густавович

Справжнє прізвище – Струмило-Петрашевич. Учений у галузі економіки, статистики, управління народним господарством, демографічного прогнозування, економічної історії. Під його керівництвом розроблена перша в світі система матеріальних балансів. Дійсний член АН СРСР (1931 р.). Герой Соціалістичної Праці (1967 р.).

Народився 29 (17) січня 1877 р. в с. Дашківці Літинського району. Сім'я походила з давнього шляхетського роду. У 1896 р. став студентом Петербурзького електротехнічного інституту, звідки його тричі відраховували за революційну діяльність. Активно працював у «Союзі боротьби за визволення робітничого класу». У січні 1901 р. був заарештований охранкою і після 13-місячного тюремного ув'язнення висланий у Вологду (нині місто в Російській Федерації) на три роки. Після втечі опинився в Парижі (Франція), де працював у друкарні. 1903 р. повернувся в Росію для нелегальної роботи, але знову був заарештований і після річного тюремного ув'язнення засланий на десять років. Навесні 1905 р. вдруге втік із

заслання. В 1906 і 1907 роках був делегатом IV і V з'їздів Російської соціал-демократичної робітничої партії (у Стокгольмі (Швеція) і Лондоні (Велика Британія)). В 1914 С. Г. Струmilіну вдалося закінчити економічне відділення Петербурзького політехнічного інституту. За працю «Договір позички в давньоруському праві» йому присвоїли науковий ступінь.

Після Лютневої революції 1917 р. – член Петроградської ради робітничих депутатів. Працював завідувачем відділу статистики Петроградського обласного комісаріату праці. Був організатором і очолив відділ статистики у Вищій раді народного господарства. В 1921 – 1937 і в 1943 – 1951 рр. працював у Держплані РСФРР / СРСР. Роботу в Держплані поєднував з науковою і педагогічною діяльністю, беручи участь у роботі кафедр Московського університету (1921 – 1923 рр.), Інституту народного господарства (1929 – 1930 рр.), Планового інституту ім. Г. Крижановського (1931 – 1950 рр.). У 1931 р. обраний дійсним членом АН СРСР.

У роки Другої світової війни був одним із організаторів Комісії АН СРСР по мобілізації ресурсів Уралу, Західного Сибіру і Казахстану для потреб оборони. Протягом 1942 – 1946 рр. працював заступником голови Ради філіалів і баз АН СРСР.

Після війни продовжував працювати в АН СРСР, керуючи сектором народного господарства в Інституті економіки АН СРСР. У наступні роки, займаючи низку державних посад, працював одночасно в Московському економічному інституті та Інституті економіки АН СРСР. У 1948 – 1974 рр. перебував на науково-педагогічній роботі в Академії суспільних наук при ЦК КПРС. У 1957 р. у віці 80-ти років вийшов на пенсію, однак продовжував вести наукову діяльність. У 1958 р. за монографію «Історія чорної металургії в СРСР» одержав Ленінську премію.

С. Г. Струmilін був основоположником досліджень з економіки праці в СРСР. Йому належать ґрунтовні демографічні дослідження. Він надавав історичну перспективу кожній економічній проблемі, яку розглядав.

Перу С. Г. Струmilіна належить понад 700 праць. Найбільші з них – «Богатство и труд» (1905 р.), «Проблемы экономики труда» (1925 р.), «Рабочий быт в цифрах» (1926 р.), «Очерки советской экономики» (1928 р.), «Промышленный переворот в России» (1944 р.), «История черной металлургии в СССР» (1954 р.), «Очерки эконо-

номической истории России» (1960 р.), «Избранные произведения» (т. 1 – 8, 1963 – 1968 рр.), «Проблемы экономики труда» (1982 р.).

Як людина був простим і добрим у спілкуванні з усіма. Виховав 16 чужих дітей, які стали йому рідними.

Лауреат Державної премії СРСР (1942 р.).

Помер 25 січня 1974 р. Похований у м. Москві [64].

Судачок Тимофій Миколайович

Народився 16 травня 1908 року в с. Шумилів Бершадського району. Навчався у місцевій школі, працював у Чернятинському гранкар'єрі в Чорній Греблі. У 1932 році був обраний секретарем комсомольської організації кар'єру, а напередодні війни – головою колгоспу «Більшовик» с. Чернятки Бершадського району.

На другий день після віроломного нападу гітлерівської Німеччини на СРСР пішов на фронт. Після звільнення Чернятки від нацистських окупантів у 1944 році повернувся в село, маючи сім поранень. Був обраний третім секретарем Джулинського райкому Компартії України.

Мав направлення на навчання у Вищу партійну школу в Києві, але на прохання колгоспників с. Чернятки знову очолив господарство (з 1948 р.). Влітку 1950 року два колгоспи Чернятки («Більшовик» та ім. Леніна) об'єдналися в один – ім. Леніна. Його очолив Т. М. Судачок.

У 50-х роках колгосп успішно виконував усі завдання і зобов'язання. Урожайність пшениці досягла 60 центнерів з гектара, цукрових буряків – 500 – 600 центнерів, середньорічні надої молока на фуражну корову – 4000 кілограмів.

За високі досягнення в господарюванні у 1957 році удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Помер у 1968 р. Похований у с. Чернятка [61, с. 255 – 256].

Сушина Мефодій Дементійович

Народився 1923 р. в с. Демидівка Тростянецького району в селянській сім'ї, українець. Трудову діяльність розпочинав кол-

госпником місцевої сільськогосподарської артілі. Після закінчення курсів механізаторів при тодішній МТС працював трактористом.

Учасник бойових дій Другої світової війни. На фронті з 1941-го по 1945 р. Сержант. Брав участь у боях за визволення України. За проявлену хоробрість у битвах із ворогом нагороджений орденами Вітчизняної війни I та II ст., Слави III ст., Червоної Зірки, медаллю «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Повернувшись до мирної праці, знову сів за кермо трактора, працював помічником бригадира, бригадиром тракторної бригади в рідному селі.

Герой Соціалістичної Праці. Нагороджений також орденом Леніна.

За заслуги в галузі механізації сільського господарства та активну участь у громадському житті Указом Президії Верховної Ради УРСР 24 травня 1983 р. удостоєний почесного звання заслуженого механізатора сільського господарства Української РСР.

Помер 17 листопада 1991 р. [99, с. 336; 33; 38].

Теплицький Віктор Маркович

Уродженець Бершадського району. Механізатор. Один із перших комсомольців району. Трудову діяльність розпочав трактористом. Після п'яти років роботи на цій посаді навчався в школі механізації сільського господарства. В 1941 р. призначений на посаду бригадира тракторної бригади артілі «Більшовик».

Учасник бойових дій Другої світової війни.

У післявоєнний час – бригадир тракторної бригади Джулинської МТС Бершадського району. У 1947 р. бригада виробила по 1270 га на трактор. У 1948 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Тимошенко Євдокія Терентіївна

Народилася 1914 р. в с. Івашківці Шаргородського району в сім'ї бідняків. Батьки виростили і виховали шестеро дітей, серед яких Євдокія Терентіївна була третьою. Не маючи змоги через зли-

денні умови життя вчитися, вона закінчила всього три класи, зазнавши ще в роки дитинства важкої, непосильної праці. Допомогала батькам у полі та вдома. З тієї пори праця стала змістом її життя.

У місцевому колективному господарстві «Праця» впродовж багатьох років очолювала ланку по вирощуванню сільськогосподарських культур – зернових, буряків, городини. Особливо значного успіху домоглася у нелегкому післявоєнному 1947 р. Указом Президії Верховної Ради СРСР за високі трудові показники 16 лютого 1948 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Сумлінно трудилася допоки дозволяло підірване щоденними клопотами здоров'я. Брала участь у відомій хор-ланці, яка складалася із восьми героїнь села Івашківці.

Померла в 1993 р. [89, с. 106].

Тихорський Василь Дмитрович

Народився 20 січня 1930 р. в с. Журавлівка Тульчинського району. Бригадир-прохідник шахти Бутовська-Північна шахтоуправління «Новобутівське» комбінату «Макіїввугілля» Міністерства вугільної промисловості Української РСР (Донецька область). Орденосець. Почесний шахтар України. 30 березня 1971 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Помер 2002 р.

Ткач Олександр Мефодійович

Народився 1899 р. в с. Миколаївка Літинського району.

Працював головою колгоспу «Перше травня» с. Осолинка Літинського району.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1952 р. за одержання в 1951 р. високого врожаю зерна насіння кок-сагізу (по 117 кг з гектара на площі 14 га) удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Помер 13 жовтня 1978 р.

Томашевський Петро Казимирович

Народився 10 жовтня 1900 р. в с. Писарівка Вінницького району в багатодітній родині (мав четверо братів та шестеро сестер). Навчався у школі в с. Щітки.

В роки громадянської війни служив у кавалерії.

У 1924 р. одружився. Мав дочку і сина.

З утворенням у селі колективного господарства «Комунар», працював у ньому бригадиром.

Під час Другої світової війни перебував на окупованій ворогом території. Разом із батьком, який був народним цілителем, лікував поранених радянських солдатів, потім переправляв їх до партизанів (у загін П. Кугая під Калинівкою). Туди ж доставляв хліб, який пекли вдома.

В березні 1944 р., відразу ж після звільнення Вінниці, призваний в лави Червоної армії. З боями дійшов до Праги, де був важко поранений (залишився без руки). У квітні 1945 р. інвалідом повернувся додому.

Після війни знову трудився в колгоспі «Комунар» на посаді бригадира рільничої бригади. 16 лютого 1948 р. за високий урожай жита в попередньому році нагороджений Золотою Зіркою Героя Соціалістичної Праці та орденом Леніна.

До 70-річного віку працював у колгоспі на різних посадах. Зокрема, 20 років очолював молочно-товарну ферму господарства, працював кочегаром у школі, сільпо.

Обирався депутатом сільської, районної, обласної Рад депутатів трудящих.

Помер 15 лютого 1993 р. [59, с. 22].

Топчій Дмитро Гаврилович

Народився 8 листопада 1928 р. в с. Мар'янівка Немирівського району. Після закінчення школи в с. Красеньке Іллінецького району поступив на навчання на радіофізичний факультет Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, який закінчив у 1953 р. і був направлений в числі перших молодих фахівців на новостворене підприємство «Київський радіозавод». Пройшов

шлях від технолога, майстра, начальника цеху до заступника головного інженера заводу, а в 1964 р. став головним інженером підприємства. З того ж часу – відповідальний за роботи по широкомасштабному розгортанню робіт із підготовки виробництва та забезпечення випуску системи управління розробки конструкторським бюро Електроприладобудування (нині «Хартрон») ракети Р-36 (8К67), а також із космічної тематики – апаратури стикування «Голка», зі створення виробництва телевізійних приймачів і інших виробів. Із 1970 р. – генеральний директор «Київського радіозаводу». На цій посаді трудився до 1996 р.

12 серпня 1971 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Лауреат Державної премії СРСР (1968 р.) і України (1996 р.), Ленінської премії (1989 р.). Заслужений машинобудівник України (1994 р.). Почесний громадянин Києва (2004 р.). Ветеран ракетно-космічної галузі.

Нагороджений двома орденами Леніна, орденами Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора.

Помер 10 грудня 2007 р. Похований у м. Києві на Байковому цвинтарі [69, с. 266].

Трусь Михайло Захарович

Народився 19 серпня 1918 р. в с. Четвертинівка Тростянецького району, українець. Працював різноробочим у місцевому колгоспі, з 1936-го по травень 1941 р. – трактористом. На початку віроломного вторгнення гітлерівців в Україну (по серпень 1941 р.) брав участь у боях під Ковелем, обороняв Київ. Потрапив в оточення. Повернувся додому. Після визволення с. Четвертинівки від нацистських загарбників знову став фронтовиком. Брав участь у боях із ворогом у Румунії, Угорщині, Чехословаччині, Австрії, Німеччині. Воював на 2-у та 3-у Українських фронтах у складі 464-го та 78-го стрілецьких полків 33-го стрілецького корпусу 27-ї армії. Служив у роті зв'язку. Телефоніст. Рядовий. За проявлену мужність нагороджений орденом Вітчизняної війни II ст., двома медалями «За відвагу», а також медалями «За взяття Будапешта», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

Демобілізувавшись, повернувся у рідне село. З 1947 р. бригадир тракторної бригади колгоспу «Зоря комунізму». За виняткове трудове сумління у 1966 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджений також орденом Леніна, медаллю «Ветеран праці».

З 1978 р. на заслуженому відпочинку.

Помер 20 квітня 2015 р. [99, с. 412].

Федорчук Марія Тимофіївна

Народилася 1918 р. в с. Івашківці Шаргородського району в сім'ї бідняків. Крім неї в сім'ї було ще троє дітей. Усі рано залишилися без батька. В родині надовго поселилися злидні та голод. Однак вижили. Марія із сестрою Мотрею працювали в полі (пізніше Мотря перейшла трудитись на свиноферму). Брат Іван працював на Донбасі шахтарем, згодом переїхав із сім'єю в Росію і проживав до кінця свого життя в Іркутській області, інший брат Олександр теж виїхав у Росію (мешкав в Оренбурзькій області).

Загартована з дитинства працею, Марія Тимофіївна не зламалася перед важкими випробуваннями 30-х років та Другої світової війни. У післявоєнний час самовіддано трудилась у рілльничій ланці місцевого колгоспу. За здобутки, досягнуті в 1947 р., удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці. Нагороджена орденом Леніна. В 1958 р. її груди прикрасив ще й орден Трудового Червоного Прапора.

Марія Тимофіївна вік прожила із сестрою, так і не скуштувавши подружнього щастя. Спогади про важкі роки, нестатки, злидні не покидали її, але окриляла радість, що вік прожила не дарма, що її праця була потрібна людям.

Померла в 1981 р. [89, с. 107].

Фещук Павло Пилипович

Народився 1910 р. в с. Солонія Гайворонського району Кіровоградської області. Українець. Закінчив Уманський державний педагогічний інститут. Працював учителем, завідувачем, інспекто-

ром шкіл райвно. У 1938 р. призначений заступником завідуючого шкільним сектором Вінницького обласного відділу народної освіти.

Учасник Другої світової війни. Нагороджений орденом Вітчизняної війни II ступеня і чотирма медалями.

Після демобілізації працював директором Бандерівської середньої школи (Молдавська РСР), завідуючим відділом освіти Гайворонського району. У 1950 р. обраний першим секретарем райкому Компартії України. Очолюваний ним район був одним із кращих в області.

Депутат Верховної Ради УРСР двох скликань.

Директор Гайворонського маслозаводу.

Отримав почесне звання Героя Соціалістичної Праці у 1958 році за одержання високих врожаїв зернових культур господарствами Гайворонського району.

Помер у 1971 р. [87, с. 163].

Фомова Наталія Карпівна

Народилася 10 лютого 1918 р. в с. Лисогірка Летичівського району; освіта початкова.

Під час війни була схоплена гітлерівцями і відправлена на каторжні роботи в Німеччину, однак по дорозі в неволю її визволили партизани. А потім від розправи уберегли добрі мешканці Хмельниччини, в яких тривалий час переховувалася...

Після визволення краю від нацистських загарбників стала працювати дояркою у рідному селі, а незадовго перед цим одержала найважчу звістку, – смертю хоробрих, захищаючи Батьківщину, загинув її чоловік.

Доярка племзаводу «Літинський» с. Громадське Літинського району.

У 1967 р. стала п'ятитисячницею. В наступному році цей показник трудівниці підняла до 5320, а в 1969 р. – 6030 кг надоеного молока на фуражну корову.

Нагороджена орденом «Знак Пошани», в 1969 р. – золотою медаллю ВДНГ СРСР.

Указом Президії Верховної Ради СРСР 8 квітня 1971 р. їй присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Обиралась депутатом районної Ради депутатів трудящих.

Хіміч Василь Петрович

Народився 1930 р. в с. Маньківка Бершадського району.

Трудову діяльність розпочав трактористом Устянської МТС. Після служби в армії в 1953 р. повернувся на попереднє місце роботи.

У середині 1950-х рр. поїхав освоювати цілині землі в Казахстані. У 1955 – 1957 рр. працював у радгоспі «Убаганский» Кустанайської області, а з 1959 р. – в Кокчетавській області – бригадиром тракторної бригади радгоспу ім. Будьонного.

У 1969 р. колективу було присвоєно звання «Бригада високої культури землеробства», а керівнику бригади В. П. Химичу за досягнуті успіхи у підвищенні врожайності зернових культур, високоефективне використання техніки Указом Президії Верховної Ради СРСР від 8 квітня 1971 р. присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Самовіддана праця уродженця Вінниччини відзначена й іншими високими нагородами – орденами Леніна, Жовтневої Революції, двома орденами Трудового Червоного Прапора, орденом «Знак Пошани», медалями. У 1970 р. йому присвоєно звання «Заслужений працівник сільського господарства Казахської РСР».

Обирався делегатом XXIV з'їзду КПРС, депутатом Верховної Ради СРСР.

Хоменко Федір Пантелеймонович

Народився 5 серпня 1934 р. в с. Купчинці Іллінецького району. Дитинство пройшло в с. Яструбинці цього ж району. Освіта початкова. Син загиблого фронтовика. Майстер машинного доїння купчинського колгоспу ім. Горького.

Трудову біографію розпочав у 1947 р. доглядачем колгоспних телят, пропрацювавши на цій посаді понад сім років. Потім успішно освоїв професію дояра. Щорічно добивався високих надой молока. За рекордні трудові здобутки 22 березня 1966 р. Указом Пре-

зидії Верховної Ради СРСР удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджений орденами Леніна, Жовтневої Революції.

Улюбленій справі присвятив усе своє життя – на молочно-товарній фермі трудився до виходу на заслужений відпочинок [115].

Хом'як Софія Кузьмівна

Народилася 1929 р. с. Миколаївка Літинського району в селянській сім'ї. До війни навчалася у Майдано-Курилівській семирічній школі, де здобула освіту за шість класів. Навчання перервала війна.

Після звільнення Вінниччини від нацистських загарбників разом зі всіма колгоспниками взялася за відродження зруйнованого ворогом господарства. З 1944 р. – ланкова колгоспу «Перше травня» с. Осолинка Літинського району.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1952 р. за одержання в 1951 р. високого врожаю насіння кок-сагізу (по 145,5 кг з гектара на площі 2 га) удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

В 1953 р. її ланка відзначилась високим урожаєм солодких коренів – зібрала по 365 ц цукрових буряків з гектара...

Учасниця ВДНГ СРСР. Обиралась делегатом XVI з'їзду ВЛКСМ, депутатом Вінницької обласної та Літинської районної Рад депутатів трудящих [74].

Хрипливий Василь Іванович

Народився 6 січня 1929 р. в с. Мала Стратіївка Тростянецького району.

У 1948 р. закінчив Верхівський сільськогосподарський технікум. Працював головним агрономом у господарствах Тростянецького та Гайсинського районів. Після звільнення в запас із лав Радянської Армії в 1952 р. працював агрономом колгоспу ім. Котовського с. Баланівки Бершадського району. У 1958 – 1960 рр. очо-

лював це господарство. Після об'єднання чотирьох колгоспів в один працював агрономом об'єднаного господарства.

В 1964 р. без відриву від виробництва закінчив Уманський сільськогосподарський інститут.

Із грудня 1966 р. до липня 1979 р. – начальник Бершадського районного управління сільського господарства, із липня 1979 р. до лютого 1988 р. – заступник директора Бершадського цукрокомбінату.

Звання Героя Соціалістичної Праці удостоєний 31 грудня 1965 р. за вирощування високих урожаїв цукрових буряків.

Нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», медаллю «За доблесну працю» [61, с. 256].

Цвігун Семен Кузьмич

Народився 1917 р. в с. Стратіївка Чечельницького району, українця.

Трудову діяльність розпочав у 1937 р. вчителем, потім директором середньої школи в Одеській області. З 1939 р. працівник органів НКВС.

В роки Другої світової війни перебував на оперативній роботі на Південно-Західному, Південному, Північно-Кавказькому, Сталінградському, Донському і Західному фронтах. Брав активну участь у партизанському русі.

Після війни працював на керівних постах в органах держбезпеки Молдавської РСР, Таджикиської РСР, Азербайджанської РСР. З 1967 р. С. К. Цвігун – заступник, а потім – перший заступник голови КДБ СРСР. Генерал армії.

В ряди КПРС вступив у 1940 р. З 1971 р. був кандидатом у члени ЦК КПРС. На ХХІV з'їзді партії обраний членом Центрального Комітету. Був депутатом Верховної Ради СРСР чотирьох скликань.

Герой Соціалістичної Праці. Нагороджений двома орденами Леніна, Жовтневої Революції, орденом Червоного Прапора, двома орденами Червоної Зірки, іншими урядовими нагородами, а також багатьма орденами інших країн.

Помер 19 січня 1982 р. Похований на Новодівочому кладовищі в м. Москві [36; 100, с. 364].

Цмокалюк Ісаак Миколайович

Народився 1902 р. в с. Березівка Чернівецького району в родині селянина-бідняка. В юнацькі роки наймитував у поміщика, згодом працював у сільському господарстві.

В 1934 р. у м. Немиров закінчив курси голів сільських Рад, після чого тривалий час працював на радянській роботі. В 1937 р. обраний головою колгоспу.

Після нападу нацистської Німеччини на СРСР був евакуйований у Ставропольський край, де працював інструктором райкому партії, згодом – головою колгоспу.

Після звільнення Вінниччини від гітлерівських загарбників працював інструктором Чернівецького райкому партії (Вінницька область), а з кінця 1944 р. до виходу в 1972 р. на пенсію – головою колгоспу с. Березівки (на той час Могилів-Подільського району).

Удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці (1948 р.), нагороджений орденами Леніна, Жовтневої Революції.

Неодноразово обирався депутатом Вінницької обласної ради.

Помер 10 квітня 1986 р.

Цяпенко Федір Захарович

Народився 1925 р. в с. Качківка Ямпільського району, українець. Навчався у місцевій школі, працював у колгоспі.

Учасник бойових дій Другої світової війни (04 – 08.1944 р.). Помічник командира взводу 468-го стрілецького полку (2-й Український фронт). Сержант. За проявлену мужність у битвах з нацистськими загарбниками удостоєний ордена Вітчизняної війни II ступеня, медалей «За відвагу», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

З війни порвернувся інвалідом другої групи. Після важкої контузії три роки возив молочну продукцію на маслозавод, а коли ціною великих зусиль поборов фізичну недугу – був комірником.

Після закінчення навчання на однорічних курсах працював головою дорошівського колгоспу. В 1953 – 1978 рр. очолював цекинівський колгосп ім. Леніна, який став одним із кращих господарств Ямпільського району.

За успіхи, досягнуті в збільшенні виробництва і заготівель пшениці, жита, гречки, проса, кукурудзи та інших зернових і кормових культур 23 червня 1966 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Працював також начальником управління сільського господарства, а вийшовши на пенсію, – секретарем парткому в с. Цекинівці.

Нагороджений орденами Леніна, Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, медалями.

Помер 1999 р. Похований у м. Вінниці [100,с. 904].

Черкасова Марія Петрівна

Народилася 19 травня 1895 р. в Буртнецькій волості Вольмарського повіту (Латвія) у родині робітника. У юнацькі роки наймитувала. Учасниця громадянської війни. Член КППС з 1919 р.

З 1923 р. на партійній, а пізніше – на керівній господарській роботі на підприємствах харчової промисловості Вінницької області.

У роки Другої світової війни працювала в містах Сталінграді, Коканді та Джамбулі директором підприємств.

У післявоєнний період до виходу на пенсію (1962 р.) – директор Деречинського цукрокомбінату Шаргородського району, директор Соболівського цукрокомбінату Теплицького району, директор Вінницького насінневого заводу.

За сумлінну працю нагороджена орденами Леніна та Трудового Червоного Прапора. В 1958 р. їй присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Померла 20 травня 1969 р. Похована у м. Вінниці [24].

Чернега Микола Євдокимович

Народився 10 травня 1938 р. в с. Устя Бершадського району в селянській сім'ї. У 1955 р. закінчив місцеву середню школу, а через рік – Ольгопільське училище механізації сільського господарства.

Працював на цілинних землях, служив у Радянській Армії. Після звільнення в запас повернувся у рідне село, працював у рід-

ному селі механізатором, згодом помічником бригадира, бригадиром, а з 1971 р. – начальником механізованого загону № 2 колгоспу «Шлях Ілліча».

У 1977 р. очолюваний ним колектив виростив по 60 центнерів пшениці з кожного гектара, по 540 центнерів цукрових буряків. Високими були врожаї й інших культур. За досягнуті успіхи, виявлену трудову доблесть М. Є. Чернезі Указом Президії Верховної Ради СРСР від 22 грудня 1977 р. присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджений двома орденами Леніна, орденом Трудового Червоного Прапора, медалями.

Обирався депутатом Вінницької обласної Ради [61, с. 257].

Чешенко Лідія Григорівна

Народилася 20 червня 1941 р. в с. Антонопіль Калинівського району. В 1963 р. закінчила Вознесенський сільськогосподарський технікум. Працювала бригадиром виноградарської бригади радгоспу-заводу «Южный» Саратовського району Одеської області. 8 грудня 1973 р. удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці. Лауреат Державної премії СРСР (1980 р.). Депутат Верховної Ради УРСР 8 – 10 скликань. Пенсіонерка. Мешкає в с. Ярославці Саратовського району [141].

Чорнобаєва (Гринчик) Марія Пилипівна

Народилася 30 березня 1928 р. в с. Торканівка Тростянецького району в сім'ї колгоспників. Український радянський педагог.

У 1944 – 1946 рр. навчалась у Бершадському педагогічному училищі, здобувши фах учителя молодших класів.

У 1950 р. закінчила Одеський педагогічний інститут ім. К. Д. Ушинського. Працювала вчителем української мови та літератури Кам'янокриничанської середньої школи Ульяновського району Кіровоградської області, заступником директора з навчально-виховної роботи Ульянівської середньої школи № 1.

З 1957 р. її життя пов'язане з Дніпропетровщиною. В 1957 – 1959 рр. – інспектор Дніпропетровського міського та обласного

відділів народної освіти. З 1959 р. – директор школи-інтернату № 3 для дітей, хворих на сколіоз (у 1971 р. восьмирічну школу-інтернат № 3 м. Дніпропетровська наказом Міністерства освіти України реорганізовано в санаторну школу-інтернат).

У 1968 р. стала Героєм Соціалістичної Праці, а в 1974 р. – кандидатом педагогічних наук. У 1963 – 1969 рр. обиралась депутатом Дніпропетровської міської, в 1969 – 1987 рр. – депутатом Дніпропетровської обласної ради [119].

Чумак Авраам Пилипович

Народився 1894 р. в с. Писарівка Вінницького району. Бригадир місцевого колгоспу ім. 1 Травня. Відповідно до Указу Президії Верховної Ради СРСР від 29 березня 1947 р. за одержання високого врожаю жита (по 31,61 ц з гектара на площі 18,32 гектара) при виконанні колгоспом обов'язкових поставок і натуроплати за роботу МТС у 1947 р. і забезпеченості насінням зернових культур для весняної сівби 1948 р. Указом Президії Верховної Ради СРСР 19 травня 1948 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна і золотої медалі «Серп і Молот».

Чухнюк Олена Миронівна

Народилася 12 березня 1917 року в с. Дяківка Бершадського району. У 1938 році переїхала в Білорусію, де закінчила курси машиністів паровоза. Спочатку працювала помічником машиніста, а згодом – машиністом. Незабаром стала висококваліфікованим спеціалістом. У 1941 році за сумлінну працю Олені Миронівні присвоєно звання «Почесний залізничник».

В історії депо «Гомель» Білоруської залізниці вона поки що єдина жінка-машиніст паровоза.

Тут же, в Гомелі, її застала війна. Під ворожим бомбардуванням й артобстрілами Олена Чухнюк водила вантажні потяги, військові ешелони зі зброєю до лінії фронту, рятувала їх від ударів ворожої авіації під Єльськом, Сталінградом, Курськом, на Дніпрі.

Влітку 1942 року працювала старшим машиністом на станції «Москва-Київська» у четвертій паровозній колоні особливого ре-

зерву Народного комісаріату шляхів сполучення СРСР. Очолювала комплексну бригаду Північно-Печорської залізниці.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 5 листопада 1943 року «за особливі заслуги в забезпеченні перевезень для фронту і видатні досягнення у відбудові залізничного транспорту в умовах воєнного часу» удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна і золотої медалі «Серп і Молот».

Після війни працювала в Міністерстві шляхів сполучення СРСР, була обрана депутатом Верховної Ради СРСР.

Померла 10 травня 2014 р. [61, с. 257 – 258].

Шаргало Віра Мартинівна

Народилася 30 вересня 1912 р. в с. Михайлівка Шаргородського району в селянській родині. Українка.

У 16-річному віці стала членом місцевого колективного господарства ім. Леніна. Відзначалася винятковим працелюбством та невтомністю. За сумлінне ставлення до роботи обрана ланковою. На цій посаді пропрацювала до 1971 р. – часу виходу на пенсію.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 16 лютого 1948 р. за вирощення високого врожаю пшениці (по 30,81 ц з гектара на площі 8 га) їй присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Померла 23 квітня 2005 р. [89, с. 158].

Швець (Сулима) Ганна Дмитрівна

Народилася 10 березня 1915 р. в с. Вінницькі Хутори Вінницького району.

Ланкова місцевого колгоспу ім. Шевченка. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1952 р. за одержання в 1951 р. високого врожаю насіння кок-сагізу удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Швець Євдокія Андріївна

Народилася 23 грудня 1913 р. в с. Вінницькі Хутори Вінницького району. До праці залучалась ще в ранньому дитинстві. У 26-

річному віці очолила ланку, що складалася із 30-и осіб. Вийшла за-
муж, стала матір'ю.

Нелегким випробуванням для неї стала Друга світова війна,
яка забрала чоловіка, а в доньки – батька. Усі труднощі лягли від-
тоді на її плечі.

Після війни знову працювала ланковою місцевого колгоспу
ім. Шевченка.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1952 р.
за одержання в 1951 р. високого врожаю насіння кок-сагізу (по
145 кг з гектара на площі 2,5 га) удостоєна звання Героя Соціаліс-
тичної Праці.

Померла невтомна трудівниця 15 квітня 1987 р. Похована у
рідному селі [59, с. 23].

Шморгун Митрофан Полікарпович

Народився в с. Голдашівка Бершадського району.

Учасник бойових дій Другої світової війни. Був військовим
водієм, автомеханіком. Захищав Крим. Зокрема, брав участь у де-
санті на Камиш-Бурун, відбивав шалені атаки ворога на Марухін-
ському і Тебердинському перевалах. Пролитав кров, обороняючи
Кавказ. Потім пізнав радість перемог у наступальних боях. За рат-
ні подвиги нагороджений медалями «За бойові заслуги», «За обо-
рону Кавказу», «За взяття Берліна».

Після війни мешкав в Одесі. Спершу працював водієм на
станції Одеса-Товарна, а потім (аж до виходу на пенсію) – понад
двадцять років майстром складального цеху у виховній трудовій
колонії-14 УВС Одеського облвиконкому.

В 1974 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці. На-
городжений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора [3].

Шнирук Фросина Артемівна

Народилася 1928 р. в с. Березівка Чернівецького району Він-
ницької області. Працювала ланковою у місцевому колгоспі ім. Бу-
дьонного. За вирощення високого врожаю озимої пшениці (по 30,1
цента з гектара на 8-гектарній площі) Указом Президії Верхов-

ної Ради СРСР 16 лютого 1948 р. їй присвоєно почесне звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна і золотої медалі «Серп і Молот» [82].

Шпак Анастасія Анатоліївна

Народилася 1919 р. в с. Івашківці Шаргородського району в сім'ї бідняків. Через злидні початкову освіту здобувала в лікнепі, з раннього дитинства прилучилась до праці. Ще зовсім малою допомагала матері в полі, в домашньому господарстві.

Усе трудове життя пов'язала із сумлінною працею в ланці рідного колгоспу. В 1948 р. за високі трудові здобутки удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Крім золотої медалі «Серп і Молот» та ордена Леніна її груди прикрашала ще одна висока нагорода – медаль «Мати-Героїня». Вона була сумлінною трудівницею, доброю, чуйною матір'ю.

Померла в 1999 р. [89, с. 107].

Щербатий Іван Микитович

Народився 15 березня 1928 р. в Піщанці. Тут, у колгоспі імені Шевченка, в 1944 р. розпочав свій трудовий шлях.

На заході ще гриміли гармати, лилася солдатська кров, а на щойно звільнених від ворога землях люди вже заходилися налагоджувати зруйноване війною господарство. Був серед них і він. Робив, що наказували. Та найчастіше юнака можна було бачити біля агрегатів. Незабаром кмітливого хлопчину направили на курси трактористів. Проте призов до війська на деякий час відірвав його від улюбленої справи. Однак після служби він удосконалює свою майстерність в Ольгопільському профтехучилищі, по закінченні якого залишився працювати в місцевому колгоспі «Україна». Був і трактористом, і комбайнером, і помічником бригадира. З Ольгополем Чечельницького району пов'язав свою долю назавжди.

На початку 1960-х рр. створив механізовану ланку по вирощуванню кукурудзи. В 1966 р. очолюваний ним трудовий колектив зібрав із кожного зі ста гектарів лану по 60 ц зернової кукурудзи, наступного року – по 77 ц, у 1969 р. – по 101,2 ц. Не менш продуктивними були й наступні роки. За видатні трудові досяг-

нення Указом Президії Верховної Ради СРСР від 8 квітня 1971 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

Нагороджений орденом Леніна, іншими високими нагородами, в тому числі золотою та срібною медалями ВДНГ СРСР.

Пенсіонер [77; 124].

Щербатюк Євдокія Остапівна

Народилася в березні 1899 р. в с. Лозова Шаргородського району в селянській родині. Сім'я була дуже бідна, не було в що одягнутися та взутись. Через це дівчинка не відвідувала школу.

З раннього дитинства пішла працювати в артіль за трудовні. Зарекомендувала себе з найкращого боку: відзначалась старанням, працелюбством, відповідальністю. Керівництво колгоспу «Прогрес» помітило молоду трудівницю, призначило її ланковою рільничої бригади.

У 1947 р. очолювана нею ланка досягла вагомих результатів – на площі 9,05 га виростила по 31,83 ц пшениці з кожного гектара. Невтомній трудівниці було присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

12 травня 1960 р. Явдохи Остапівни не стало [89, с. 150].

Щербенюк Василь Михайлович

Народився 13 листопада 1936 р. в с. Новофастів Погребищенського району. Освіта середня спеціальна. Командир ланки Вінницького об'єднаного авіаційного загону Українського управління цивільної авіації. 31 березня 1981 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці. Працював заступником голови правління Вінницького авіаційного заводу та заступником директора регіонального відділення авіакомпанії «Авіалінії України».

Нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, медалями. Пенсіонер [47].

Щербина Володимир Васильович

Народився 1929 р. в с. Нове Місто Тиврівського району у багатодітній родині службовців.

У повоєнні роки його родина переїздить до Львівської області. Навчався у Львівському гірничому технікумі. Закінчив Луцький педагогічний інститут ім. Лесі Українки. Працював учителем біології.

Очолював колгосп «Прогрес» с. Гаї Бродівського району Львівської області. Під його вмілим керівництвом господарство стало мільйонером, нагороджене орденом «Знак Пошани», а В. В. Щербина (за високі показники у сільськогосподарському виробництві) – в 1973 р. удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці. Кавалер трьох орденів Леніна.

Навіть вийшовши на заслужений відпочинок, не пориває зв'язків із рідним господарством, у розвиток якого віддав стільки сил та енергії.

Обирався депутатом Львівської обласної ради [1, с. 398].

Яцик (Швець) Параска Іонівна

Народилася 29 липня 1930 р. в с. Миколаївка Літинського району. Працювала ланковою колгоспу «Перше травня» с. Осолинка цього ж району. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1952 р. за одержання в 1951 р. високого врожаю насіння кок-сагізу (по 141,3 кг з гектара на площі 2 га) удостоєна звання Героя Соціалістичної Праці.

Ящук Феодосій Логвинович

Народився 1905 р. в с. Лука-Мелешківська, колгосп «Перше травня» Вінницького району. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 серпня 1952 р. за одержання в 1951 р. високого врожаю насіння кок-сагізу (по 147,4 кг з гектара на площі 7,5 га) удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці.

ГЕРОЇ УКРАЇНИ

Кавалери ордена «Золота Зірка»

Брезденюк Валерій Олександрович

Народився 17 червня 1963 р. у м. Жмеринці. Художник у техніці ебру (малюнки на воді), приватний підприємець (мав у місті комп'ютерний клас). У 2013 р. увійшов до фіналу конкурсу «Україна має талант», став переможцем аналогічного конкурсу «Жмеринка має таланти».

Загинув у ніч проти 19 лютого 2014 р. під час мітингу в Києві на Євромайдані.

За громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння українському народу, виявлені під час Революції гідності, 21 листопада 2014 р. удостоєний звання Героя України. Нагороджений орденом «Золота Зірка» (посмертно).

Похований у м. Жмеринці.

Коваленко Юрій Вікторович

Народився 16 липня 1977 р. у м. Бершаді. Військовослужбовець. Заступник командира загону 3-го окремого полку спеціального призначення Сухопутних військ України.

Особливу мужність проявив під час проведення бойової операції у зоні АТО на пункті контролю Изварине (Луганська область).

Указом Президента України від 31 березня 2015 р. за виняткову мужність і самопожертву, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності Української держави, вірність військовій присязі, удостоєний звання Героя України. Нагороджений орденом «Золота Зірка» (посмертно).

Майборода Дмитро Олександрович

Народився 17 квітня 1980 р. у м. Вінниці, військовослужбовець, майор.

Командир екіпажу літака АН-26 456-ї окремої бригади військово-транспортної авіації Збройних Сил України (Вінниця). У травні – липні 2014 р. виконав 35 бойових вильотів для перевезення військових, озброєння, матеріально-технічних засобів у зону антитерористичної операції (АТО) на Донбасі, здійснював евакуацію поранених та хворих. Загинув 14 липня 2014 р. в Краснодонському районі Луганської області, коли його літак був підбитий. Разом із помічником командира екіпажу майором Дмитром Шкарбуном до останнього керував літаком, що дозволило іншим членам екіпажу евакуюватися.

Указом Президента України від 4 грудня 2014 р. за виняткову мужність і самопожертву, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності Української держави, вірність військовій присязі удостоєний звання Героя України. Нагороджений орденом «Золота Зірка» (посмертно).

Похований на Алеї Слави Центрального кладовища м. Вінниці.

Могилко Костянтин Вікторович

Народився 27 травня 1978 р. у м. Вінниці, військовослужбовець.

Військову службу проходив у Львові, згодом у Борисполі. Командир літака; командир ескадрильї «Блакитна стежка» 15-ї окремої бригади транспортної авіації Збройних Сил України (авіабаза Бориспіль). Командир екіпажу збитого 6 червня 2014 р. над м. Слов'янськом Донецької області транспортного літака АН-30Б, що здійснював спостережний політ у зоні АТО. Коли літак почав падати на житлові квартали Слов'янська, пілот, ціною власного життя, скерував його за межі міста.

Указом Президента України № 545/2014 від 20 червня 2014 року за виняткову мужність і героїзм, незламність духу у боротьбі за незалежну Українську державу, вірність військовій присязі,

присвоєно звання «Герой України». Нагороджений орденом «Золота Зірка» (посмертно).

Похований в с. Пирогове Вінницького району.

Полянський Леонід Петрович

Народився 24 жовтня 1975 р. у м. Жмеринці. Працював залізничником у Жмеринці, останні роки мешкав у Києві. Рідні розповідають, що він був життєрадісним чоловіком, мріяв про світле, демократичне майбутнє України, а тому не міг стояти осторонь беззаконня, що творилося за часів правління Януковича і його злочинного оточення. Брав активну участь з початку акцій протесту на Майдані Незалежності. Був членом Самооборони Майдану. 3 грудня 2013 року належав до Барської роти.

Загинув 20 лютого 2014 р. під час влаштованої тодішньою владою бійні на вул. Інститутській.

За громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння українському народу, виявлені під час Революції гідності, 21 листопада 2014 р. удостоєний звання Героя України. Нагороджений орденом «Золота Зірка» (посмертно).

Похований на римо-католицькому цвинтарі у м. Жмеринці.

У квітні 2014 р. у м. Жмеринці на фасадах школи-гімназії та ЗОШ I – III ст. № 6 встановлено меморіальні дошки їх випускникам, Героям Небесної Сотні – Леоніду Петровичу Полянському, Валерію Олександровичу Брезденюку.

Семенов Вячеслав Анатолійович

Народився 23 липня 1969 р. у м. Жмеринці. В 1987 – 1989 рр. служив в армії. У 2005 р. закінчив Вінницький політехнічний інститут (нині: національний технічний університет). Працював наладчиком на жмеринському заводі «Сектор».

Мобілізований в серпні 2014 р. Заступник начальника першої прикордонної застави Могилів-Подільського прикордонного загону. Старший лейтенант.

Рідну землю від посягань ворога захищав на Донбасі.

За словами Президента України Петра Порошенка, «Вячеслав Семенов – Герой, який до останнього боронив блокпост «Балду», що на перехресті доріг поблизу населеного пункту Фашівка [Перевальського району Луганської області]. Під командуванням старшого лейтенанта прикордонниками було знищено танк, бойову машину піхоти та вантажівку супротивника. Вячеслав завжди був у бою до останнього і беріг своїх людей. Усі підлеглі повернулися живими, а за це офіцер заплатив найдорожчим – життям» [142]. Помер 17 лютого 2015 від важкого осколкового поранення.

За особисту мужність і професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі 11 березня 2016 р. посмертно удостоєний звання Героя України з врученням ордена «Золота Зірка». Також посмертно 9 квітня 2015 р. нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ст.

Похований у Жмеринці.

Собко Сергій Станіславович

Народився в смт Літин. Військовослужбовець. Підполковник. Командир 30-ї окремої механізованої бригади Сухопутних військ Збройних Сил України.

Після закінчення із червоним дипломом Одеського інституту Сухопутних військ розпочав службу у згадуваній бригаді. Через півроку поїхав до Канади. У 2007 р. у складі миротворчого контингенту захищав мир і спокій у Косово. Також дев'ять місяців провів на курсах підвищення кваліфікації офіцерів піхоти у США, пройшов курс офіцера спостерігача-контролера в Німеччині та курс бойових дій у Норвегії. Вільно володіє англійською мовою. Нагороджений нагрудним знаком «Воїн-миротворець» та медаллю НАТО. У липні 2014 р. отримав відзнаку Міністерства оборони України «Знак пошани».

У тридцятирічному віці став Героєм України – на підставі Указу Президента України від 23 березня 2015 р. за особисту мужність, самовідданість та високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету і територіальної цілісності України, нагороджений орденом «Золота Зірка». Так відзначено його ратні подвиги під час взяття у зоні проведення антитерористичної опе-

рації важливого стратегічного об'єкта – Саур-Могили та вихід із Дебальцевського котла.

Шимко Максим Миколайович

Народився 21 жовтня 1979 р. в м. Вінниці. Історик. Був учасником Вінницького клубу історичної реконструкції «Білий вовк».

Активний учасник Євромайдану. Козак 4-ї сотні Самооборони Майдану.

Останній запис, який він залишив у своїй сторінці у соціальній мережі, датується 18-м лютим 2014 р.: «За Україну!!! Всі, хто може, їдьте на Київ!!!»

Загинув 20 лютого 2014 р. під час бою на Інститутській. Куля снайпера влучила йому в шию коли він намагався врятувати пораненого.

За громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння українському народу, виявлені під час Революції гідності, 1 листопада 2014 р. удостоєний звання Героя України. Нагороджений орденом «Золота Зірка» (посмертно).

Похований у м. Вінниці на Центральному міському кладовищі.

На фасаді Вінницької загальноосвітньої школи I – III ст. № 13 на честь її випускника Героя Небесної Сотні М. М. Шимка встановлено меморіальну дошку [53, с. 559 – 562].

Кавалери ордена Держави

Боримський Іван Арсеньович

Народився 23 січня 1951 р. в с. Софіївка Калинівського району. Після військової служби навчався у Білоцерківському сільськогосподарському інституті, який закінчив 1976 р., здобувши фах агронома. Працював у с. Радівці Калинівського району керуючим відділку, а згодом заступником голови колгоспу.

З січня 1980 р. – голова колгоспу «Промінь» с. Черепашинець цього ж району, нині – директор утвореного на базі згаданого господарства сільськогосподарського товариства «Промінь», що спеціалізується на відгодівлі великої рогатої худоби та свиней, вирощуванні цукрових буряків, зернових і кормових культур.

У 2012 р. товариство реалізувало 850 т м'яса – це приблизно третина від усієї кількості продукції, виробленої в усьому Калинівському районі. Середній надій молока на корову складав більше 5 тис. кг, а рентабельність тваринництва – 27 відсотків.

За рівнем оснащення інженерно-технічного комплексу сільськогосподарському товариству немає рівних в усій Вінниччині. Впродовж 2009 – 2013 рр. на технічну модернізацію основних засобів виробництва у ньому було вкладено понад 25 млн. гривень. Причому кошти затрачено не лише на суперсучасну сільськогосподарську техніку, а й на спорудження сушильного комплексу потужністю 300 т за зміну. В 2011 р. товариство «Промінь» реалізувало сільськогосподарської продукції на 47 млн. гривень, виплатило заробітну плату на суму понад 10 млн. грн.

Не шкодує В. А. Боримський грошей і на підтримку соціальної сфери. Школа, дитячий садок, амбулаторія сімейної медицини, будинок культури, бібліотека, харчування дітей, придбання необхідних меблів – на всі потреби господарство постійно виділяє кошти. Потрібні були гроші на газифікацію – видали майже по тисячі гривень на кожну хату, на будівництво водогону – по 600 грн. У 2012 р. на підтримку соціальної сфери сіл Черепашинець і Заливанщини, а також окремих категорій місцевих мешканців господарство витратило понад мільйон гривень.

За визначні особисті заслуги перед Українською державою у розвитку сільськогосподарського виробництва, впровадження прогресивних технологій та сучасних форм господарювання, багаторічну самовіддану працю Указом Президента України від 24 серпня 2013 р. І. А. Боримському присвоєно звання Героя України з врученням ордена Держави.

Нагороджений орденом «За заслуги» I, II, III ступенів, медалями. Заслужений працівник сільського господарства України [133].

Войтович Станіслав Андрійович

Народився 18 вересня 1965 р. в з/с П'ятигорський Державинського району Цілиноградської (нині: Акмолинської) області Казахстану в родині робітника. В 1982 р. закінчив Васильківську середню школу. В 1997 р. здобув вищу освіту, закінчивши Український державний університет харчових технологій за спеціальністю «Технологія м'яса та м'ясних продуктів». Інженер-технолог.

Налагодив тісні зв'язки з колгоспами та заводами Вінницької області. В 2001 р. став акціонером ВАТ «Тульчинський маслосирзавод» та ВАТ «Вапнярський молокозавод». Завдяки проявленому менеджерському таланту підприємства, які до цього вважалися банкрутами, відродилися. У 2001 – 2006 рр. здійснено модернізацію заводів, побудовано додаткові цехи, збільшився обсяг виробництва, зросла кількість робочих місць. Це дозволило ВАТ «Тульчинський маслосирзавод» виготовляти вершкове масло (торговельна марка «Тульчинка») за новою технологією. Воно користується значним попитом як в Україні, так і за її межами. В 2004 р. підприємство стало лауреатом конкурсу «Вища проба» та міжнародного конкурсу «Золоті торгові марки-2004». На ВАТ «Вапнярський сирзавод» виробництво сиру з 2001 по 2006 р. зросло у десять разів. За високу якість продукції в 2003 р. завод нагороджено відзнакою «Переможець 1-го Всеукраїнського конкурсу «Сто кращих товарів України».

В 2003 р. С. А. Войтович – акціонер ВАТ «Решетилівський маслозавод». Тут теж здійснено реконструкцію заводу, побудовано новий сирцех, збільшилася кількість робочих місць. За короткий час підприємство увійшло до списку лідерів із виробництва молочних продуктів в Україні.

У 2001 р. С. А. Войтович очолив ЗАТ «Гомашпіль-цукор», що спеціалізується на вирощуванні та переробці цукрових буряків. Потужна фінансова підтримка цукрового заводу і належна організація праці дозволили зберегти близько двох тисяч робочих місць на сільськогосподарських підприємствах і 500 – на самому заводі. Крім того, тісна співпраця цукрового заводу з господарствами Гомашпільського району дозволила пайовикам передати свої наділи загальною площею 20700 гектарів в ефективне їх використання. На цій основі було створено товариство «Агрокомплекс «Зелена

долина», в яку також увійшли хлібоприймальне підприємство, свинокомплекс, нафтобаза (голова спостережної ради С. А. Войтович). Впроваджено в життя безбиткову програму роботи господарств із цукровим заводом.

У 2004 р. очолив також створене ним підприємство ТОВ «Тулчинм'ясо», яке впродовж двох років стало одним із найсучасніших в Україні.

Підприємства, що працюють під його керівництвом, постійно надають матеріальну підтримку навчальним закладам, дітям-інвалідам та сиротам, благодійну допомогу на спорудження храмів, на інші потреби.

Указом Президента України від 19 серпня 2009 р. за визначні заслуги перед Україною в розвитку агропромислового комплексу, особистий внесок у збільшення виробництва та переробки сільськогосподарської продукції удостоєний звання Героя України.

Заслужений працівник сільського господарства України. Почесний громадянин м. Тульчина [134].

Мороз Василь Максимович

Народився 2 лютого 1942 р. в с. Озеро Немирівського району в сім'ї колгоспників.

У 1967 р. закінчив Вінницький медичний інститут за спеціальністю лікар-лікувальник. У 1967 – 1968 рр. працював терапевтом Шпиківської дільничної лікарні Тульчинського району.

Подальша діяльність В. М. Мороза пов'язана з Вінницьким медичним університетом: асистент кафедри нормальної фізіології (1968 – 1969 рр.), аспірант цієї ж кафедри (1969 – 1972 рр.), асистент (1972 – 1976 рр.), доцент (1976 – 1984 рр.), професор (1984 – 1991 рр.), завідувач кафедри (з 1991 р. по теперішній час).

Призначався вченим секретарем Ради університету (1975 – 1982 рр.), заступником декана лікувального факультету (1982 – 1984 рр.), деканом педіатричного факультету (1984 – 1986 рр.), проректором із навчальної роботи (1986 – 1988 рр.).

З 1988 р. – ректор Вінницького медичного інституту, а з 1994 року – ректор Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова.

У 1992 – 1994 рр. був заступником голови Вінницької обласної ради народних депутатів.

Наукові здобутки В. М. Мороза: 1972 р. – отримав науковий ступінь кандидата медичних наук, 1976 р. – присвоєно вчене звання доцента, 1983 р. – захистив докторську дисертацію і в 1986 році затверджений професором.

З 1991 р. – член міжнародного товариства по вивченню мозку (IBRO); в 1993 р. присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України»; в 1994 р. – обраний президентом Міжнародної академії інтегративної антропології; з 1988 р. – академік академії вищої школи України; в 2002 р. обраний членом-кореспондентом АМН України в галузі фізіології, а з 2010 р. – академік НАМН України.

Автор понад 350 наукових праць, в т. ч. 22 монографій та навчально-методичних посібників, 34 винаходів. Наукові пошуки В. М. Мороза стосуються досліджень ролі структур головного мозку у формуванні центральних механізмів прогнозування і контролю довільних рухів; проблем адаптації, здоров'я населення України та ін.

Під керівництвом В. М. Мороза підготовлено 25 докторів та кандидатів медичних наук. При його сприянні і активній підтримці за останні п'ять років співробітниками ВНМУ захищено 52 докторських і більше 450 кандидатських дисертацій.

В. М. Мороз є редактором журналу «Вісник Вінницького медичного університету», членом редколегій журналів «Вісник морфології», «Медична освіта», «Експериментальна та клінічна фізіологія і біохімія», «Проблеми медичної науки та освіти», «Архів експериментальної та клінічної медицини», «Biomedical and Biosocial Anthropology».

Обраний головою асоціації ректорів вищих навчальних закладів України, членом Колегії та Президії вченої ради МОЗ України, очолює раду ректорів вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації Вінницького регіону (Вінницька, Хмельницька, Житомирська області). Брав активну участь у розробці заходів з реформування в Україні вищої медичної освіти, соціального захисту співробітників вищих навчальних закладів і студентів.

З його ініціативи університетом налагоджене активне співробітництво з медичними факультетами 13 зарубіжних країн, університетом отримуються гранти фондів Спаркама і Фогерті (США).

Під керівництвом В. М. Мороза Вінницький медичний інститут набув статус університету та статус національного вищого медичного навчального закладу.

Заслуги В. М. Мороза високо оцінені державою. За досягнення в розбудові ВНМУ, внесок у підготовку в Україні висококваліфікованих медичних і фармацевтичних кадрів, організацію досліджень з актуальних для України проблем охорони здоров'я її населення нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня (1993 р.); орденом Ярослава Мудрого V ступеня (2002 р.); Почесною Грамотою Верховної Ради України (2003 р.). 21 серпня 2003 р. Указом Президента України удостоєний високого звання «Герой України» [136].

Муравський Павло Іванович

Український хоровий диригент і педагог, Герой України, народний артист України, професор Національної музичної академії ім. П. І. Чайковського, лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка.

Народився 30 липня 1914 р. в с. Дмитрашківка Піщанського району. У 1921 – 1928 рр. – учень місцевої семирічної школи, в 1930 – 1934 рр. – студент Київського музичного технікуму, в 1934 – 1936 рр. – учитель музики середньої школи м. Чорнобиля.

У 1936 р. поступив на диригентсько-хоровий факультет Київської державної консерваторії, котру закінчив у 1941 р.

В 1941 – 1942 рр. – курсант Ленінградського військово-морського училища протиповітряної оборони, художній керівник училища. У 1942 – 1943 рр. – командир зенітного взводу Північної Тихоокеанської флотилії та художній керівник полкового хору. В 1943 – 1946 рр. – художній керівник і головний диригент Червонофлотського ансамблю пісні і танцю Північної Тихоокеанської флотилії. Нагороджений орденом Червоної Зірки та медаллю «За перемогу над Японією».

В 1946 – 1948 рр. – диригент Державної академічної капели «Думка», викладач Київського музичного училища. В 1948 – 1964

рр. – художній керівник і головний диригент Державної Української хорової капели «Трембіта». Одночасно викладач кафедри хорового диригування Львівської державної консерваторії ім. М. В. Лисенка (1951 – 1955 рр.). В 1964 – 1969 рр. – художній керівник і головний диригент Державної заслуженої академічної хорової капели «Думка», а також (за сумісництвом) художній керівник студентського хору Київської державної консерваторії ім. П. І. Чайковського, викладач кафедри диригування.

В 1951 р. удостоєний звання заслуженого діяча мистецтв УРСР, у 1960 р. став народним артистом УРСР. У 1969 р. йому присвоєно звання доцента, в 1976 р. – професора кафедри хорового диригування.

У 1979 р. здобув звання лауреата Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка.

З 1995 р. до останніх днів життя – художній керівник студентського хору Національної музичної академії ім. П. І. Чайковського.

Указом Президента України 23 березня 2009 р. за визначні особисті заслуги в утвердженні високих зразків українського хорового співу, збагаченні національно-мистецької спадщини та багаторічну творчу діяльність удостоєний звання Героя України.

Нагороджений орденами Держави, Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», «За заслуги» II ступеня.

21 листопада 2009 р. в його рідному селі з ініціативи земляків відкрито меморіальну садибу-музей П. І. Муравського.

Помер 6 жовтня 2014 р. [135].

Омельченко Олександр Олександрович

Народився 9 серпня 1938 р. в с. Зозів Липовецького району. Закінчив з відзнакою Брусилівську школу та Київський будівельний технікум (1956 – 1959 рр.). Має дві вищі освіти: закінчив Київський будівельний інститут та Київський інститут народного господарства. Кандидат технічних наук.

У 1959 – 1960 рр. служив у рядах Збройних Силах СРСР.

Звільнившись у запас, працював на підприємствах «Головкиївміськбуду». Пройшов шлях від робітника до директора заводу залізобетонних виробів, головного інженера домобудівного комбі-

нату, а згодом – першого заступника начальника «Головкиївміськбуду».

З 1987 до 1989 р. працював у Республіці Афганістан, брав також участь у ліквідації наслідків землетрусу у Вірменії.

З 1960 р. працював у Держбуді України начальником управління будіндустрії, промбудматеріалів і стандартизації, заступником голови виконкому Київської міської ради та генеральним директором державного комунального підприємства «Київреконструкція».

З 1994 р. – заступник, перший заступник голови міської держадміністрації, а з серпня 1996 р. – голова КМДА.

Член Ради з питань збереження національно-культурної спадщини (1977 – 1998 рр.).

У березні 1998 р. обраний депутатом Київської міської ради, а в травні – її головою.

30 травня 1999 р. обраний Київським міським головою (на цій посаді працював до 14 квітня 2006 р.).

Обирався також народним депутатом України (23 листопада 2007 – 12 грудня 2012 р.).

У 2001 р. удостоєний звання Героя України.

Нагороджений також орденами Трудового Червоного Прапора (1986 р.), «Знак Пошани» (1982 р.), Ярослава Мудрого V ступеня (1998 р.).

Заслужений будівельник України [121].

Пачевський Анатолій Мартинович

Народився 31 серпня 1939 р. в с. Борсків Тиврівського району в селянській сім'ї. Батько загинув під час Другої світової війни. Після закінчення школи та служби в армії працював у колгоспі «Росія» с. Радівка Калинівського району на різних роботах: механізатором у тракторній бригаді, завідувачем тваринницької ферми. У 1960 – 1965 рр. навчався на інженерному факультеті Української сільськогосподарської академії. До 1970 р. працював на посаді головного інженера-механіка цього колгоспу. З 1970 по 1976 рр. був головою правління колгоспу «Більшовик» с. Дружне Калинівського району. Обіймав посаду секретаря парткому колгоспу «Росія». Працював на посаді головного інженера цього ж господарства. У

1990 р. Анатолій Мартинович стає головою правління колгоспу, пізніше – головою КСП «Радівське» (з 2002 р. приватно-орендне сільськогосподарське підприємство).

За високий рівень організації сільськогосподарського виробництва 13 листопада 2002 р. йому присвоєно звання Героя України із врученням ордена Держави. Також нагороджений орденом князя Ярослава Мудрого п'ятого ступеня, орденом Дружби Народів, орденом Святого князя Володимира Великого.

Академік Національної академії проблем людини.

Обирався депутатом Вінницької обласної ради [1, с. 399].

Порошенко Олексій Іванович

Народився 11 червня 1936 р. в с. Саф'яни Ізмаїльського повіту Румунії (нині: Ізмаїльський район Одеської області) у селянській родині. В рідному селі закінчив сім класів неповної середньої школи, потім здобув середню освіту в Ізмаїлі, вступив до Львівського сільськогосподарського інституту. Інженер-механік трудовітких процесів у сільському господарстві.

Під час навчання у вузі одружився. В 1957 р. у нього народився син Михайло (загинув у 1997 р. в автокатастрофі за нез'ясованих обставин).

Після закінчення в 1959 р. інституту працював у Болграді Одеської області інженером Держтехнагляду. З 1962 р. – головний інженер Болградського районного об'єднання «Сільгосптехніка». Тут, у Болграді, 26 вересня 1965 р. народився другий син – Петро – майбутній Президент України.

У 1974 – 1983 рр. працював директором Бендерського дослідного експериментально-ремонтного заводу (Молдавська РСР). У 1983 р. перейшов на посаду начальника спеціалізованої пересувної механізованої колони № 7 тресту «Молдсільгоспмонтаж» у м. Тирасполі.

В 1992 р. у зв'язку з війною у Придністров'ї переїхав до Києва, де навчався в аспірантурі державного університету ім. Т. Г. Шевченка молодший син Петро. Того ж року став заступником генерального директора АТ «Біржовий дім «Україна» (генеральним директором був П. Порошенко), в 1993 р. – заступником директора ЗАТ «Український промислово-інвестиційний концерн» (ге-

неральний директор П. Порошенко). Після того, як у 1998 р. Петро Порошенко обраний депутатом Верховної Ради України, став генеральним директором концерну «Укрпромінвест».

Концерн об'єднує понад 50 підприємств, є засновником низки ТОВ, ВАТ, корпорацій, спільних підприємств, філій (ВАТ «Луцький автомобільний завод», корпорації «Автосервіс-Україна», комерційного банку «Мрія», на Вінниччині – таких підприємств як «Агрофірма «Крижопіль», «Вінницька цукерка», «Футбольний клуб «Вінниця», «Телерадіокомпанія «Експресінформ», «ВАТ «Молочноконсервний комбінат», корпорація «Рошен» та ін.).

У 2007 р. концерн мав у своєму розпорядженні 86 тисяч гектарів орендованої землі, а згодом отримав ще десятки тис. га. Успішно розвиває сфери рільництва та тваринництва, отримуючи в середньому 60-центнерні урожаї пшениці та майже 7-тисячні надої молока від кожної фуражної корови. Упродовж семи років вклав у сільське господарство 131 млн. гривень інвестицій. Зокрема у 2008 році лише в Гайсинському районі на ремонт цукрового заводу виділив 66 млн. грн., у наступних роках – на подальший розвиток підприємства – ще 78 млн. грн.

Не шкодує коштів також на інші потреби. Так, за його фінансової підтримки споруджено дзвіницю та церкву в с. Заболотне Крижопільського району...

З 2005 р. О. І. Порошенко також керівник ПАТ ЗНКІФ «Прайм Ессетс Кепітал».

Указом Президента України від 23 червня 2009 р. за визначні особисті заслуги перед Українською державою у розвитку агропромислового комплексу, запровадження сучасних технологій вирощування сільськогосподарських культур удостоєний звання Героя України.

Нагороджений також орденами «Знак Пошани», князя Ярослава Мудрого V ступеня.

Заслужений працівник сільського господарства України (2001 р.).

Депутат Вінницької обласної ради V – VI скликань (голова постійної комісії з питань агропромислового комплексу) [137; 138].

Саблук Петро Трохимович

Народився 22 червня 1941 р. в с. Потоки Жмеринського району. У 1963 р. закінчив Українську сільськогосподарську академію, здобувши кваліфікацію бухгалтера-економіста. Упродовж 1963 – 1971 рр. працював викладачем сільськогосподарського технікуму, головним бухгалтером-економістом колгоспу ім. Свердлова с. Новоселиця Чернівецької області, старшим економістом Чернівецького обласного управління сільського господарства та за сумісництвом викладачем Чернівецького державного університету (1970 – 1972). З 1971 по 1988 рр. – аспірант, науковий співробітник, керівник підрозділу Українського науково-дослідного інституту економіки і організації сільського господарства ім. О. Г. Шліхтера. З 1988 по 2011 рр. – директор Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки».

Зробив значний внесок у розвиток вітчизняної економічної науки. Доктор економічних наук (1991 р.), професор (1992 р.). За його безпосередньої участі та за редакцією опубліковано понад 1500 наукових праць. Сформував сучасну наукову школу економістів-аграрників ринкового спрямування, здійснює плідну діяльність з підготовки наукових кадрів високої кваліфікації. Під його керівництвом захищено понад 100 докторських і кандидатських дисертацій.

Один із організаторів та головний редактор журналу «Економіка АПК», член редколегії журналів «Економіка України», «Вісник аграрної науки», «Облік і фінанси АПК», «Вісник економічної науки України», «Економіка і держава» та ін.

Академік Національної академії аграрних наук України.

З 1994 р. розгорнув активну державницьку діяльність, перебуваючи на посаді першого віце-прем'єр-міністра України з питань агропромислового комплексу. У 1996 – 2001 рр. – позаштатний радник Президента України з питань АПК, у 1999 – 2001 рр. – заступник голови Комісії з питань аграрної політики при Президентові України, у 2001 – 2007 рр. – член Державної комісії з питань стратегії економічного і соціального розвитку, в 2005 – 2010 рр. – член Ради Національного банку України. Брав участь у розробці близько 80-и прийнятих Верховною Радою України законів

та 50-и указів Президента України, 5-и постанов Верховної Ради України з питань розвитку агропромислового виробництва та сільських територій.

За визначні особисті заслуги перед Українською державою у розвитку економічної науки та агропромислового комплексу, розробку засад реформування сфери сільськогосподарського виробництва 2004 р. удостоєний звання Героя України з врученням ордена Держави.

Нагороджений також орденами «Знак Пошани», князя Ярослава Мудрого V та IV ступенів, медалями, почесними грамотами. Заслужений діяч науки і техніки України, лауреат премії ім. О. Г. Шліхтера [143].

Стус Василь Семенович

Український поет, перекладач, прозаїк, літературознавець, правозахисник, один із найактивніших представників українського культурного руху шістдесятників.

Народився 6 січня 1938 р. в с. Рахнівка Гайсинського району в селянській родині, був четвертою дитиною в сім'ї. У 1939 р. батьки – Семен Дем'янович та Ірина Яківна – переселилися в м. Сталіно (нині: Донецьк), аби уникнути примусової колективізації, де батько завербувався на один із хімічних заводів.

У 1944 – 1954 рр. навчався у Донецькій міській середній школі № 25 і закінчив її зі срібною медаллю. Потім поступив на історико-літературний факультет тодішнього Сталінського педагогічного інституту. У студентські роки був членом літературного об'єднання «Обрій».

Закінчивши в 1959 р. навчання з червоним дипломом, три місяці працював учителем української мови й літератури в с. Таужне Кіровоградської області, після чого два роки служив на Уралі в армії. Під час навчання і служби став писати вірші. Тоді ж відкрив для себе німецьких поетів Гете і Рільке, переклав близько сотні їх віршів. Ці переклади були згодом конфісковані і втрачені. 1959 р. у «Літературній Україні» опублікував свої перші вірші з напутнім словом Андрія Малишка.

Працював учителем української мови та літератури у середній школі № 23 м. Горлівки. Згодом був підземним плитовим на шахті «Октябрьская» в Донецьку.

З березня по жовтень 1963 р. – літературний редактор газети «Социалистический Донбасс». Зокрема працював в українській частині редакції цієї газети (українською було підготовлено і вийшло декілька чисел часопису). Вступив до аспірантури Інституту літератури Академії наук УРСР ім. Т. Г. Шевченка у Києві із спеціальності «Теорія літератури». За час перебування в аспірантурі підготував і здав до видавництва першу збірку творів «Круговерть», написав низку літературно-критичних статей, надрукував кілька перекладів творів Гете, Рільке, Лорки. Належав до Клубу творчої молоді, який очолював Лесь Танюк.

У вересні 1965 р. під час прем'єри фільму Сергія Параджанова «Тіні забутих предків» у кінотеатрі «Україна» в Києві взяв участь в акції протесту. Разом із Іваном Дзюбою, В'ячеславом Чорноволом, Юрієм Бадзьом закликав партійних керівників і населення столиці засудити арешти української інтелігенції, що стало першим громадським політичним протестом на масові політичні репресії в Радянському Союзі у післявоєнний час. За участь у цій акції його було відраховано з аспірантури.

Роки тимчасових робіт (1965 – 1972) стали найщасливішими роками життя В. Стуса. Хоч з моменту виступу в кінотеатрі за ним й слідували агенти КДБ, він часто їздив із друзями в подорожі, в ці роки й знайшов свою кохану – Валентину Попелюк. 1965 р. одружився з нею. 15 листопада 1966 р. у них народився син – нині літературознавець, дослідник творчості батька Дмитро Стус.

Не можна також й обминути того великого значення, якого набула для нього робота в архіві. Заробляв на життя, працюючи у Центральному державному історичному архіві, згодом – на шахті, залізниці, на будівництві, в котельні, метро. В 1966 – 1972 рр. – старший інженер у конструкторському бюро Міністерства промисловості будматеріалів УРСР.

Пропозицію В. Стуса опублікувати 1965 р. свою першу збірку віршів «Круговерть» відхилило видавництво. Незважаючи на позитивні відгуки рецензентів, було відхилено і його другу збірку – «Зимові дерева». Однак опублікував її у самвидаві. В 1970 р.

книжка віршів поета «Веселий цвинтар» потрапила до Бельгії та була видана в Брюсселі.

У відкритих листах до Співки письменників, Центрального Комітету Компартії, Верховної Ради В. Стус критикував панівну систему, що після відлиги стала повертатися до тоталітаризму, відновлення культу особи та порушення прав людини, протестував проти арештів у середовищі своїх колег. На початку 1970-х років приєднався до групи захисту прав людини. Літературна діяльність поета, його звернення у вищі партійні інстанції з протестами проти порушення людських прав і критичними оцінками тогочасного режиму спричинили арешт 12 січня 1972 р.

Впродовж майже дев'яти місяців перебував у слідчому ізоляторі. Саме тоді було створено збірку «Час творчості». На початку вересня 1972 р. київський обласний суд звинуватив його в «антирадянській агітації й пропаганді» та засудив до п'яти років позбавлення волі та трьох років заслання.

Покарання відбував у мордовських і магаданських таборач. Весь термін ув'язнення перебував у таборах Мордовії. Більшість віршів, що писав у таборі, вилучалася і знищувалась, лише деякі потрапили на волю через листи до дружини. По закінченню строку його вислали в Матросове Магаданської області, де він працював до 1979 р. на золоторудних копальнях. Тоді ж ув'язнений звернувся із заявою до Верховної Ради СРСР з відмовою від громадянства: «...мати радянське громадянство є неможливою для мене річчю. Бути радянським громадянином – значить бути рабом...»

Повернувшись восени 1979 р. до Києва, приєднався до гелсинської групи захисту прав людини. Попри те, що його здоров'я було підірване, заробляв на життя, працюючи робітником на заводі: спочатку, з жовтня 1979-го до січня 1980 р., формувальником II-го розряду ливарного цеху на заводі ім. Паризької комуни, після цього – в цеху № 5 українського промислового об'єднання «Укрвзуттєпром» фабрики взуття «Спорт» намажчиком затяжної кромки (на конвеєрі).

У травні 1980 р. був знову заарештований, визнаний особливо небезпечним рецидивістом і у вересні засуджений на десять років примусових робіт і п'ять років заслання. Відмовився від призначеного йому адвоката Віктора Медведчука, намагаючись самому здійснити свій захист. За це Стуса вивели із зали суду і вирок зачи-

тали без нього. В одному з листів, адресованому світовій громадськості (жовтень 1980 р.), відомий російський правозахисник А. Сахаров розцінив вирок як ганьбу радянської репресивної системи.

В. Стусові, який з листопада 1980 р. перебував у таборі ВС-389/36-1 в Кучино (тепер Чусовського району Пермського краю, Росія), заборонили бачитися з родиною (останнє побачення було навесні 1981 р.). Однак його записи 1983 р. вдалося переправити на Захід. У 1985 р. німецький письменник Генріх Белль висунув поета-в'язня на здобуття Нобелівської премії з літератури, якої той, проте, так і не отримав.

Табірними наглядачами було знищено його чергову збірку (приблизно з 300 віршів). На знак протесту проти жорстокого поводження табірної адміністрації з політв'язнями він декілька разів оголошував голодування. У січні 1983 р. за передачу на волю зошита з віршами на рік був кинутий в камеру-одиначку. 28 серпня 1985 р. В. Стуса відправили до карцеру за те, що, читаючи книгу в камері, сперся ліктем на нари. На знак протесту він оголосив безстрокове сухе голодування, яке виявилось останнім у його житті.

Помер у ніч з третього на четверте вересня, можливо, від переохолодження. За офіційними даними причина смерті – зупинка серця. Товариш Стуса, також колишній політв'язень, Василь Овсієнко поруч із цією версією висунув припущення про загибель від удару карцерними нарами, цілком ймовірно, зумисне підлаштовану наглядачами.

В будь-якому разі смерть Василя Стуса слід розглядати як вбивство, скоєне радянською тоталітарною системою: воно полягало у багаторічних переслідуваннях поета, зокрема й фізичних, що, врешті-решт, призвели до його передчасної смерті. Смерть поета приховувалась радянською владою від його друзів-дисидентів до середини жовтня. Дружина ж отримала повідомлення про смерть чоловіка вранці п'ятого вересня. Всупереч її прохання, поховання відбулось без присутності рідних.

Похований на табірному цвинтарі у с. Борисово Чусовського району Пермської області.

У листопаді 1989 р. перепохований на Байковому кладовищі в Києві.

В 1991 р. В. С. Стус посмертно відзначений Державною премією ім. Т. Г. Шевченка (за збірку поезій «Дорога болю»).

Указом Президента України від 26 листопада 2005 р. за незламність духу, жертвне служіння Україні і національній ідеї, високі гуманістичні ідеали творчості посмертно удостоєний звання Героя України з врученням ордена Держави [130].

Шаповал Михайло Васильович

Народився 8 лютого 1946 р. у селищі Чемерівці (з 1959 р. – селище міського типу) Хмельницької області. У ранньому дитинстві залишився круглим сиротою: в 1957 р. померла мати, а через два роки від фронтової контузії – батько. Разом із молодшим братом Сергієм був направлений у Дашівський дитячий будинок, що на Вінниччині, де виховувався. Після школи вступив до Іллінецького сільськогосподарського технікуму (нині: Іллінецький аграрний коледж).

Здобувши спеціальність зоотехніка, в 1965 р. за розподілом став працювати бригадиром тваринників Антонінського цукрокомбінату Красилівського району Хмельницької області. Через рік обійняв посаду головного зоотехніка у колгоспі ім. Петровського с. Пишки Старокостянтинівського району.

В 1970 р. мешканці с. Біла Чемеровецького району запросили його стати головним зоотехніком у їхньому колгоспі.

У цьому ж році здобув вищу освіту, заочно закінчивши Білоцерківський сільськогосподарський інститут.

У 1972 р. обраний секретарем парткому колгоспу імені Богдана Хмельницького с. Біла.

В 1974 р. очолив колгосп «Ленінський шлях» с. Кутківці Чемеровецького району. Після перетворення цього господарства в радгосп «Восход», повернувся у колгосп імені Богдана Хмельницького головним економістом і в 1977 р. обраний його головою.

В 1980 р. рішенням райкому партії рекомендований на посаду голови колгоспу ім. Леніна с. Летава (Чемеровецький район), у 1990-х роках реформованого у сільськогосподарський кооператив «Летава». На посаді голови правління згаданого кооперативу працює донині.

Головні напрями діяльності господарства – вирощування зернових культур (пшениця, ячмінь, гречка), відбірної сортової картоплі, цукрових буряків, продаж насіння кращих районуваних

сортів озимих та ярових зернових, овочевих культур; реалізація племінної великої рогатої худоби чорнорябої (голштинізованої) породи, молодняка великої білої породи свиней, виробництво розчинників, оліфи, фарб тощо. Кооператив обробляє 3600 гектарів землі, утримує близько 600 голів ВРХ.

Завдяки правильно обраній стратегії розвитку господарство «Летава» щорічно отримує мільйонні прибутки, разом з тим показуючи найвищі результати зі збору зернових культур (середня урожайність – 56 центнерів з гектара). За всю історію існування кооперативу не було жодного випадку затримки із заробітною платою.

Його стабільна робота дозволила створити потужну соціальну інфраструктуру, якій може позздрити будь-який населений пункт. У селі є готель, чудові магазини, Палац культури, в якому проводяться конференції, фестивалі дитячої та народної творчості, лікарня з висококваліфікованим медичним персоналом, будинок для престарілих, добре обладнаний спортивний комплекс, де проходять змагання районного та обласного рівнів. Особлива гордість – музей історії села, який повністю фінансується господарством і постійно збагачується новими експонатами, що розповідають про здобутки та трудові звершення багатьох поколінь летавчан.

За визначні особисті заслуги перед Українською державою у розвитку сільського господарства, впровадження прогресивних технологій та передових форм господарювання, багаторічну самовіддану працю Указом Президента України від 21 серпня 2011 р. М. В. Шаповал удостоєний звання Героя України.

Нагороджений також орденом «За заслуги» III ст.

Заслужений працівник сільського господарства України.

Двічі обирався депутатом Хмельницької обласної ради [69, с. 363; 131; 132].

УРОДЖЕНЦІ ВІННИЧЧИНИ – ГЕРОЇ ІНШИХ КРАЇН

Італії

Буянов Микола Гурійович

Народився 1925 р. в м. Могилеві-Подільському. Ріс і виховувався у простій багатодітній родині. Батько помер рано. Вільний від шкільних занять час намагався провести зі своїми ровесниками на міському стадіоні, де себе фізично загартовував. Авторитетом для нього був старший брат Григорій, який навчався у військовому училищі. Микола теж хотів стати військовим. Для цього він готував себе, стрибаючи з парашутом, ходив із хлопцями на нічне патрулювання, вчився володіти кулеметом, водити автомашину.

Звістка про віроломний напад фашистських загарбників застала в рідному місті. Один за одним пішли на фронт його брати: Григорій, Михайло та Федір. Місто захопив ворог, але місцеві патріоти не стали на коліна: групи підпільників розпочали діяти на залізничному вокзалі, приміських селах і в окремих мікрорайонах Могилева. Спільно зі своїми друзями Микола пізніми ночами з прихованого радіоприймача слухав зведення радянського Інформбюро, які одразу ж записувалися. І вже на ранок листівки зі свіжими новинами розходилися по місту. Так населення дізнавалося про справжнє становище на фронтах. Це викликало в окупантів скажену лють. Вони хапали підозрілих, вивозили їх за місто, де й розстрілювали.

Микола Буянов став свідком, як неподалік його хати, в кар'єрі, фашисти розстріляли друзів-підпільників.

Та не гадав патріот, що один з сусідів з чорною совістю, який за шмат гнилої ковбаси пішов служити в поліцію, видасть і його. А саме так і сталося. Темної вересневої ночі 1943 р. гестапівці з вівчарками оточили Миколину хату, увірвалися до кімнати і зв'язали хлопця. На Миколиних очах німці поглумились над матір'ю, за що він поклявся при нагоді відомстити окупантам.

Схопили юнака і відправили до Німеччини. Згодом перевели в італійське містечко Сан-Джованні Вальдарно (провінція Каврілья, область Ареццо), де він та сотні інших полонених виконували ремонтні роботи на залізничній лінії Рим – Флоренція. Тут подолянин познайомився з молодою італійкою Ніклою Берті де Бона. Нікла сприяла втечі Миколи з полону (до цього три попередні спроби вирватись із неволі закінчувались для нього невдачею) та допомогла знайти дорогу до партизанів. Так став бійцем 5-ї роти партизанського загону «Квятті» бригади «Сінігалья». З перших днів перебування в рядах народних месників відзначався хоробрістю, готовністю боротись із ненависним ворогом до останньої краплі крові.

Як відзначається в італійському нагородному документі, «...пам'ятаючи про звірства нацистів на Батьківщині, він неодноразово добровільно брав участь у підіривних операціях і, презираючи небезпеку, вмів доводити їх до переможного кінця...»

Влітку 1944 р. гітлерівці та «чорносорочечники» вирішили очистити від партизанів прифронтові райони. В провінцію були перекинуті великі каральні частини, в тому числі альпійські стрільці. Фашисти підривали будинки в містах і селах, розстрілювали мирних жителів. Тільки в селищі Кастельнуово де Саббїоні вони спалили живцем 200 осіб. Така ж доля загрожувала і шахтарському місту Каврілья.

Дізнавшись про плани карателів, партизанське командування наказало бригаді піти в гори й забрати з собою тих мешканців, котрі активно допомагали бійцям руху Опору. Відходити було важко, адже партизанів переслідували професійні солдати, фахівці в гірській війні. Тоді М. Буянов прийшов до командира й сказав: «Ви відходите, а я вас прикрию. У горах один може затримати сотні». Йому відповіли: «Ти повинен теж піти», «Тоді всі загинуть. Я спритний, зумію потім відійти». Відмовився навіть від заряджаючого до кулемета взяти. Лише попросив дати побільше патронів і гранат.

«8 липня 1944 року під час прикриття евакуації тих, хто залишився живим після кривавої операції ворога, здійсненої 4 липня 1944 року в містечку Кастельнуово де Саббїоні, не зважаючи на наказ командира на відступ, – йдеться далі в нагородній реляції, – стримував ворога на більш висунутому вперед рубежі, ніж йому

було наказано, зупинив тим самим каральну операцію і пересування противника.

Тим самим він сприяв успішній евакуації мирного населення. Один, практично без захисту, вичерпавши боєприпаси, зрешечений кулями, поліг смертю хоробрих», надавши можливість партизанам та двом тисячам біженців вийти з оточення.

До свого 19-ліття М. Буянов не дожив 10 днів...

Декретом президента Італії від 30 березня 1985 р. за проявлену мужність посмертно нагороджений золотою медаллю «За воїнську доблесть» та удостоєний почесного звання «Національний герой Італії» [2; 70; 72, с. 263 – 265; 73, с. 187; 69, с. 89].

Польщі

Тушевський Володимир Іванович

Народився в с. Соломірка Хмільницького району. Національний Герой Польщі.

На початку німецько-радянської війни В. І. Тушевський отримав своє перше бойове хрещення під містом Мурманськом, за що був відзначений керівництвом військової частини... У 1944 році під час формування частин Війська Польського допомагав полякам освоювати зразки нової бойової техніки.

Перша польська танкова бригада імені Героїв Вестер-платте з боями підійшла у 1944 році до Варшави. Важкими були бої за село Студзянки. Поселення чотирнадцять разів переходило із рук в руки. Відбулося форсування р. Вісли. Та перша спроба переправитися на протилежний берег не вдалася. Танк Т-34, на якому механіком-водієм був наш земляк, плив на паромі. Прямим влученням снаряда був розбитий. Екіпаж зумів врятуватися. Взявши іншу машину, танкісти знову кинулись у бій.

У районі міста Гданська гарматним вогнем машину знову було підбито. Командир танка загинув, а молодого радиста Радика Заморського поранено у руку. Вибравшись через нижній люк, побачив вогорів, які бігли прямо до нього, ручними гранатами за-

кидав їх. Та звідкілясь взявся німецький офіцер, котрий почав стріляти з пістолета. Падаючи, В. Тушевський застрелив і його.

Знайшли відважного танкіста бійці іншої військової частини. Свої ж вважали, що екіпаж повністю загинув. Лець живого Володимира Івановича доставили у госпіталь. Поранення в живіт, велика втрата крові ускладнювали лікування. Але богатырське здоров'я земляка перемогло смерть. Він вижив і після війни трудився у Москві.

За проявлені відвагу і героїзм удостоєний звання Національного Героя Польщі [113].

Російської Федерації

Квочур Анатолій Миколайович

Народився 16 квітня 1952 р. в с. Мазурівка Чернівецького району Вінницької області.

В 1969 р. поступив у Єйське вище авіаційне училище, після закінчення якого з 1973 р. розпочав службу пілотом в авіаційних частинах військово-повітряних сил Групи радянських військ у Німеччині. Через два роки став командиром ланки винищувачів-бомбардувальників. Тоді ж командування підготувало рекомендаційний лист для його вступу у Школу льотчиків-випробувачів. Закінчив навчання у ній в 1978 р. А роком раніше звільнився із Збройних Сил СРСР. До 1981 р. працював льотчиком-випробувачем на авіаційному заводі у Комсомольську-на-Амурі, де випробовував серійні бойові літаки СУ-17 та його модифікації, одночасно навчаючись у Московському авіаційному інституті.

Того ж року переведений в окреме конструкторське бюро ім. А. І. Мікояна. Тут брав участь у випробуваннях літаків Міг-29 і Міг-31, ракет класу «повітря – повітря», «повітря – земля», палубного винищувача Міг-29К, систем авіаносця «Адмірал Кузнецов».

У 1988 р. на авіаційному салоні в Фарнборо вперше виконав фігуру вищого пілотажу «Дзвін».

Наступного року лець не загинув на аналогічному заході в Ле-Бурже (Франція). Тоді під час виконання фігур вищого пілота-

жу керований ним новітній радянський винищувач Міг-29 зазнав аварії. Самому ж пілоту вдалося катапультиватися...

В 1991 р. перейшов на роботу в Льотно-дослідницький інститут у якості льотчика-випробувача та начальника лабораторії ергономіки. В 1992 р. для виконання дослідницьких програм з проектування кабін та систем управління маневрених літаків, супутникової радіонавігації, дозаправки літаків у повітрі, наддальних безпосадочних перельотів, надманевреності створив пілотажну групу «Льотчики-випробувачі», котра в 1996 р. була переформована в Пілотно-дослідницький центр. У березні 1995 р. здійснив наддальний переліт на одномісному винищувачі Су-27 в Австралію, в липні та вересні 1999 р. – перельоти через Північний полюс по замкненому маршруту.

У 1990 р. удостоєний звання «Заслужений льотчик-випробувач СРСР», а 19 листопада 1992 р. – за мужність і героїзм, проявлені під час випробувань, освоєнні нових зразків авіаційної техніки, – Героя Російської Федерації.

Мешкає в м. Жуковському Московської області [129].

Нікітіч Юрій Іванович

Народився 19 квітня 1967 р. в с. Ульянівка Липовецького району. Навчався в місцевій восьмирічній школі, по закінченні якої вступив у Київське профтехучилище, де здобув професію столяра. Серйозно займався спортом, особливо дзюдо, східними единоборствами. Тому, призвавшись в армію, на службі у повітряно-десантній дивізії Прикарпатського військового округу став одним із кращих воїнів. У запас звільнився старшиною.

Працював теслюю у Липовецькій ПМК-11. На багатьох будинках Липовця стоять зроблені за його участю дахи. Крім того, із гурту місцевих старшокласників організував гурток юних десантників, в якому вихованці знайомились із азами рукопашного бою, загартовувались фізично.

З часом все більше розумів, що його покликання – армія. Тут почувався у своїй стихії. Тому у вересні 1988 р. поступив у Рязанське вище повітряно-десантне командне училище, яке закінчив 20 червня 1992 р.

Навчаючись у військовому училищі, закохався в рязанську дівчину Олену, одружився.

Потім служив у Пскові. З 1992 по 1994 р. був командиром розвідувального взводу, а в 1994 – 1995 рр. – командиром розвідроти.

Коли почалися сутички на Північному Кавказі, десантників кинули у самісіньке пекло – із грудня 1994 р. старший лейтенант Ю. І. Нікітіч брав участь у бойових діях в Чеченській Республіці, забезпечував командування розвідданими, командував ротою під час штурму залізничного вокзалу та президентського палацу у Грозному.

8 січня 1995 р., виконуючи спецзавдання, – загинув.

1 березня 1995 р. посмертно удостоєний звання Героя Російської Федерації. Також посмертно йому присвоєно військове звання капітана.

Захоронений в Рязані. В тому ж місті проживає його вдова з двома дітьми.

* * *

За словами його земляка, липовецького журналіста Миколи Кавуна, «якою б не була наша оцінка війни в Чечні, безперечним залишається таке. Як за афганське кровопролиття ми можемо кидати тінь на тодішніх маразматичних політиків і ні в якому разі – на воїнів, яким довелось жертвувати собою, так і чеченське протистояння можемо визнавати хіба що наслідком недолугої політики керманічів сусідньої держави. А ще – ненажерливості сучасної російської мафії, яка нерідко збувала зброю обом воюючим сторонам. Що стосується ролі солдатів і офіцерів, вони, як і чеченське населення, – жертви чергової авантюри» [85].

Франції

Порик Василь Васильович

Народився 17 лютого 1920 р. в с. Соломірка (тепер с. Порик) Хмільницького району Вінницької області в селянській сім'ї. Ук-

раїнець. Закінчив Бобринецький сільськогосподарський технікум (Кіровоградська область). У Червоній армії з 1939 р. В 1939 р. закінчив Харківське військове піхотне училище. лейтенант. У 1941 році став комуністом.

На початку віроломного вторгнення гітлерівців у межі СРСР служив у 6-й армії (Південно-Західний фронт). Пораним опинився в оточенні і потрапив у полон. Був в'язнем «Уманської ями». Звідти як військовополонений вивезений в концтабір Бомон в Артуа (департамент Па-де-Кале, Франція). Встановив зв'язок з учасниками руху Опору, здійснив втечу із табору. У липні – серпні 1943 року з 12-и бійців сформував партизанський загін, що здійснював акти саботажу і диверсій на шахтах, пускав під укис ешелони. В ніч з 21 на 22 квітня 1944 р. очолені ним народні месники розгромили охорону бомонського концтабору, а 23 квітня атакували гітлерівську маршову колону, знищивши 30 фашистів.

Під час виконання чергового бойового завдання у м. Дрокур на початку травня 1944 р. подолянин отримав поранення і потрапив у руки гітлерівців. Протягом 18 годин партизана допитували у в'язниці Сен-Нікез, з якої йому пощастило здійснити втечу, вбивши тюремного наглядача витягненим зі стіни камери цв'яхом. На підпільній квартирі у м. Елен-Лбстар, куди В. В. Порик дістався після втечі, головний хірург місцевої лікарні Ложе прооперував його, видалив з тіла три кулі. Після цього партизан був відправлений французькими патріотами до сім'ї Офра, яка мешкала за 20 км від Арраса. Так В. В. Порика, за голову якого нацисти обіцяли мільйон франків, було врятовано. А в червні 1944 р. мужній подолянин створив штаб військово-політичного керівництва радянських патріотів на півночі Франції.

Справжньою маніфестацією солідарності з французьким народом виявився його новий подвиг: 14 липня 1944 року в день національного свята Франції (155-річчя штурму Бастилії) у містечку Сан-ан-Гоель партизан виступив на мітингу у формі радянського офіцера. Звістка про цю незвичайну маніфестацію швидко облетіла міста і села північних департаментів, мобілізувала на боротьбу з ворогом.

22 липня 1944 р. В. В. Порик потрапив у ворожу засідку. Знаючи про популярність радянського офіцера та про антифашистську діяльність, окупанти через дві години після арешту розстріляли

подолянина біля стіни Арраської фортеці. За героїзм і мужність, проявлені в боротьбі проти німецько-фашистських загарбників в період Другої світової війни, Указом Президії Верховної Ради СРСР від 21 липня 1964 р. посмертно удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Національний герой Франції (1964 р.).

Похований в м. Енен-Льестар (Франція) [193, с. 151 – 152].

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. *Анатолій Тамтура, Олександр Коваль*. Історія Гивривщини. – Вінниця: Т. Баранівська, 2012. – 444 с.
2. *Бабак І. А., Витковский В. Н.* Чужбины для подвига нет. Non se il paese stragniero per l'atto eroico: Документальная повесть. – Вінниця: ФОП Горбачук І. П., 2011. – С. 87.
3. Бершадський край. – 2009. – 4 листопада.
4. Бершадський край. – 2011. – 14 січня.
5. *Бондарчук І. А.* Непокоренные. Документальная повесть. – Вінниця, 2011. – С. 57 – 60.
6. *Вадим Вітковський*. Повій, вітре... або тіні незабутих предків. Про село Борівку і його людей. – Вінниця: ПП «ТД Едельвейс», 2013. – С. 101 – 102.
7. Ветеранська звитяга. Віктор Марківський та його час / Автор-упорядник Олександр Роговий. – Вінниця, 2013. – 112 с.
8. *Винокурова Ф. А.* Евреи Винниччины в период Второй мировой войны. Малоизвестные документы и новые интерпретации: В 3 т. – Т. 3: Участники боевых действий на фронтах войны с нацизмом и труженники тыла. – Вінниця: Антекс, 2000. – 336 с.
9. Вінницька правда. – 1947. – 18 червня.
10. Вінницька правда. – 1951. – 9 жовтня.
11. Вінницька правда. – 1952. – 3 січня.
12. Вінницька правда. – 1952. – 24 червня.
13. Вінницька правда. – 1952. – 30 серпня.
14. Вінницька правда. – 1954. – 3 березня.
15. Вінницька правда. – 1958. – 27 лютого.
16. Вінницька правда. – 1958. – 11 березня.
17. Вінницька правда. – 1959. – 27 грудня.
18. Вінницька правда. – 1965. – 20 липня.
19. Вінницька правда. – 1967. – 16 травня.
20. Вінницька правда. – 1967. – 15 вересня.
21. Вінницька правда. – 1967. – 1 жовтня.
22. Вінницька правда. – 1967. – 5 жовтня.
23. Вінницька правда. – 1968. – 25 січня.
24. Вінницька правда. – 1969. – 23 травня.

25. Вінницька правда. – 1971. – 6 травня.
26. Вінницька правда. – 1971. – 28 лютого.
27. Вінницька правда. – 1971. – 25 травня.
28. Вінницька правда. – 1971. – 30 листопада.
29. Вінницька правда. – 1974. – 17 лютого.
30. Вінницька правда. – 1976. – 24 лютого.
31. Вінницька правда. – 1976. – 31 грудня.
32. Вінницька правда. – 1978. – 17 листопада.
33. Вінницька правда. – 1980. – 9 січня.
34. Вінницька правда. – 1980. – 31 грудня.
35. Вінницька правда. – 1981. – 8 березня.
36. Вінницька правда. – 1982. – 21 січня.
37. Вінницька правда. – 1982. – 10 листопада.
38. Вінницька правда. – 1983. – 25 травня.
39. Вінницька правда. – 1984. – 19 лютого.
40. Вінницька правда. – 1984. – 10 березня.
41. Вінницька правда. – 1985. – 15 січня.
42. Вінницька правда. – 1985. – 17 лютого.
43. Вінницька правда. – 1986. – 6 червня.
44. Вінницька правда. – 1986. – 4 листопада.
45. Вінницька правда. – 1990. – 22 липня.
46. Вінницька правда. – 2006. – 6 жовтня.
47. Вінниччина. – 1994. – 27 серпня.
48. Вінниччина. – 2002. – 20 грудня.
49. Вінниччина. – 2003. – 9 вересня.
50. Вінниччина. – 2007. – 20 листопада.
51. *Гальчак С. Д.* Визволення Вінниччини від нацистських загарбників (20 грудня 1943 р. – 28 березня 1944 р.): Монографія / 3-є вид.: доповн., переробл. – Вінниця: Консоль, 2010. – 420 с.
52. *Гальчак С. Д.* Герої Поділля: уродженці Вінницької, Тернопільської та Хмельницької областей. – К.: Видавничий дім «АДЕФ-Україна», 2010. – 232 с.
53. *Гальчак С. Д.* Ратна слава Вінниччини: Час. Події. Особистості. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2015. – 608 с.
54. *Гальчак С. Д.* Словом і багнетом: журналісти Вінниччини у Другій світовій війні. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2013. – 100 с.

55. *Гальчак С. Д.* Ступені мужності / 2-е вид., доповн., переробл. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2012. – 224 с. (С. 13 – 20).
56. Герої визволення України / Авт.-упорядник П. Л. Машовець. – К.: Україна, 2007. – 111 с.
57. Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь в двух томах. Т. 1 / Абаев – Любичев / Пред. ред. коллегии И. Н. Шкадов. – М.: Воениздат, 1987. – 911 с.
58. Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь в двух томах. Т. 2 / Любовь – Ящук / Пред. ред. коллегии И. Н. Шкадов. – М.: Воениздат, 1988. – 863 с.
59. Гордість району / Відділ культури і туризму Вінницької районної державної адміністрації, Вінницька районна центральна бібліотечна система. – Вінниця: ФОП Данилюк В. Г., 2007. – 70 с.
60. *Горобець М. П.* Їх пам'ятає Придністров'я: історико-публіцистичні розповіді. – Вінниця: Держ. вид-во «Вінниця». – 120 с.
61. *Григорій Погончик.* Бершадщина: з минулого – у майбутнє. – Вінниця: Меркьюрі-Поділля, 2013. – 958 с.
62. Енциклопедія історії України: У 10 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наукова думка, 2004. – Т. 2. – С. 94.
63. Енциклопедія історії України: У 10 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наукова думка, 2009. – Т. 6. – С. 475, 476.
64. Енциклопедія історії України: У 10 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2012. – Т. 9. – С. 871, 872.
65. Жовтневі зорі (Козятин). – 1986. – 2 серпня.
66. Збірник законів та наказів Робітничо-Селянського Уряду Союзу Радянських Соціалістичних Республік, що видається при Керуванню справами Ради Народніх Комісарів Союзу РСР і Ради Праці та Оборони. – 1927. – 11 липня. – № 45. – С. 4 – 6.
67. Зірка (Теплик). – 1970. – 25 липня.
68. Зірка. – 1976. – 1 січня.
69. Іллінещина. Минуле та сьогодні / М. М. Пашенко – автор-упорядник; ред. колегія: С. А. Задорожнюк, О. В. Письменна, Я. Є. Дуднюк, Р. О. Гобеляк, О. Г. Рудник. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2015. – 400 с.
70. *Катеринич Л.* Герой Італії – Микола Буянов // Прикордонник України. – 2013. – № 35. – С. 6.
71. Київська правда. – 1987. – 17 лютого.

72. *Клімчук Ю. А.* Подоляни в антифашистському русі Опору в Італії // П'ята Могилів-Подільська науково-краснзнавча конференція / Матеріали конференції, 16 – 17 жовтня 2015 р., м. Могилів-Подільський. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2015. – 536 с.

73. *Клімчук Ю. А.* На фронті і в партизанах: участь українців в італійському антифашистському русі Опору 1943 – 1945 рр. // Матеріали Міжнародної науково-краснзнавчої конференції «Південно-Східна Волинь: від давнини до сьогодення» / Ред. кол.: Баженов Л. В. (голова), Єсюнін С. М. (співголова, відповід редактор), Сміховський В. В. (відповід. секретар) та ін. – Шепетівка, 2015. – С. 187.

74. Колективіст (Літин). – 1953. – 12 лютого.

75. Колгоспна зоря (м. Вінниця). – 1967. – 16 травня.

76. Колгоспна зоря. – 1969. – 2 серпня.

77. Колгоспна зоря. – 1973. – 3 квітня.

78. Колгоспна зоря. – 1973. – 7 листопада.

79. Колгоспна зоря. – 1977. – 25 грудня.

80. Колгоспна зоря. – 1981. – 7 березня.

81. Колгоспна правда (с. Чернівці). – 1948. – 22 січня.

82. Колгоспна правда (с. Чернівці). – 1948. – 19 лютого.

83. Комсомольське плем'я (м. Вінниця). – 1976. – 8 січня.

84. Літинський вісник. – 1997. – 5 квітня.

85. *Микола Кавун.* У Росії йому слава, в Україні – лише сльози // Вінниччина. – 2007. – 9 березня.

86. *Михайло Купчишин, Антон Мичак.* Шаргородщина: сторінки історії. – К., 2002. – С. 248 – 249.

87. Між Бугом і Дніпром. Науково-краснзнавчий вісник Центральної України / Випуск І. – Кіровоград: Центрально-Українське видавництво, 2014. – 287 с.

88. *Мудраченко М. Р.* Пам'ятки історії та пам'ятні місця на Вінниччині: Калинівський та Оратівський райони. – Вінниця: ФОП Данилюк В. Г., 2009. – С. 14 – 15.

89. *Нагребецький А. Н.* Іменами багата земля Шаргородська. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2014. – 364 с.

90. Наддністрянська правда (м. Могилів-Подільський). – 1988. – 28 червня.

91. Немирівщина: від витоків до сьогодення / Авторський колектив: О. І. Лесько, В. Ю. Дем'яненко, О. А. Коваль, Т. Г. Котик, А. О. Пасічник та ін. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2013. – 246 с.

92. Оратівський край: Ювілейний збірник / Упорядник Хоменко Н. В. – Вінниця: Книга-Вега ВАТ «Вінницька обласна друкарня», 2008. – С. 163.

93. Переможці. Учасники бойових дій Другої світової і Великої Вітчизняної воєн, які померли в повоєнний період, та ті, що проживають на території області. – Т. 1: м. Вінниця, Вінницький район, Барський район / Обл. редколегія: Спірідонова Л. М. (гол.), Нешик С. С. (заст. гол.), Харчук В. Є. (відп. секр.), Азаров С. Г., Бранько Я. А., Василюк С. М., Гальчак С. Д. та ін. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2007. – 512 с.

94. Переможці. Книга пам'яті України. Вінницька область. Учасники бойових дій Другої світової і Великої Вітчизняної воєн, які померли в повоєнний період або проживають на території області. – Т. 2: Бершадський район, Гайсинський район, Жмеринський район, м. Жмеринка / Обл. редколегія: Спірідонова Л. М. (гол.), Нешик С. С. (заст. гол.), Харчук В. Є. (відп. секр.), Азаров С. Г., Бранько Я. А., Василюк С. М., Гальчак С. Д. та ін. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2007. – 752 с.

95. Переможці. Переможці. Учасники бойових дій Другої світової і Великої Вітчизняної воєн, які померли в повоєнний період, та ті, що проживають на території області. – Т. 3: Іллінецький район, Калинівський район, м. Козятин, Козятинський район / Обл. редколегія: Спірідонова Л. М. (гол.), Нешик С. С. (заст. гол.), Харчук В. Є. (відп. секр.), Азаров С. Г., Бранько Я. А., Василюк С. М., Гальчак С. Д. та ін. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2009. – 616 с.

96. Переможці. Книга Пам'яті України. Вінницька область. Учасники бойових дій Другої світової і Великої Вітчизняної воєн, які померли в повоєнний період або проживають на території області. – Т. 4: Крижопільський район, Липовецький район, Літинський район, м. Могилів-Подільський, Могилів-Подільський район / Обл. редколегія: Спірідонова Л. М. (гол.), Нешик С. С. (заст. гол.), Харчук В. Є. (відп. секр.), Азаров С. Г., Бранько Я. А., Василюк С. М., Гальчак С. Д. та ін. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2010. – 784 с.

97. Переможці. Учасники бойових дій Другої світової і Великої Вітчизняної воєн, які померли в повоєнний період або проживають на території області. Вінницька область. – Т. 5: Мурованокуриловецький район, Немирівський район, Оратівський район / Обл. редколегія: Спірідонова Л. М. (гол), Нешик С. С. (заст. гол.), Харчук В. Є. (відп. секр.), Бранько Я. А., Василюк С. М., Гальчак С. Д. та ін. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2011. – 704 с.

98. Переможці. Учасники бойових дій Другої світової і Великої Вітчизняної воєн, які померли в повоєнний період або проживають на території області. Вінницька область. – Т. 6: Піщанський район, Погребищенський район, Теплицький район, Тиврівський район / Обл. редколегія: Спірідонова Л. М. (гол), Нешик С. С. (заст. гол.), Харчук В. Є. (відп. секр.), Бранько Я. А., Василюк С. М., Гальчак С. Д. та ін. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2012. – 704 с.

99. Переможці. Учасники бойових дій Другої світової і Великої Вітчизняної воєн, які померли в повоєнний період або проживають на території області. Вінницька область. – Т. 7: Томашпільський район, м. Ладижин, Тростянецький район, Тульчинський район, Хмільницький район / Обл. редколегія: Спірідонова Л. М. (гол.), Нешик С. С. (заст. гол.), Харчук В. Є. (відп. секр.), Бранько Я. А., Василюк С. М., Гальчак С. Д. та ін. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2013. – 1040 с.

100. Переможці. Учасники бойових дій Другої світової і Великої Вітчизняної воєн, які померли в повоєнний період або проживають на території області. Вінницька область. – Т. 8: Чернівецький район, Чечельницький район, Шаргородський район, Ямпільський район / Обл. редколегія: Спірідонова Л. М. (гол.), Нешик С. С. (заст. гол.), Харчук В.Є. (відп. секр.), Бранько Я. А., Василюк С. М., Гальчак С. Д. та ін. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2014. – 912 с.

101. Подільський край (м. Бар). – 2005. – 28 травня.

102. Подолія (м. Вінниця). – 2002. – 27 лютого.

103. Прапор Перемоги (сmt Іллінці). – 1960. – 10 березня.

104. Радянське життя (сmt Літин). – 1988. – 24 березня.

105. *Роздобудько А. П.* Фронтіві нагороди Героїв Соціалістичної Праці Хмельниччини // Велика Вітчизняна війна: уроки

історії: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 70-річчю визволення України від німецько-фашистських загарбників (м. Хмельницький, 28 жовтня 2014 року). – Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2014. – С. 330.

106. Село моє, краплинонька на карті: До 400-річчя заснування с. Сосонки / Уклад. Т. В. Буздиган. – Вінниця: Діло, 2007. – 93 с.

107. Сільські вісті (сmt Крижопіль). – 1975. – 5 червня.

108. Сільські вісті (Крижопіль). – 1994. – 2 грудня.

109. Славні нащадки вільних козаків. Видатні уродженці Козятинщини: Бібліографічний покажчик / Укладач Л. П. Макаревич. – Козятин, 2007. – С. 11 – 13.

110. Сталінським шляхом (Вінниця). – 1953. – 8 лютого.

111. Сталінським шляхом. – 1953. – 22 лютого;

112. Стахановці нової сталінської п'ятирічки в сільському господарстві УРСР. – К.: Державне видавництво політичної літератури УРСР, 1949.

113. Тобою, краю мій, живу... Хмільниччина: події, особи, час / Автори-упорядники: М. Н. Дорош, В. А. Степанюк; художнє оформлення М. А. Загороднього. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2013. – 248 с.

114. Томашпільщина: Ювілейний збірник / Упорядники: Антонишин П. В., Сікал О. В. – Вінниця: ТОВ «Віндрук», 2013. – 176 с.

115. Трудова слава (Іллінці). – 1975. – 21 січня.

116. Українська Радянська Енциклопедія (УРЕ). – К., 1977. – Т. 1. – С. 329.

117. УРЕ. – К., 1979. – Т. 4. – С. 324.

118. УРЕ. – К., 1982. – Т. 7. – С. 185.

119. УРЕ. – К., 1985. – Т. 12. – С. 335.

120. Хай квітне Гайсинська земля від роду до роду: інформаційно-краєзнавчий путівник / Уклад.: В. М. Голомозва. – Гайсин, 2011. – С. 17.

121. Хто є хто на Вінниччині. – К., 2001. – С. 53.

122. Червоний прапор (Хмільник). – 1965. – 2 березня.

123. Червоний промінь (Хмільник). – 1991. – 28 вересня.

124. Чечельницький вісник. – 1998. – 21 березня.

125. Чотири вінницькі броди. – Вінниця: Консоль, 2008. – С. 137.
126. *Шевчук Ф. Х.* Портрети. – Вінниця: Меркьюрі-Поділля, 2013. – С. 54 – 60.
127. Ямпільські вісті. – 1999. – 13 березня.
128. Ямпільські вісті. – 1999. – 11 вересня.
129. https://ru.wikipedia.org/wiki/Квочур,_Анатолій_Николаевич
130. onlyart.org.ua/?page_id=35418
131. https://uk.wikipedia.org/wiki/Шаповал_Михайло_Васильович
132. ukrgeroes.narod.ru/ShapovalMV.html
133. ukrgeroes.narod.ru/BorymskyIA.htm
134. ukrgeroes.narod.ru/VoytovichSA.html
135. https://uk.wikipedia.org/wiki/Муравський_Павло_Іванович
136. www.vnmu.edu.ua/керівництво-університету
137. https://uk.wikipedia.org/wiki/Порошенко_Олександр_Іванович
138. ukrgeroes.narod.ru/PoroshenkoOI.html
139. hnlb.vn.ua/?page_id=1270
140. www.warheroes.ru/hero/hero.asp?Hero_id=20564
141. https://uk.wikipedia.org/wiki/Чешенко_Лідія_Григорівна
142. antikor.com.ua/articles/106111-gerojem_ukrajini_stav_vjachlav_semenjv_iz_hmerinki_-_vin_viv_bij_do_ostannojo_podihu
143. logos-ukraine.com.ua/project/index.php?project=piued2&id=812

ЗМІСТ

<i>Геннадій Ткачук. Гордість і слава Вінниччини</i>	3
Про почесні звання, найвищі відзнаки держави	5
Герої Радянського Союзу	11
Бойко Іван Никифорович (<i>Двічі Герой Радянського Союзу</i>)	11
Малиновський Родіон Якович (<i>Двічі Герой Радянського Союзу</i>)	12
Черняхівський Іван Данилович (<i>Двічі Герой Радянського Союзу</i>)	15
Абрамов Тихон Порфірович	17
Антонець Микита Степанович	18
Антонюк Степан Васильович	18
Асмолов Іван Никифорович	19
Атаман Адам Іванович	19
Балабух Юзеф Іванович	20
Баленко Микола Пилипович	21
Баранюк Василь Никифорович	21
Бахтін Михайло Іванович	22
Бевз Іван Васильович	23
Беляєв Петро Михайлович	24
Бичковський Олег Анатолійович	24
Бобрук Сергій Антонович	25
Богатир Петро Устинович	25
Бойко Савелій Іванович	26
Бондар Георгій Герасимович	27
Бондарчук Пилип Якович	28
Борисяк Іван Іванович	28
Брацюк Микола Захарович	29
Бруй Федір Пилипович	30
Булат Володимир Андрійович	30

Бурлака Іван Омелянович	31
Бурлака Ісаак Юхимович	32
Бурлачук Антон Гнатович	32
Варава Борис Семенович	33
Василишин Микола Якович	34
Васюта Сергій Трохимович	34
Вітковський Іван Петрович	35
Волинець Петро Каленикович	36
Воронцов Микола Олексійович	36
Воропаєв Василь Миколайович	37
В'язовський Володимир Андрійович	37
Гайдуков Володимир Миколайович	38
Гелета Василь Архипович	39
Герасимчук Давид Іванович	39
Герман Григорій Іванович	40
Глушков Микола Миколайович	41
Гнатенко Григорій Іванович	41
Горенчук Феодосій Іванович	42
Грабчак Андрій Михайлович	43
Грель Ілля Михайлович	44
Гриб Олексій Федорович	44
Гулеватий Трохим Єремович	45
Гуменюк Семен Олександрович	46
Дахновський Федір Тарасович	46
Дикий Михайло Прокопович	47
Дребот Іван Захарович	48
Дука Михайло Ілліч	49
Єгорович Володимир Олексійович	50
Жарчинський Федір Іванович	50
Железний Микола Якович	51
Жмурко Іван Матвійович	52
Заїка Григорій Андрійович	52
Западинський Олександр Семенович	53
Захаров Петро Іванович	54
Захарчук Микола Максимович	54
Звонков Трохим Никифорович	55
Зіндельс Абрам Мойсейович	56
Івашко Григорій Лазарович	56

Ісайко Михайло Онисимович	57
Касян Андрій Пилипович	58
Карбишев Дмитро Михайлович	58
Кельбас Гліб Дем'янович	59
Кізіон Петро Кіндратович	60
Клименко Кіндрат Гаврилович	61
Клименко Сергій Васильович	62
Коваленко Юрій Семенович	62
Ковальов Іван Платонович	63
Ковальський Антон Пилипович	63
Ковальчук Дмитро Андрійович	64
Ковальчук Іван Іванович	65
Козак Степан Лаврентійович	65
Козаченко Олексій Костянтинович	66
Колесник Павло Автономович	67
Коновченко Ілля Потапович	67
Коняєв Аркадій Миколайович	68
Корольов Павло Михайлович	69
Костюк Андрій Васильович	69
Кравченко Василь Федорович	70
Краснов Микола Петрович	71
Кузнецов Григорій Матвійович	72
Кузьмінов Михайло Якович	72
Куніцин Петро Миколайович	73
Кучерявий Микола Данилович	73
Лещенко Петро Лук'янович	74
Ляхов Георгій Васильович	74
Мазур Трифон Григорович	75
Малик Хома Васильович	76
Мамонтов Микола Іванович	77
Мандибера Михайло Карпович	77
Матієнко Петро Андрійович	78
Медвецький Микола Васильович	78
Могильчак Іван Лазарович	79
Мороз Оксентій Гнатович	80
Москальчук Микита Андрійович	80
Нагірняк Дмитро Васильович	81
Надутий Михайло Іванович	81

Наконечний Андрій Гаврилович	82
Ніколаєнко Петро Іванович	83
Оленич Іван Іванович	83
Олійник Вадим Клавдійович	84
Олійник Григорій Микитович	85
Петров Михайло Петрович	86
Пивовар Віктор Гордійович	86
Пилипенко Володимир Степанович	87
Пилипенко Яків Павлович	88
Пироговський Олександр Сидорович	89
Пліс Іван Григорович	89
Плотянський Петро Трохимович	90
Пономарчук Андрій Іванович	91
Пономарчук Степан Єфремович	92
Поплавський Станіслав Гільярович	92
Порик Василь Васильович	93
Раділовський Семен Юхимович	94
Ратушна Лариса Степанівна	95
Рудик Микола Мартинович	95
Русаков Климентій Сергійович	96
Рябошапка Михайло Трохимович	97
Савчук Григорій Петрович	97
Свинар Опанас Григорович	98
Сельський Семен Петрович	99
Сиротюк Сергій Наумович	100
Сищиков Микола Сергійович	100
Склярів Іван Григорович	101
Слободенюк Іван Лук'янович	102
Смавзюк Леонтій Семенович	102
Сміщук Роман Семенович	103
Сокур Петро Трохимович	104
Соловей Володимир Сергійович	104
Соловійов Володимир Олександрович	105
Сосновський Олексій Васильович	106
Степовий Микола Федорович	106
Столярчук Флор Євстафійович	107
Стратійчук Ілля Ілліч	108
Сьомак Микола Павлович	108

Татарченков Петро Іванович	109
Темченко Іван Васильович	110
Терлецький Володимир Миколайович	110
Тиквач Данило Петрович	111
Тонкопій Іван Олексійович	112
Топалер Анатолій Семенович	112
Топольський Віталій Тимофійович	113
Трифонов Борис Павлович	113
Усатий Григорій Якович	114
Фігічев Валентин Олексійович	115
Філіповський Іван Митрофанович	115
Фіщук Василь Максимович	116
Хасін Віктор Якович	117
Хрустицький Вячеслав Владиславович	117
Хуторянський Анатолій Миколайович	118
Целик Кирило Іванович	119
Цимбалюк Андрій Григорович	119
Чесак Григорій Сергійович	120
Чоловський Костянтин Захарович	121
Чорноморець Олександр Григорович	121
Чута Дементій Омелянович	122
Шамура Дмитро Гнатович	123
Шарапа Володимир Юхимович	123
Шварцман Мойсей Фроїмович	122
Шевчук Валентин Климентійович	124
Шимко Григорій Лук'янович	125
Шнейдерман Михайло Юхимович	125
Штельмах Дмитро Лаврентійович	126
Шуміхін Василь Гнатович	127
Щербаков Олег Миколайович	128
Якимчук Олександр Іванович	128
Яремчук Василь Максимович	129
Яровий Григорій Васильович	130

Видатні воєнначальники, полководці, славетні герої – визволителі Вінниччини від нацистських загарбників	131
---	-----

Жуков Георгій Костянтинович	131
Ватутін Микола Федорович	131
Конев Іван Степанович	132
Москаленко Кирило Семенович	133
Катуков Михайло Юхимович	134
Кожедуб Іван Микитович	134
Покришкін Олександр Іванович	135
Рибалко Павло Семенович	136
Жмаченко Пилип Феодосійович	136
Леселідзе Костянтин Миколайович	137
Береговий Георгій Тимофійович	138
Ворожейкін Арсеній Васильович	138
Свобода Людвік	139

Солдати та офіцери, удостоєні звання Героя Радянського Союзу в боях за визволення Вінницької області від гітлерівських загарбників	142
--	-----

Герої Радянського Союзу, які полягли смертю хоробрих у боях за визволення Вінниччини від нацистських загарбників	155
---	-----

Фронтовики – Герої Російської Федерації	158
---	-----

Герої Соціалістичної Праці	159
----------------------------------	-----

Вдовенко Петро Федорович (<i>Двічі Герой Соціалістичної Праці</i>)	159
Желюк Пилип Олексійович (<i>Двічі Герой Соціалістичної Праці</i>)	160
Марцин Тетяна Пилипівна (<i>Двічі Герой Соціалістичної Праці</i>)	161
Надкирничний Юліан Антонович (<i>Двічі Герой (Герой) Соціалістичної Праці</i>)	162
Романенко Прокіп Каленикович	

<i>(Двічі Герой Соціалістичної Праці)</i>	164
Пеллер Володимир Ізраїльович <i>(Герой Соціалістичної Праці, повний кавалер ордена Слави)</i>	165
Яровий Михайло Савович <i>(Герой Соціалістичної Праці, повний кавалер ордена Слави)</i>	167
Андрєєв Євген Васильович	169
Андрусь Іван Фрезонович	169
Бабенко (Скакодуб) Марфа Пилипівна	170
Бабина Феоділа Гаврилівна	170
Бабицький Іван Антонович	171
Байда Іван Мойсейович	171
Бакуль Валентин Миколайович	172
Барабаш Мотря Андріївна	173
Баштанар Любов Іванівна	173
Бичок Іван Іванович	174
Білінська Ганна Григорівна	174
Біліченко Віктор Григорович	175
Білоус Мечислав Дмитрович	175
Босчко Агафія Гордіївна	176
Бойко Михайло Якимович	176
Бойко Павло Семенович	176
Бойчук Василь Софронівич	177
Бондар Олександр Васильович	177
Бондарчук Іван Афанасійович	178
Борщевська (Шостак) Марфа Макарівна	179
Брацлавська (Ніколаєнко) Марія Харитонівна	179
Бубновський Микита Дмитрович	180
Бубчиков Іван Йосипович	181
Бучацька Марія Іванівна	181
Бушинський Аполлінарій Іванович	182
Валявський Петро Олександрович	182
Василик Тетяна Антонівна	182
Васильківський Дмитро Іванович	183
Верес (Пікула) Варвара Яківна	183
Веселий Іван Артемович	183
Видиш Ганна Юхимівна	184

Вільчинський Володимир Тадейович	185
Вітвіцький Олександр Павлович	186
Вовк Варвара Овсіївна	187
Вознюк Василь Іванович	187
Врасій Микола Карпович	188
Гаврилук Станіслав Іванович	188
Галушка Марія Максимівна	189
Галушак Сава Кирилович	189
Гарматюк Ганна Павлівна	190
Герасько Степан Володимирович	190
Глушченко Галина Євдокимівна	190
Гнидюк Іван Сидорович	191
Годованець Петро Аврамович	192
Голотюк Карпо Петрович	193
Гонаженко Ольга Калістратівна	193
Гончарук Антон Миколайович	194
Гончарук Мотря Захарівна	195
Гордійчук Текля Омелянівна	195
Гринишина Ганна Дмитрівна	196
Гуляренко Степан Никифорович	197
Гуменний Іван Микитович	197
Гурик Йосип Васильович	198
Дегтярьов Сергій Савватійович	198
Деньдобра Антоніна Пилипівна	199
Десяк Ольга Федорівна	199
Дзюба Павло Денисович	200
Димінський Іван Йосипович	200
Діброва Микита Якович	201
Домбровський Гаврило Васильович	201
Дяченко Іван Омелянович	202
Заболотна Марфа Трохимівна	202
Заверюха Антоніна Іванівна	203
Завойський Євгеній Костянтинівич	204
Заворотня (Заболотна) Агафія Абрамівна	204
Загоруйко Анатолій Григорович	204
Задворний Павло Гаврилович	205
Задніпрянець Мотря Макарівна	205
Зальцман Ісаак Мойсейович	206

Захаревич (Ковальчук) Феодосія Федорівна	206
Захарчук Катерина Назарівна	207
Зварич Наталя Володимирівна	208
Зверев Микола Пилипович	208
Іваніцький Федір Григорович	209
Іванова Яніна Григорівна	209
Ігнатов Олександр Дмитрович	209
Ілик Горпина Максимівна	210
Їжаківський Станіслав Якович	210
Кавун Василь Михайлович	211
Калинник Михайло Іванович	211
Кальницький Іван Сергійович	212
Каракой Тихін Кирилович	213
Карбовський Семен Романович	213
Кардаш Надія Мартиянівна	214
Карман Катерина Петрівна	214
Касько Марія Степанівна	215
Качур Василь Захарович	215
Киналь Надія Лаврентіївна	216
Климбовський Олександр Андрійович	216
Ковальчук Ганна Василівна	217
Козир Павло Пантелейович	217
Козяр Ганна Степанівна	218
Кокарека Наталія Логвинівна	219
Комасюк Ніна Оникіївна	219
Кондель Олексій Єрмолайович	219
Консовський Михайло Владиславович	220
Корсун Ніна Олексіївна	221
Костіков Андрій Григорович	222
Коцюруба Марія Іванівна	224
Кошик Ганна Арсентіївна	225
Кравчик Яків Євстафійович	225
Кравчук Катерина Олексіївна	226
Кравчук Наталія Петрівна	226
Крещенецький Микола Оверкович	227
Кузик Григорій Йосипович	228
Кундиловський Антон Федорович	228
Кундиловська (Мароховець) Марія Антонівна	229

Кучеренко (Ревунова) Євгенія Маркіянівна	229
Кушнір Петро Назарович	230
Легкий Адам Платонович	231
Лук'янов Олексій Іванович	231
Лук'янчиков Павло Михайлович	232
Лятовський Анатолій Васильович	233
Магдич Степан Володимирович	234
Маєвський Венедикт Романович	234
Малярчик Євдокія Матвіївна	235
Маринич Марія Микитівна	235
Маркітан Анатолій Васильович	235
Марценюк Пилип Петрович	236
Матіяш Галина Дем'янівна	236
Матусяк Андрон Онисимович	237
Меєр (Добрянська) Олександра Тимофіївна	237
Мельницький Андрій Петрович	238
Михайлик Пелагія Олександрівна	238
Мотель Фросина Денисівна	239
Музика Микола Олексійович	239
Мулярчук Дорофій Овсійович	239
Мушенко Марія Іларіонівна	240
Мушинський Антон Олександрович	240
Найколюк Лаврентій Дмитрович	241
Наумчак Ольга Іллівна	241
Ніцак Антон Євменович	242
Новак Устина Омелянівна	242
Одеський Федір Ісаакович	242
Олексюк Лаврентій Денисович	243
Олійник Єфрем Касянович	243
Ольховик Петро Макарович	244
Орел Дмитро Родіонович	244
Осаулко Василь Іванович	245
Осипчук Володимир Васильович	245
Остапчук Дем'ян Федорович	246
Островська Олександра Петрівна	246
Осьмушко (Малашнюк) Любов Петрівна	247
Очеретнюк Степанида Сафронівна	247
Павленко Ганна Павлівна	247

Павленко Дмитро Полікарпович	248
Паламарчук Іван Дементійович	249
Пасічник Іван Микитович	249
Пасічник (Прокопишена) Раїса Василівна	250
Патлатюк Олександр Яремович	250
Перковський Іван Люціанович	251
Перкун Анатолій Софронівич	251
Плахотна Олена Савівна	251
Плахотник Мотря Юхимівна	252
Повар Ганна Степанівна	252
Повідало Петро Карпович	253
Поворознюк Віктор Лукич	253
Пойдюк Григорій Карпович	253
Поліщук (Вовчок)Тетяна Семенівна	254
Попов Віктор Іванович	255
Порхун Микола Іванович	255
Поштар Василь Кирилович	255
Приймак Федір Львович	256
Ратушний Іван Іванович	256
Реп'ях Тимофій Арсенович	257
Родич Олена Федорівна	257
Розборський Олександр Андрійович	257
Романенко Євдокія Іллівна	258
Романенко Тилимон Іванович	258
Ромашук Євдокія Іванівна	258
Рубель Петро Іванович	259
Рудяк Григорій Софронівич	260
Садова Олександра Семенівна	260
Сапчук Карпо Михайлович	261
Сапчук Пелагея Пилипівна	261
Семенчук Лариса Григорівна	261
Сенчишина (Люльчак) Ганна Яківна	262
Серафенюк Анатолій Олександрович	263
Середа Олександра Яківна	263
Слободянюк (Франчук) Любов Федотівна	263
Слободянюк Маркіян Сергійович	264
Снідевич Марія Карпівна	264
Собідко Федір Васильович	265

Сорочинська Тетяна Онуфріївна	265
Стельмах Михайло Панасович	266
Столяр Тимофій Федорович	267
Струмилін Станіслав Густавович	267
Судачок Тимофій Миколайович	269
Сухина Мефодій Дементійович	269
Теплицький Віктор Маркович	270
Тимошенко Євдокія Терентіївна	270
Тихорський Василь Дмитрович	271
Ткач Олександр Мефодійович	271
Томашевський Петро Казимирович	272
Топчій Дмитро Гаврилович	272
Трусь Михайло Захарович	273
Федорчук Марія Тимофіївна	274
Фешук Павло Пилипович	274
Фомова Наталія Карпівна	275
Хіміч Василь Петрович	276
Хоменко Федір Пантелеймонович	276
Хом'як Софія Кузьмівна	277
Хрипливий Василь Іванович	277
Цвігун Семен Кузьмич	278
Цмокалюк Ісаак Миколайович	279
Цяпенко Федір Захарович	279
Черкасова Марія Петрівна	280
Чернега Микола Євдокимович	280
ЧешенкоЛідія Григорівна	281
Чорнобаєва (Гринчик) Марія Пилипівна	281
Чумак Авраам Пилипович	282
Чухнюк Олена Миронівна	282
Шаргало Віра Мартинівна	283
Швець (Сулима) Ганна Дмитрівна	283
Швець Євдокія Андріївна	283
Шморгун Митрофан Полікарпович	284
Шнирук Фросина Артемівна	284
Шпак Анастасія Анатоліївна	285
Щербатий Іван Микитович	285
Щербатюк Євдокія Остапівна	286
Щербенюк Василь Михайлович	286

Щербина Володимир Васильович	287
Яцик (Швець) Параска Іонівна	287
Ящук Феодосій Логвинович	287
Герої України	288
Кавалери ордена «Золота Зірка»	288
Брезденюк Валерій Олександрович	288
Коваленко Юрій Вікторович	288
Майборода Дмитро Олександрович	289
Могилко Костянтин Вікторович	289
Полянський Леонід Петрович	290
Семенов Вячеслав Анатолійович	290
Собко Сергій Станіславович	291
Шимко Максим Миколайович	292
Кавалери ордена Держави	292
Боримський Іван Арсеньович	292
Войтович Станіслав Андрійович	294
Мороз Василь Максимович	295
Муравський Павло Іванович	297
Омельченко Олександр Олександрович	298
Пачевський Анатолій Мартинович	299
Порошенко Олексій Іванович	300
Саблук Петро Трохимович	302
Стус Василь Семенович	303
Шаповал Михайло Васильович	307
Уродженці Вінниччини – герої інших країн	309
Італії	309
Буянов Микола Гурійович	309
Польщі	311

Тушевський Володимир Іванович	311
Російської Федерації	312
Квочур Анатолій Миколайович	312
Нікітіч Юрій Іванович	313
Франції	314
Порик Василь Васильович	314
Джерела та література	317

Книга видана за сприяння:

***приватно-орендного сільськогосподарського підприємства
«Радівське»
(голова Герой України
Анатолій Мартинович Пачевський);***

***Геннадія Віталійовича
Ткачука,
народного депутата України.***

Науково-красназнавче видання

Гальчак Сергій Дмитрович

Герої Вінниччини

Комп'ютерний набір
О. С. Гальчака

Коректор
О. П. Жаровська

Видавець ТОВ «Меркьюрі-Поділля»

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2524 від 13.06.2006
Здано у виробництво 05.09.2016
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Ум. друк. арк. 21,25.
Друк офсетний. Наклад 100 прим. Зам. 60.
Друк ТОВ «Меркьюрі-Поділля»
Тел. / факс: (0432) 52-08-02